

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

— — Id' adod fele árrán? — —

Nem alább párját egy kurta forintnál.

**MAGYAR
NÉPMESEKATALÓGUS**

**MAGYAR
NÉPMESEKATALÓGUS
7/B**

**A MAGYAR NÉPMESEK TRUFA-
ÉS ANEKDOTAKATALÓGUSA
(AaTh 1430-1639*)**

**Összeállította és a bevezetőt írta:
VEHMAS MARJA
BENEDEK KATALIN közreműködésével**

Kiadja a MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORTJA

A kiadvány a „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása és kiadása” c.
kutatási főirányhoz kapcsolódóan készült.
Témafelelős: KRIZA ILDIKÓ

A borítón Gritner J. Fazekas Mihály: Ludas Matyi c. műve (Bécs, 1817)
címlap illusztrációjának részlete szerepel

Rövidítése: MNK 7B
Accepted abbreviation: MNK 7B
Szerkesztőség: MTA Néprajzi Kutató Csoport
Budapest Pf. 29. 1250
ISBN száma: 963 7762 36 1
Ö.sz. 963 7761 57 8

Felelős kiadó: MTA Néprajzi Kutató Csoport igazgatója

Hozott anyagból sokszorosítva

8818259 MTA Sokszorosító, Budapest. F. v.: dr. Héczey Lászlóné

MAGYAR

NÉPMESEKATALÓGUS

7B

Szerkesztő: KOVÁCS ÁGNES

MTA NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORT
1988
B u d a p e s t

Lektorálta:

NAGY ILONA

AJÁNLÁS

A magyar népmesekatalógus ezen újabb kötete alapjául a magyarországi legkorábbi irodalmi megfogalmazásoktól /XV. századi latin prédikációs gyűjtemények, XVI. századi magyar szórakoztató olvasmányok stb./ a mai /1987/ magyar falusi közösségekben hallás után lejegyzett, vagy magnóra rögzített, komikus funkcióban napjainkig elevenen élő trufák és anekdoták kb. 1100 variánsa szolgál, melyek egyes esetekben az antikvitás európai-mediterrán-indiai kultúrköréből származnak, zömükben pedig a reneszánsztól kezdődően átfogalmazottan Poggio, majd Steinhöwel, Bebel, Pauli stb. humanista, reformátori stb. intencióval átírt történetekig nyúlnak vissza.

E kettősen kódolt szövegek egyrészt informálnak valamilyen komikus esemény lefolyásáról, másrészt /nemzetivé, etnikus sajátosságává transzformáltan/ univerzális üzeneteket közvetítenek. Elénk tárják, hogy milyen a tradicionális /magyar/ kontextusban a konvencionálistól a hibáság irányába eltérő nyelvi, gondolkodásbeli és viselkedésbeli jelzések, mint a lustaság, mosdatlanság, illetlenség, testi fogyatékoság, a valóságtól elrugaskodott naivitás, a képtelen, feltételezett veszélytől való túlzott rettegés, az ügyefogyottság, az ostobaság, a bolondság, a fukarság stb. nevetségessé tétele, ill. melyek az elfogadott, sőt pozitívan értékelt, intellektuális fölényhelyzetekben adódó magatartásmódok kifejeződései, mint a furfang, a csavaros észjárás, a szemfülesség, a visszavágni tudó szellemes ravaszság.

E kötetben is, mint a korábbiakban, fel van dolgozva valamennyi jelentős mesekiadvány - beleértve az anyagnak több mint a felét adó, igen gazdag erdélyi, kárpátaljai, felvidéki, vajdasági magyar népköltészeti kiadványokat, anyagközléseket -, valamint az MTA Könyvtára Kézirattára és a budapesti Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára kéziratot anyagát is. Szeretnénk remélni, hogy e szimbólumok, az emberi magatartásformák valóságosan, vagy látszólagosan hibás helyzetei, e narratív minimum struktúrák, melyek véges számú egyszerű tevékenységrendszerek, napjainkban is betöltik határainkon innen és túl mindenkori funkciójukat: a két valamilyen

társadalmi viszonyban lévő fél közti konfliktusok komikus megoldásai kapcsán görbetükörben mutatják be a különböző korok valódi erkölcsi arcukat, s ilyenformán szerepet vállalnak az ízlés-, erkölcs- és művelődés-történeti felfogás megőrzésében és alakításában.

Ehelyütt szeretnénk köszönetet mondani a megjelentetést lehetővé tevő Kulturális és történelmi emlékeink feltárása és kiadása c. kutatási főirány elnökének Klaniczay Tibor akadémikusnak és Paládi-Kovács Attilának az NKCS igazgatójának, Kríza Ildikónak a kutatás témafelelősenek, Kovács Ágnesnek a sorozat szerkesztőjének, Nagy Ilonának türelmes lektorunknak, Uszkay Miklós fordítónak, Forrai Ibolyának és Iványi Imrénének a Néprajzi Múzeum Adattára munkatársainak, Gyerkó Tibornak a címlap fotója elkészítőjének és gondos, figyelmes, áldozatkész technikai munkatársunknak Tösmagi Erikának.

Budapest, 1988. augusztus 22.

a szerzők

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	
Benedek Katalin: I. Irodalmi források	11
Vehmas Marja: II. A magyar népmesék trufa- és anekdotakatalógusa	49
Irodalom	72
Típusmutató	85
Katalógus	
Az ostoba házaspár AaTh 1430-1439	91
Történetek egy asszonyról/lányról AaTh 1440-1449 ^{xx}	95
Háztűznézőben AaTh 1450-1474	98
Tréfák vénlányokról AaTh 1475-1499	112
Egyéb anekdoták asszonyokról AaTh 1500-1524	113
Történetek egy emberről /fiúról/. Az okos ember AaTh 1525-1639 ^x	115
Az AaTh 1430-1639^x katalógusban BN katalógustól eltérő mesetipusok	201
Felhasznált művek bibliográfiája	203
Rövidítésjegyzék	231
Földrajzi mutató	234
Catalogue	269

BEVEZETŐ

Benedek Katalin

Irodalmi forrásokA prédikációs exemplum a régi magyar irodalomban

Az exemplum, mint az elbeszélés különös típusa a grammatika- és retorika-történetben fejlődött ki, s az Európa-szerte a XII. századtól tért hódító új prédikációkban nem egyszerűen valamely morális elv illusztrációja, hanem egy sajátos narratív műfaj és annak megfelelő retorikai technika, a prédikációkban használt három meggyőzőési eszköz egyike, a tekintélyekre való hivatkozás és a skolasztikus argumentumok mellett.¹

Az eredetileg különálló exemplum és allegorikus moralizációk a XIV. század folyamán kapcsolódtak egybe, annak érdekében, hogy nyilvánvalóvá tegyék a prédikátorok számára, mire kell használni egy-egy exemplumot. A moralizációk fejlődésével lehetőség nyílt arra is, hogy a klerikusok olvasmányává, erkölcsi nevelésének segédeszközévé váljanak ezek a példázatok, illetve a világiak irodalmi, történelmi érdekességekkel való szórakoztatására szolgáljanak a gyűjtemények. Ezekben az allegóriákban az embernek és környezetének, mint az isteni rend tisztán esetleges, véletlenszerű megnyilatkozásainak kell jelentést tulajdonítani. Ebből szükségszerűen következik, hogy az eseményekhez, vagy a természeti jelenségekhez kapcsolt vallásos jelentést úgy kellett kialakítani, hogy ezekhez egy külsődleges szimbolikán nyugvó interpretációs szisztémát rendeltek hozzá. Ezek a történetek különféle emberi magatartásokról, ill. ezek motivációjáról szólnak, ezeket azonban az ember és az Isten, a bűn és a kegyelem, a csoda és a vezeklés közti viszony, valamint az üdvtörténet síkján ragadták meg.² Már magában a Bibliában előforduló parabolikus történeteknek, paraboláknak is példázatos a szerkezetük. A beszédaktus tükrében az exemplum, mint illokuciós erő, motiváció fogható fel, azaz csináltatni valamit, valakivel a saját érdekében. Minden exemplumot többé-kevésbé maga a szöveg határoz meg, mint ami interpretációt igényel, mint ami az elmesélt események közvetlen értelmétől eltérő. Az explicit

interpretáció pedig "felfedi" ezt az értelmet, ami rejtetten bár, de "benne volt" a történetben. A történet és az interpretáció közötti viszony következőképp egyszerre logikailag és axiológiailag hierarchikus: az interpretáció magasabb rendű a történetnél, mint az általános a különös-nél, az igazság az igazság megnyilvánulásánál. Magasabbrendű egy másik értelemben is - stratégikusan: az interpretáció "követeli" a történetet, mint cél az eszközöket, vagy stratégiát vagy taktikát.³

A 14. századtól Európa-szerte nagyszámú kézirat cirkulált exemplum másolatokkal. Ezek között különleges szerep illeti meg a 15. századtól Magyarországon a Gesta Romanorumot és a Historia septem sapientumot. Ezekben már látható az argumentumok eszközjellegének elhomályosulása, mivel ezek a gyűjtemények áttérnek az irodalmi autonómiára. De mint a prédikációk narratív argumentumai is, ezek is szervezik az emberi képzeteket, értékítéletekkel gondoskodnak bizonyos sztereotipizált referenciákról a mindenkori erkölcsben. Az exemplum irodalmivá válása a műfaj laicizálódásának bizonyítéka.⁴ A Gesta Romanorum első felhasználói a prédikátor rendek voltak, akik prédikációikban éltek vele, szerepelt a kolostori közösségek épületes olvasmányaiként, de olvasói kezdettől fogva nemcsak az elit réteg klerikus képviselőiből verbuválódtak, hisz tudunk városi káptalani iskolai könyvtárban, polgári hagyatékban való fennmaradásáról is. Az egyik legkorábbi fennmaradt Gesta Romanorum az 1474-ben Egervári Lászlónak, a nagyváradi püspökség kormányzójának, Sztárai Máté által másolt Sztárai kódexbeli Gesta Romanoruma, az azt követő Historia septem sapientum-ával, melyekben még hosszas moralizációval és rövidre fogva, latinul fordulnak elő a Panis et tres socii /Cod. lat. 25. 73ab/ - Ki álmodik szebbet /AaTh 1626/, illetve az Ephesusi özvegy /AaTh 1510/ és az Amantes - A három vízbefojtott pap /AaTh 1536B/ típusokba tartozó történetek. Az első ezek közül ilyenformán: Egy társaságban hárman egy cipóval útrakelnek. Estére kelve megegyeznek, hogy mivel egyiküknek sem elég egyharmad cipó, lefekszenek, s amelyik szebb álmod lát, azé lesz az egész. A tanácsadó, mialatt a másik kettő alszik, egymaga megeszi a cipót. A felébredő első azt az álmod látta, hogy az égből egy lajtorja nyúlt le, melyen az angyalok fel-alá jártak, megfogták a lelkét, felvitték az égbe, s ott meglátta a szent háromságot és oly csuda dolgokat, melyeket az emberi elme fel nem foghat. A második azt álmodta, hogy lelkét az ördögök a pokolba vitték, mondván, hogy onnan többé nem szabadul. Erre a harmadik azt

mondja: úgy tetszett, hogy egy angyal egyikötöket felvívén a mennybe, mindenféle eledellel megrakott asztal mellé ültette s ő oly jól érezte ott magát, hogy soha többé vissza nem akart térni, másikatokat a pokolba, szintén minden étel-ital bőségébe, ahonnan nem lehetett elhívni, mint akinek soha onnan szabadulása nem lehet. Így engedelmeskednie kellett az angyal szavának: felkelt és elköltötte a cipót, minthogy társait többé úgysem látja.

A magyarázat: A hitetlen pogányok /Saraceni et iudei/, a világi hatalmasok és a tökéletes istenfélő jámborok társaságából kinek-kinek magaviseleése szerint, isten ingyen hatalmából országát adja jutalmul. A pogányok a zsidókkal együtt álmódoznak a mennyei boldogságról, Mohamed és Mózes törvénye alapján üdvösséget ígérnek maguknak. A világi hatalmasok csak az evilági jóléttel törődnek /= halálos vétekben leledznek/, a mennyországgal nem. A tökéletes keresztények nem álmod/oz/nak, hanem isten igéjére figyelve mennyei kenyérrel élnek, melyet az üdvözítő és az üdvözülendőknek nyújtott örök táplálékul.⁵

A profán csalafintaságtól megfosztott értelmezés sima behelyettesítéssel átteszi a történetet 'az isteni jutalom a tökéletes keresztény erények érdeméért, s a jutalomtól való megfosztás a nem keresztények /hitetlenek illetve világi vétkesek/ számára' értelmű vallásos jelentésbe.

A Gesta Romanorum első teljes fordítását 1695-ből ismerjük Haller Jánostól. Bethlen Kata olvasmányairól köztudott, hogy a szórakoztató irodalmat nála egyedül a Hármas história képviselte, fennmaradt e mű a 18. századi Ivichich Ferenc selmeci bányamérnök könyvtárában is. A 18. századi népszerűségével együttjárt - három 18. századi kiadása ismeretes - hogy a Hármas história a műveletlenek olvasmányaként a parlagi vagy provinciális ízlés szimbólumává vált.

A Sztárai kódexben a Gesta Romanorumot a Historia septem sapientum követi. Ennek szövege kisebb-nagyobb eltéréssel ugyanaz a latin szöveg /legalábbis a vizsgált két mesénk esetében/, mint amiből száz évvel később Ebervsnál magyar fordítás készült /6. mester Amantes 94a-95a és a 7. mester Vidua 96a-97a p. novellái/, melyek óvatosságra, megfontolásra intik a császárt, hogy úgy járhat ő is a feleségével, mint emez gonosznál gonoszabb nőkkel szeretők, férjük, illetve férjüknek rútul megcsónkított holtteteme, hiszen az asszonyok ravaszok, álnokok és minden elképzelhető bűnre hajlandók.⁶

A Ponciánus a 16. században közel egyszerre jelent meg magyarul, főúri közönség számára, latinból fordítva Ebervs bécsi kiadásában /1573/ s a polgároknak németből, Heltai Gáspár fordításában /1572?, Kolozsvár/. E történetek is népolvasmányokként jelennek meg a 17. század során többször kiadott Ponciánussal /1633 Lócse, Heltai nyomán, 1653, 1676, 1679/, a Lőcsén kiadott Magyar Aesopusban /1673/. A 18. században a győri Házi és úti kalendáriumban /1757/ kinyomtatták az Ephesusi özvegyet is.

A prédikálásban jeleskedő magyarországi obszerváns irodalom az 1480-1510-es évek között élte virágkorát, s honosította meg tömegesen az európai irodalomban széltében elterjedt tematikájában rendkívül heterogén, funkciójában vallásos erkölcsös nevelést célzó exemplumok sorát a prédikációk részeként. E prédikátor-írók két legrepresentatívabb képviselője Temesvári Pelbárt, Laskai Osvát, akik példázatokkal gazdagon tűzdelt beszédeiket az "egyszerű népre" is gondolva készítették s nem kizárt, hogy miként az összehasonlító adatokból ismeretes, maguk is meghatározott társadalmi rétegeknek speciális példázatokkal, az elit számára viszont tekintélyes auktorokat idéző, igényes teológiai értekezéseket írtak. E prédikációkban az exemplum, hasonlatok, mesék, trufák, mondák, egyedi elbeszélések, fabulák, szokásokra utaló történetek gyűjtőneveként, argumentumtípusok láncolatában foglal helyet. Minden argumentummal kötődik és bár a prédikáció ideiglenes megszakításával tónusváltozást idéz elő, de az elmondottak illusztrációjaként maga is a jobb bevésést szolgáló retorikai eszközök egyike marad. Miként maga a prédikáció, a világi példákat erkölcsi intelmekre felhasználó s azokat moralizációval kíséző exemplumok is autoriter beszédmódúak, erények és vétkek minősítésével, leírásával jutalmat, vagy büntetést helyeznek kilátásba. Szövegükben speciális kontaktus teremtő retorikai grammatikai jegyek utalnak a szónok és közönsége kapcsolatára. Mivel a prédikátor fő célja nem a szórakoztatás, hanem a tanítás volt, a történetek főmorált hordozó szüzsére csupaszodtak, kiválasztásuknál a leghasznosabb tanulságot tartalmazó, rövid egyértelmű példák voltak előnyben, a források közül a filozófusokkal, poétákkal, enciklopédistákkal szemben az egyház által leghitelesebbnek tartott doktorok írásaira, s legfőképp a Bibliára támaszkodtak. Hitelesség igazolását szolgálta a szövegek tudós forrásainak megjelölése, vagy hivatkozás arra, hogy a hallomásból ismert példák is különböző tiszteletre méltó emberektől valók.⁷

Kötetünkben Temesvári Pelbárt Quadragesimale II. 6L részéből az Olla lactis, Laskai Osvát, a Lőcsiszar anekdotája a Sermones Dominicales

serm. 119E, ill. Quadragesimale 33R részében szerepel szórakoztatás, illetve erkölcsi oktatások magyarázatául. A Jacques de Vitrytől, Étienne de Bourbontól is ismert exemplumot a Tejesköcsögöt /AaTh 1430₃/ Temesvári Pelbárt intő, sőt szórakoztató példaként a prédikáció alatt szunnyadó felkeltésére mondja el. Megmutatja, hogy az evilági dolgok miatt nagyon aggodalmaskodó is vétkezik, bár bocsánatosan, de Isten cselekedetéből megfosztatik a reménységtől, éppúgy, mint eszik a példabeli leányzó a meggazdagodástól és ezzel együtt a tiszteletre méltó állapotra való felemelkedéstől, mikor a piacra eladni vitt köcsög teje az álmodozása közben tett ügyetlen mozdulatától kiborul és elfolyik.⁸ Hasonló tanulságot sugall az 1517-ben magyarul készült Domonkos kódexben a magát püspöknak képzelő, elrévedező fráterről szóló történet is, aki pedig álmodozása közben a sárba pottyan.⁹

Halálos bűnnek minősíti viszont Laskai Osvát azt, ha valaki kétértelmű szóval és tettel becsapni törekszik valaki mást. Erre hozza fel példának a Lőcsiszar anekdotát /A cigány lovat árul = AaTh 1631/, melyre egyébként Temesvári Perbált is utal a Quadragesimale P II. Serm. 31R-ben. Mint Laskai mondja, gyakran azzal követ el halálos bűnt pl. egy kereskedő, hogy kétértelmű szóval igyekszik túladni portékáján. Mikor a vevő az iránt érdeklődik, van-e baja a lónak, elhiteti vele, hogy a ló jó, s csak az a hibája, hogy fára nem mászik/értve alatta, hogy hídra, hajóra nem az a hibája, hogy fára nem mászik/értve alatta, hogy hídra, hajóra nem megy/, s hogy nem fogad el fonadékot /azaz nem tűri a zablát/. Így a vevő nem veszi észre, hogy a lókupec rejtvénybe csomagolt, palástoló szavakkal becsapja őt.¹⁰

E történetekben a személyek többé nem csupán a jó és rossz szimbolizálóiaként, megszemélyesítőiként jelennek meg, hanem a jó és rossz emberi magaviseletekből tanítások bomlanak ki az okosságról, az ostobaságról, tisztességről, becstelenségről stb. A kor műveiben megtalálható a keresztény etika kifejtésének szigorú konstrukciója, de nem tűnik el a középkor elejétől megszokott egyszerű fabuláció moralizáló funkciója sem.

Az exemplum késő középkori kiadását, terjedését, olvasóit figyelve, megállapítható a barokkig egy hosszú túlélés, nemcsak bizonyos irodalmi formáké, hanem egyes gondolati és szcenikus alakzatoké is. Ami változik: funkciójuk és terjedési módjuk. Kezdetben fennhangon, beszédben, vagy felolvasásban terjednek. Abban a mértékben, ahogy a kultúra terjedésében a könyv szerepe növekszik, úgy válik egyre inkább olvasmánnyá. Nyomtatás és

kéziratosság is terjeszti. Ez a változás úgy is felfogható mint a kollektív hallgatóságtól /prédikáció, fennhangon olvasás/ az individuális befojadási vezető változás. A prédikációs gyűjteményekben az exemplumokat a téma bemutatásának természetes argumentumaként használták fel. Így kapott szerepet a vallás tanításainak alapvető terjesztési eljárásában a népi prédikációban is azáltal, hogy általuk megszólaltattak bizonyos emberi attitűdöket, megszólva egyiket, megdicsérve másokat, akár dramatizált allegorikus kifejezés segítségével, akár végül hozzátoldott moralizáló konkluziók eszközével.¹¹

A reformációs és barokk homiletika szintén kiaknázta az exemplumban rejlő lehetőségeket didaktikus céljaira, de az időközben rendszerre kifejlődött loci tan előírta újfajta gondolkodásmód illusztrálására. A gyakorlatban elfajult exemplumhasználat már a 15. századtól kezdve szembetalálkozott az egyre erősödő humanista igényességgel, majd a reformatori puritánssággal, mely mind a liturgia, mind a dogmatika megtisztítására törekedett. Ennek keretében erős kritikával illették a katolikus hagyomány által szentesített szentek életéről költött legendákat, poéták mitikus történeteit, a Szentírásban nem szereplő, véleményük szerint a pápák által létrehozott emberi találmányokat /mise, ostya, stb./. Másrésztől, miközben a humanisták kiindulva a szavak egyházi értelméből egyre nagyobb figyelmet szenteltek a hiteles tényszerűségnek, épp az általuk kidolgozott "loci communes" tanításokban fokozott szerepet kapnak az exemplumok valamennyi locus illusztrálásában.

Az ókori retorikában a locus communis törvényszéki ügyek fajainak, ill. a szónoki beszédben használt érvek fajtáinak gyűjteménye volt. A magasfokú nyelvi műveltség megszerzése érdekében a humanisták ismét az ókori klasszikusokhoz fordulnak, hogy műveikből kiírt szavak, kifejezések, példák csoportjait sorakoztassák a loci communes gyűjtőedényeibe, felhasználhatóvá téve így az emberi dolgok összességét a legkülönfélébb élő, vagy írott nyelvi alkalmazásra, jogi beszédben, prédikációban, nevelési tanácsadásban, történeti szakmunkákban stb.¹² Latin maximák, adagiumok, példák, stb. gyűjtését Erazmus óta és rá hivatkozva minden iskolai retorika ajánlja az erények kiművelésére. Agricola szerint /1530/ Erazmus, Cicero, Valerius Maximus, Arisztotelesz, Aquinói Szent Tamás, Plinius műveiből lehet a legtöbb locus communis kigyűjteni.¹³ Erazmus szerint az összeszedett locit legcélzerűbb a rokon és ellentétes fogalmak rendszere alapján csoportosítani. Szerinte legjobban használható az erények és vétkek szerinti elrendezés,

vagy a szónoki beszéd különféle nemeiben járatos témák csoportjai szerinti vagy a különféle példák csoportjai szerinti elrendezés.¹⁴ Melanchthon loci communes tanában a protestáns üdv- és erkölcsstan summája testesül meg. Ezt osztotta be Manlius a 10 parancsolat rendjébe, s használta több prédikátor nemzedék Magyarországon. /Bornemisza, Káldi, Pázmány, Kecskeméti Alexis/. Az ezekben a csoportokban elrendezett sokszáz történet a bálványozás, azaz a római liturgia, a képtisztelet, a búcsújárás kultusza ellen, az istenkáromlókat érő csodás büntetésekről, az ünnepnapot, a szülőket nem tisztelőkről, a gyilkosok, paráznák, tolvajok ellen szólnak.

Pázmány Péter az Isteni igazságra vezérlő Kalauz-ában /Pozsony 1623², 1637³ III. könyve 2. részében 154.p. / így ír: "Az újítók a Szent Írás igaz értelmében semmi egyéb módot nem mutatnak, hanem kinek-kinek maga itéletét és tetszését...Minek-okáért azt mongya a Calvinista, hogy a Lutheristák és Arianusok megfosztattak a Szent Lélektől és azért nem láttyák a Calvinista igazságot a Szent Írásban...A Lutheristák és Arianusok meg visszafordították a kaszát. Ugy bánnak ezek a szegény községgel, mint amaz udvari tréfás ember, ki magát kép-íróvá tette volt.." elvállalta, hogy kifesti egy templom falait, de semmit nem dolgozott rajta, hanem a bemutatásnál azt a magyarázatot adta a fehér falakra, hogy festményeit csak az látja, ki feleségéhez sosem volt hűtlen. "Hogy azért a szegény község gyalázatba ne hozná feleségét ki-ki mind azt tetteté, hogy jól láttya a mit nem látott és a képek szépségét csudáltatta. Az új tanítók is erősen mutogatták a mi nincsen, de mivel elhitették az emberekkel, hogy Szent Lélektől fosztatott a ki nem láttya az ő álmokat: a szegény község, hogy ne láttassék Szent Lélek-nélkül lenni, megcsallya magát és elhitei magával, hogy nyilván láttya a Szent Írásban az ő tulajdon feje hiúságos álmodozását"¹⁵

Ugyanezt a "gyerekségétől fogva hallott fabulát" - költött beszédet - iktatja Veresmarty Mihály Megtérése históriájába /1639./ 1875. 226-228. Mint írja: "Szömöm világa még nem homályosodott, hogy azt jól látom, hogy nem kell engödnöm, hogy valaki arra végyen, hogy valamely templomot szépen megírottak mondjak, melyet azonközbe nem láthatni." Ezzel az előrevetett indoklással meséli el ő is a Király új ruhája /AaTh 1620/ típusba tartozó, Eulenspiegel-féle változatban ismeretes történetet Lavaterusból merítve, mulattatás gyanánt, erkölcsi megfontolásai indoklásaként. Tanulságul azt is hozzáfűzi: "Az új tanítók kész Chalokák vallásuk dolgainak forgatásában."¹⁶

Ezzel közel egy időben jelenik meg az Egy napos király /AaTh 1531/ anekdotája Szenci Molnár Albert Discursus de summo bono című fordításában /Lőcse 1630/. A keresztény morállal kapcsolatot tartó mű erősen támaszkodik a sztoicizmus antik nagyjaira. A sztoikus humanista koncepció szerint az életet csak belenyugvás, állhatatosság, önuralom teheti itt a földön elviselhetővé. Ilyenformán utasítja el a kor a fejedelem kultuszt, a fejedelemben való bizalmat, mely nem ad többé biztonságot.¹⁷ "Es mely hamis és semmire kellő légyen ez világnak és Regnálásoknak öröme és dicsősége" - arra nézve közli Szenci az anekdotát Ludovicus Vives epistoláiból David Chytraeus elbeszélése nyomán. "Az élet álom" mese szerint egyszer a tanácsosaival sétál /Jó/ Fülöp burgundi herceg a piacon részeg önkívületben fekvő embert látva ki akarja próbálni a királyok és fejedelmek életének hiábavalóságát. Palotájába viteti az embert, megmosdattatja, részegsége kialvása után fölöltözteteti fejedelemnek, s megparancsolja, hogy gazdagon ellássák étellel-itallal, királyi módon szórakoztassák, s teljesítsék minden kívánságát. Az ember nem tudja mire vélni a változást, de készséggel alkalmazkodik a helyzethez, mígnem este ismét megrészegedik. A herceg visszaviteti a piacra, arra a helyre, ahol előző nap felvették. A következő reggel magához tért ember nem tudja eldönteni az előbbi dicsőségéről, hogy valóság volt-e, úgyhogy végül álmoként beszéli el élményeit barátainak. Erre mondja a fejedelem, hogy "im csak ez emberen-is mint egy eleven tükörben úgy láttyuk, hogy minden világi dicsőség és minden Királyoknak Fejedelmeknek életek, nem egyéb hanem csak hiában való álom és árnyék".¹⁸ A legfőbb jóról való 16-17. századi koncepció szerint u.i. az egyes bonumok látszat jellegűek. Ezt az 5. századig visszavezethető gondolatmenetet a barokk az e korban szokásos példákkal bővítette ki.¹⁹

A népi tartalmaknak és argumentumoknak az elég szabad fogalma az Európa-szerte közkézen forgó gyűjteményekben kifejezi az egyház törekvését, hogy felhasználja ezeket az eszközöket a keresztény értékek interiorizálása érdekében. Ennek köszönhetően pl. a Bagi uram frakkja /AaTh 1558/ típusú anekdotát meséli el Káldi György jezsuita prédikátor 1631-ben Pozsonyban megjelent prédikációs könyvében. E történet nála az Utolsó ítéletről szóló, Advent III. vasárnapján elmondandó prédikáció 2. részében, a tisztelet és dicsőség cikkelyének magyarázatára szolgál. A beszéd szembeállítja azokat az udvariakat, akik lágy ruhával élnek, azokkal,

pl. Szent Jánossal, aki Istennek kedves dolgot téve, tudnak kemény ruhával élni. Felsorolja a ruhaviseléssel kapcsolatos lehetséges magatartásokat, előírásokat, tilalmakat: a ruha - mint mondja - hidegben a test eltakarója, tehát szükséges. A mezítelenség befödje, tehát megkívánja a tisztesség. Rendkívül fontos, hogy az ember állapotát tükröző ruházatot viseljen: így a fő emberek módosabb ruhákban járjanak, az egyháziak szintű drága öltözékeket viseljenek az isteni szolgálatban, hogy megmutassák szolgálatuk méltóságát és Uruk dicsőségét. Ezt példázza az itt közölt fent említett anekdota, ami a következő módon serkent követésre, illetve idézi elő e problémakör helyesen látását: Londonban a város fő tisztartójához ebédre hivatalos egy fő polgár, de elmulasztja, hogy megfelelő öltözékben jelenjék meg. Így az ajtónálló nem ereszti be. A polgár a kudarcon okulva hazatér és átöltözik. Imigyen bebocsáttatván az ebédre, evés után a palástjának köszöni meg a jóltartást, mint aminek bebocsáttatását köszönhetette. Káldi szerint ezzel rámutat arra, hogy akik "a ruházatnak csinyosságát elmulatják, gyakorta kudarcot vagy szégyent vallanak", másrészt arra is, milyen fogyatékoságai vannak a közönséges vélekedésnek²⁰ /épp ez lesz majd a csattanó forrása az anekdota 20. századi utódaiban/.

A késő középkorból véletlenül fennmaradt néhány lelet szinte összeszórhatatlan cserepei a széttört, egykor létező anekdotikus, tréfas prózaepikai köztudásnak. Latinul lejegyzett adataink az európai magasművészet élenjáró magyar képviselőitől egyes darabok, melyekről tudjuk ugyan, hogy elhangzottak, vagy elhangozhattak magyarul, latinul nem értők számára mondott prédikációk részeként, azt is, hogy a prédikációs irodalom európai párhuzamaiba felszívódott a korabeli populáris köztudatban élt prózaepikai tudás, sőt hogy a reformációtól adatoltan egyre gyakoribb annak a felemlítése, hogy e történetek az elit társalgási, majd vitakultúra érvei, majd az interiorizált/interiorizálandó erkölcsi elvek széles körben használt, meghallgatni és felmondani, újraismételni és elmondani való példái és eszközügye lettek, de az anekdoták folklórbeli életének milyenségéről jelen ismereteink szerint semmit sem mondhatunk.

A trufa és a csúf a régi magyar irodalomban. A könyvnyomtatás elterjedését követően a reformáció-ellenreformáció korában megnövekedett a nyomtatásban megjelent homiliák szerepe. A protestánsok alapvető álláspontja, hogy minden a bibliából hiányzó, a katolikus papok által hirdettet tan hazugság, ezért a katolikus nézetek megreformálandók ahhoz, hogy híveik az evilági siralomvölgy után elnyerjék a túlvilági örök üdvösséget.

A velük szemben álló katolikusok viszont azt hirdették, hogy a protestánsok vallotta eretnek tanok követése fosztja meg hallgatóikat az üdvözüléstől, s juttatja örök kárhozatra. Ennélfogva a 16-18. századi hitvitázó homiliák valamennyi vallás képviselője részéről egyaránt polemikusak, jóllehet anyagukat valamennyien a szentírási szakaszokból merítették és ezt a bennük rejlő gondolatcsoportok szerint fejtették ki a szentírás épületes, de saját pártállásuk szempontjából célszerű értelmezése érdekében.²¹

A római katolikus egyház által rendelt szent idők és napok keretében liturgikus módon megismétlődik Jézus Krisztus földi élete. Ennélfogva az egyházi évnél két fő részét különböztetik meg: 1. ádventi szent idő, karácsonyi ünnepek, vízkereszt utáni idő, vigiliák, negyvennapos böjt, húsvéti szent idő, mely pünkösd után való szombaton végződik, s pünkösd nyolcadáig terjed. 2. pünkösd utáni első vasárnaptól pünkösd utáni utolsó vasárnapig tart. Az első rész a megváltás szimbolizálása, mindazé, amit a megváltó életében, halálában, feltámadásában, egyház megalapításában az emberiségért cselekedett. A második: a megváltás munkájának folytatása. A megváltás eseményeit, menetét szimbolikusan tárják elő a karácsony, nagyhét, húsvét, mennybemenetel, pünkösd ünnepek. Ebben a sorrendben adja elő az egyház a megváltás történetét. Az egyházi év az utolsó ítéletről szóló evangéliummal és az örökkévalóságra való kilátással ill. az örök boldogság reményével végződik. A két nagy ünnepkörre, a karácsonyra négy vasárnapon keresztül az ádventi szent idő, a húsvétra pedig a negyvennapos böjt készít elő.²²

Nem lehet véletlen, hogy a későközépkori latin prédikációkban s az ezt követő katolikus és protestáns magyar beszédekben meghatározott kontextusban bukkan fel az elítélendő bűnök sorában a trufa. "A nép vasárnaponként és a templom előtt mindenféle táncokat és trufákat gyakorol" - írja egyhelyütt Temesvári Pelbárt.²³ Másutt így ír: Multi vestrum hodie exercent vanas trufas.²⁴

A farsangról szóló prédikációban, nagybőjtire való felkészítésként pedig arról szól, hogy húshagyókor tapasztalható paráznaság, mértéktelenség, iszákosság, bűbájosság, léhaság következtében az ördög megannyi embert elragad és igájába hajt, mindazokat, akik álorcás mulatságokkal és fajtalan énekekkel hódolnak neki, vétkezvén Krisztus ellen. E léha mulatozókkal szemben "Quaestio occurrit utrum homo exercens iocum vel vanum gaudium mundanum aut ludum et huiusmodi trufas, semper peccet mortaliter, annon?

A kérdésre "azt kell válaszolnunk - írja Temesvári Pelbárt - hogy jóllehet ezekkel a dolgokkal nem mindig vétkezünk súlyosan, mégis nagy bűnök-ké válhatnak..."²⁵

A másik bűnbánati előkészületi időben, az ádvent 3. hetében lévő kán-torbőjt idején prédikálandó "A tiszta lelkiismeretről" szóló tanításban kerül elő a "trufa" a Karthauzi Névtelennél²⁶ azzal kapcsolatban, hogy milyen lelkiismeretet kell követni, hogy az ember üdvözüljön. Szent Bernald doktor nyomán azt írja, hogy szorongó annak a lelkiismerete, aki a könnyű, bocsánatos bűnt is nagy, nehéz, halálosnak ítéli, "mynt ky trwffaban hamyss bezedöt zalazt kywel senkynek sem arth". Mindazonáltal nem méltó az örök üdvösségre, aki nem tud választani a jó és veszedelmes cselekedetek között.

Bornemisza katolikus liturgia alapján az év minden vasárnapjára írt prédikációiban megváltozott a példaanyag és a terminológia: legendák szentek életéből vett csodás történetek, fantasztikus elemekkel átszőtt jelek helyébe a bibliai históriák, s a mind jobban előtérbe kerülő világi tárgyak, a korabeli élet jelenségei, a saját és környezete lelki életének ábrázolása lépett. A kezdetben elmondásra írt, 1573-79 között megjelent ötkötetes Postilla részben saját élményű elbeszélésekkel egészülve ki, a bibliai történetek, példázatok, vallásos oktató jellegű szövegeitől az olvasmányos széprózai elbeszélés irányába fejlődtek. Az önállóan 1578-ban is megjelentetett Ördögi Kisirtetekben a história elszakad a szent szövegtől²⁷, nem annak kommentálásaként, hanem önálló igénnyel lép föl. Az Ördögi Kisirtetek 1. része saját gondolatmenetű eszmeifuttatás a kisértések megrendszabályozásáról - idézeteink innen valók -, a 2. része pedig az évszázad könyvsikereinek, a sokszáz históriát tartalmazó Vitae patrum, Manlius-féle Locus communis stb. kivonatolása. /ÜK 843-nál kezdődően./ E művéről Bornemisza maga írja, hogy nem prédikáció gyanánt, hanem olvasó tanulságul szánja, mégha prédikációnak nevezi is. A széphistóriákat és lött dolgokat tehát tanuló multságért beszéli el. Az egyes bűnököt illusztráló igen csudálatos és rettenetes példákat röviden lényegre törően adja elő, többé-kevésbé ragaszkodva forrásához. Az ezeket körüljáró, különböző vonatkozásait feltáró példafüzér közös tanulsága, hogy a vétkesek elnyerik büntetésüket, a jócselekedetek a jutalmukat, de a tagok csak nagyon lazán kötődnek egymáshoz. Összekapcsolásuk alapja hasonlóságuk: "Hasonló ehhez emez is", de ennél szorosabb függés nincs köztük. Kismértékű szerkesztésre utal, hogy felsorolásukban nem érvényesül tudatos fokozás.

Egyes históriák visszatérnek az 1584-ben kiadott Folio-postillában, mely a Postillák 5 kötetének anyagát, az egész esztendőre vonatkozó ünnepi prédikációkat tartalmazza átfogalmazva manierista stílusban. Hogy műveit Bornemisza kinek szánta, az körvonalazható részben ajánlásaiból, részben itt-ott elszórt utalásaiból. A fennmaradt példányok 17-18. századi bejegyzéseiből ismeretes az is, hogy hatása túlmutat korán, forgatták kortársai, utódai, ellenfelei.

Bornemisza erkölcsi romlottságukért, széthúzásukért, bálványimádásukért ostromozott híveit a Mohács utáni Magyarországon magukba szállásra akarta készíteni posztilláival, parasztközönsége igényeit is szem előtt tartva közönségesen érthető históriákat=paraszttréfákat is szedegetett össze, istenes mondanivalóját ilyenekkel is ékesítette. Hogy mire való a deák írások, azt a bölcsök mondásaival, sok históriával és a Szent írással kell Bornemiszának megmagyaráznia. Maga ezt mondja: "Mert ezután immár felette rut undok, szörnyű, lator, fertelmes lött históriákat fogok előszámlálni és nagy sokféle emberek közt lött csuda éktelen eseteket."²⁸ Eckhardt megállapítása szerint Bornemiszában keveredik a bibliás ember és a humanista. "A bibliából vett közhelyek sorozata lassan-lassan átcsúszik a világi bölcsesség görög-latin és erasmusi aranymondásaiba, majd a manliusi közhelyek után a megtörtént históriákba."²⁹ A tőle leggyakrabban idézett passzus szerint ördögi kísértés a komédiázás és az éktelen tréfáló mulatság is /annál is inkább, mivel a későbbiekben pl. a Barát fogadásának pajzán trufáját Bornemisza faytalan czufságnak nevezi /ÖK 852 v./³⁰ / "nem csak az meg vakult gonosságokban, hanem czac iatekbannis es mulatsagokban ezer álnoc mesterségi izgatnac az ördögnek: Mi mulatságnac tartyc az Historiakat kiket Markolff sibsagarol irtac auagy amaz Tragar Balasrol... Azonkeppen a kiket irnac nemelly czuffokrol kic vgyan mesterseguel tanullyac az czelczapast Es soc orszagoknac nagy hiresekis, mint Német orszagba Eulenspiegel Orlando es többec. Mondoc te azt gondolod hogy ezec nem ördögi kisirtetec. Maga ez ektelen trefalo mulatsagual el szakasztya az iduössegre valo vigyazastul aztis az ki mieli azokatis kic az felekbe gyönyörködne. Es az pokolnac öröc riuasaua fizeti meg az ektelen katzagasokat." /ÖK 839v./³¹

Mikes Kelemen még 1741-ben is kitér Epistoláiban erre: "K: Melyek azok a trágár vagy bolond beszédek melyekről mondgya az Apostol, hogy keresztyének közöt neis halasék? F: Tisztátalanságról való könyvek, a szerelemről való versek és énekek de sőt még a katzagásra való szók is, a

helytelen tréfák, a két értelemre való szók és többek ilyenek, szent pál tilttya az ilyen beszélgetéseket, mint olyanokat melyek nem méltok a keresztyéni szenttséghez és szemérmetséghez, akinek nem a nevetésben és mulatságban kel az időt elveszteni, hanem a sirásban és suhajtásban kellene tölteni, hogy a halálhoz készülne és ahoz a menyei ditsőséghez, a mely tsak azoknak vagyon meg ígérve, akik it alat sirnak".³²

Egyházi és világi források a lantos, énekes deák, a galád, a trágár, a trufátornak megfelelő Csalóka tréfamondók mellett a 14. századtól a 18. századig gyakran említik a bolond, bohóc, tréfacsináló színész, a színész-szerző, a trufátor megnevezéseként a csuf-ot. Tinódi 1548-ban a Sokféle részegősről c. versében a nyolcad féle részegesről így ír: az udvarnál nem a vitéz, sem a bölcs, hanem a hízelkedő csufolkodó csélcsapók mulattatnak az urasszony előtt, s az urak asztalánál. Ezek nem hegedű vagy lant kísérettel, énekelve, krónikás dolgokat adnak elő tudósítóként, hanem csak élcelődnek, nyelveskednek, csácsognak arról, amit innen-onnan összeszedtek a szájhagyományból. Mégis ezek a csélcsapó csufok előbbre való a vitézségről tudósítóknál, a hízelkedés, csufolkodás pedig becsebb a lantnál, éneknél.³³

1561-ben azt írja Melius Juhász Péter A Szent Pál Apostal leveleknek ...magyarázattya c. munkájában: "Itt meg tilttya pal a parazna hyssagos czuff es tragar beszedet, virag eneket, lator dudolást."³⁴

Bornemisza szerint - az ördögi kísértetekről szóló negyedik prédikációjában - az ördöggel szembeni vigyázásnak az a lehetséges útja, hogy az ember az érzékszerveit uralja, mert ezek útján éri őt mind a jó mind a rossz. Őrködik felettük azért, hogy semmi ördögi kísértés, tisztátalan gondolat be ne menjen rajtuk elméjébe, se kívánság a szívébe. Előbb a látásról, majd a hallás révén az embert érő gyönyörűségekből származó veszélyekre figyelmeztet: "De iay, mi vta hazugsagot suga amaz rauasz kigyó es Sarkany, az mi első szüleinc füleibe, es annac helt adanac, az vta immár czac mind hazugsagnac halgatasara, es hitsagos mulatsagra vagyodnac mindenec fülei. Tisztatalan es faytalan beszedne hallgatasara, hazug es álnoc tanaczra, hamis es eretne c tanyitasra, ragalmazoc, gyalazoc, fondorloc sugarlasira, tragar es peniszes czuffsagra, baba beszedre, álnokul költöt fabulakra, Király fia kis Miklosrol, Poetac Oriasirol, Apolloniusrol, es egyeb hitsagrol, virag es szerelem enekes halgatasara, Lant, Sip, Dob, Trombita szobeli hayia huyiara, es temeny ezer csacsogásokra." /ÖK 758v/³⁵

Hitvitázó társa, Telegdi Miklós viszont Bornemiszát marasztalja el: "A lant pengetésről csak azt mondom, hogy neked vér tanczot az a lantos iard el igen szépen, iardod is amint látom, mert tanczba való volna ez ilyen fabula, nem ide a hol keresztyéni tudománnac egy fő czikkeléről vetekedünc. Tanczoly chac tancholy leszen még oly idő hog elfeleited a tanczot es a sok chufsagot"³⁶ /1580 Felelet 100./

Gelejinél latin szakkifejezések magyar megfelelői között látjuk a "circulator"-t: játékkal kereskedő és élő tsufondáros embert, aki akar ki kedvéért is mindjárt játékot indit, fő-képpen akitől valami jutalmat remélhet"³⁷. Geleji a minél "kezeesebb-lábasabb" hazugságokkal az urukat gyönyörködtető, megnevettető tréfásan hazudó udvari csufok közönséges voltáról úgy vélekedik, hogy azoknak ebben van minden bölcsességük, mesterségük, gyönyörűségük. Azt mondja velük kapcsolatban, hogy igyekeznek úgy a játékban, mint a tréfában minél "futóbb hazugságot" kitalálni, hogy másokat megkacagtassanak, együgyü felebarátjukat pedig megtréfálhassák. Vétkeznek ezek a csalfa csufok, akik kenyerüket akarják megkeresni a hazugságokkal.³⁸ Azt írja továbbá a trágárkodókról: árt a trágárnak, ha hallgatósága jókedvű, ami kellemesen hat vissza mulattatására, s árt neki, ha a közönség nagy hahotával és kacagással hallgatja az ő trágárkodását. De árt a körülötte lévőknek is az ilyen komédiázás, mert a fajtalanságok kedvesen való hallgatására ösztökél, vagy példájával megbotránkoztat, vagy oktat rá. Mint írja, a hallgatóság azt gondolja magában: "No ha ez ilyen s ilyen ember lévén gyönyörködik a tsufoknak, trágár hivolkodó, és tsalfa beszédekben, mi miért nem gyönyörködnénk?" Az ortodox reformátor püspök hívei iránti szigora szólal meg abban a feddésben, mely szerint a még tisztátalan és megveszett óember beszéde is "tisztátalan, fajtalan, trágár nyelvű, büdös senyvedt és rothadt" s kéréssel fordul hozzájuk, hogy igyekezzenek a nyelvüket is megreformálni, szorosabb zablán tartani és az ocsmány, fertelmes vagy fajtalan, undok pajkos beszédet szájukból kihányani. A részben megreformált és újjászületett lelkű híveket is megintí és előírja, hogy azok ezután kirekesszék a pogány fajtalan beszédeket szájukból. "Jól eszetekbe vegyétek ezen szent Pálnak más helyeken való intésit-is. Ezen könyvben alább c.5.3.4. ara int, hogy az undok tisztátalan, pajkos beszéd ne-is neveztessek ti köztetek; mert az nem illik...hanem a Christus beszéde lakozzék, ugymond ti bennetek...minden böltseséggel tanitván és intvén egymást Soltárokval, ditsiretekvel, lelki énekekvel, /nem ama

tisztátalan szerelemről paráznákról szerzettetett szentelen czikornyás és pajkos notáju versekvel/ kedvességvel énekelvén a ti sziveitekben az Urnak."³⁹

A farsangos álorcázásról pedig így ír: "Mert az Isten Christus nem tsak úgy jelentette, mutatta-ki magát a fel-vött emberi testben, mint amaz Comedia játszó, vagy a "fársángosok" a tsuklyában, vázban, áll-orczában, és tsufos öltözetben mellyet mihelt az actust el-végzik, ottan ki-fordítanak nyakokból és elvetnek: hanem egygyesült-is a'val a' testvel le-tehetetlen és el-válthatatlan-képpen"⁴⁰

A trufák mint a példa műfaj profán megfelelői a magyar nyelvű emlékekben közkedveltek voltak, s felvirágzásuk a 15-16. századra tehető. Székely István Chronica ez világnak yeles dolgairól /Krakkó 1559/ így ír Mátyás királyról: "Ennec felette minden erkölczebe igen ekes vala es beszedebe niaias, es trufas, kinec az ő iambor voltat emberi nielu meg nem mondhattia..." Ez után közli Mathias királnac eg' trvfajia-t /BN 1627^X/ A lovát áruló szegényember típusába tartozót. Végül hozzát teszi: "E fele trufai sokac vadnac Mathias királnac".⁴¹

Heltai 1577-ben tréfabeszédeknek, tréfás dolgoknak, tréfának, játékos és tréfás cselekedeteknek nevezi Markalf trufáit.⁴²

Magyarországon az 1453-70 körüli Béli kódex Manolphus et Salamon töredékében jelenik meg latinul a Salamon és Markalf téma, Tinódi 1548-ban még csak említi Markalf bolondoskodásait. Heltai Gáspárné azonban 1577-ben Kolozsváron kiadja a férje hagyatékában rámaradt, németből fordított, "A Salamon királynak az Dávid király fiának, Markalfal való tréfabeszédeknek rövid könyvét, melynek előljáró beszédében így határozza meg a mű célját: "...Mivel pedig a tréfás dolgokban is sok vagyon, a mi az embernek hasznárra szolgálhat...azért jónak és hasznosnak gondoltuk lenni, hogy a többi írások között ezek-is a tréfás dolgok olvastassanak az emberektől... Míképen a Bölts Orvos néha méregből-is orvosságot tsinál; azonképen akár-is ebből a tréfából szép haszonra való tanuságokat nótálhat"⁴³ /a jámbor és tisztelendő Olvasó/. A könyv első részében a bölcsességéről közismert Salamon vetélkedik példabeszédekben /közmondásokkal/, éleseszű, de szkatológikus beszédű otromba alattvalójával, Markalfal, a másodikban a királlyal szembenálló Markalf, parodisztikus, nevetető módon, rejtvénybe, trufába fogalmazott nyelvi játékokkal, anális gesztusokkal mutatja meg tiszteletlenségét a királynak fittyet hányva társadalmi különbségüknek, félelem nélkül áthágyva a bevett normákat.

Fentebb idéztük Bornemisza véleményét azokról a történetekről, melyeket Markalf sibságáról írtak és amaz Trágár Balázsról. 1578-ban a strassburgi lelkész Johann Marbach is elítéli a "Dannhauser, Melusina" féle mihaszna olvasmányokat. A kempteni prédikátor meg Markalf, Eulenspiegel, Roolwagen és társai ellen mennydörög. Mint Ritoókné idézi⁴⁴, annyira egyidejűek és általánosan jelentkezők e támadások, hogy a szakirodalom "zeittypische topoi"-nak minősíti őket. Egy késői híradás valószínűleg közelebb vihet a feltűnő jelenség magyarázatához, mégha ismeretlen is ma még az alábbiakhoz hasonló, de közvetlen forrás, ill. nyilván források, melyeket e széleskörűen idézett locinál felhasználtak. Szenczi Kertész Ábrahám 1665 /RMK II 1063/ Szebenben kiadta egy bázeli 1528-ban kiadott gyűjtemény késői utánnomataként a Carminum proverbialium Totius Humanae vitae statum delineantium...loci communes in gratiam juventutis selecti c. könyvet, melyben tárgy szerint csoportosítva főként leoninusokban proverbiumok vannak közölve. Ebben S.A.I. ad emptorem c. verse arról szól, hogy sokaktól "Marcolf laudatur, Eulenspiegelus amator". Egy ugyancsak bázeli 1582-es kiadásban Hermannus Gerbergius előszava olvasható, aki védelmébe veszi a könyvet, még leoninusait is⁴⁵. Ez és társai tehát általánosan használt prédikációs segédeszközök lehettek, nemcsak a 16. de a 17. században is.

Pázmány hitvitázó hevületében használja fel érvül Az ember segít ki-keresni a fát, amire felakasszák /AaTh 1587/ mesetípust: "Mivelhogy, mint Markalf nem találta oly fát, mellyet akasztó-fájul venne, úgy nem találának a Tévelygők oly Birót ki az ő egyenetlenségeknek végét szakasztaná"⁴⁶. Hasonló céllal idézi Balásfi Tamás is a Tsepregi Iskolájában /1616/⁴⁷ ugyanezt a történet konkluziót, valamint Veresmarti is Megtérése történetében⁴⁸, majd Geleji Katona István Pázmánnyal szemben, protestáns vádasként.

Markalf, aki szükségét végezni nem a bokorba ment, hanem az úton guggolt le, és ahelyett, hogy ő szegyenkezett volna, a járókelőket szidta; nem illik oda nézni szükségét végző emberre. Az ilyen szemtelének, mondja Geleji - hasonlók "ama tsufondáros Markalfhoz, aki midőn megértette volna, hogy ő reá a mezőben agarakat fognának huszítania és azokval akarnák meg-szaggatnia, egy eleven nyulra tőn szert, és azt vévén a holna alá, s agara néki futamkozván, elereszté előttök, és őtet meg sem büzlék, hanem mind az után eredének". A csattanó: miként Markalf a nyulat, úgy az ellenkezők "ravasz elméjeknek költeményjét botsátják lábra előttünk" hogy mi azután bámulatunkban illetéktelenségeiket vizsgálni is elfelejtsük! Épp

így tesz Pázmány Péter is".⁴⁹ /A Salamon és Markalf majd a 18. században válik számos kiadást megért népolvasmánnyá, a sűrű egymásutánban megjelenő pesti, váci, pozsonyi, stb. ponyvakiadások révén./

Kardos Tibor fantáziadús trufatanulmánya⁵⁰ a trufahagyomány, Mátyás trufák, a trufátor személye és foglalkozása, Mátyás mint tréfamester, a trufa, mint élményszínház Európában és Magyarországon, a vad, kíméletlen szabadszájú komikumú tréfák a dözsölő, harácsoló, szemforgató klerikus, a kuruzsló, az orvos, a pörvesztő ügyvéd, néha az otromba paraszt célpontjai megközelítésével kísérli meg e régi magyar irodalmi műfajt, a trufát európai összefüggéseiben láttatni. A rendelkezésre álló adatok alapján a következő kép vázolható fel: Névtelen asztali mulattatók terminusa "parazitus" volt Bornemisznál, Gelejinél, akikről azt mondják, hogy azok tisztátalan és fajtalan beszédekkel, hitságos mulatságokkal, temény ezer csácsogásokkal, többek közt trufákkal is szórakoztattak. Névszerint számontartott tréfamester Mátvás király - Galeotto is ilyen értelemben tesz róla többször említést - és hozzá kapcsolták a gyomrát rontott püspök kikurálásáról szóló Boccaccio novellát, a Nagy tők és a négy ökör /AaTh 1689A/ világszerte ismert történetét, a fentebb említett A lovát áruló szegény ember trufáját, a Heltai elmesélte Kolozsvári bíró történetét, a Görcsöni megverselte Hogyan sarcolta meg Mátyás az urakat stb. a 16. század folyamán elszórtan lejegyzett történeteket.

Markalfnak az asztali mulattatás, bolondoskodás a feladata volt. Tinódi 1548-ban a Sokféle részegösről c. történetében a 16. féle részegesről írja: "ha meglátod, mint Markalfot, bolondoskodik", Apor Péter 1736-ban a Metamorphosis Transylvaniae-ban pedig az 1687 előtti erdélyi urakról így ír: "Némelyeknek megvolt tiz-tizenegy gyalog inasa is, azonkívül tizenöt-tizenhat étekgóga, némelykor több is, azonkívül némelyeknek trombitási, töröksiposi, hegedüsi, dudási, furulyási, cimbalmosi, énekesi, asztali mulató markalfi, vagy amint hitták, bolondjai. Nem vala abban az időben annyi emberszólás, mint most, hanem az tréfában igen gyönyörködtek az asztalnál, azért ahol tréfás, játékos fő- vagy nemesembereket tudtanak azt magokhoz hitták, asztalnál jól tartották, mentől nagyobb tréfát tanáltak fel, abban mulatták magokat."⁵¹ A Salamon és Markalf népkönyvben Markalfot tréfacsináló parasztfiguraként ismerjük meg /Heltai 1577, egy levél adata 1590-ből, Pázmány Péter 1613², Balásfi Tamás 1616, Veresmarti Mihály 1875, Geleji Katona István 1645 megfogalmazásokban stb./

Trágár Balázs nevéhez a kutatás a Magyarországon meghonosodott német mulattató rendbe való tartozást kapcsolja, Moór Elemér szerint a "trágár" jövevényező épp mulattatót jelölt.⁵² A Bornemiszánál feljegyzett két történetből az is megtudható, hogy Trágár Balázs a "meghasasított apácák esetéből szerzett csufszágot a királyné előtt" éppúgy, mint azok a csufok - mulattatók - írja Bornemisz, "kik mesterséggel tanulják a csélcsapást", mint Eulenspiegel, Orlando stb. Szintén Bornemisz említi, hogy Szilva Albert spetiale-jához hasonló ezer síbságot mondhatna. Ő olyan, "mint régen volt Markalf és Trágár Balázs, akik valamit mondanac méznel is édesb", de "kiknek az taloknal Istenfélő értelmes embernek szauanac nincz helye"⁵³ /ÖK 862/. Hasonló szerepe volt Ezopusnak az 1592-ben Laskay János által fordított Planudes-féle életrajz trufái alapján.⁵⁴

Udvari tréfás ember, azaz egy Chalóka vezetni félre, teszi nevetségesé /Pázmány 1623, Veresmarti 1875/ a kifestetlen templomfalra festményeket látni vélő polgárokat/udvaroncokat, megmagyarázva nekik, nehogy "tréfás cigánynak" tartsák őt, hogy kik és miért nem látnak képet a falon. Egyébként a Csalókáról elmondott trufa közismert Eulenspiegel Schwank, anélkül, hogy az ő nevével szerepelne, másrészt előfordul az Eulenspiegel név Bornemiszánál, de tréfája nem.

Udvarellenes toposz jelentkezik Nyéki Vörös Mátyás 1623-ban fordított, átírt Dialogus-ában a Lélek és Test vitájában is: mint mindenki, temetéskor az udvari bolond is elhagyja az udvar fejét együtt a többi hízelkedővel, hazuggal.

"Ninch most udvarodból sem szegény sem fő rend,

Palotad az tancztól egyszálnira sem reng,

Hol az ki előtted ugralással kereng,

Chufság szerző bolond előtted sem fetreng."⁵⁵

Tehát széleskörű mulattató tevékenység kötődött a 14-18. század között az asztali mulattató trufamondókhoz, ill. csúfokhoz, trufátorokhoz stb. trufaszínjátékosokhoz. Ezeket a humanista műveltségűek trágár penészes csúfságoknak tartották, s mint ilyeneket az üdvösség elnyerése szempontjából mérhetetlenül veszélyesnek, s évszázadokon keresztül elítélni valóknak tartották. Megvetésüket azonban gyakorta nem párosították elhallgatással, így bizonyos mértékig képet kaphattunk az e korokban virágzott karneváli műfajokról.

A tréfa, trufa /Schwank/ fejlődésének és virágzásának kora után a 17. századtól a Schwank és facetia tartalmú munkák célja a mulattatásról átkerül az erkölcsi hatásra és az olvasók ismereteinek gyarapítására. A 17. század végétől jelennek meg az első nagyobb arányú mesegyűjtemények, 1740-43-ban jelenik meg az első, nem szónoki beszédgyűjteménynek hanem gyakorlati erkölcsstanításnak szánt magyar nyelvű jezsuita példatár Taxonyi János: Az emberek erköltséinek és az Isten igazságának tükörei. E példatárakat még a későközépkori moralizáló, vallásos erkölcsöt propagáló célzattal állították össze. Olvasottságukat és népszerűségüket jelzi, hogy a század folyamán további újrakiadásuk vált szükségessé.

Újra és újra kiadták a 16-17. században nyomtatott ponyvákat is /Salamon és Markalf, Ponciánus, stb./. A könyvkiadás szempontjából nyereségesebb üzletnek bizonyult a már régóta népszerűségnek örvendő ponyvák, népkönyvek, széphistóriák, álmoskönyvek, világi énekek stb. újrakiadása, mint az újabb és igényesebb irodalommal való kísérletezés. A prédikátorok a 18. században sem szűnnek meg dörögni az erkölcstelenséget, tunyaságot szimbolizáló mesemondás ellen. Verestói György erdélyi református püspök 1733-ban borbereki Alvintzi Krisztina felett mondott halotti orációjában a fonókbeli, kalákákban elhangzó tündérmeséket és szófia beszédeket kárhoztatja:

"Nem hiszem, hogy egy Nemzetben-is volna annyi Mese és Szófia beszéd a Tündérországról, mint a Magyarok között. E'ről beszélnek a Leányok a Fonóban és a kalákában. Ama légászó és heverő Inasok-is kik a hivalkodásnak piatzára ki-ülnek e'zel tsapják a legyet szárokról költvén hivalkodó elméjekkel Tündér királyokat Tündér Leányokat sőt némellykor Tündér Párját-is. De nem tudják mit beszélnek, mert ők éretlen és nem egész vágású eszekkel a Tündéreknak Isteni böltsességet és Hatalmat tulajdonítanak úgy tartván minden Tündért tanquam Medium participationis Deum inter Creaturas, mint Fél ISENT és Fél-Teremtett-állatot, a ki sem egészen nem Isten, sem egészen nem Teremtett állat, ha nem rész szerént az Isteni természetnek, rész szerént pedig a teremtett állatok tulajdonságaiknak részese, és így az Istennél ugyan alább való de a Teremtett-állatoknál sokkal fellyebb való."⁵⁶

Még Kónyi János is elítélőleg említi, hogy nem olvasnak "az együgyű olvasók, más újabbat mint Markalf, Argirus, Brunzvik, Apollonius históriáját és több ilyenén régen koholt esméretes óságokat, mellyek más nagyobb részént még a mezőn s erdőn tartózkodó írástudatlan pásztoroknál

is hathatós ismeretségben állnak. Ezzel szemben ő A mindenkor nevető Democritus-át, az okos leleményű furcsa történeteit mellyeket a bánatjokat felejteni kívánó jámborok kedvéért szedegetett össze azoknak szánja, akik ha egy társaságban megszólalnak, leleményességüket, sőt társasági jó modorukat fitogtathassák, ha tréfáival anekdotáival élnek. Rövid tudósításában azt is hozzáfűzi:

"És így ki e tisztos tréfákat szerette
Jó barátit sokszor meg is neveltette
Az író is im e munkára kisztette
Némely meséit is belérekesztette."⁵⁷

György Lajost követően Gyenis Vilmos⁵⁸ kutatásaiból ismeretes a hazai anekdota hosszú ideje tartó élőszóbeli szórakoztató funkciója, a 18. századra kialakult anekdotázás eléggé széleskörű gyakorlata, valamint a nemzetközi anekdotakincs vándor elemeinek - egyetemes reneszánsz facetiák, Schwankok, bennük Poggio, Arlotto, Hans Sachs, Bebel stb. műveinek - beépülése a hazai hagyományba. Kónyi, Andrád és követők /a győri, szegedi, stb. kalendáriumokban/ egyetemes anekdotatárakból kiírt, átültetett szövegeikkel hozzájárultak e tréfák magyar köntöséhez, a magyar nyelv sajátosságainak megfelelő nyelvi poének elterjesztéséhez. A nemzetközi formák magyarításánál megkeresik azok funkcionális megfelelőit, ill. újat alkotnak a magyar társadalmi valóságból.

Moralizálás és barokkos tanító célzat uralkodott a korai kalendáriumokban is. Gyakorlati példák révén, helyes, erényes életre oktatás, valamint szórakoztatás céljából készültek. A 17. század folyamán elszórta jelennek meg irodalmi jellegű közlések, trufák, példák, moralizáló történetek, anekdoták. A debreceni kalendáriumokban már 1619-ben szerepelnek Békesség szerető intó példák. A lőcsei kalendáriumban 1678-tól tűnnek fel anekdoták. Kezdetben az 1759-69-es pozsonyi kalendárium kötetre való ezopusi mesét, anekdotát, életbölcsességet szolgáló tanító novellát közölt. Később szórakoztatás, mulattatás került előtérbe. Már pl. az 1763-as győri kalendáriumban tündérmesékkel /Perrault/, közszájon forgó tréfás furcsa esetekkel lehet találkozni.⁵⁹

A felvilágosodáskori vélemény a kalendáriumokról az volt, hogy azok kizárólag alacsony műveltségi igényeket elégítenek ki, az azt olvasókra szellemi igénytelenség és tunyaság jellemző. A kalendárium kizárólag a maradi /hagyományörző/ nemesi népiesség áramához volt köthető. Műveltség emelési célra használni még nem vált programmá. A felvilágosodás idejétől

a naptárakba, pl. a győribe, váci, komáromi ismertebb literátorok is dolgoztak, de általában a toldalékokba kompilált szórakoztató anyag szerkesztését tanult, többé-kevésbé iskolázott nyomdász végezte. Ők az irodalmi anyag összeállításával a köznemesi, kisértelmiségi, mezővárosi /pl. debreceni/ parasztpolgári rétegek szórakozási igényeit célozták meg, azokét, akik műveltségi szintjéhez ezen kívül a ponyvairodalom, a kollégiumi diákköltészet, a román irodalom, valamint a nemesi hagyományörző írók művei köthetők. A korai időkben a kalendárium nem volt népi, paraszti olvasmány, mutatják a possessorri bejegyzések, de mutatja pl. a győri kalendáriumban 1763-ban közölt történet is: A paraszt megette a kalendáriumot - mert koriandrumnak=gyógyszernek hitte.

Az anyagunkban előforduló történetek közül 5 kalendáriummi anekdota az, ami nem Kónyiból, Andrádból, vagy Dugonicsból származik, az 1800-as évek előtt. Az 1800 előtti közlések kb. 1/3-át /10 anekdota/ teszik ki az 1800-1848 közöttieknek /kb 30 anekdota/, ami kb. 1/3-a az 1850-1900 közöttieknek /kb. 90 anekdota/. Az 1800 előtti győri, váci, pesti-pozsonyi kalendárium /után/közlésekben egy cigány mesetípus van /a Magyar és Erdély Országai kalendárium közléseként/, és elvélve szerepel cigányhős, noha a közlésekhez alapul szolgáló Kónyinál is, Andrádnál is, Dugonicsnál is előfordulnak egymástól független cigányanekdoták. Ebben a korszakban azonban a szerkesztők a tradicionálisabb Eulenspiegel-szerű ügyes tolvajok, furfangos diákok, csalafinta katonák és inasok, agyafúrt falusi szegényemberek történeteit válogatják ki, azokét, akik a méla, bamba mészárosok, gyáva tolvajok, együgyű parasztok, ostoba, kapzsi borbélyok, ijedős gazdagok, zsugori vendéglátók, tompaesű hivatalnokok, vámszedők, pénzváltók, fukar nagyzagdák, vagy iparos mesteremberek, lassú észjárású bírók, vagy plébánosok eszén járnak túl.

1800 és 1848 között még mindig a legtöbb anekdotát közli a győri, váci, pesti, s a melléjük újként felsorakozó szegedi kalendárium, s náluk kevesebbet a Társalkodó, a komáromi, esztergomi, pataki, budai kalendárium, valamint a Hasznos mulatságok, a Magyar és Erdélyországi, Hazai stb. kalendáriumok. A váci kalendárium felerészben új, fele részben az előző időszakban közölt típusok újraközlésével jelentkezik, a többi azonban most lát nagyobb mértékben az előző időszakban magyarra fordított, ill. összeállított, s e második periódusban másodszeri, harmadszeri, vagy nagy példányszámban megjelentetéssel szélesebb körű ismertséghez jutó Kónyi, Andrád, Dugonics stb. műveinek kiaknázásához. A korábbiakhoz képest zömmel

új /12/ típusokat kezdenek népszerűsíteni a fenti gyűjteményes kötetekből, azok nyomán, ill. azoktól függetlenül is, bizonyos mértékig fenntartva, ill. tovább szélesítve a tradicionális hősű típusok túlsúlyát /része- ges, együgyű, hiszékeny, becsapható szegényemberrel és a rovására tréfát űző herceggel, királlyal, az egymást lóvátévő vándor mesterlegényekkel, a vak koldussal és a tolvaj komájával/, de bővítik a cigányhősű típusok sorát is /a felvágott nyelvű, magát szorult helyzetéből csalafintán meg- mentő tolvaj, vagy a magát ártatlannak, tudatlannak mutató, valójában eszes, csavaros észjárású ravasz hősként mutakozó cigány hősökkel és tí- pusokkal /A cigány szalonnát lop, Ló lopta el a cigányt, Megvert ködmön, Ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes stb. típusok./

A 18-19. századi magyar társadalom sem szociálisan, sem jogilag, sem vallásilag, sem etnikailag nem volt egységes. Meghatározó nemesi, polgári, értelmiségi rétegeit azonban érdekeik, indíttatásaik különbözősége ellené- re homogenizálta az érzékenység az ország történeti jogaira...A politiku- sok és gondolkodók változtatási javaslataikat nemcsak a haladás/elmara- dottság dimenziójában, hanem a politikai hatások vonatkozásában /alkot- mány, önállóság/ is végiggondolták.

Az önkényes és központosításra törekvő II. József rendi alkotmányt és érdekeket sértő rendeletei 1780-1790 között egyre szélesedő társadalmi bázisú nemzeti ellenállást bontakoztattak ki.

II. József szintemelő politikájának kezdeti átütő sikereit a különbö- ző hivatalokban tevékenykedő főleg protestáns hívei biztosították, mivel megragadta őket a tolerancia, a nyilvánosság, a mobilitás lehetősége.⁶⁰ Velük szemben a konzervatív köznemesi masszát csak az alkotmány, a nemesi kiváltságok biztosítása érdekelte. Az alkotmányellenes népboldogítás aufklárista eszménye többek között a magyar aufkláristák alkotmány és szu- verenitás iránti érzékenységén bukott meg.

A közigazgatásban, közoktatásban, államigazgatásban általánossá tett német nyelv-, a rendi alkotmány helyett bevezetett abszolút monarchia a rendi kiváltságokat megnyirbáló úrbéri rendelet-, s az árnyát előrevető adófizetésre kötelezés-, valamint a katolikus mellett a protestáns vallást is jogokhoz juttató türelmi rendelet által felszított rendi nacionalizmus párhuzamosan élt az értelem és emberiség követelményeit előtérbe állító felvilágosult nemesi reform elképzelésekkel, valamint azon értelmiségi illúziókkal, melyek szerint mérsékelt reformokon keresztül létrehozható az alkotmányos nemzeti királyság. A felvilágosult abszolutizmus hívei

azonban csalódtak a reformokat illető várakozásaikban.⁶¹

A nemesi mozgalom és a jozefinista értelmiség átmeneti egybefonó- dása a nemzeti függetlenségi mozgalom zászlaja alatt az 1790-91-es országgyűlésig tartott. Az akkor előtérbe került reformgondolások le- választották a nemesi kiváltságaikhoz ragaszkodókat a nemzeti és társa- dalmi reformokat együtt követelőkről.

A köznemesség és az értelmiség érdekei két ponton egyeztek meg: a köznemességnek fontos volt a klérus visszaszorítása, hogy átvehesse a hatalmat, s ez szerepelt a polgári törekvések közt is. Míg a nemesség szá- mára szembeszegülést jelentettek az uralkodó beolvasztó, germanizáló el- képzeléseivel szemben a magyar nyelv ügyében tett erőfeszítések, addig az értelmiség számára ezek egyet jelentettek a feudális elmaradottság fel- számolásával, a polgári nemzeti egység követelésével. Az értelmiség tagjai közül nem kevesen világosan látták, hogy a tudományok, mesterségek, művé- szetek anyanyelvi kibontakozása előfeltétele a függőség felszámolásának és szerves része a gazdasági, ipari fejlesztésért vívott harcnak. 1792 elején az értelmiség hitt abban, hogy mérsékelt reformokkal a rendek és az ural- kodó együttes jóakarásával lerakhatja az átalakulás alapjait, de a radika- lizálódó ifjúság, egyetemisták már nem elégedtek meg az alkotmány módosí- tásával, hanem a polgárság és a jobbágyság felszabadítását tűzték ki célul. Az ellenzéki követelések megfogalmazói a már 1770-es évek óta virágzó titkos társaságok, a 90-es évek óta egyre sűrűbben elszaporodó olvasóköri, klubok, szabadkőműves páholyok voltak.⁶²

A nemzeti haladás, s ezen belül a népi, ill. magasművészet értelme- zését illetően több irányzat bontakozott ki:

A Bessenyei névvel fémjelzett köznemesi felvilágosodás elítélte az irodalom alatti hagyományt, megvetéssel szólt a népdalokról, a népkönyvek- ről /Árgirusról, Stilfrid és Bruncvikról, Markalfról, ájtatossági iroda- lomról, ponyván terjesztett világi énekekről/. Bessenyei a Filozófus-a Pontyi nevű szereplőjéről azt írja, hogy az, mint provinciális földhöz- ragadt műveltségű, csak a mesét, ponyvát, s a bibliát ismeri és élvezi. A magyar néző /1779/ régi szabású Ferenc diák uramék olvasmányai közt se volt más, mint Markalf, Argillus, Álmoskönyv, néhány poéta.⁶³

A patrióta, nemzeti irodalmi hagyományok és népdalgyűjtés iránt érdeklődő Rát Mátyás viszont 1780-ban arra buzdította olvasóit, hogy "má- soknak gyönyörűséget vagy hasznot-is szereznének" régi magyar irodalmi ritkaságok összeszedésével. 1781 okt. 10-én kelt felhívásában pedig tudós

nemzetek példáival érvelve azt írja, hogy a magyar szókincs bővítése és gyarapítása érdekében, eleink szokásainak, rendtartásainak, vélekedéseinek megismeréséért lenne méltó és igen hasznos összegyűjteni és kinyomtatni a "históriás vagy akár mesés énekeket sőt akár-melly régi meséket is Magyarországon is".

A nemzeti nyelv és tudomány kifejlesztése céljából ajánlja olvasói figyelmébe 1782. jan. 16-i pozsonyi Magyar Hirmondójában közzétett Révai felhívást, "a köznép szájában forogni szokott régi versek" s-mint a németeknél szokásos-históriás, mesés s több afféle énekek szorgalmas összegyűjtésére."⁶⁴

Mivel a szólás és közmondás gyűjtés többé-kevésbé írói feladatnak is számított, a 18. század közepétől egyre többen jutnak arra a felismerésre, hogy ezeknek a leggazdagabb forrása a népnyelv, s fordulnak a "köznép hagyományörző erejéhez" azonosítván a régít a népivel, s tudatos programként vállalva a nyelvgazdagítást. Révai Miklós /1786/ Faludi költeményes maradványainak közrebocsájtója jegyzi fel Faludiról: "ő el szokott volt a köz nép és tseléd közé járogatni tsak a végett hogy őket szabadabb beszédre felbátorítván igazabban ki tanulhassa a tulajdonabb Magyar szó ejtéseket"⁶⁵ Faludi közmondásgyűjteményének forrása a köznyelven és népnyelven kívül a Salamon és Markalf népkönyv volt. Ugyanaz a Révai, aki a hazai nyelv és tudomány elismertetése és kifejlesztése érdekében szükségesnek látta, hogy népköltészeti gyűjtésre való felhívást bocsásson ki, egyidejűleg ellenezte a közmondásoknak az irodalomba emelését, s ezzel tulajdonképpen a közmondásokat regénybeli párbeszédekben is használó provinciálisan népies Dugonics András is üt /akinek agresszív nacionalizmusa nem akadály a szlovák népköltészet tudomásulvételének, lejegyzésének.⁶⁶

Dugonics, aki a honszerző magyarság életformáját rekonstruálni szándékozó áltörténelmi regényeit telerakta ősvivé visszaplántált korabeli élő hagyományokkal /babona, néphit, anekdota, helyi monda, népetimológia, régi vagy régies ének, népdal, gyerekjáték, mondóka, közmondás, népi szokás, viselet tanúsága stb. ld. Horváth 1983. 35-42./ és népies értelemben vett magyar régiségekkel, hogy a romlatlan faji őshagyományt dicsőítse és szembeszegülhessen a tőle teljesen idegen, rákényszerített németesítő műveltségi formával, magyar példabeszédei és jeles mondásai közel 40 esztendőn át jegyezgetett gyűjteményébe a példabeszédeit "nagyobb részént Nemzete szájából" anekdotáit jobbára fordítások vagy korábbi írásos források felhasználásával, esetleg saját kitalálásából születettekéből

szedegette össze. Célja az volt, hogy "minden rendű s még az alacsonyabb sorsu Hazafi társainak is épületekre szolgáljon" felkeltve a régi dicsőség tiszteletét és népszerűsítve a történeti forrásokkal, antik mitológiákkal és analógiákkal elvegyített magyar köznépi hagyományt. O. Nagy Gábor írja: Dugonics példabeszédei és jeles mondásai három változatban maradtak ránk. Az eredeti gyűjtemény 1792-re készült el. Ennek kibővítésével keletkezett az a változat, melyet 1800-ban tisztázott le és rendezett sajtó alá a szerző. A 3. változat...Dugonics halála után jelent meg 1820-ban Szegeden Karácsony Chrisostom gondozásában, mely egy lappangó 1810-ben befejezett kéziraton alapszik. Bár példabeszédeit, anekdotáit az általa jól ismert szegedi nép körében szélteben-hosszában ismertnek hihetjük /főként az 1820-as megjelenést követően!/, az anekdoták tematikailag némely esetben inkább Kónyi vagy Andrád hasonló szövegei irányába, stilisztikailag viszont Dugonics által készített fordítások irányába mutatnak.⁶⁷ Rendkívüli méretű gyűjteménye azonban alapjává vált a 19. század második felétől fellépő közmondás és anekdota köteteknek, Ballagi Mórénak, Siriska Andorénak, Vajda Jánosénak, Gracza Györgyének, stb. Neki magának az volt a véleménye, hogy nemcsak a régiségben keletkeztek közkeletűvé vált példabeszédek és jeles mondások, hiszen egy kisebb közösség nyelvhasználatában meggyökeresedett kifejezés olyan adomából származik, melyet az illető közösség tagjai élő, vagy csak nemrég megholt személyhez kapcsolnak. Véleménye szerint a szólások és közmondások adomából erednek, ezért fűzött több száz szóláshoz és közmondáshoz lapalji magyarzó adomát. Közvetett és közvetlen hatása számos pályatársa művében kimutatható. Rájuk, mint Fried /1979. 168./ írja, nemesi rendi fölfogásukra az erőltetett emelkedett hangvétel, a klasszicista rendi elveket kifejező ihlet, a "haza-puffogatás volt jellemző."⁶⁸ Fenyő István szerint ez abból a szemléletből fakadt, mely a nemzetit azonosította a nemesivel, s az irodalom feladatát egyedül a nemesi nemzet morális-patrióta szolgálatában látta. Konceptiójukat a hagyományok, a bevett szokások erőszakos, sőt gögös védelme jellemzi, mind társadalmi, mind irodalmi síkon: az irodalom és az irodalmi nyelv, izlés és a stílus, az érzelmek és az írói magatartás polgárosulásának teljes elutasítása.⁶⁹ Ehhez a csoportosuláshoz tartozott Pálóczi Horváth Ádám is. Az általa "részint hallásbul, részint régibb Irásokbul" 1775-1819 között összegyűjtött betűrendbe elrendezett sok /1819/ példabeszéd "sokat is segít a vidékbeli szójárásoknak egy mással és a régibb izlésnek is /: sok részben még Asiainak :/ az újabbal öszvemérésére s

ismerteti a Nemzet különféle és különb vidékbeli lakosságait egymással és Ősseinek szava-járását a maradékával." Pálóczi a nyelvi egységesülés érdekében több vidéken megfordulván figyelmét a dialektusokra is kiterjesztette, hogy gyűjteményével a nyelvjárási regionális különbségek kiegyenlítéséhez is hozzájárulhasson. 1819 közmondása között jónéhány egyébként szólásmagyarázó történettel ismert szólás is előfordul: pl. "Nem úgy verik a cigányt" /AaTh 1634D^X/, "Eben gubát tserélt" /MNK 1525N^X/vö. Beniczky is, n. 92. "Ne tartsd nyereségnek, hanem vak vetésnek, eben gubát tserélni - néhol kutyát/, "Ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes" /MNK 1631B^X/ másutt így: "vemhes is nem is, a mint akarja" stb. Sajnos a szólásokat magyarázatuk nélkül közli.

"A nemzeti rövid mondások sok águ érdeme" a szólásmagyarázó anekdota bizonyos mennyiségét felszínre hozta, de ebbe az anyagba többnyire a "régiségeken kapó irástudóknál fennforgókat" gyűjtötték össze a nemzeti közmondásgyűjtők. Maga Pálóczi Horváth Ádám azt írja, hogy gyűjteménye némely jeles mondását Magyarul és Deákul még gyerekkorában tanulta falusi iskolamestereitől. Mások Szenci Molnár, Pápai Páriz, Kis-Viczay, Beniczky, Kovács Pál köteteiből származtak, anélkül azonban, hogy a korábbi korokban a szótárkészítők tekintetbe vették volna a korokban élő folklórt, és jelölték volna a variabilitást.⁷⁰

Ehhez az irányzathoz tartozik Kresznerics kéziratban maradt, magyar nyelvű jelentésmagyarázatokkal ellátott szólás- és közmondásgyűjteménye is /1791-1807/. Ebben a rejtvények között - a többnyire - pontosan adatolt /származási hely, gyűjtési időpont stb./ feljegyzésekben néhány Mátyás anekdota is előfordul.⁷¹

A 18. századi tankönyvek és nyelvtanok már kiemelik a szólások és közmondások /elvétve a szólásmagyarázó anekdoták/ nyelvi jellegét, az anyanyelvben való közkeletűségét, a mindennapi beszédben, az élő köznyelvben való szerepét s egyes nyelvtanok függelékeiként közölt szólás gyűjtemények népszerűsíteni kezdik a népi, népies, manapság nyelvjárásinak tekinthető, ill az irodalmi választékos köznyelvben élő adatokat.⁷²

1792-ben Görög Demeter és Kerekes Sámuel a Bécsben 1789-ben megindított Hadi és Más Nevezetes Történetek kiadója, a Ráth által 1780-ban útjára bocsátott, majd 1788-ban megszűnt pozsonyi Magyar Hirmondó-jának címét vették át, bécsi Magyar Hirmondónak átkeresztelve lapjukat. Kazinczy 1817-ben letisztázott önéletírásában így vall e korai újságírói célkitűzések jelentőségéről, egymáshoz való viszonyáról, s a maga hozzájuk fűző-

dő megbecsülő véleményéről:

"/1780/ örökre emlékezetes marad nyelvünk s literatúránk évkönyveiben mert ennek első januáriusával nyomtatott a legelső magyar újságlevél. Ráth Mátyás.../aki inkább akart lenni professzor, mint egyházi tanító, nem bírta ki/ hogy a nemzet tovább a kimiveletésnek e nagy segédje nélkül el legyen, hozzáfoga a szándékhoz. Aki emlékezik mik voltak annakelőtte összejöveteleink, kivált falukon, s látja, hogy most nem egyedül a föld ismeretében még azok is mind haladnak, akik egyebet nem olvasnak, s igazságos megvallani, hogy a most és az akkor közt nagy a különbség, áldani fogja Ráthnak hamvait, Ráthot a nemzetnek első jól tevőji közé fogja számítani, s örvendett velem együtt, midőn a Hadi Történetek érdemes kiadója, a magok újságleveleiket a Ráth leveleinek címje után Magyar Hirmondónak nevezték el, tiszteletére a nagy férjfinak."⁷³

1792-ben a nemesi reformmozgalomhoz közel álló bécsi Magyar Hirmondó gyors egymásutánban közöl lapjain "különb-különb-féle mulattságos és hasznos regéket Mátyás királyról" az ország 5 területéről, Abauj és Pest vármegyéből, Pest vármegyei Pataj mezővárosból, Kiskunságból, s az először 1575-ben megjelent Heltai Gáspár Magyar Krónikájában feljegyzett Kolozsvári bíró történetét újraközlés gyanánt. A nép érdekét néző igazságtevő királynak mint atyának az eszményesítése az abszolutista elmélet közhelye. Bessenyei, mikor Bonfiniit dialogizálta Hunyadi László tragédiájában, vagy mikor Heltai Krónikájából Mátyásról irt eposzt, ezt a felvilágosodott abszolutista elvet fogalmazta meg: Mátyás atya a gyermekeknek nevezett nép /alattvalói/ szemében. Hasonló szellemben, Mátyás emlékét idézve éberségteti korát Péczeli 1788-ban. Ezt a szemléletet tükrözik a Magyar Hirmondóbeli Mátyás regék, de még az ebből 1806-ban Kis János által kiadott Kellemes időtöltésre való elmés nyájasságok, valamint a Pálóczi Horváth Ádám A tétényi leány Mátyás királynál című vígjátékban feldolgozott Mátyás mesék is. Görög és Kerekes bécsi Magyar Hirmondója köznemesi, értelmiségi, iskolai ifjúsági olvasótábort épített ki. A szerkesztők, s jelesebb íróik közel álltak a nemesi reformmozgalomhoz, de a szélesebb olvasóközönség tradicionálisabb izlésére tekintettel, melyet a széleskörű országos levelező hálózatukkal alaposan megismerhettek, nem kapcsolódtak határozottan semelyik politikai irányzathoz. Célkitűzésül felvállalták a magyar nyelv megszerettetését, megbecsültetését, tanulására való buzdítást, s a nemzeti irodalom kibontakozásának segítségét. Ebben az irányba mutatnak a Mátyás regék s a hozzájuk fűzött kiegészítések, toldalékok

közléseivel: A Mátyás Királyról egy régi Magyar Hagyomány/AaTh 875/-hoz 1792 jan. 21-én Abauj Vármegyéből a következő kiegészítés érkezett:⁷⁴

Az Urak' Tetényi Historiájok, nékem egy igen kedves estvét tsinált.. egy 70 esztendő Öregnek olvastam el azt...A Tetényi történetért ez az Öreg nékem a Szesztait beszéltte el s én azt ismét az Uraknak beszéltem, olly bizonyos hitel alatt, hogy az Urak' Hirmondójának Olvasói között bizonyosan lessz legalább egy, a'kinek az, olly vidám estvét tsinál mint nékem és az én Öregemnek a Tetényi rege". A közreadó /?/ a regéhez a következőket fűzi hozzá: "A mese és rege között különbség van. A' mese soha sem történt, hanem csak költött dolgokat beszél: a' rege ellenben valóban meg történtt elmés eseteket ad elő. - Így különbözteti ezt a Frantzia a Fable és Conte; A Német pedig a Fabel és Erzählung nevezetekkel.- Ezt annyival illőbb volna közönséges értelemben vétetni, mivel e' szónak: Mese most három jelentése van. Egyik az aenigma - másik a fabula - a' harmadik pedig az ugynevezett régibb anekdotomok. A' Rege pedig valószínű magyar szó, mint ez a szokásban lévő mondás is mutatja: "Agg rege, az az régi traditio"⁷⁵

A Szesztai Regéhez további két toldalékot küldött "egy érdemes Hazánkfia Pest Vármegyéből: A megféleztet ütlegek /AaTh 1689A/ történetét, és a fentiekhez hozzáfűzi: "Ezeket némelly Öreg Emberek beszéllették a'kik ismét az előttök állt Öregektől hallották azokat". Valamint A' Rege nevezetnek...ezen a tájon is meg vagyon még némelly maradványa. Az Öregek, kivált, gyakran szokták még most is mondani: Régen regelem, eleget regeltem. -⁷⁶ A kiegészítést küldök az ősi nemzeti hagyomány elemeként minősített rege értelmezéssel részben nyelvi kérdések iránti érdeklődésüket, részben a közkinccsé tevésre való igényüket, részben nemzeti szempontu érzékenységüket bizonyítják, lévén, hogy a nyelvahagyományokat, mint a közösség közkeletű vagyonának leltározását és a pusztulástól való megmentését igyekeznek szorgalmazni. Görögök "kedvtelés-szintű irodalom-művelése, s a természeti-provinciális életstilus hazafias kultusza" /vö. Fenyő/ u.i. együttjárt egy kiszélesedő hagyományápolással is, mely bizonyos elemekben előre mutatott a reformkori irodalmi népiesség felé, sőt a később megindult prózai néphagyomány gyűjtése terén hosszú ideig kezdeményezésük folytatás nélkül maradt.

A jozefinus felfogású és nyugati polgári ízlést terjesztő Kazinczy a felvilágosodás propagandáját nem verseivel, hanem prózai fordításával és szerkesztő munkájával végezte. 1788-ban nyilatkozataiban kifogásolta a

fordítások nyelvébe becsúszott latinizmusokat, germanizmusokat, valamint a "populáris alacsony szólásokat". Ráday Gedeonhoz írt levelében Dugonics Eteklájáról a "leg-izetlenebb galantériát a leg'atlatnyabb popularitást s gyermeki affectiot" emleget 1789-ben.⁷⁷ 1790-ben viszont II. József halálát követően a korona hazatérte kapcsán fellángolt hazafias mozgalom idején elpirulással vallja meg, hogy korábban nem tulajdonított kellő jelentőséget a nemzeti függetlenség kivívásában szerepet játszó nyelvi patriotizmus irányzatának:

"Imé férfiaiunk s asszonyaink elhányták a kölcsönzött öltözetet; elállottak a káros idegen szokásoktól; most már nem úgy mint ezelőtt kevéssel, gyönyörködve beszélnek azon a nyelven, amelyen Etele és Etelka beszélt, s nemes elpirulással vallják meg, hogy megcsalódtak midőn megromlott izlések ennél a kedves hangzásunál szebbnek tartotta azt a dörögő zordon nyelvet, amely semmire sem alkalmasabb a despotai hideg parancsolásnál."⁷⁸

1790 előtt a népköltészet az irodalomtörténetben még nem túl terjedelmes, mert akkoriban a felső rétegekben éppen csak feltámadt a folklór iránti érdeklődés, eléggé tisztázatlan teoretikus alapelvekkel.⁷⁹ Erre utal Szirmay A. levele Kazinczyhoz Eperjesről 1790 jan. 16. is.⁸⁰

/282. levél/ "Utóllýára megint kérem Uram Eöcsémet: hogy ne Románokat de valóságokat írjon. Nem csak férfiak, de asszonyaink is jobban fognak rajtok kapni. Ne nézzen más nemzeteket. Azok már minden valóságokbul kikoptak azért irnak Románokat, ez csak a külső írók eszének viszketsége. De szegény Nemzetünknek még tulajdon nyelvén Historiája sincsen...E' mellett az Nemzetünknek betegsége, hogy mindenkor meséket szeretett irkálni, mint Hallernak az Hármás Historiája, vagy az öreg Patainak az indusokról ki bocsájtott meséji. Ezen betegségbül Nemzetünket ki kell gyógyítani, nem pedig régi rossz izlésében meg gyökeresíteni őtet. Ide nem értem pedig a jó verseket és szép gondolatokat, mert ki ezeket nem szeretné az ember se volna."

Rájnis viszont így ír Kazinczynek küldött levelében Batsányinak 1791-ben:

"Baróti/ Szabót nevemmel köszönts. Szeretném, ha a most támadni akaró nagy Magyar Társaságnak állapotjára arányozván egy Mesét írna. Én a minap egyet irtam, de az nálam fog maradni, mert igen borsos."⁸¹

S épp Kazinczy az, aki az Orpheus c. lapja számára nem szűnik sürgetni pl. Ráday Gedeon grófot, hogy írjon, fordítson, dolgozzon ki, s küldjön minél több mesét. Természetesen mindezek még az irodalmi meg-

fogalmazású műmesére gondoltak, mivel a nyelv kiművelésének zálogát az irodalmi megfogalmazású mesékben és fordításokban látták.

Kazinczy a Pályám emlékezete c. művében a szellemi művelődés emelését a következő programmal látja ekkor megvalósíthatónak:

A megjelent példákban úgy látom, "még nincs ideje jó eredeti darabokat adni, s hogy azt a legjobbainktól sem kívánhatjuk; láttam, hogy akkor még legokosabb volt jót fordítani, s minél jobban, hogy követésre méltó példáink legyenek, mind a teremtésben, mind a szólásban, s izlésünk a kettő által megnevesítették..."⁸² Ekkori elveinek megfelelően maga jár élen a minél mivesebb, csiszoltabb fordítások készítésében.

A felvilágosodás és népiesség szintézise valósul meg Csokonai és Fazekas műveiben, melyek magas színvonalra emelik föl a klasszicizmus régióiba a népi és népies költészet hagyományait. Ilyenformán másképp és más oldalról, mint a debreceni ortológusok, de ők is szembenálltak Kazinczyval, mégpedig a megvalósított írói eredetiségük felől. A patriarchális ideológiát nélkülöző népiesség lehetőségeit Csokonai, majd még pregnánsabban Fazekas művészete bontakoztatta ki, noha pl. Csokonai és Pálóczi Horváth, vagy Dugonics közt számos érintkezési pont van.

Az ie. 701-ből Assziriában fennmaradt változattal rokon francia, olasz, nyugat-európai, ill. grúz, orosz, ukrán, román kelet-európai változatok közül, leginkább a román és a trunki csángó magyar mesevariánsokkal közelséget mutató elbeszélő költemény a Ludas Matyi, stilárisan valóítja meg a jóízű, vaskos, de hajlékony, pallérozott nyelvet, egyszerre mutatva túl ideológiájában a tisztán paraszti provinciális és az Orczy, Dugonics, Gvadányi képviselte feudális szellemű idilli patriarkális-provinciális népiességen. Egyúttal megvalósítja már 1804-ben a majd csak az 1820-as évektől követelménnyé váló irodalmi, teremtésbeli eredetiséget. Fazekas az "egy eredeti magyar regéjével" nem tartozik a tradícióörző, makacs debreceni ortológusok táborába, és nem osztja felfogásukat, hogy kizárólag a nemesi konzervatív szellemű, változatlanul hitt nemzeti karakterisztikumot kellene dicsőíteni, hanem a - ma még ismeretlen forrását követően - megalkotja a feudális földesúri önkényeskedéssel szembeni vakmerően diadalmas paraszt mesehősét, alföldi parasztkörnyezetben, élőbeszédhez közeli stílusban, hexameteres költeményben. A műről Kazinczynak az a véleménye, hogy "A találmány, a poetai oeconomia igen jó, a prosodia kegyetlen, a stil paraszt".⁸³ E vélemény minden bizonnyal az első, még Fazekas "hire nélkül" készült kiadás, vagy ennek az ugyenezen évben ponyvára került

változatára vonatkozik. Kerekes Ferenc névtelenül kiadott Ludas Matyi szövegét u.i. két év múlva Fazekas ugyancsak Bécsben, átdolgozva jelentette meg saját neve alatt. A Ludas Matyi utóéletében nagy népszerűséget mondhat magáénak: többször feldolgozzák vígjátéknak, színműnek, prózai mesének, végül napjainkban film is készül belőle. A késői mesevariánsok sokat köszönhetnek a vígjátékból átdolgozott ponyvának, illetve az elbeszélő költeményből készített prózai meseátiratnak.⁸⁴

A népiesség második korszakában a fentebb stílt az irodalomban meghonosítani törekvő Kazinczy, ill. az őt túlhaladó követői a népit, vagy a népiesnek hitt irodalmi anyagot egyesíteni akarva a modern nyugat-európai bölcséleti esztétikai vívmányokkal, elhatárolták magukat a provincializmustól, a nemesi dagálytól, az alkalmi költészettől. Felfogásukban romantika-klasszicizmus-népiesség keveredett, s ebből kovácsolták ki az egyetemes érvényű és nemzeti sajátságokat érvényre juttató, pallérozott izlést, stílust, nyelvet propagáló, a progresszív európai irányzatokhoz felzárkózó korszerű magyar irodalmat, egyúttal népszerűsítve az egyszerű, őszinte, külsőségeiben népköltészetre utaló formákat, tartalmában a nemzeti történelmi értelmezést.

A Muzáronban 1833-ban még olyan bíráló jelent meg az Élet és Literaturában 1829-ben Szemere Pálné és Majláth János által közölt mesék miatt, hogy azok nem gyűjteményükbe illők.

"A köznépi mesélések alacsonyabbak sem hogy a fentebb rendű, tanult s művelt olvasókat mulassanak; Majláthnak regéji, hihetlenségük miatt sem az életből merítve nincsenek, sem arra nem munkálnak, sem a mai gondolkozásmóddal meg nem férnek".ha oktató - a Muzáron - mit keres itt Tündér Ilona, mellyet...a pór nép kezéből is ki kellene kapni, mint ostobaságot és superstitiót terjesztő mázolászt"⁸⁵

Mint Horváth János írja: Az igazi népmese tehát nem kell, mert művelt olvasót nem mulattat, a nép közt pedig babonát és ostobaságot terjeszt. A bíráló szerint a műmesének kell ellátnia a népet az övéinél eredetibb magyar mesékkal.⁸⁶

Az 1830-as évekről viszont Dankanits Ádám cikkéből is tudjuk, hogy a kolozsvári unitárius kollégium ifjusági olvasótársaság közgyűlési jegyzőkönyvében szerepel egy határozat könyvküldésre való összeköttetés megszervezésére a megsűrűsödő falusi /kisvárosi/ olvasótársaságokkal és a felkérésükre, hogy "székölhoni ujságok, regék, népdalok, eredeti széköl elmésség gyűjtésének megszervezésében vegyenek részt"⁸⁷.

Az Udvarhely megyei Etédi Gedő János a Székely szokásokról szóló, a Regélő Pesti Divatlapban 1843-ban megjelent cikkében már így ír:

"Az illy kórusban /guzsalyasban/ időtöltés továbbá a mesemondás, itt 'beszéd'. Van mindenik kórusnak egy-egy állandó Beckója, ki rendesen szegény szolgálégy szokott lenni, s csak leleményes esze által juthat az első gazdalegények társaságába. Itt aztán a kakassarkon forduló vár, vörös vitéz, arany-ezüst- és rézlány, arasz magasságu s két singnyi szakállu emberről meséivel az egész kórust mulattató".⁸⁸

Galgóczy pedig 1845-ben arról szól, hogy: "Téli hosszú estvékenni egybegyülés/et/eknél hallám, mint vidámita fel egy Argilus király, Ludas Matyi, Zöld Martzi, Bátor Demanx, Rontó Pál elmésen előadott története, látám mily lágy érzésre gerjesztett a kegyes Genovéva viszontagságainak leírása, látám némely házaknál ily aprólékos történelmet szinte házi kincs gyanánt tartatni".⁸⁹

A Jánosfalvi SÁNDOR István 1846-os útleírását ismertető FARAGÓ József cikke viszont egyidejűleg 3 igen korai mesélőről és mesélési szokásról tudósít: egy 1810-es évekbeli fiátfalvi foltozó varga mesemondó meséről, annak egykori "tanítványáról", az 1846-ban hallott "hires" felsőrákosi "beszédmondóról", s az azt lejegyző, a hallott mesét saját szavaival megörökítő Sándor Istvánról. Sándor István útleírása 6. fejezetében, a F/első/ Rákosonhálás és estvéli idő töltés c. részben így örökíti meg élményeit:

"Megerkezünk estére jókor Rákosra, mert későre is indulván, csak addig szándékozánk, minthogy itt egy kis baja volt Kovács úrnak. Legelőbb az Asztalos Ferenc házát néztem meg, ki már meghalt vala. Azután beszállván ennek csaknem szomszédjában egy Gáll Mihály nevű gazda esmerősünkhöz ott igen mulatságos esténk volt, mert a középrend leányocskáknak itt ez estve a gazda ilyen életű leányának során guzsajassági gyűlésükön lévén, azok előbb igen szépen énekeltek, azután pedig egy székelykereszturi volt tanuló s híres beszédmondó /így hívják a parasztok a népregét: beszéd/, Hindsi tanítványa többféle beszédmondással mulattatta nemcsak az ifjakat, de még minket értelmesebbeket is, kik tudós komolyságot különben is már eleget szoktunk hallani. Többek közt szép volt egy fonák értelmű hiperbolás beszéde /Apám lakodalma, AaTh 1882A típusba tartozó mese/ és egy eladó székely leánynak kérői előtti magaviselete /A tyúkszemű lány, AaTh 1456 típusba tartozó mese/, melyeket tárgyválasztás okáért nem resteltem leírni".⁹⁰

Ez az időszak az akadémiai és a Kisfaludy Társaság által kibocsátott népköltési gyűjtésekre való felhívások kora, amikor a polgárjogot nyert irodalmi népiesség elérkezett a lassan kibontakozó gyűjtések által felszínre hozott valódi népmesék befogadásához is.

A kialakult irodalmi népiesség, s ennek velejárója az 1840-es évek végén megindult rendszeres népköltészeti gyűjtések erjeszteni kezdték azt a differenciálódást, amely a század végére gyökeresen megváltoztatta a magas irodalom és népköltészet korábbi viszonyát. Bár az 1850-es évektől a századfordulóig a lassan gyűlő adatok elméleti és módszertani részkiegészítések levonását lehetővé tették, de sem a 'folkloristák', sem az irodalomtörténészek nem alakították ki teoretikus igényrel azokat az esztétikai, stilisztikai, folklorisztikai, stb. határvonalakat, melyek alapján a folklórt gyűjtő és azt publikussá tevő, de fel-, és átdolgozó írók, költők, publicisták maguk is megkülönböztették volna az autentikus népköltészetet az általuk készített népszerűsítő átiratoktól. Különböző mértékben, de vonatkozik ez Jókai, Vas, Merényi, Víg, Réthy, Gáspár, Hegedűs, az Adomátár összeállítója, Bucsánszky, Vajda, Bartalits, Rózsa, Sirisaka, Tóth, Gracza gyűjteményeire, ponyváira, "nép"mesekönyveire, melyeknek forrásairól kevés egzakt ismeretünk van. Tudjuk, hogy adataikat részben gyűjtőutak során szedték össze /Jókai, Merényi/, részben gyerekkori autentikus folklórelményeket elevenítettek fel /Jókai/, részben kigyűjtötték korábbi és kortárs irodalmi művekből /valamennyien/, hogy utóbb saját egyéni stílusuk homogenizáló alkotójegyeit rajtahagyva, rendkívüli példányszámban és gyakori bővített újrakiadásokban népszerűsítsék, mint a magyar nép anekdotikus ismeretanyagát, mindazonáltal nyilvánvalóan hozzájárultak a fél évszázaddal későbbi, e művekből is táplálkozó folklór tudáshoz. Nagyszámú /47-ből 24/, korábban föl nem jegyzett típust örökítettek meg, először kinyomtatva jónéhány lányoktatót /AaTh 1453, AaTh 1457, MNK 1460^{XX}/, a ravasz fickó témakörébe tartozó típusokat /AaTh 1525A, AaTh 1533, AaTh 1539 stb./ s 10-nél több új cigányanekdotát /MNK 1530A^X, MNK 1561C^X, E^X, F^X, K^X, L^X, AaTh 1561^{XX}, AaTh 1624, AaTh 1624C^X, AaTh 1634C^X stb./. Szó szerint átvettek, ill. átstilizáltak 23, már korábban ismert típust. A kinyomtatott lányoktatókban bemutatkoznak a férjhez menni nem tudó rest, selyp menyasszonyok, a szüzességet "lehetetlen" feladat teljesítése árán feladni hajlandó királykisasszony, illetve az ügyeskedésükön keresztüllátó, hibás voltak, vagy téves elképzeléseiket nevetségessé tevő kérők, vőlegények. Bővülnek a tolvajlás mes-

terének próbái is és megjelenik Csalóka Péter is, akiről köztudomású, hogy mindenkit becsap. Az új cigány típusokban egy megváltozott, előítéletes felfogásmód kialakulása és felerősödése tapasztalható, mely írói felfogásmódnak utóbb a folklorizáció során részben nyoma vész, részben kimarad a folklorizációból, részben a humoros fufangos, csavaros észjárású cigányhősöket a cigány mesemondók is magukénak vallóan tovább népszerűsítik.

JEGYZETEK

1. SCHMITT, J. C. 1985.
2. CHESNUTT, M. 1983. 596.p.
3. SULEIMAN, S. 1977. 468-489ff.
4. GEREMEK, B. 1977. 147.p.
5. SZTÁRAI M. 1474. 73ab.
6. SZTÁRAI M. 1474. 94a-95a ill. 96a-97a.
7. BERLIOZ, J. 1980. 113-146.pp.; BREMOND, C-LE GOFF, J.-SCHMITT, J. 1982
8. TEMESVÁRI P. 1499. Quadrages. II.6L
9. Szent DOMONKOS élete 1517. Nyelvelmléktár 3. 1874. 233.p.
10. LASKAI O. 1498. serm. 119E vö. TIMÁR K. 1911. Ethn. 60-61. pp.
11. GEREMEK, B. 1980. 153-170. pp.
12. BRÜCKNER, W. 1974.
13. ECKHARDT S. 1955. 261. p.
14. BALÁZS János 1956. 103-177.pp.; REHERMANN 1974. 549-646.pp.
15. PÁZMÁNY Péter 1937, 154. p.
16. VERESMARTI Mihály /1639/1875. 226-228.pp. ill.(1632-34) 1878.81-3.
17. SZENCI Molnár Albert /1630/ 1975. 388-389.pp.
18. i.m. 389.p.
19. i.m. 26-34.p.
20. KÁLDI György 1631. 184.p.
21. MIKES Kelemen 1967. 930-931.pp.
22. u.ő. 1967. 931-932.pp.
23. RÉGI Magyar Drámai Emlékek 1960. 1.k. 126.p.
24. BARTAL, A. 1901. Trufa cimszó
25. DÖMÖTÖR Tekla 1964. 80-82.p.
26. MADAS Edit 1985. 64.p.
27. NEMESKÜRTY István 1984. legutóbb
28. ECKHARDT Sándor 1955. 159.p.
29. ECKHARDT Sándor 1955. 261.p.
30. ECKHARDT Sándor 1955. 170.p.
31. ECKHARDT Sándor 1955. 160.p.
32. MIKES Kelemen 1967. 311.p.
33. VARJAS Béla 1979. 311-318.pp.

34. RÉGI Magyar Költők Tára XVII. század 1961. 3.k. 554.p.
35. ECKHARDT Sándor 1955. 98-99.pp.
36. TELEGDI Miklós 1580. 100.p.
37. TARNÓC Márton 1973. ItK 549.p.
38. GELEJI Katona István I.1645. 922-937.pp.
39. GELEJI Katona István I. 1645. 999-1000.pp.
40. TARNÓC Márton 1973. ItK 551-552.pp.
41. SZÉKELY István 1559. 219b-220a. pp.
42. HELTAI Gáspár 1577.
43. HELTAI Gáspár 1577. bevezetés
44. RITOÓKNÉ Szalai Ágnes 1980. ItK 654.p.
45. TARNAI Andor 1984. 55.p. ill. 161.p. 50.jegyz.
46. PÁZMÁNY Péter 1613.² 277.p.
47. BALÁSFY Tamás 1616.
48. VERESMARTI Mihály /1639/ 1875. 82.p.
49. GELEJI Katona István 1645. idézi TARNÓC Márton 1973. ItK 553.p.
50. KARDOS Tibor 1959. Filológiai Közlöny 111-138.p.
51. APOR Péter /1736/ 1972. 40.p.
52. KARDOS Tibor i.m. 132.p.
53. ECKHARDT Sándor 1955. 177.p.
54. LASKAY János /1592/ 1987.
55. JANKOVICS József 1987. 94.p.
56. VERESTÓI György 1783. 102.p.
57. KÓNYI János /1782/1981. 8.
58. GYENIS Vilmos 1970. 305-321.pp.; 1971. 411-427.pp.
59. KOVÁCS István G. 1984-85.
60. A FELVILÁGOSODÁS jegyében 1985. 179-181.pp.
61. BENDA Kálmán 1978. 64-104.p. különösen 72.p.; ill. 105-212.pp.
62. BENDA Kálmán 1978. 123-132.p.
63. BESSENYEI György 1777. 76. pill.(1779.) In: MIR 16. 61-67.pp.
64. RÁT Mátyás 1780. máj. 27. pozsonyi Magyar Hirmondó,
1781. okt. 10. és 1782. jan. 16. idézi Kókay György 1983. 49.p.
65. NAGY Gábor, O. 1977. 40.p. vö. Horváth János 1983 23.
66. FRIED István 1979. 55.p.
67. NAGY Gábor, O. 1977. 80.p.
68. FRIED István 1979. 168.p.
69. FENYŐ István 1973. 106.p.

70. /PÁLÓCZI/ Horváth Ádám 1819.
71. KRESZNERICS Ferenc 1782-1832.
72. NAGY Gábor, O. 1977. 22.
73. KAZINCZY Ferenc 1987. 104.p.
74. MAGYAR Hirmondó Bécs 1792. jan. 21. 216.p.
75. MAGYAR Hirmondó Bécs 1792. 230.p.
76. MAGYAR Hirmondó Bécs 1792. 741.p.
77. FRIED István 1979. 67.p. Kazinczy Levelezése I. 191.p.
78. KAZINCZY Ferenc 1987. 147.p.
79. TARNAI Andor 1982. ItK 368.p.
80. KAZINCZY Ferenc levelezése 1790. jan. 16. 282. levél 6-7.pp.
81. KAZINCZY Ferenc levelezése 1791. 356. " 151.p.
82. KAZINCZY Ferenc 1987. 146.p.
83. KAZINCZY Ferenc levelezése XIII.k. 1815. 322-323.p.
84. JULOW Viktor 1982. 228-256.pp. ; ill. 257-309.pp.
85. MUZÁRION 1833. 5.köt. 30-33.pp.
86. HORVÁTH János 1983. 252-253.pp.
87. DANKANITS Ádám 1968. Nyelv és Irodalomtudományi Közlemények 99-103.pp
88. PALÁDI-KOVÁCS Attila 1985. 357.p.
89. GALGÓCZY Károly 1845. IV-V. idézi SZABÓ István 1965 II. 500.p.
90. FARAGÓ József 1980. 269-275.pp.

Vehmas Marja

A magyar népmesék trufa- és anekdotakatalógusa

Az ebben a kötetben helyet kapó trufák és anekdoták az MNK 7/A folytatását képezik. A kötet anyaga kicsit heterogén, mert a típusoknak több mint a fele a ravasz fickóról szóló trufákból (AaTh 1525-AaTh 1639, 100 típus) áll. Ez az anyag eléggé eltér az ostoba házaspárokról (AaTh 1430-AaTh 1439), a lányokról (AaTh 1440-AaTh 1439), a háztűznézőkről (AaTh 1450-AaTh 1474) vagy a vénlányokról és az asszonyokról (AaTh 1475-AaTh 1524) szóló anekdotáktól. Az első szembetűnő különbség az, hogy az előbb említett tréfa- és anekdotacsoportok összes típusainak a száma (36) kicsit több, mint egy harmada a ravasz fickóról szóló mesék típusainak. A második jelentős különbség az, hogy a ravasz fickóról szóló történetek mesék, a többi csoportokhoz tartozók pedig inkább tréfák vagy anekdoták. A mesék terjedelmesebbek és szerkezetileg is mások, mint az anekdoták. Ezért nem is próbáltam beleilleszteni ezeket abba a szerkezetbe, amelyet Vöő Gabriella a magyar tréfákra jellemzőnek tart. A házaspárokról, ostoba asszonyokról és ostoba férjekről szóló anyag jelentős része a három részes szerkezetűekhez illeszthető, de ezek között is vannak olyan soha önállóan elő nem forduló motívumként megjelenők mint pl. AaTh 1384= Az ostobákat kereső ember, amelyeknél semmiképpen nem lehet szó háromrészes szerkezetéről. Hasonlóan egy motívumból áll pl. AaTh 1433^X=Férj és feleség fogpiszkálóért mennek.

A terjedelem eltéréseiből fakad valószínűleg más jellegzetes különbség is. A ravasz fickóról szóló mesék mennyiségileg, de még inkább minőségileg elsősorban a második világháború előtti időkből származnak. Még az 50-es és a 60-as években is találtak Mestertolvaj (AaTh 1525), Kis Kolozs és Nagy Kolozs (AaTh 1535), Csalóka Péter (AaTh 1539) mesékhez tartozó változatokat, de ezek általában vázlatosak, homályosak vagy ide nem tartozó motívumokkal keveredtek. Ellenben például a háztűznéző csoportban (1450-1474) olyan régen ismert típusok mellett, mint AaTh 1450=Kelemenke ködmönkéje egy sor új típus jelent meg a második világháború után: MNK 1452A^X, AaTh 1453^{XXX},

MNK 1471A^X-C^X. Már korábban ismert típusokból pedig több újabb változat vált ismertté pl. AaTh 1453^{xxx}=Puella pedens és AaTh 1463A^X. Nem valószínű, hogy teljesen új típusokról lenne szó, hanem lehetséges az, hogy a viselkedési normák szabadabbá váltak, és azokat a pikáns tréfás történeteket, amelyeket régebben csak zárt körben meséltek, most már a gyűjtőknek is elmondják. Ez a felszabadultság később problémákat is okozhat, mert az Aarne-Thompson katalógusban nincs elég szám e pikáns történetek számára, már most is elég nagy fejtörést okoz egy-egy újabb mese- vagy anekdotatípus elhelyezése. Ez az általánosan jellemző tendencia még jellemzőbb az Erdélyből való mesemondókra. Tőlük jegyezték fel a legtöbb új pikáns mesét, de például a bukovinai székelyek között három jó mesemondó közül egy sem tudta elmesélni a Kis Kolozs és Nagy Kolozs mesét (AaTh 1535) úgy, hogy ne hagyott volna ki belőle egy-egy fontos epizódot. Arról nincs szó, hogy közöttük egy új bukovinai redakció született volna, mert a három variációból összeállítható egy szabályos AaTh 1535.

Valószínű több oka is van annak, hogy az igazi tréfás mesék eltűnően vannak. Igaz, hogy azok elmesélésére jobb képességekre van szükség, mint a lányokatatókéra vagy asszonycsúfolókéra, de szerintem ez nem az egyetlen ok. Valószínű, hogy azok olyan világot tükröznek, amely hagyományos értelemben már a múlthoz tartozik: a gazda - szolga, okos szegény - buta gazdag ellentétek bonyolultabbá váltak.

Ha meg akarjuk nézni, milyen trufák és anekdoták fordulnak elő gyakran, melyek pedig ritkán a magyar tréfás anyagban, valamilyen más nemzet összehasonlító anyagára van szükségünk. Mivel lehetőségem volt rá, hogy a finn tréfás mesék katalógusa segítségével összehasonlítsam a magyar és a finn anyagot, ezt használtam. Igaz, hogy kulturális szempontból két eléggé eltérő területről van szó, de akkor is konkrétan tudunk mondani, mint mindenféle összehasonlítás nélkül. A finn tréfás mesék anyaga több, kb. nyolcszorosa /16.000/ a magyar anyagnak, de a trufa és anekdotatípusok száma csak körülbelül a kétszerese /605:315/. Ha tehát valamely csoportban a finn típusok száma kétszerese a magyarnak, akkor azonos a típuscsoportok népszerűsége a két népnél, ha kisebb a különbség, akkor az illető mesecsoport a magyaroknál kedveltebb, mint a finneknél, ha nagyobb, akkor pedig a finnek kedvelik jobban.

Elég érdekesek ezek az összehasonlítások. A házaspárokról szóló trufák, az ostoba asszonyról, az ostoba férjéről és az ostoba házaspárokról, a lányokról és a háztűznézőkről szóló tréfák körülbelül azonos

típuszámokban (93:95) fordulnak elő. Ez azt jelenti, hogy ezek a magyaroknál kétszer olyan kedveltek, mint a finneknél. A ravasz fickóról szóló trufák a magyar anyagban nagy számban fordulnak elő. A 100 típus, amely ehhez a csoporthoz tartozik, majdnem egyharmada az összes magyar trufa- és anekdotatípusnak. A finn típusok közül ehhez a csoporthoz 125 típus tartozik, amely 20 %-ot jelent. Ebben az esetben nem egyszerű az összehasonlítás, mert ilyen mennyiségben a típusok kétszeresére növelése nem könnyű, de valamivel kedveltebb lehet ez a csoport a magyarok között. Úgy tűnik, hogy ezt a csoportot a nemzetközi katalógusban alcsoportokba kellett volna osztani, hasonló módon, mint a papokról szóló tréfákat és anekdotákat.

Egy tréfacsoport a magyarok között egyáltalán nem volt közkedvelt, a trufák öreglányokról. Ehhez a csoporthoz összesen két típus tartozik, de ezek közül is az egyik az AaTh 1479^{xxx}=A tűnéző öregasszony özvegyasszonyról szól. A finn típusok száma ennek több, mint hatszorosa. A kevés típus mellett még szembetűnő az is, hogy ehhez a csoporthoz csupán 5 változat tartozik. Biztos magyarázatot nem tudok adni arra a kérdésre, hogy mi okozta ezt, de valószínűnek tartom, hogy a vénlány sorsát olyan kegyetlennek tartották, hogy arról nem illett tréfálgozni.

Bár sok tréfás mesének és népi anekdotának van régi történeti háttere, a katalógusban lévő konkrét trufa- és anekdotaváltozatok java részben száz év alatt gyűlt össze. Bár van néhány gyűjtemény a 17-18. századból, különösen a ravasz fickóról szóló trufák legrégebbi, ismert változatai általában az 1840-es évek végéről valók, a legújabbak pedig az 1950-es évek végéről, 1960-as évek elejéről.

Szerkezetileg a trufákat és az anekdotákat három csoportba lehet osztani: mindig önálló (MÖ), soha nem önálló (SÖ), és önállóan is előfordulók (ÖI). A magyar trufa- és anekdota-anyag 315 típusból áll. Ebből 179 (kb. 57%) mindig önálló, 31 (alig 10 %) soha nem önálló, és 105 (1/3) önállóan és összetételben is előfordul. De ha megnézzük a változatok számát is, akkor a kép elég másképpen fest, mert az ehhez a kötethez tartozó önálló mesék és anekdoták egyharmada 1 variációs és alig 15 % 5- vagy több variációs. A soha nem önállóak között hasonlóak az arányok, csak valamivel kisebb az 1 variációsok aránya és 20 % az 5- vagy több variációs típus. Az önállóan is előforduló típusok között nem lehet 1 variációs, de a 2-4 variációsok aránya is csak 20 %, míg a két másik csoportban a típusoknak több, mint a fele 2-4 variációs. De még nagyobb az eltérés, ha megfigyeljük a több, mint 9 variációs típusokat: az önállóan és összetételben is

előforduló trufa- és anekdotatípusok között több, mint a fele 9-vagy több változatu, míg a két másik kategóriában csak 2-6 % az ilyen típus.

A mindig önálló csoportjához tartozó tréfás történetek inkább anekdoták vagy tréfák, s ritkán trufák. A soha nem önálló típusok általában nem esetlegesek, hanem biztos funkciójuk van. Lehet, hogy ezeknek egy része valamikor önálló tréfa vagy anekdota volt, erre mutatna az AaTh 1525H₄ mese példája. Kónyinál ez a mese önálló, igaz, hogy német fordításról van szó, de Jókaitól kezdve ez már csak a keleti Csalóka Péter mese végső epizódjaként fordul elő: MNK 1539^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄. Az is lehet, hogy ez a mese a magyar szájhagyományba már Csalóka Péter epizódként került. A másik, Mestertolvai mese altípus, az AaTh 1525J₂=A szélhámos által a kútba küldött tolvaj /katona/, mely többnyire az AaTh 1358A trufa bevezetője. Az ilyen bevezető, vagy befejező epizóddá vált, soha nem önálló tréfák lehettek valamikor önállóak, de vannak olyan kötőelemként használt mesék is, mint a korábban említett AaTh 1384=Az ostobákat kereső ember, amelynek az a jelentősége, hogy összeköti a Kelemenke ködmönkéje mesét az azt követő rátótiádákkal. Vannak olyan kis számban előforduló, soha nem önálló mesék is, amelyek csak egy lehetséges plusz elemet jelentenek, mint pl. AaTh 1541 vagy AaTh 1562B^X, amelyek közül az első néha előfordul az ostoba asszonyokról szóló mesék között, az utóbbi pedig a János szolgáról szóló ostoba ördög mesék közé soroltak között.

Ha az önállóan és összetetten előforduló mesékre gondolunk, az első gondolatunk az lehet, hogy ezek eredetileg önállóak voltak és később történt a mesék összekeveredése. Igaz, hogy ilyen is előfordul, de ha 10 variáció között 1-2 összetett, valószínű, hogy késői mesemondói hibáról van szó, vagy az összetétel minden esetben ideiglenes. Vannak azonban olyan összetett mesék, amelyek összetétele elég szilárd, és amelyekből sok variáns van. Ilyen például a már említett MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄ vagy a még általánosabb: MNK 1684^X + AaTh 1691 + AaTh 1653A összetétel. Ezek az előbb említett mesék önállóan 1-2 variánsban fordulnak elő, de ebben az összetételben a variánsok száma lehet 30 is. Ezenkívül vannak olyan mesék is, amelyek majdnem azonos arányban fordulnak elő önállóan és összetetten, mint pl. AaTh 1525N=Két koma (7+7) vagy AaTh 1626=Ki álmodik szebbet? (8+10). Nem biztos minden esetben, hogy azonos okokkal megmagyarázható az azonos helyzet, ezért jobb az egyes eseteket alaposabban megnézni. Érdekes ezenkívül áttekinteni még néhány irodalmi vagy egyéb okok miatt érdekes önálló, vagy soha nem önálló típust is.

Az ostoba házaspárokról szóló típusok között figyelmet érdemel MNK 1430C^X=Tejesköcsög, amely már Kónyi János Democritusában is megjelent (I₁), Jókai is kiadta 1853-ban ezt az anekdotát. György Lajos, aki alaposabban kutatta a Kónyi könyvében megjelent tréfák hátterét, a Tejesköcsög eredetét a példabeszédek között találta meg. A Directorium vitae humanae (cca 1278) már ismerte ezt a témát.¹ A tejesköcsög "anekdota is olyan téma, amelyet szintén a középkori prédikációs irodalom telepített át a távolkeleti Pancsatantra területéről".² Ez a tréfa ismert az Ezeregyéjszaka meséiben és Naszreddin tréfái között is. Irodalmi eredetűnek tartja György Lajos a másik, a Légvárak típusához tartozó altípust, a Tojásoskosarat is, de szerinte az utóbbi csak a 16-17. században vált ismertté.³ Ennek a típusnak egyetlen népies altípusa szerinte a Nyúl a bokorban (MNK 1430B^X).⁴ Szerintem György Lajos túl szigorúan húz határt a népi és az irodalmi változatok között, mert mindkét típusból van több népi változat és a Tojásoskosárból még új altípus is született, s mindez azt mutatja, hogy a magyar parasztok befogadták ezeket a tréfákat, és azok így néphagyománnyá is váltak.

Másik, az ostoba házaspárról szóló tréfa, amelyet érdemes megemlíteni, a Férj és feleség fogpiszkálóért mennek=AaTh 1433^X. Ez soha nem önálló és mind a négy változat össze van kapcsolódva A légy elpusztítása anekdotával=AaTh 1586, ill. Fatális rovarirtás=AaTh 1586A.

A háztűznézőkről szóló mesék között legismertebb AaTh 1450=Kelemenke ködmönkéje. Ennek a mesének az első ismert magyar változatát Jókainál találjuk; ez a változat az első, az öt önálló között. De a hagyományra nagyobb hatással voltak a valamivel később megjelent Arany és Benedek által közölt változatok; Arany I₄: AaTh 1450 + AaTh 1384/AaTh 1229^X + AaTh 1245 + MNK 1284^X/ és Benedek I₇: AaTh 1450 + AaTh 1384 /AaTh 1229^X + MNK 1239^X + AaTh 1245/.

Ez a rátótiádákkal összekapcsolt típus jóval általánosabb lett, mint az önálló, de az itt előforduló rátótiádák között a harmadik változó. Néha más mesék is kapcsolódnak ehhez az AaTh 1450 + AaTh 1384 /három rátótiáda/ maghoz. Az önálló változatokban a mese végén az udvarló elhagyja a házat és nem jön soha többé vissza, a rátótiádákkal bővült változatokban pedig általában visszajön, mikor talált három olyan bolondot mint a menyasszonya. Ez a típus "Európa-szerte közismert. St. Thompson feltevése szerint keleti, irodalmi eredetű. Első ismert szövege, egy kötött formájú német változat 1585-ből."⁵

A Háztűznéző csoport tréfái közül a nagyobb rész a menyasszony-próbák közé tartozik. Az közismert, hogy a 19. századig a házasságkötésnek vajmi kevés köze volt a személyes szerelemhez, a partnert ki-mondottan a haszon szempontjából nézték. Ez a szemlélet tükröződik a háztűznézőkről szóló népi elbeszélésekben, amelyek a párválasztást üzletnek tekintik.⁶ Bár valóságban nem voltak ilyen menyasszony próbák, ezek a mesék arra céloznak, hogy egy lánynak rátermettnek kell lenni a jövőendő háziasszony szerepére.⁷

Ezek a pedagógiai ízű lányoktatók napjainkban nem nagyon kedveltek a nép között, de kis számban előfordulnak a katalógus anyagában is. A magyar szájhagyományból két ilyen példát említhetünk: AaTh 1453=A rest menyasszony és AaTh 1453^{xxx}=A három hetes tészta. Az előbbi azon alapszik, hogy egy önellátásra szoruló társadalomban a fonás és szövés nagyon fontos volt egy háziasszony számára. Az utóbbi pedig azok közé a próbák közé tartozik, amelyek a háziasszony rendszeretét és rendérzékét teszik próbára. Ebben a tréfában azt gúnyolják ki, hogy még három héttel a sütés után is a menyasszony körme alatt tészta maradványok találhatók.⁸

A rest menyasszony tréfát ismerte már Jókai Mór és közli Tóth Béla is; A három hetes tészta c. típusban van két, a szájhagyományból való variáns, de ezek nagyon vázlatosak, ez inkább irodalmi eredetre vall.

A lányoktatók mellett a próbák között másfajta is vannak, a testi hiányosságokkal foglalkozók. Ezeket azért mesélték, hogy óvják a fiatal embereket a testi hibásoktól, akik nem tudnák ellátni a háziasszonyi teendőket. Németországon kívül Észak-, Kelet- és Dél-Kelet-Európában, valamint Észak-Amerikában ismert AaTh 1456=A tyúkszemű leány, emellett egész Európában ismert és ezenkívül még Törökországban, Latin-Amerikában és Japánban is AaTh 1457=A három selyp lány.⁹ Mindkét tréfát ismerik a magyarok is. A lányoktatókhöz képest nagy a változatok száma: 9 és 14. Mindkét tréfából vannak régi variánsok is és még a 70-es évek elején is feljegyezték mindkettőt. Csak egy késői variánsban fordulnak elő együtt. Ezenkívül A tyúkszemű lány egy, az 50-es évek elejéről való változatban együtt fordul elő az egyik Illetlen menyasszonyról szóló tréfával, MNK 1471A^x. A három selyp lány első variánsa Jókainál található meg.

Szerintem a harmadik típushoz tartozik AaTh 1453^{xxxx}=Puella pedens. Ez a tréfa egy lányról szól, aki könnyen szelet ereszt, és ez történik a kérő előtt is. A Puella pedens ismert Skandináviában, Észtsországon és Magyarországon, de mindenek előtt a spanyol nyelvterületen.¹⁰ Puella pedens

a magyar hagyományban nem önálló, legtöbbször össze van kapcsolódva AaTh 1463A^x tréfával=A bolondos menyasszony elajándékozta a hozományát. Ezekből van egy közös régi variáns, de a variánsok java része, AaTh 1453^{xxxx}(5) és AaTh 1463A^x(3) a 60-as-70-es évekből való. Minden esetben AaTh 1463A^x a Puella pedens sel van összekapcsolva, Puella pedens két esetben Az illetlen menyasszony típushoz tartozó egyik tréfával = MNK 1471C^x kapcsolódik össze. Ez a két típus és kívülük még Az illetlen menyasszony típusok = MNK 1471A^xC^x már nem oktatók, hanem ezeket csak mulattatás céljából mesélték. Ezekre jellemző, hogy változataik majdnem mind a második világháború utáni időkből valók.

Egyik legjelentősebb trufánk a Mestertolvaj=AaTh 1525. Ennek számos altípusa van. A legtöbb magyar változat az AaTh 1525A típusba tartozik, összesen több mint 50, ezekből 17 önálló és 35 összetett. Ez a mese jellemző példa arra, hogy az önállóan és összetettan előforduló mesék nem mindig önállóan eredetileg. Ennek a mesének legrégebbi ismert változata az 1840-es évek végéről való, de az első önállót (I₁₄) csak 1904-ben jegyezte fel Berze Nagy János Egerben. Az önálló variációk nagyobb része a második világháború utáni időkből való. Kovács Ágnes említi ennek a típusnak két ismert összetételét: "Az AaTh 1740-AaTh 1737 típusokkal záruló redakciók inkább a nyugati, 'Az apa és három fia az erdőben' motívummal kezdődő, és a 'Templomépítés a pokolban', valamint 'A szegény ember és az ördög párviadala' motívumsorral befejeződő redakciók inkább az északi és keleti területeken kerültek feljegyzésre."¹¹ Ezt nem vonom kétségbe, de szerintem említésre méltó még egy harmadik összetétel is, amely elsősorban a régi változatokban fordul elő: AaTh 1525A + AaTh 1525D. Igaz, hogy ez az összetétel nem fordul elő önállóan, hanem sokszor összekeverve az előbb említett ördöggel vívott párviadaltaló típusal. Két régi változatban, I₁ és I₄ ez a két mese együtt fordul elő, és mesekezdő motívumként ezeket megelőzi MNK 1829C^{xx} (rég. MNK 1476^{xx}) "Üregasszony a templomban imádkozik, hogy megtudja Istentől, milyen mesterséget szánt a fiának. Az oltár mögé bújt sekrestyés a tolvaj mesterséget ajánlja."¹² Az 1850-es évekből való az MNGY XIII. kötetben megjelent változat magába foglalja mind a három összetett típust: AaTh 1525A + AaTh 1525D + AaTh 1740 + AaTh 1737 + AaTh 804B /AaTh 1063 + AaTh 1072/. Ez a variáns keleti eredetű, azért úgy tűnik, hogy AaTh 1737=A pap zsákban meq az éqbe sem volt teljesen nyugati típus. Később már ilyen három összetételt tartalmazó változat nincs.

Ha megfigyeljük a későbbi irodalmi variánsokat, akkor találunk két Merényi variánst I_6 és I_7 , amelyek közül az első: MNK 654^{XX} + AaTh 1525A /AaTh 804B AaTh 1525D/AaTh 1072 + AaTh 1063/ - AaTh 650A, a második pedig: AaTh 1525A /AaTh 1740 + AaTh 1737/ + AaTh 1882A összetételű. Ezek 1861-ben jelentek meg. Két évtizeddel később Benedek Elek MMMV-ban található változata (I_{13}) Merényi I_6 -os változata feldolgozásnak tűnik, mert a mesekezdő motívum hiányától eltekintve alig tér el a régebbi variánstól: AaTh 1525A /AaTh 804B + AaTh 1525D + AaTh 1072 + AaTh 1063/ + AaTh 650. Ezekkel az irodalmi változatokkal teljesen azonos népi változat nincs, de mind a háromban megtalálható az a mag, amely a későbbi változatokra jellemző: AaTh 1525A + AaTh 1737 és AaTh 1525A /AaTh 804B/AaTh 1072 + AaTh 1063//. Összesen 7 olyan variáns van, amelyben csak az AaTh 1525A és AaTh 1737 mese szerepel és még hat olyan, amelyben ezeken kívül felbukkan még valami más mese is. (pl. AaTh 1740 = Gyertyák a rákokon). Összesen 8 olyan variáns van, amelyben megtalálható az AaTh 1525A /AaTh 804B/AaTh 1072 + AaTh 1063// mag és ezenkívül még 6 olyan variáns, amelyből hiányzik vagy AaTh 1072 vagy AaTh 1063. A harmadik összetett típusból van a két régi változaton kívül még 6 másfajta is.

Kovács Ágnesnek igaza van, mikor a típus szóbeliségét hangsúlyozza. "A Grimm testvérek 'Der Meisterdieb' és Benedek Elek 'Nyika' c. változatának szóbeliségből nem került elő származéka, egy Tilinkó (Filinkó, Kilinkó) nevű imposztorról szóló ponyvanyomtatvány megléte azonban a változatok jelentős hányada alapján feltételezhető."¹³ Az igaz, hogy különösen Erdélyből való változatok között van sok olyan, amelyben a mestertolvaj neve Tilinkó vagy annak valamilyen változata. Ez a név már Könyi Jánosnál megtalálható Tillinkó formában. Ő meséli, hogy Tillinkó leitta magát és bebújt egy méhkaptárba, mert Németországban olyan nagy méhkaptárak voltak, hogy egy ember is belefért.¹⁴ György Lajos szerint is "Könyi elbeszélése megfelel az Eulenspiegel népkönyv 9. históriájának".¹⁵ Tillinkó és a későbbi Filinkó eszerint Till Eulenspiegel keresztnéve diminutív formájának tűnik. Az, hogy ez a név Erdélyben általánosabb, mint máshol, nem csoda, mert ott éltek egymás mellett német és magyar anyanyelvűek. Vöő Gabriella szerint "Könyi az Eulenspiegel név helyett a Tilinkót használta, mely máig is a furfangos kópét jelöli a magyar népköltészetben és Kilinkó, Filinkó formában is ismeretes."¹⁶ Nem hiszem, hogy Könyi könyve ilyen nagy hatással lett volna, mert az ő története nem is az általános mestertolvaj típus (AaTh 1525A), hanem inkább Könyi is átvette a magyarosított nevet valamelyik régebbi népkönyvből, mert Vöő Gabriella szerint is "Eulenspiegel

csínytevései... már a XVI. században ismertek voltak nálunk". Valószínű, hogy Erdélyben, a német nyelvűek szomszédságában a magyarok között is Eulenspiegel kedveltebb lehetett, mint egynyelvű területen. Hasonló módon Erdélyben az utóbbi időben a román Păkălă, Pakala vagy Pekala formában a magyar folklórban is meghonosodott. "Păkălă a mai tréfa-anyagban számos esetben a magyar Csalóka Pétert is kiszorítja a romániai magyar tréfák változataiban."¹⁷

A magyar Mestertolvaj "változatok és a korai európai szöveggyűjtemények közötti kapcsolatok tisztázatlanok. Változataink szerkezetükben és jellegükben közel állnak az arab varázsmesékhez. Ezek valószínűleg nemcsak nyugati, hanem keleti (török?) közvetítéssel is eljuthattak hozzánk."¹⁸

AaTh 1525-ös mesének más altípusai, úgy az előbb említett AaTh 1525D mint AaTh 1525H₄ is nagyjából elveszítették önállóságukat. Könyinál mindkettő önállóan szerepelt, AaTh 1525H₄-nek ez az egyetlen önálló változata. Már Jókainál is a legismertebb összetett változat: MNK 1539^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄ szerepel. Összesen 10 ilyen változatot ismerünk. Ezenkívül Erdélyben előfordul ez a mese az ostoba asszony mesével összekapcsolódva is: AaTh 1383 + AaTh 1791 + AaTh 1525H₄ (3 vált.). AaTh 1525D típusból van négy önálló változat és 11 összetett. Könyi mellett Dugonics is említi ezt a tréfát. Ez a két variáns eltér a későbbiektől, mert az újabb változatokban a tolvaj hátrahagy két fél pár csizmát és ezzel ellop egy kecskét, a két régi változatban viszont csizma helyett papucs szerepel. Lehet, hogy Könyinál ez is irodalmi eredetű, mert a tolvaj egy tiszt szolga.

Érdekes az AaTh 1525N=Két koma meséje, amely a Mestertolvajnak egy altípusa, de ezt a mesét a magyar mesemondók soha nem keverték össze AaTh 1525A-val. Ebből a meséből körülbelül ugyanannyi önálló (7) és összetett (8) variáns van. Az első ismert változat Arany Lászlótól származik: AaTh 1525N + AaTh 1641 + AaTh 1654, de ez a variációtípus nem vált általánossá, mert a Mindentudó doktor=AaTh 1641 nem tartozik ehhez a meséhez, annál inkább AaTh 1654=A fotosi ember poltúrája. Az AaTh 1525N + AaTh 1654 összetétel megtalálható öt változatban és az a magja Arany változatának is és egy késői azonos változatnak, úgy szintén egy másik késői változatnak, amelyben a mesélő ezt a mesét összeköti Csalóka Péter meséjével=AaTh 1539. Nemcsak az önálló és az összetett változatok mennyisége azonos, hanem azonos a régi és az új variánsok aránya is. Úgy tűnik, hogy a Két koma már a kezdet kezdetén két formában fordult elő. Berze Nagy János az összetett típust tartotta a magyar Két koma mesének.

Az AaTh 1525-ös meséket követő AaTh 1526=Az öreg koldus és a rablók közel sem annyira terjedt el Magyarországon, mint az AaTh 1525A vagy egyéb kedvelt 1525-ös mesék. Összesen 6 változata ismert, amelyekből kettő önálló és négy összetett, az összetett variánsok közül kettő A három imosztorral=MNK 1526^X van összekapcsolva; ez a mese elég közel áll az AaTh 1526-os meséhez, lehet, hogy ennek a mesének a régebbi keleti redakciójáról van szó, amely ismert volt a törököknél is; e redakciónak jellemzője volt a végső epizód /= a vendéglőben hagyott és fizetés nélkül kilépő vendég/ hiánya.¹⁹ A legrégebbi ismert európai változatból is hiányzik a végső epizód²⁰; ez a variáns a 13. század elejéről való. Der Pfaffe Amîs Schwank sorozata 11. történetében Amîs Konstantinápolyban egy kőművessel játszátja el a püspök szerepét és az ő segítségével becsap egy szőrmeárust²¹; 1586-ból van hasonló francia nyelvű változat, amelyben a csalók szökött katonák és a "püspök" egy ostoba parasztfiú. Ez a két variáns valószínűleg nem azonos forrásból való, de a források még nem kerültek elő²².

Ez a téma nagyon kedvelt lett a 17. és 18. századi Schwank- és anekdotatirodalomban, Memel nyomán egész sor anekdotagyűjtemény ismeri. Az irodalmi forrásokból a trufa a szájhagyományba is eljutott, a 19. és 20. században Franciaországban, Németországban, Szlovéniában, Magyarországon, Lengyelországban, Litvániában, Észtországban, Finnországban és a votjákok között²³ jegyezték fel.

Mint előbb említettem, a témának vannak régi keleti változatai is. Valószínű, hogy a közös archetípusból, amely az alapfabulat képe, született a külön keleti és nyugati redakció²⁴. A keleti változatok abban térnek el az európaiaktól, hogy azokban a csaló nő, s a már említett vendéglőből fizetés nélkül távozó vendég hiányzik, viszont a keleti típusban vannak csak különféle csoportosan elkövetett csalások. Ezekon kívül van még egy különbség a kettő között. Az AaTh 1526 Európában önálló meseként szerepel, Keleten pedig inkább tréfaciklus részeként. Ilyen összefüggésben még ma is Szomáliától Kelet-Afrikáig, Marokkóig életerős²⁵.

Kurt Ranke szerint az AaTh 1526 indo-iráni eredetű, és a mese főhősének nőből férfivá válása valószínűleg már Európába érkezése előtt megtörtént, de hogy melyik népnél, az egyelőre nem ismert²⁶.

Ha a magyar változatokat nézzük, akkor azok részben európainak tűnnek, részben keletieknek, mert önállóan és összetetten is előfordulnak. Ha figyelmen kívül hagyjuk az AaTh 1526-os és MNK 1526^X-es mesék összekapcsolódását, mert lehet, hogy ez a két mese csak az azonos mese két redakciója,

akkor is a magyar változatok összekapcsolódnak más mesékkal. Az AaTh 1526-os mesének a legrégebbi magyar változata: BN 1606^X + AaTh 1526 + MNK 1852^X, amelyben AaTh 1526 egy tréfaciklus tagjaként szerepel. MNK 1526^X is összekapcsolódik az MNK 1852^X-es mesével.=A bekötözött szemű kocsmárosné. BN 1606^X=A szentnek öltözött csalók is hasonló tolvajmese. Még egy papokról szóló mesével is összekapcsolódik AaTh 1526, AaTh 1791-el=Fájós-lábú mester a harangozó hátán. Mindkét mesére jellemző a változatok viszonylag kis száma és az, hogy nincs belőlük második világháború utáni, sem nagyon régi változat; ez a tény azt mutatná, hogy a trufa teljesen nem vált szájhagyománnyá, hanem félig irodalmi maradt.

Az AaTh 1533-as mese=A kakas elosztása két változata kivételével a magyar anyagban összekapcsolódik egy hasonló keleti típusú mesével, MNK 1533B^X=A szentháromság. Ennek az összetett típusnak a továbbterjedését elősegítette a Benedek Elek MMM-ban megjelent változata is.

Attól függetlenül, hogy a nemzetközi katalógusban Az asszony a ládában=AaTh 1536 és Az ötször megölt holttest=AaTh 1537 külön számmal szerepel, néhány nemzeti katalógusban ezeket a meséket összevonták, pl. a finnek úgy jelölik, hogy 222 változatuk van az 1536-1537 mesékből.

Klaus Roth szerint az AaTh 1536A két egymással lazán összekapcsolódó részből áll, a gyilkosságból és a hulla többszöri eltemetéséből. Ezek külön-külön sokszor kontaminálódnak az AaTh 1537, AaTh 1535, AaTh 1792, AaTh 1735 és stb. hasonló típusokkal²⁷. Roth szerint a mese második része, a hazatérő holttest, összehasonlítható az AaTh 1535 IV-ik epizódjával, az AaTh 1536B és AaTh 1537 mesékkal. De szerintem ebben a három mesében található hasonló epizódok egyáltalán nem azonosak. Az AaTh 1535-ben egy ember csalással menekül a halálból, AaTh 1536B-ben egy ember elhiteti három hasonló halottról, hogy ugyanaz a halott tért haza, AaTh 1537-ben pedig az emberek azt hiszik, hogy ők öltek meg egy halottat és a hullát úgy helyezik el, hogy az élőnek tűnjék. Az a különbség AaTh 1536A és AaTh 1537 között, hogy az utóbbiban teljesen reális félelemről van szó, a szereplők emberölés vádjával kerülhetnek bíróság elé, az AaTh 1536A-ban pedig babonás félelemről, félelemről a nyugtalan halott szellemétől.

Roth szerint több kutató véleménye az, hogy az AaTh 1536A az AaTh 1537-es mese alapján jött létre²⁸. Ezt a véleményt valószínűleg az is erősítette, hogy AaTh 1536A-ból nincs régi nyomtatvány, mint van AaTh 1536B-ből és AaTh 1537-ből. De nem tartom valószínűnek, hogy a primitívebb gondolatra épülő trufa egy modernebb alapgondolatú trufa nyomán jött volna létre.

Valószínű, hogy olyan trufáról van szó, amely elsősorban a szájhagyományba tartozott, ezt alátámasztaná az is, hogy több mint 500 változata ismert Európában.

A magyar változatok száma 13, és ezekből csak egy késői változat (II₉) kontamináció, amelyben AaTh 1536A összekapcsolódik AaTh 1537-es mesével. Lehetséges, hogy az Európában található kontamináció egy késői variáció, mikor a mesemondók gondolatvilágában már elhalványult a mesének az alap gondolata.

AaTh 1536B-ből az AaTh 1536A-val szemben többfelé léteznek régi nyomtatványok már a középkortól kezdve, a legrégebbi változat a 13. század elejéről való²⁹. Ebből ismert két típus: az a típusban szereplők púpos zenészek, a b típusban pedig papok vagy barátok³⁰. De a trufának a központi motívuma, amely Taylor szerint 'the heart and fiber of this tale'³¹ közös; három embert megölt házaspár arra kér egy kívülállót, hogy dobjon vízbe egy halottat. Mikor mind a hármat vízbe dobta, azt hívén, hogy a halott kétszer visszatért, bedob még egy negyediket is, egy lóháton járó papot vagy lovagot is a vízbe³².

Az a típus, amelynek a legrégebbi változata a 13. század elejéről való, viszonylag szűk területen terjedt el: Franciaország, Németország, Hollandia, Belgium, Olaszország és Fülöp szigetek. Ennek a szóbeli előfordulása már a 19., 20. században ritka volt³³. A b típus, amelyben papok a vízbefojtandók, terjedt el egész Európában, ezenkívül Latin-Amerikában, Közép-Afrikában, Közel-Keleten, Dél-Kelet Ázsiában; kb. 70 szóbeli variáns ismert belőle. Legkedveltebb ez a trufa Olaszországban, Magyarországon és Skandináviában³⁴. A b típusra jellemző antiklerikalizmus már a késő-középkorban jellemző tendencia volt a trufákban³⁵.

Az AaTh 1536B a magyar 1536-1537 mesék között a legkedveltebb. Az ismert 23 változat mind önálló. Valamivel több második világháború utáni változat van belőle, mint a háború előtti, régi irodalmi variánsa a Ponciánusban szereplő Amantes története.

Az AaTh 1537-es trufából az első ismert magyar változat Merényi László 1861-ben megjelent könyvéből való összetett variáns: I₁: AaTh 326 + MNK 1643A^X - AaTh 1537. Ez a változat megjelent Benedek Elek MMMV-ban is. Szerepel ezenkívül itt egy másik összetétel is I₂: AaTh 1380/AaTh 1537/, ilyen összetételű ezenkívül még négy későbbi erdélyi változat. Lehet, hogy a mesélők ezeket Benedek Elek könyvéből tanulták. A hűtlen asszony mese keretein belül nem tűnik természetesnek az ötszörös ember-ölés, mert abban

a mesében a vízbefulladás szokott a halál oka lenni, ha a halál egyáltalán bekövetkezik. Természetesebb a Merényi könyvében előforduló változat, amelynek magja: MNK 1643A^X + AaTh 1537; az ostoba egy fának eladta a tehenét, és mikor a fa nem akar fizetni, az ostoba kivágja és nagy kincset talál alatta. Mikor a pap jön meglesni a pénzsámolást, az ostoba megöli a papot; és hogy a gyilkosság ne tudódjon ki, a testvérei kiássák a papot és a helyére egy kecskét tesznek. Ezt követi Az ötször megölt holttest. Négy összetett változatban ez a mag található, és létezik még egy ötödik változat is, amelyben a fa helyett Kutyának eladott tehénbőrrel van szó =MNK 1643B^X. Az AaTh 1537-es mesének más összetételűi véletlenek.

A Csalóka Péter mesék viszonylag nagy számban fordulnak elő, 37 variáns ismert. Ennek a mesetípusnak két eléggé eltérő altípusa van: AaTh 1539 és MNK 1539^X. Ezeknek az altípusoknak egyetlen közös motívuma a kalap földhöz verése. A nyugati altípusban Csalóka Péter a csodakalap után más csodás tárgyakat ad el, végül egy halottat feltámasztó csodatárgyat, amellyel bajba sodorja ellenfeleit. A végső epizód sokszor azonos a Kis Kolozs, Nagy Kolozs mese = AaTh 1535 végső epizódjával. Szerintem azonban ez nem kontamináció, hanem az epizód mindkét mesében eredeti.

A keleti Csalóka Péter mesének a folytatása a sapka-csalás után az, hogy az ellenfelek ott találják Pétert a földön egy fát támasztva, hogy az ne essen a vetésre. Helyet cserélnek Péterrel, aki mindkét embernek a lovát ellopja, de a farkakat a mocsárba dugja, azt állítva, hogy a lovak befuladtak. Azután Péter holdfényben melegíti a talpát és ilyen módon ellop az ellenfeleitől egy-egy csizmát. Legtöbb esetben ezután még más tréfás mesék következnek, mint a már régebben megemlített A megkecskésedett menyasszony =AaTh 1685 és Ember a méhkaptárban =AaTh 1525H₄. A régebbi variánsokban a nyugati és a keleti típus néha össze van keverve, a fát támasztó epizód szerepel olyan variánsokban is, amelyek egyébként a nyugati típushoz tartoznak. Jelentős különbség a két altípus között még az, hogy az AaTh 1539 típus általában önálló (14+6), az MNK 1539^X típus pedig csak két késői variánsban fordul elő önállóan.

Különösen a keleti altípus elterjedésében van jelentős szerepe a Jókai mesének "amely 'A magyar nép élce'-ben számos kiadást ért meg, s ponyván is megjelent".³⁶ Ez a mese "egész Európában, sőt Európán túl is ismert, a nálunk ismert összetételek elsősorban K-Közép-Európában népszerűek. Csalóka Péter alakja Hodzsa Naszreddinnel és Till Eulenspiegellel tart rokonságot".³⁷

Kardos Tibor, aki az olasz trufákat kutatta, azon a véleményen van, hogy "a 'Chalóka' név egyáltalán nem vezetéknev, hanem foglalkozás-név, mely pontosan megfelel a 'csínytevő'-nek, 'trufátor'-nak".³⁸

Ezzel Kardos összehasonlítja Csalókát a híres reneszánsz kori trufátorral, Gonnellával. "A 'trufa' Gonnella korában, s magával a nagy tréfamesterrel a széleskörűen megrendezett színjáték jellegét ölti, mely a népi színjáték hagyományos motívumait bőven használja".³⁹ Ha nem is biztos, hogy Csalóka Gonnellához hasonló trufátor volt, az biztos, hogy a Csalóka nem családi név, hanem szimbolikus és hangsúlyozni kívánja azt, hogy viselője jól értett a csaláshoz és a csínytevéshez.

AaTh 1540=A mennyből jött ember is a régi mesék közé tartozik. "Már az indiai népköltészet legrégebbi emlékei közt feltűnik, s Naszreddin tréfái közt is szerepel." Igaz, hogy Naszreddin "üldözése, aki egy malomba menekül, s ott a molnárral ruhátcserél, körülményesebb, de a kudarc (--) s a hazatérő férj nyilatkozata ugyanaz, mint a nyugati változatokban".⁴⁰ A mesének legrégebbi "nyugati följegyzése egy XV. századból való latin hexameteres vers".⁴¹ A legrégebbi magyar variáns Könyitől való és önálló. A Könyi-variánst György Lajos irodalmi eredetűnek tartja: "Könyi elbeszélése a Pauli nyomán haladó német anekdotákhoz kapcsolódik".⁴²

Az AaTh 1540-es meséből magyar nyelvterületen 8 önálló és 6 összetett variáns található. Legtöbb esetben két, az ostoba asszony csoportjába tartozó mesével kapcsolódik össze. Ezek: AaTh 1384=Az ostobákat kereső ember és AaTh 1385=A bolond asszony foglalója. Néha mindkettő összekapcsolódik az AaTh 1540-es mesével.

Régi vándor-anekdota az AaTh 1543=Isten hitelezője. Magyar nyelvterületen "először Gaal György mesegyűjteményében fordul elő (1822). A Magyar Népmesekatalógusban a nemzetközi AaTh 1543 számmal jelenik meg, "Berze Nagy János az 1728^X számon tartja nyilván."⁴³ "'Oh Allah, ezer aranyat adj nekem, de ha kilencszázkilencvenkilencet adsz, el nem fogadom', - így fohászkodik Naszreddin. Ez a régi népies tréfa megtalálható már az ófrancia Farce des deux savétiers hasonló történetében."⁴⁴ Mint a legtöbb anekdota, ez is általában önálló (10+2), csak két késői összetett variánst ismerünk.

Néhány szót érdemelnek a cigányaneidoták, vagy cigányadomák, ahogy Dömötör Sándor nevezi cikkében e műfajt. A magyar kutatók közül ő volt az első, aki alaposabban felfigyelt ezekre a történetekre.⁴⁵

György Lajos szerint "A paraszt mellett legtöbbet emlegetett anekdotahős a cigány. Könyi óta szüntelenül szerepel a magyar humor termékeiben.

Anekdotahősi alakjának éppen a magyar anekdota a legészakibb és legnyugatibb határa".⁴⁶ György Lajos véleményét nem áll módomban fölülbírálni, mindazonáltal a finnekre jellemzők a sértő és durva cigányaneidoták⁴⁷ és ismeretlen a hősiességű cigány. Dömötör Sándornak biztos igaza van, mikor azt írja a cigányról, hogy "népmeséinkben sohasem félelmet árasztó megjelenésű hős, hanem hősködő, furfangos, ötletes legény, ki szörnyű erejű sárkányokat, esetlen óriásokat, fúrge ördögöket győz le a legfurcsább cselekekkel."⁴⁸ A cigány népi alakja "legtöbbször elmés, szókimondó, gyakran szabadszájú bohém alak, ki a holnapra keveset ad. Együgyűsége inkább tettető."⁴⁹ De a hősiességű cigány mellett "megtaláljuk a nevetséges, pórul járt cigány figuráját is, akinek ismerethiánya, tájékozatlansága, kulturális szintkülönbsége vált nevetség tárgyává."⁵⁰

A cigányok társadalmi szerepére Kardos Tibor is figyelmet fordított. Már a 16. században a cigányok között "akadnak zenészek és... a muzsikusság és jokulátorság egymástól elválaszthatatlan fogalmak".⁵¹ "Tehát a cigány, mint zenész és népi mulattató tűnik fel és ez megmagyarázza bevonulását a színpadi interludiumok közé és a magyar anekdotakincsbe".⁵² Lehetséges, hogy a cigánynak ez a korai szerepe magyarázza a hős cigány alakját. Ezek hasonlítanak a Naszreddin történetekhez és az oláh-szerb cigány-aneidotákhoz.⁵³

A cigány anekdota most is az élő magyar hagyományok közé tartozik /újságok hasábjain, élclapokban a múlt század végén és a század elején még jobban divatban volt/. A második világháború után hasonló a helyzet Erdélyben, mert Vöő Gabriella szerint: "A romániai magyar folklórban a cigány alakjának térhódítása általános jelenség. Például számos motívum, amely a múlt században még az obszitos katonához, a század elején az egyszeri emberhez kapcsolódott, ma már a cigányt jelöli meg hősként. De átvette az együgyű paraszt, a XVIII. századi rátótiadák tipikus alakjának szerepkörét is."⁵⁴ Ez az utóbbi szerep az, amelyet a nem cigány társadalom oszt a cigánynak. Dömötör Sándor cigányadomáinak nagyobb része városi /elsősorban budapesti/ származék. Közel 400 adomát említ, de ezek között csak 5-6 % van, amely a népi anekdoták közé tartozik /ebben a számban nincsenek benne a rátótiadák, sem az e kötetten kívüli, egyéb típusok/.

Ezek közül a következők tartoznak a Magyar népmesekatalógus szerint a tulajdonképpeni cigány anekdotákhoz: a Cigány akasztása /283/=MNK 1561F^X, A cigány akarata ellenére eszik /22a/=AaTh 1634C^X, A cigány sárgarépát lop /228/=AaTh 1624, A legrövidebb út /215/=AaTh 1624A^X, Ördög vagyok,

szalonnát hozok /216, 217/=AaTh 1624B^X, Nem így verik a cigányt /255a/=AaTh 1634D^X, A megvert ködmön /336/=AaTh 1630A^X, A cigány libát lop /200/=MNK 1561C^X, A cigány a templomban /317/=MNK 1561K^X, Ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes /185/=MNK 1631B^X, az irodalminak tűnő A földesúr a cigányra vadászik /80/=MNK 1561L^X.

Cigányról is szólnak Dömötör következő adomái: A reggelijét, ebédjét, vacsoráját együltében megevő napszámos /165/=AaTh 1561, a Látlak /1/=AaTh 1530^X, Agárdi /16/ mert ez tartalmazza az Agárdi mesének=MNK 1561A^X végső epizódját, A cigány és zsidó a lóvásáron /184/=BN 1627^X, az irodalmi eredetű A cigány kávéról álmodik /48/=MNK 1561E^X, A koldus fenyegetése /158/=MNK 1561J^X, A szamárfej /172/=MNK 1568B^X, Mikor nem fázik az ember /10/=MNK 1571B^X, Beszélgetés a hallal /33/=AaTh 1567C, Ki álmodik szebbet? /240/=AaTh 1626. Ujabbán, A cigány lovat árul /186a-d/=AaTh 1631, részben.

Cigányokhoz kapcsolódnak Dömötör adomái közül még a következők is, de a nemzetközi anyagban máshova vannak osztva: A cigány új nadrágja /7/=AaTh 1861^X, a Cigány lova /15/=AaTh 1682, Köszöntő /122/=MNK 1300¹⁰, Az Is-ten nem érti a tréfát /300/=AaTh 1718^X.

Papokról szóló anekdoták közé tartoznak: A fiu hol maradt /310/=MNK 1833B^X a Cigány órát lop /333-334/=AaTh 1807

Nem a cigányokról szólnak a következő Dömötör adomák: A kőleves /21/=AaTh 1548, Az ember, aki nem ismeri meg önmagát /97/=AaTh 1419E^X. Dömötör gyűjteményéből viszont hiányoznak olyan általános cigány anekdoták, mint a Miért szabad a cigánynak lopni? =AaTh 1638^X, A ló lopta el a cigányt=AaTh 1624C^X, Nincs időm=MNK 1561H^X, A világ legszebb gyermeke=MNK 1561G^X, Két szem szilva=MNK 1561D^X.

György Lajos az irodalmi zsidó anekdota típusokkal kapcsolatban azt állapítja meg, hogy a századforduló körül ezek is az /irodalmi/ cigány anekdotákhoz hasonlóan voltak elterjedve. A magyar népi anekdoták között azonban csak néhányban fordul elő zsidó szereplő: A cigány és a zsidó a lóvásáron=/BN 1627^X/-ban, mely a régi magyar irodalomban Mátyás király egy trufája volt, A földretett kalap=/AaTh 1528/-ban, A mennyből jött ember=/AaTh 1540/-ben, amely típusokban néha zsidó boltos, vagy kocsmáros a furfangos ember ellenfele.

Csalóka Péterhez és Mestertolvajhoz hasonló népi hősnek tűnhet Ludas Matyi is. "Országosan ismert népmese, közismert voltához nagymértékben hozzájárult, hogy Fazekas 'eredeti rege'-je és Balog István ebből készült színműve korán ponyvára került". "A mese egész Európában ismert.

Különösen nagyszámúak a francia, finn és litván változatok".⁵⁵ György Lajos szerint: "A lotharingiai francia népmese áll legközelebb a magyar változathoz."⁵⁶ "Julow Viktor legkorábbi ismert szövegként egy i.e. 701-ben agyagtáblára másolt asszír változatra hívja fel a figyelmünket".⁵⁷

Különös, hogy egy ilyen régi mese, bár egész Európában ismert, sehol sem terjedt el nagyon, a 9 magyar variáns egy része még irodalmi eredetű is. A finnek, akiknél átlagnál több variáns található, ebből a meséből 20 variánst ismernek, míg Csalóka Péterről és Mestertolvajról közel 300 variáns ismert; a magyar változatok száma a két előbb említett meséből 40-50. Különös az is, hogy Ludas Matyi, bár kimondottan trufa, nem fordul elő más trufákkal összekapcsolódva, egyébként is csak két összetett változat található belőle, és mindkettőben novellamesékkel keveredik (AaTh 883 és AaTh 879), amelyek legtöbbször irodalmi eredetűek. A mesének a tartalma sem a trufákra jellemző, mert a trufahősök nem fizikai erővel, hanem csellel győzik le az ellenfeleiket. A trufákra nem jellemző az igazság szolgálata sem. Igaz ugyan, hogy néha Csalóka Péterről azt állítják, hogy igazságtalanság történt vele, és azt fizette vissza, de ez valószínűleg későbbi állítás, eredetibbnek az tűnik, hogy Csalóka híres volt arról, hogy embereket tud becsapni.⁵⁸ A trufa hősei "nem jók vagy rosszak, becsületesek vagy becstelének, nincsenek végérvényes minősítéseik. Tetteiket, magatartásukat csupán az adott konkrét helyzetben kvalifikálhatjuk."⁵⁹ A tréfás mese "megalkotta az új hőst, aki egy felismerten gonosz világban csakis az ehhez illő 'csodával', vagyis ravaszsággal tud ellenfelei fölött győzedelmeskedni".⁶⁰

Az előbbieket összefoglalva, úgy tűnik, hogy Ludas Matyi irodalmi eredetű, de valószínűleg az európai népi variánsok nem egy irodalmi forrásból valók.

Az a motívum, amely az AaTh 1586-ban is előfordul, az ostoba, légy-kergetés közben valakit megöl, vagy másképpen kerül nehéz helyzetbe, nagyon elterjedt. Az Aarne-katalógusban ilyen történetek a rátótiadák közé tartoztak.⁶¹ Ez a motívum virágzott a példabeszédekben és a fabula-irodalomban. Az utolsó ismert fabulafeldolgozás Luther idejéből való.⁶² De a motívum tovább élt a rátótiadákban. A motívum ismert a régi indiai irodalomban is; ott egy didaktikus történetben fordul elő, ahol példát mutat a tipikusan ostoba viselkedésre. Ennek az indiai történetnek a forrása ismeretlen, ezért a korát sem tudják pontosan megállapítani.⁶³

Ezek a rátótiáda-féle történetek inkább AaTh 1586A=Fatális rovarirtás típushoz tartoznak. Az AaTh 1586-os anekdota=A légy elpusztítása későbbi eredetű. A modern anekdota "formája először J. Pauli 673. Schwankjában -- jelentkezik, ahol a parasztnak szintén az a panasza, hogy a legyek nem hagyják nyugton".⁶⁴ A szájhagyományban az abszurd bírói döntés a bíró ellen fordul.⁶⁵ A legrégebbi ismert magyar változat, amely Kónyi Jánostól származik, "a változatoknak abba a csoportjába tartozik, amely közvetlenül Pauli 673. Schwankjával állítható párhuzamba".⁶⁶

A Kónyi változata önálló, de az összes 15 változatból 8 összetett. Az európai újabb változatoknál megfigyelhető, hogy ez a történet-epizód Schwankként szerepel a rátótiádák között.⁶⁷ Ez részben jellemző a magyar összetett változatokra is. Minden összetett variánsban található egy rátótiáda is, legtöbb esetben AaTh 1341, amelyben az ostoba házaspár figyelmezteti a tolvajt, hogy mit ne lopjon el. Mindkettő összekapcsolódik egyéb trufákkal és anekdotákkal is. Már előbb szó volt arról, hogy az AaTh 1433^X-os tréfa mindig ezzel az anekdotával van összekapcsolódva a következő összetételben: AaTh 1433^X + AaTh 1341 + AaTh 1586. Ezen kívül két változatban AaTh 1586A összekapcsolódik AaTh 1691-vel=Az ostoba ember látoqatóban és egyben az AaTh 1387^X-vel=Az asszonynek mindig ugyanazt kell csinálni, amit a szomszédban lát.

AaTh 1610=A megfelezett ütlegek olyan trufa, amely magyar nyelvterületen Mátyás királyhoz szokott kapcsolódni. Lehet, hogy ez a trufa Magyarországon olasz eredetű, mert a mesének első "nyugati formája a XIV. században Sacchetti 195. novellájában olvasható".⁶⁸ De ez már Naszreddin jól ismert tréfája volt és az Ezeregyéjszaka meséi között is előfordul.⁶⁹

Az első ismert magyar variáns Jókaitól való és a bevezetője egy másik, Mátyás királlyal kapcsolatos mese AaTh 160A^X=Róka fogta csuka. Lehetséges, hogy a három későbbi azonos összetételű variáns Jókai hatására született, más összetételek ideiglenesek. Ebből a meséből három önálló és hét összetett variánsról tudunk.

AaTh 1626=Ki álmodik szebbet anekdotát Dömötör cigányadomának tartja, és nagyjából igaza is van, mert az összetett formában: MNK 1833C^X+AaTh 1626 a szereplők mindig pap és cigány. A bevezető mese MNK 1833C^X="Ha Isten akarja, a kapanyél is elsül" magyar mese, illetve ennek más nemzetektől följegyzett variánsa ismeretlen. AaTh 1626-os mese önállóan is megtalálható. Az önálló variánsokban előfordul más szereplő is a cigány mellett, de azokban is a cigány az általános. Régi irodalmi variánsa a Gesta Romanorum 106.

története, a legrégebbi összetett variánst, 1874-ben jegyezték fel. Az önállóak és összetettek aránya a variánsok között (8+10). Minden összetett variáns azonos típusú, ez arra mutathat, hogy valami viszonylag késői 1870-es évekből való nyomtatvány, élclap vagy hasonló állhat a háttérben, az összetett variánsok legalábbis ilyen háttérről tanúskodnak.

Még két olyan mesét szeretnék megemlíteni, amelyből a magyar anyagban nem sok a variáns, de irodalmi vagy nemzetközi szempontból érdekes. A szám szerinti sorrendben ezek a következők: AaTh 1563=Mindakettőt?, AaTh 1567C=A nagy hal megkérdezése.

Az AaTh 1563-as trufában a szolga (katona), akit két szerszámért küldenek "Mindakettőt?", "Mind hárommal?" és "Adjak neki?" kérdések után magává teszi a gazda feleségét és két lányát.⁷⁰ A trufa ismert Európában, Közel-Keleten, Közép-, Nyugat- és Dél-Ázsiában és Észak-, Közép- és Dél-Amerikában. Az első európai változat 1560-ból való, de Keleten már a 11. században ismert volt.⁷¹

Hasan El-Shamy, aki alaposabban foglalkozott ezzel a trufával, kimutatja, hogy az Európán kívül feljegyzett változatok között vannak olyanok is, amelyekben az ellenfél boszorkány vagy vad ember.⁷² A Távol-Keleten az agresszív szexualitás tárgya a tréfacsináló mostoha-anya, egyik arab mesében pedig a tréfáló testvérei.⁷³

De mint El-Shamy is írja, Európában az ellenfél nem természetfeletti lény, hanem társadalmilag magasabb szinten lévő ember.⁷⁴ El-Shamy szerint ebben a trufában jól látható a gyűlölet egy autoritatív és brutális ember ellen.⁷⁵

A magyar változatokban azonban ilyen nem tapasztalható. A pap, aki a magyar változatokban szerepel a gazda helyett, a patriarchális átlag család-apa módján cselekszik. A tipikus konfliktus társadalmi szinten történik: egy fiatal, vonzó, de társadalmi és anyagi szinten rosszul álló ember áll szemben egy idős, nem vonzó, de jó társadalmi és anyagi helyzetben lévő emberrel. Egy kicsit furcsának is tűnik a fiatal ember viselkedése, miért áll ő bosszút egy olyan emberen, aki barátságos vele szemben. Valószínű, hogy a fiatal ember sértésnek véli azt, hogy őt küldik egy nőtől kapát kérni, mert azt gondolják, hogy ő maga nem találna, őt nem veszik ember számba. Ezért a sértésért, amelyet lehet, hogy az idősebb ember nem is tudatosan követett el, bosszút akar állni. Mert szerintem bosszúról van szó, nem szerelmi vágyról. A nők viselkedésében nincs arról szó, hogy a férfi-uralom ellen lázadoznának, hanem nem tudnak ellenállni a csábításnak és végül is,

formálisan, a családfő akaratát teljesítik. Lehet, hogy ennek a mesének Keleten volt mítikus háttere, de mire a trufa Európába érkezett, annak már nyoma sem maradt.

A magyarban ebből a trufából 7 változat ismert, amelyek között a legrégebbi Berze Nagy János gyűjteményéből származik a századfordulóról. Csak ebben fordul elő a kérdés: Mindakettőt? A későbbi variációkban helyette a lányok kérdése: Adjak neki? szerepel. Ez a trufa általában önálló, csak egy 1950-es évekből való változatban van összekapcsolva AaTh 1563, az AaTh 1358A trufával=A pörére vetköztetett udvarló. Sokszor ennek a mesének a változatai valami ismert tréfacsináló nevéhez tapadnak, mint Eulenspiegel vagy Naszreddin Hodzsa⁷⁶, de a magyar mesékben ez nem tapasztalható.

A nagy hal megkérdése tréfának nagy múltja van, annak legrégebbi ismert változata Aristoteles tanítványától, a görög filozófustól, Phainiastól való⁷⁷. Több Schwank-gyűjteményben ismert és Naszreddin Hodzsa is ismerte.⁷⁸ Az újabb szájhagyományhoz tartozó változatok AaTh-katalógus szerint csak Finnországból és Litvániából ismertek. De ez a típus megtalálható a flamand, magyar, olasz, portugál és izraeli katalógusokban is.⁷⁹

Igaz, hogy ez a tréfa a Magyar Népmese Katalógusban szerepel, de a változatok a 18. század végéről és a 19. század elejéről valók, és nem biztos, hogy szájhagyományból. "Kónyi adomája (1. Győri kal. 1794), valamint a vele teljesen megegyező Andrád anekdota (I. 39 = Házi és úti kal. 1818) abban tér el a régi változatoktól, hogy náluk nem a halak kicsiségét, hanem ehetetlenségét gúnyolja ki a vendég."⁸⁰ Érdekes, hogy a finnek teljesen azonos formában ismerik a tréfát. Lehet, hogy ez az altípus valamilyen a nemzetközi típustól eltérő keletibb redakció.

Jegyzetek

1. GYÖRGY Lajos 1932a 25.p.
2. GYÖRGY Lajos é.n. /1941-43/ MN 3. 138.p.
3. GYÖRGY Lajos 1932a 25.p.
4. uő. 26.p.
5. KOVÁCS Ágnes 1980a MNL 3. 122.p.
6. MOSER-RATH, Elfriede 1979. EM 2. 745.p.
7. uő. 747-748.p.
8. uő. 749.p. és KNUUTTILA Seppo 1978. 20-21.p.
9. uő. 749.p.
10. uő. 749.p.
11. KOVÁCS Ágnes 1980c MNL 3. 584.p.
12. uő. 584.p.
13. uő. uo.
14. KÓNYI János /1782,85/ 1981. 54-55.p.
15. GYÖRGY Lajos 1932a 71.p.
16. VÖÖ Gabriella 1981. 158.p.
17. uő. 103.p.
18. KOVÁCS Ágnes 1980c MNL 3. 584.p.
19. RANKE, Kurt 1979 EM 2. 266,267.p.
20. uő. 267.p.
21. uő. 264.p.
22. uő. uo.
23. uő. 265.p.
24. uő. 266-267.p.
25. uő. 267.p.
26. uő. 267-268.p.
27. ROTH Klaus 1975 EM 1.2. 369.p.
28. uő. 370-371.p.
29. ROTH Klaus 1979 EM 2.3. 982.p.
30. uő. 981.p.
31. uő. 982.p.
32. uő. 981.p.

33. ROTH Klaus 1979 EM 2.3. 982-983.p.
34. uő. 983.p.
35. uő. 984.p.
36. KOVÁCS Ágnes 1977 MNL 1. 451.p.
37. uő. 451.p.
38. KARDOS Tibor 1955 Filológiai Közl. 129.p.
39. uő. 125.p.
40. GYÖRGY Lajos 1932a 54.p.
41. GYÖRGY Lajos 1934 180.p.
42. GYÖRGY Lajos 1932a 55.p.
43. SÁNDOR István 1979 MNL 2. 650.p.
44. GYÖRGY Lajos 1934. 209.p.
45. DÖMÖTÖR Sándor 1929 Ethn. 40.évf. 83.p.
46. GYÖRGY Lajos é.n. /1941-43/ MN III. 157.p.
47. SK I. 517.p.; KNUUTTILA Seppo 1978 20.p.
48. DÖMÖTÖR Sándor 1929 Ethn. 40.évf. 84.p.
49. uő. uo.
50. VÖÖ Gabriella 1981. 98-99.p.
51. KARDOS Tibor 1955 Filológiai Közl. 129-130.p.
52. uő. 130.p.
53. DÖMÖTÖR Sándor 1929 Ethn. 40. évf. 84.p.
54. VÖÖ Gabriella 1981. 99.p.
55. KOVÁCS Ágnes 1980b MNL 3. 474.p.
56. GYÖRGY Lajos 1934 156.p.
57. KOVÁCS Ágnes 1980b MNL 3. 474.p.
58. SK I. 509.p.
59. VÖÖ Gabriella 1981 110.p.
60. NAGY Olga 1978 278.p.
61. UTHER, Hans-Jörg 1984 EM IV. 4/5 1284.p.
62. uő. 1285.p.
63. uő. 1285.p.
64. GYÖRGY Lajos 1932b 27.p.
65. UTHER Hans-Jörg 1984 EM IV. 4/5 1287.p.
66. GYÖRGY Lajos 1932b 27.p.
67. UTHER Hans-Jörg 1984 EM IV. 4/5 1287-1288.p.
68. GYÖRGY Lajos 1934 176.p.
69. uő. uo.

70. EL-SHAMY, Hasan 1979 EM II. 1. 55.p.
71. uő. uo.
72. uő. 57.p.
73. uő. 58.p.
74. uő. uo.
75. uő. 56.p.
76. uő. 55,56.p.
77. MOSER-RATH Elfriede 1984 EM IV. 4/5 1219.p.
78. uő. uo.
79. uő. 1220.p.
80. GYÖRGY Lajos 1934 81.p.

IRODALOM

- AARNE, Antti
1915 - Der Mann aus dem Paradiese in der Literatur und im Volksmunde. Eine vergleichende Schwankuntersuchung. FFC 22. Hamina
- AARNE, Antti-THOMPSON, Stith
1961 - The Types of the Folktale. Second Revision. FFC 184. Helsinki.
- APOR Péter
/1736/ 1972 - Metamorphosis Transylvaniae. Budapest.
- BALÁSFY Tamás
1616 - Csepregi iskola. Pozsony.
- BALÁZS János
1956 - A stílus kérdései. In: Általános nyelvészet. Stilisztika, nyelvjárástörténet. A III. országos magyar nyelvészkonferencia előadásai. Budapest, 103 pp
1985 - A szöveg. Budapest.
- BARTAL, Antonius
/1901/ 1983 - Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae. Lipsiae.
- BAUSINGER, Hermann
1968a - Exemplum und Beispiel. In: Hessische Blätter für Volkskunde 59. Bd. 31-43.pp.
1968b - Formen der "Volkspoesie". Berlin.
1970 - Strukturen des alltäglichen Erzählens. Fabula
- BEBERMAYER, Renate
1984 - Fazetie. In: EM 4. 4/5 füz. 926-933 f.
- BENDA Kálmán
1978 - Emberbarát vagy hazafi. Tanulmányok a felvilágosodás korának magyarországi történetéből. Budapest.
- BERLIOZ, Jacques
1980 - Le récit efficace: l'exemplum au service de la prédication. /XIIIe-XVe siècles/. In: Mélanges de l'École Française de Rome 92. évf.1.köt.113-146. pp.
- BERZE NAGY János
1957 - Magyar népmesetipok. 1-2. Pécs.
- BESSENYEI György
1777 - A filosofus. Vigjáték 5 játékban. Pest,1881.2.kiad.
1779 - A magyar néző. Bécs.In: MIR 16. szerk.:Vajthó László.Bp.
- BITSKEY István
1982 - Magyar emlékirók 16-18. század. Budapest.
- BOLTE, Johannes und POLIVKA, Georg
1913-1932 - Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm. 5 köt. Leipzig.
- BRATCHER, James T.
1979 - Beter. Der gefoppte Beter. In: EM 2. 226-230. f
- BREMOND, Claude-LE GOFF, Jacques-SCHMITT, Jean Claude
1982 - L'exemplum. Brepols-Turnhout. In: Typologie des sources du Moyen Age Occidental. Dir.L. Genicot fasc. 40. A-VI. C. 9.
- BRÜCKNER, Wolfgang
1974 - Volkserzählung und Reformation. Ein Handbuch zur Tradierung und Funktion von Erzählstoffen und Erzählliteratur im Protestantismus. Berlin.
- CHESNUTT, Michel
1983 - Exempelsammlungen 1.3. Das allegorische Exempel In: EM 4. 596.p.
- DANKANITS Ádám
1968 - Olvasótársulatok polgári társalkodók és kaszinók. In: Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 12. évf. 1. sz. 99-103. pp.
- DÉGH Linda
1960 - ld. ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes 1960.
- Szent DOMONKOS élete
/1517/ 1874 - In: Régi magyar codexek. Nyelveléktár 3. Budapest 1874. Közzéteszi Komáromy Lajos és Király Pál.
- DÖMÖTÖR Sándor
1929 - Cigányadományok. In: Ethnographia, 40. évf.82-106.p.
- DÖMÖTÖR Tekla
1964 - Naptári ünnepek - népi színjátszás. Budapest.

IRODALOM

- AARNE, Antti
1915 - Der Mann aus dem Paradiese in der Literatur und im Volksmunde. Eine vergleichende Schwankuntersuchung. FFC 22. Hamina
- AARNE, Antti-THOMPSON, Stith
1961 - The Types of the Folktale. Second Revision. FFC 184. Helsinki.
- APOR Péter
/1736/ 1972 - Metamorphosis Transylvaniae. Budapest.
- BALÁSFY Tamás
1616 - Csepregi iskola. Pozsony.
- BALÁZS János
1956 - A stílus kérdései. In: Általános nyelvészet. Stilisztika, nyelvjárástörténet. A III. országos magyar nyelvészkonferenciás előadásai. Budapest, 103 pp
1985 - A szöveg. Budapest.
- BARTAL, Antonius
/1901/ 1983 - Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae. Lipsiae.
- BAUSINGER, Hermann
1968a - Exemplum und Beispiel. In: Hessische Blätter für Volkskunde 59. Bd. 31-43. pp.
1968b - Formen der "Volkspoesie". Berlin.
1970 - Strukturen des alltäglichen Erzählens. Fabula
- BEBERMAYER, Renate
1984 - Fazetie. In: EM 4. 4/5 füz. 926-933 f.
- BENDA Kálmán
1978 - Emberbarát vagy hazafi. Tanulmányok a felvilágosodás korának magyarországi történetéből. Budapest.
- BERLIOZ, Jacques
1980 - Le récit efficace: l'exemplum au service de la prédication. /XIIIe-XVe siècles/. In: Mélanges de l'École Française de Rome 92. évf. 1. köt. 113-146. pp.
- BERZE NAGY János
1957 - Magyar népmesetipok. 1-2. Pécs.
- BESSENYEI György
1777 - A filosofus. Vigjáték 5 játékban. Pest, 1881. 2. kiad.
1779 - A magyar néző. Bécs. In: MIR 16. szerk.: Vajthó László. Bp.
- BITSKEY István
1982 - Magyar emlékirók 16-18. század. Budapest.
- BOLTE, Johannes und POLIVKA, Georg
1913-1932 - Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm. 5 köt. Leipzig.
- BRATCHER, James T.
1979 - Beter. Der gefoppte Beter. In: EM 2. 226-230. f
- BREMOND, Claude-LE GOFF, Jacques-SCHMITT, Jean Claude
1982 - L'exemplum. Brepols-Turnhout. In: Typologie des sources du Moyen Age Occidental. Dir. L. Genicot fasc. 40. A-VI. C. 9.
- BRÜCKNER, Wolfgang
1974 - Volkserzählung und Reformation. Ein Handbuch zur Tradierung und Funktion von Erzählstoffen und Erzählliteratur im Protestantismus. Berlin.
- CHESNUTT, Michel
1983 - Exempelsammlungen 1.3. Das allegorische Exempel In: EM 4. 596. p.
- DANKANITS Ádám
1968 - Olvasótársulatok polgári társalkodók és kaszinók. In: Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 12. évf. 1. sz. 99-103. pp.
- DÉGH Linda
1960 - ld. ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes 1960.
- Szent DOMONKOS élete
/1517/ 1874 - In: Régi magyar codexek. Nyelveléktár 3. Budapest 1874. Közzéteszi Komáromy Lajos és Király Pál.
- DÖMÖTÖR Sándor
1929 - Cigányadománk. In: Ethnographia, 40. évf. 82-106. p.
- DÖMÖTÖR Tekla
1964 - Naptári ünnepek - népi színjátszás. Budapest.

- ECKHARDT Sándor
1955 - Bornemisza Péter: Ördögi Kisértetek. Budapest. Kritikai k.
- EL-SHAMY, Hasan
1979 - Beide? In: EM 2. 55-64 f.
- ESZMETÖRTÉNETI tanulmányok a magyar középkorról. Szerk.: Székely György
1984 - In: Memoria Saeculorum Hungariae 4.
- FABRE, Daniel-LACROIX, Jacques
1972 - Langue, texte, société. In: Ethnologie française 2. 1/2 43-66. pp.
- FARAGÓ, József
1970 - A Contribution to the Fable Motif of the Bird Concealed in the Vessel: The First Revenge of the Poor Man of Nippur. In: Acta Ethnographica ASH 19. 147-159. pp.
1980 - Egy fiátfalvi mesemondó az 1810-es években. In: Aluta X-XI. 269-275. pp.
- A FELVILÁGOSODÁS jegyében
1985 - Tanulmányok H. Balázs Éva 70. születésnapjára. Szerk., előszó: Klaniczay Gábor, Poór János, Ring Éva. Budapest
- FENYŐ István
1973 - Nemzet, nép-irodalom. Tanulmányok a magyar reformkor irodalmáról. Budapest.
- FERENCZI Imre
1975-76 - Egy anekdotakör tanulságai. /Bagi-históriák és rokonaik/ I. Néprajzi Dolgozatok 31. Szeged. In: Néprajz és Nyelvtudomány XIX-XX. 5-52. pp.
- FRIED István
1979 - A délszláv népköltészet recepciója a magyar irodalomban Kazinczytól Jókaiig. Budapest.
- GELEJI KATONA István
1645 - Titkok titka. Várad.
1645-49 - Váltás titka I-III. Várad.
- GEREMEK Bronislaw
1977 - A példabeszéd helye a középkori kultúrában. In: Világosság 18. évf. 141-147. pp.
1980 - L'"exemplum" et la circulation de la culture au Moyen Age. In: Mélanges de l'Ecole Française de Rome 92. évf. 1. köt. 153-170. pp.

- GYENIS Vilmos
1970 - Emlékirat és anekdota. In: Irodalomtörténeti Közlemények 305-321. pp.
1971 - A reneszánsz széppróza néhány sajátossága. /A kisepikai elemek funkciója/. In: Helikon 411-427. pp.
- GYÖRGY Lajos
1932a - Kónyi János Demokritusa. Budapest.
1932b - Eulenspiegel magyar nyomai. Kolozsvár.
1933 - Magyar anekdoták Naszreddin kapcsolatai. Kolozsvár.
1934 - A magyar anekdota története és egyetemes kapcsolatai. Budapest.
1938 - Világjáró anekdoták. Budapest. Összeáll.—.
é.n. /1941-43/ - Anekdota. In: A magyarság néprajza. III. Szellemi néprajz. Budapest. 127-159. pp.
- HONTI, Hans
1928 - Verzeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen. FFC 81. Helsinki.
- HONTI János
1962a - A mese világa. In: Válogatott tanulmányok. Budapest. 13-85. pp.
1962b - Mesemorfológia és mesetipológia. In: Válogatott tanulmányok. Budapest. 86-98. pp.
1962c - Mese-cimzavak: Pénzmérés vékával. In: Válogatott tanulmányok. Budapest. 112-114., 117-118. pp.
- HORVÁTH János
/1927/ 1983 - A magyar irodalmi népiesség Faluditól Petőfiig. Budapest.
- JABLONKAY Gábor
1910 - Taxonyi János 18. századbéli magyar író élete és erkölcsstanító példatára. Kalocsa.
- JANKOVICS József
1987 - Udvarellenes tendenciák a 17. század eleji magyar költészetben. In: Magyar reneszánsz udvari kultúra Szerk., bev. R. Várkonyi Ágnes. Budapest. 86-103. p.
- JASON, Heda
1979 - The Poor Man of Nippur. An ethnopoetic analysis. In: Journal of Cuneiform Studies 31/4. 189-215. pp.

- JOLLES, Andrée
1958 - Einfache Formen. Legende, Sage, Mythe, Rätsel, Spruch, Kasus, Memorabile, Märchen, Witz. 2.kiad. Darmstadt.
- JULOW, Viktor
1970 - The Source of a Hungarian Popular Classic and Its Roots in Antiquity.
In: Acta Classica Universitatis Scientiarum Debrecensis. 6. 75-84. pp.
1982 - Fazekas Mihály. 2. átd. bőv. kiad. Budapest.
- KÁLDI György
1631 - Az Vasarnapokra Valo Predikatzioknak Első Resze. Az Innepekre-valo Predikatzioknak Első Resze. Pozsony
- KARDOS Tibor
1955 - A trufa. Egy régi magyar irodalmi műfaj jellege és európai összefüggései. In: Filológiai Közöny 111-138. pp.
- KATONA Imre
1980 - Mi a különbség? Közéleti vicceinkről. Budapest.
/KATONA Lajos/
/1902/
Specimina et elenchus . Exemplorum quae in Pomerio
- Serm. Quadragesimalium et De Tempore fr. Pelbarti de Temesvár occurrunt.
- KATONA Lajos
1900 - Gesta Romanorum. Ford. Haller János. Kolozsvár. 1695. Kiad. - -, egy hasonmással. In: RMKt 18. Budapest.
- KAZINCZY Ferenc
1987 - Az én életem. Összegyűjt., szerk., előszó, jegyz. Szilágyi Ferenc. Budapest.
- KAZINCZY Ferenc levelezése
1891 - 2. kötet. 1790-1802. Közzéteszi: Váczy János. Bp.
- KLIMA, Josef, R.
1983 - Essen: Wie das Essen, so die Arbeit. In: EM 4. 2/3 471-475.f.
- KNUUTTILA, Seppo
1978 - Pitkästä ilosta /Vanhoja kaskuja/. Hämeenlinna.

- KÓKAY György
1983 - Könyv, sajtó és irodalom a felvilágosodás korában. Budapest.
- KÓNYI János
/1782,85/ 1981 - A mindenkor nevető Demokritos. Vál.,s.a. rend., utószó Biró Ferenc. Budapest.
- KOVÁCS Ágnes
1960a - A készülő Magyar Népmesekatalógus meséinek típusmutatója. Debrecen. Műveltség és Hagyomány, I-II. évf. 359-389. pp.
1960b - ld. ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes 1960.
1977a - Anekdota. In: MNL 1. Budapest 101-102. pp.
1977b - Csalóka Péter. In: MNL 1. Budapest. 450-451.pp.
1979 - Der heutige Stand der Arbeiten des ungarischen Volksmärchenkatalogs. Budapest. Artes Populares 4-5. 147-170. pp.
1980a - Kelemenke ködmönkéje. In: MNL 3. Budapest. 121-122.
1980b - Ludas Matyi. In: MNL 3. Budapest. 474.p.
1980c - Mestertolvaj. In: MNL 3. Budapest. 584-585.pp.
1982a - Trufa. In: MNL 3. Budapest. 356-357. pp.
- KOVÁCS Ágnes-KATONA Imre
1982b - Vicc. In: MNL 5. Budapest. 552-553. pp.
- KOVÁCS István G.
1984-85 - A magyar kalendáriumok történet-szociológiai vizsgálata. Kandidátusi értekezés. Budapest.
- KÖPF, Gerhard
1978 - Märendichtung. Sammlung Metzler, Bd. 166. Stuttgart
- KRESZNERICS Ferenc
1782-1832 - Analecta philologica. Kézirat MTAK Kézirattár.
- KRETZENBACHER, Leopold
1958 - Maître Patelin in der Oststeiermark. In: Blätter für Heimatkunde. /Graz/.
- LAJARTE, Philippe de
1974 - Du conte facetieux considéré comme genre: esquisse d'une analyse structurale. In: Ethnologie française IV/4 319-333.pp.

- LASKAI Osvát
1498 - Sermones Dominicales. Hagenau.
1515 - Quadragesimale Bigae salutis. Hagenau.
- LASKAY János
/1592/ 1987 - Az Aesopus életéről, erkölcséről, minden fő dolgairól és haláláról való história. Debrecen. Bibliotheca Hungarica Antiqua XIV. Budapest.
- MAGYAR Hirmondó Bécs
1792
- A MAGYARSÁG néprajza
é.n. /1935/ - Szellemi néprajz. 3.kötet. H.n. /Budapest/
- MATICETOV, Milko
1981 - Dieb als Esel. In: EM 3. 640-643. pp.
- MIKES Kelemen
1967 - Epistolák. Szerk., s.a. rend. Hopp Lajos. Budapest.
- MOLNÁR Ferenc, A.
1976 márc. - Egy kelet-európai anekdota. In: Utunk
- MOSER - RATH, Elfriede
1959 - Erzähler auf der Kanzel. Zu Form und Funktion des barocken Predigtmärleins. In: Fabula 2. 1-26.p
1964 - Predigtmärlein der Barockzeit. Suppl. Serie zu Fabula A 5.
1977 - Bauernsohn: Der gelehrte Bauernsohn. In: EM 1.k.5. 1350-1353 f.
1979 - Brautproben. In: EM 2. 3/4 745-753. f.
1981a - Diebswette. In: EM 3. 646-650. f.
1981b - Denk dreimal bevor du sprichst. In: EM 3. 420-421.
1983 - Esserin: Die schwache Esserin. In: EM 4. 2/3 476-478. f.
1984 - Fisch: Den grossen Fisch befragen. In: EM 4. 4/5 1218-1221. f.
1986 - Gast: Der schlaue Gast im Nachtquartier. In: EM 5. 2/3 727-729. f.
- MÜLLER, J.
1934 - Das Märchen vom Unibos. Deutsche Arbeiten der Univ. Köln 7.

- NAGY Gábor, O.
1977 - A magyar frazeológiai kutatások története. Nyelvtudományi Értekezések 95. sz. Budapest.
- NAGY Olga
1978 - A táltos törvénye. Népmese és esztétikum. Bukarest.
1983 - Ujabb parasztdékameron. A szerelemről és a házasságról. Budapest.
- NEMESKÜRTY István
1972 - Heltai Ponciánusa és a magyar reneszánsz szórázókatató próza. In: ItK 5-6. sz. 555-579. pp.
1984 - Bornemisza Péter kísértései. Budapest.
- NEUMANN, Siegfried
1963/64 - Schwank und Witz. In: Letopis. Jahresschrift des Instituts für sorbische Volksforschung C 6/7
1964 - Der mecklenburgische Volksschwank. Sein sozialer Gehalt und seine soziale Funktion. Berlin.
1967 - Volksprosa mit komischem Inhalt. In: Fabula 9. 137-148. pp.
- ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes
1960 - Magyar népmesék. 1-3. Budapest.
- PALÁDI-KOVÁCS Attila szerk.
1985 - Magyar tájak néprajzi felfedezői. Vál., szerk., bev. —. Budapest.
- /PÁLÓCZI/ Horváth Ádám
1819 - Ezer-nyolcszáz-tizen-kilencz Pelda-Beszédek rövid nyomos és köz Mondások. MTAK Kézirat.
- PÁZMÁNY Péter
1613 /1623, 1637/ - Igazságra vezérloe Kalauz. Pozsony
- PROPP, V. J.
1975 - A mese morfológiája. Budapest.
- RAINIO, Ritva
1963 - Pilasadut ja kaskut. In: Suomen kirjallisuus I. Kirjoittamaton kirjallisuus. Keuruu, 508-524 p. /SK I./
- RANKE, Kurt
1955 - Schwank und Witz als Schwundstufe. In: Festschrift W.E. Peuckert, 41-59. pp.

- RANKE, Kurt
 1957 - Der Bettler als Pfand. Geschichte eines Schwankes in Occident und Orient. In: Zeitschrift für deutsche Philologie. 76. évf. 149-162, és 358-364. pp.
- 1960 - Der Schwank von der schrecklichen Drohung. Humaniora. Festschrift A. Taylor. New York. 78-96. pp.
- 1967 - Kategorienprobleme der Volksprosa. In: Fabula 9.évf. 4-12. pp.
- 1977 - Baum zum Hängen gesucht. In: EM 1.köt. 5.füz. 1379-81. f.
- 1979 - Bettler als Pfand. In: EM 2. 263-268. f.
- RAUSMAA, Pirkko-Liisa
 1969 - A Catalogue of anecdotes in the Folklore Archive of the Finnish Literature Society. Helsinki.
- RÉGI Magyar Drámai Emlékek 1-2.
 1960 - Szerk. Kardos Tibor. S.a. rend., bev. Kardos Tibor és Dömötör Tekla. Budapest.
- RÉGI Magyar Költők Tára XVII. század
 1961 - Szerelmi és lakodalmi versek. S.a. rend. Stoll Béla 3.köt.
- RITOÓKNÉ Szalai Ágnes
 1980 - Eleink szórakoztató olvasmányairól. In: ItK 5-6. sz 650-655. pp.
- ROTH, Klaus
 1975 - Alte: Die Alte in der Kiste. In: EM 1.2. 369-373.
- 1979 - Bucklige: Die drei Buckligen. In: EM 2.3. 980-987.
- SÁNDOR István
 1979a - Hermányi Dienes József. In: MNL 2. Budapest. 528.
- 1979b - Isten hitelezője. In: MNL 2. Budapest. 650.p.
- SCHADE, Heidemarie
 1974 - Andreas Hondorffs Promptuarium Exemplorum. In: Volks erzählung und Reformation. Hg. W. Brücker. 647-703
- SCHMITT, Jean Claude
 1985 - Prêcher d'exemples. Récits de prédicateur du Moyen Age. Paris.
- SOFER, Z.
 1965 - Das Urteil des Schemjaka /AT 1534/.Diss./masch/ Göttingen

- STRASSNER, Erich
 1978 - Schwank. Sammlung Metzler, Bd. 77. Stuttgart. 2.kiad
- STROESCU, S.C.
 1969 - La typologie bibliographique des facéties roumaines I-II. Bucuresti.
- SUCHIER, W.
 1922 - Der Schwank von der viermal getöteten Leiche. /AT 1537/
- SULEIMAN, Susan
 1977 - Le récit exemplaire. Parabole, fable, roman a thèse. In: Poétique, 32. évf. 468-489. pp.
- SUOJANEN, Päivikki
 1980 - The spontaneous sermon: Its production and context In: V. Finnugor Kongresszus IV. köt. Turku. 389-401.
- von SYDOW, C.W.
 1948 - Kategorien der Prosa-Volksdichtung. In: Selected Papers on Folklore. 60-88. pp.
- SZABÓ István szerk. bev.
 1965 - A parasztság Magyarországon a kapitalizmus korában 1848-1914. Tanulmányok. Budapest.
- SZEMERKÉNYI Ágnes
 1977 - Adoma. In: MNL 1. Budapest. 32.p.
- 1982 - Tréfa. In: MNL 5. Budapest. 353. p.
- SZENCI Molnár Albert
 /1630/ 1975 - Discursus de summo bono. /Értekezés a legfőbb jó-ról/. S.a.rend. bev., jegyz. Vásárhelyi Judit. R.M.P.E. 4. Budapest.
- SZTÁRAI Máté
 1474 - Gesta Romanorum. Kézirat. Cod. lat. 25. Egyetemi Könyvtár, Budapest.
- TARNAI Andor
 1982 - Kosáry Domokos: Művelődés a XVIII századi Magyarországon. In: ItK 363-370. pp.
- 1984 - "A magyar nyelvet írni kezdik". Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon. Bp.
- TARNÓC Márton
 1973 - A késő reneszánsz retorikus próza történetéből. In: ItK 5.sz. 548-557. pp.

- TEGETHOFF, E.
1925 - Märchen, Schwänke und Fabeln. /Bücher des Mittelalters 4./
- TEMESVÁRI Pelbárt
1499 - Pomerium sermonum. I-III. Hagenau.
- TIMÁR Kálmán Ethn.
1911 - Magyar párhuzam a "Pfaffe Amis" elbeszéléseihez.
In: Ethn. 22.évf. 60-61. pp.
- THOMPSON, Stith
1951 - The Folktale. New York.
- TOMKOWIAK, Ingrid
1987 - General Gänsewitz. In: EM 5.k. 4/5 983-986.f.
- TROSTLER József Nyr.
1927 - Mesenyomok a XVIII. századi magyar irodalomban.
/A racionalizmus és irracionálizmus küzdelméhez/
1.közl. 6-12.p.; 2. közl. 42-47.p.; 3. közl. 79-87
4.közl. 101-109.p.; 5. közl. 142-149.p.
- TUBACH, F.C.
1968 - Strukturanalytische Probleme - Das mittelalterliche
"Exemplum". In: Hessische Blätter für Volkskunde
59.évf. 25-29. pp.
- 1969 - Index Exemplorum. A Handbook of Medieval Religious
Tales. FFC 204. Helsinki.
- UTHER, Hans-Jörg
1981 - Eid auf eigenen Grund und Boden. In: EM 3.k.
1142-1150. f.
- 1984 - Fliege auf des Richters Nase. In: EM 4. 4/5
1284-1290.
- VARJAS Béla szerk.
1979 - Balassi Bálint és a 16. század költői I-II. Szerk.
vál. szöveggond., jegyz.—. Budapest.
- VÁRKONYI Ágnes, R.
1987 - Magyar reneszánsz udvari kultúra. Szerk., bev.—.
- VERESMARTI Mihály
/1639/ 1875 - Munkái. I.köt. Megtérése históriája. II. kötet
/1632-34/ 1878 - Intő és tanító levél a bátaiakhoz. In: A Corpus
Scriptorum Ecclesiae Hungaricorum. Régi Magyar
Egyházi Írók I-II. kötet Bev.és kiad. Ipolyi A.Bp.

- VERESTÓI György
1783 - Holtakkal való barátság. Kolozsvár.
- VOIGT Vilmos
1974 - Tréfás és humoros prózaműfajok. In: Dömötör Tekla-
-Katona Imre-Ortutay Gyula- —. A Magyar népkölté-
szet. 2. jav. bőv. kiad. 2. utánnomás. Budapest.
186-191. pp.
- VÖÖ Gabriella
1981 - Tréfás népi elbeszélések. Bukarest.
- WENDLAND, Volker
1980 - Ostermärchen und Ostergelächter. Brauchtümliche
Kanzelrhetorik und ihre kulturkritische Würdigung
seit dem ausgehenden Mittelalter. Frankfurt am Main-
- Bern - Cirencester/UK.
- WOLF, Herbert
1974 - Erzähltraditionen in homiletischen Quellen. In:
Volkserzählung und Reformation. Hg. W. Brückner.
705-756. pp.

TÍPUSMUTATÓ

Db

AZ OSTOBA HÁZASPÁR

AaTh 1430	A férj és feleség légvárapat épít	
AaTh 1430 ₁	A csirkéket nevelő házaspár	9
AaTh 1430 ₂	Kolbászt kenyér nélkül	4
AaTh 1430 ₃	A tejesköcsög	3(4)
MNK 1430B ^x	A nyúl a bokorban	9
AaTh 1433 ^x	Férj és feleség fogpiszkálóért megy	4

TÖRTÉNETEK EGY ASSZONYRÓL/LÁNYRÓL/

AaTh 1440	A két Mariska	2
AaTh 1441B ^x	A koma és a komaasszony	5
MNK 1441D ^x	Ihatnám, Ittammár, Futnékmár	5
MNK 1444 ^x	Az okos leány és a katonák /Kásás gömböc/	3
AaTh 1447A ^x	A bor /pálinka/ ára	1(2)

HÁZTŰZNÉZŐBEN

AaTh 1450	Kelemenke ködmönkéje /önálló/	6
AaTh 1450	Kelemenke ködmönkéje /összetett/	18
MNK 1450A ^x	A leány jó híre	2
AaTh 1452	Két lány közül melyiket válassza az ifjú?	3
MNK 1452A ^x	A három menyasszony	7
AaTh 1453	A rest menyasszony	1(2)
AaTh 1453 ^{xxx}	A három hetes tészta	2
AaTh 1453 ^{xxxx}	Puella pedens	5
MNK 1453B ^x	"Szilvát szemétért"	2
AaTh 1456	A tyúkszemű lány	11
AaTh 1457	A három selyp leány	18
MNK 1457A ^x	A két gyámoltalan leány	1
AaTh 1458	A leány, aki olyan keveset evett	3
MNK 1459 ^x	Kovászos Jancsi	2
MNK 1460 ^{xx}	A nagyot "ugró" leány /Jövendőmondó katona/	9
AaTh 1463A ^x	Bolondos menyasszony elajándékozza a hozományát	3

MNK 1464E ^x	A tudatlan menyasszony	1
MNK 1466 ^x	A kérő /eladó lány/ képtelen kívánsága teljesül	
MNK 1466A ^x	A kérő olyan lányt akar elvenni, akinek a lába között egy szál fekete szőr sincsen	3
MNK 1466B ^x	A levegővel élő lány	2
MNK 1466C ^x	A két f...u legény	1
MNK 1471 ^x	Illetlen leány	
MNK 1471A ^x ₁	A szótalan leány	2
MNK 1471A ^x ₂	Csúnyán beszélő lány	2
MNK 1471B ^x	A lány csak kötényt köt, szoknyát vagy pendelyt nem vesz	5
MNK 1471C ^x	A lány a vizeletével engedi fel a töltött káposztát	4

TRÉFÁK VÉNLÁNYOKRÓL

AaTh 1476A	Könyörgés a gyermek Jézus anyjához	3
MNK 1479 ^{xxx}	A tűnéző öregasszony	2

EGYÉB ANEKDOTÁK ASSZONYOKRÓL

AaTh 1510	Az efezusi özvegy	4(7)
MNK 1517 ^x	Büntessen meg!	2
MNK 1520A ^x	A lusta leány anyját veje nevetségessé teszi	3

TÖRTÉNETEK EGY EMBERRŐL/FIÚRÓL/. AZ OKOS EMBER

AaTh 1525	A mestertolvaj	
AaTh 1525A	A ló, lepedő v. gyűrű ellopása	53
AaTh 1525B	Hogy lopják el a lovat?	2
AaTh 1525D	Az ellopott kecske	11(2)
AaTh 1525H ₁	Egy tolvaj kilopja a tojást a madárfészekből	2
AaTh 1525H ₂	Az ellopott és visszalopott sonka	2
AaTh 1525H ₄	Az ember a méhkaptárban	16(2)
AaTh 1525J ₂	A kútba küldött katona /tolvaj/	7
AaTh 1525M	Az orvvadász	3
AaTh 1525N	A két koma	14
MNK 1525N ^x	Eben gubát cserél	3
AaTh 1525Q ^x	A tolvaj tánca	3
AaTh 1526	Az öreg koldus és a rablók	6
MNK 1526 ^x	A három imposztor	5

AaTh 1528	A földretett kalap	2
AaTh 1529	A számárrá vált barát	7(5)
AaTh 1530 ^x	"Látlak" /A tolvaj/ok/ és a kutyák/	12
MNK 1530A ^x	"Látlak" /Az ember a gödörben/	5(1)
AaTh 1531	Az ember, aki azt hiszi magáról, hogy a mennyben járt /Az egynapos király/	3(6)
MNK 1532 ^x	A forró kása	3(6)
AaTh 1533	A kakas elosztása	16(3)
MNK 1533B ^x	Az öt kakas szimbolikus elosztása hét ember között /A szentháromság/	16(3)
AaTh 1534	Salamoni ítéletek	7(12)
AaTh 1535	Kis Kolozs és Nagy Kolozs	35
MNK 1535 ^x	Szegény ember a tehénbőr árán meggazdagodik	21
AaTh 1536A	Az asszony a ládában /A hazajáró holttest/	13
AaTh 1536B	A három vízbefojtott pap	26(3)
AaTh 1537	Az ötször megölt holttest	17
MNK 1537A ^x	A többször megölt fukar anyós	3
AaTh 1538	Ludas Matyi	7(3)
AaTh 1539	Csalóka Péter	19(1)
MNK 1539A ^x	Csalóka Péter /magyar típusa/	22(3)
AaTh 1540	A mennyből jött ember /A paradicsomból való diák/	17(4)
AaTh 1541	Mikor jönnek az aprószentek /Szükség/	3
AaTh 1541 ^{xx}	A cigány rászedi a susztert	1
MNK 1542A ^{xx}	Kocsis helyettesíti a földesurat	2
AaTh 1543	Isten hitelezője	14(2)
AaTh 1544	A székely katona és az öreg szász	1
AaTh 1544A ^x	Bocskorondi király és Ludamenti király	12
AaTh 1545	A soknevű legény	7
AaTh 1545B	A fiú, aki semmit sem tud a nőkről	2
MNK 1545B ^x	A tanulatlan juhászlegény	2
AaTh 1548	A kőleves	4(2)
MNK 1549 ^x	A számár megborotválása	5(4)
AaTh 1551	A katonák és a kecskék	1
MNK 1555A ^x	A lóvásár	(2)
AaTh 1556	A dupla járadék /Temetéspénz/	2
AaTh 1558	Bagi uram frakkja	kb. 101(3)

AaTh 1559C ^X	Némely dolgok nem kaphatók	2
AaTh 1560	Az evés és a munka mímélése	1
AaTh 1561	A reggelijét, ebédjét, vacsoráját együttlében megevő napszámos	4(4)
MNK 1561A ^X	Agárdi	11(2)
MNK 1561B ^X	A cigány és a nagyságos úr kutyája	1
MNK 1561C ^X	A cigány libát lop	7(5)
MNK 1561D ^X	Két szem szilva	2
MNK 1561E ^X	A cigány kávéról álmodik	3(3)
MNK 1561F ^X	A cigány akasztása	5(3)
MNK 1561G ^X	A világ legszebb gyereke	3
MNK 1561H ^X	Nincs időm	2
MNK 1561J ^X	A koldus fenyegetése	(6)
MNK 1561K ^X	Cigány a templomban	2(1)
MNK 1561L ^X	A földesúr cigányra vadászik /egyéb cigány anekdotákat ld. AaTh 1624, AaTh 1634 típusoknál is/	2(2)
AaTh 1561 ^{XX}	Munkamegosztás /A szolga az összes nehéz munkát másnak adja/	4(1)
AaTh 1562	Háromszor gondold meg mielőtt beszélsz!	1
AaTh 1562B ^X	A kenyér egybenhagyása	4
AaTh 1563 ₁	Mindakettőt?	1
AaTh 1563 ₂	Adjak neki?	10
AaTh 1567B ^X	A száraz kenyér "megdagad" a patakban	1
AaTh 1567C	Néha a szótlan hal is mondhat igazat	(9)
MNK 1567H ^X	A Türi kondása	3
MNK 1568B ^X	A szamárfej	1(8)
AaTh 1568 ^{XX}	Amit Isten egybekötött, ember ne válassza szét	(3)
AaTh 1568 ^{XXX}	A gazdag vőlegény	1
MNK 1571A ^X	Cigány a halászhálóban azt mondja: Jűj de hideg van odakinn!	1(2)
MNK 1571B ^X	Mikor nem fázik az ember?	1(4)
AaTh 1573 ^X	Összeveszített cselédek	7
MNK 1576A ^X	Juhász és szamár	1
AaTh 1579	A farkas, a kecske és a káposzta átszállítása egy folyón	4
AaTh 1585	Patelin azt mondja: bee	6(3)

AaTh 1586	A légy elpusztítása	9(5)
AaTh 1586A	Fatális rovarirtás	6
AaTh 1587	Az ember segít kikeresni a fát, amire felakasszák	2(4)
AaTh 1590	A hamis tanú	(6)
MNK 1593 ^X	A fülemüle	1(2)
AaTh 1605 ^X	Az adótól mentesítő szamár /Világi mirmió/	5
BN 1606 ^X	Szentnek öltözött csalók	4
AaTh 1610	A megfelezett ütlegek	9(4)
AaTh 1613	A játékkártya az imakönyvem és a kalendáriumom	(1)
MNK 1617 ^X	A vak ember pénze	2(7)
AaTh 1620	A király új ruhája	2(3)
AaTh 1620 ^X	Az Istentől se féltő juhász	2
MNK 1621B ^X	A bika és a pap haszna	1
AaTh 1623 ^X	Fehér csirke - fekete csirke	1
AaTh 1624	A cigány sárgarépát lop	5(2)
AaTh 1624A ^X	A legrövidebb út /A cigány szalonnát lop/	3(1)
AaTh 1624B ^X	"Ördög vagyok, szalonnát hozok!" /A cigány szalonnát lop/	1(4)
AaTh 1624C ^X	A ló lopta el a cigányt	2(2)
AaTh 1626	Ki álmodik szebbet?	18(5)
BN 1627	Cigány és zsidó a lóvásáron	2(2)
AaTh 1628	A fiú az iskolában /katonaságnál/ "elfelejtett magyarul"	7
AaTh 1629 ^X	A bajusz	(1)
AaTh 1630A ^X	A megvert ködmön	5(4)
AaTh 1631	A cigány lovat árul	2(5)
MNK 1631B ^X	"Ha akarom: vemhes, ha akarom: nem vemhes"	(4)
AaTh 1634C ^X	A cigány akarata ellenére eszik /iszik/	2(2)
AaTh 1634D ^X	Nem úgy verik a cigányt	6(5)
AaTh 1638 ^X	Miért szabad a cigánynak lopni?	7

AZ OSTOBA HÁZASPÁR
AaTh 1430 - AaTh 1439

AaTh 1430 A férj és feleség légvárat épít

/The Man and his Wife Build Air Castles; H -; BN 1430/

AaTh 1430₁ A csirkéket nevelő házaspár

/H - ; BN 1430/

- a. Egy házaspár csirkéket akar nevelni.
- b. Az így szerzett pénzből egy disznót akarnak venni.
- c. A malacok árából - gondolatban - egy csikót vesznek.
- d. Azon vesznek össze, hogy a csikóval hogyan kell bánni.
- e. Verekedni kezdenek, az ágy leszakad, és a kotlót agyonüti.
 1. KOLUMBÁN Samu, 1903. Ethn. 14. évf. 146-147.pp. A cigány a székely nép felfogásában. /Székelyföld; 1903./ BN 1430 2.
 2. KOLUMBÁN Samu, 1903. Ethn. 14. évf. 147.p. A cigány a székely nép felfogásában. /Székelyföld, 1903./ /BN 1430 3./
 3. JAKAB Miklós, EA 3631 Kézirat 81-105.pp. A kolantos emberek. /Oláhfalu, Udvarhely m. 1903./ Rátótiáda füzérben.
 4. IMREH Lajos, 1985. 73-74. pp. 157.sz.c.n. /Sepsiköröspatak, v. Háromszék m. 1930-as évek/
 5. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, DÉGH Linda gy. 1960. III. 561.p. 269. sz. A cigány tervei. /Csíkmenaság, Csík m., R.;1942./
 6. MAKRA Sándor, EA 9296 254.p. 526. sz. c.n. /Kisújszállás, Szolnok m.;1950./
 7. ANDRÁSFALVY-KOVÁCS, EA 8728. 464-465.pp. 78. sz. A cigány és a tyúktojás. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ AaTh 1430₂ + AaTh 1430₁
 8. VÖÖ Gabriella, 1969. 184-185.pp. 62. sz. Az egyszeri asszony. /Csíkverebes, v. Csík m. R.; 1962./
 9. VÖÖ Gabriella, 1981. 197.p. 10. sz. A cigány csitkói. /Nagymoha, v. Brassó m.,R.; 1966./

Megj.: NAGY Zoltán, 1987. 234-235.pp. A makacs asszony AaTh 1430₁ - AaTh 1365C:csak elemeit tartalmazza a típusnak: cseresznye magot találó szegény házaspár, az ebből kinövő fa terméséből akar meggazdagodni.

AaTh 1430₂ Kolbászt kenyér nélkül

/H -; BN 1430/

- a. Egy házaspár csirkéket akar nevelni.
- b. Az így szerzett pénzből egy disznót akarnak venni.
- c. Abból sok kolbász és hurka lesz.
- d. Egyikük kenyér nélkül akar kolbászt enni.
- e. Verekedni kezdenek, az ágy leszakad, a kottlót agyonüti.
 1. BERZE NAGY János, 1957. II. 523.p. 6. sz. A kövér disznó. /Eger, Heves m.; 1904./ BN 1430 6.
 2. ANDRÁSFALVY-KOVÁCS, EA 8728. 464-466.pp. 78. sz. A cigány és a tyúktojás. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ AaTh 1430₂ + AaTh 1430₁
 3. NAGY Olga, 1958. 21.p. 3. sz. Kenyérrel vagy kenyér nélkül. /Szék, Kolozs m., R.; 1951./
- vö.VÖÖ Gabriella, 1981. 198.p. 11. sz.
4. VÖÖ Gabriella, 1981. 198.p. 12. sz. A csizmediainas és a kolbász. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./
- vö.NAGY Olga, 1983. 113.p. 39. sz.

AaTh 1430₃ A tejesköcsög

/H -; BN 1430/

- a. Szolgálólány vagy pásztor a fején tejesköcsögöt visz.
- b. Arra gondol, hogy a tej árából meg fog gazdagodni.
- c. Arra gondol, hogyan fognak neki köszönni, mikor majd gazdag, jómódú lesz.
- d. Bólint egyet, és a köcsög a földre borul, a tej kiömlik.
 1. KÖNYI János, 1782. I., 1981. 263.p. A tejes köcsög
 2. BERZE NAGY János, 1957. II. 523.p. 4. sz. A tejes fazék. /Eger, Heves m.; 1904./ BN 1430 4.
 3. HUNYADI András, 1956. 127.p. Aki sokat markol, keveset fog. /Zselyk v. Beszterce-Naszód m., R.; gyi.: -/

Irodalmi latin változat: TEMESVÁRI Pelbárt 1498. Quadragesimale II. 6L Olla lactis. In: V.KOVÁCS Sándor vál.: Temesvári Pelbárt válogatott írásai. Bp. 1982. 301-302. pp.

Vö. Domonkos kódex 1517. 263.p. In: Nyelvelméletár 3. 233.p. eltér: mit művelne a domonkos fráter, ha püspök lenne.

VERSEGHY Ferenc 1806. 92. p. A tejáruló menyecske

PÉCZELI József 1788. XXIII. In: TAKÁTS Sándor 1887. 37.p.

Tubach 3286 Milk spilled

Irodalom: GYÖRGY Lajos 1934. 151-152. pp. 118. sz. Lac effusum.

GYÖRGY Lajos 1938. 58.p. 27. sz. Tejes köcsög.

KATONA Lajos 1902. Temesvári Pelbárt példái. Bp.

MNK 1430B^x A nyúl a bokorban

/H -; BN 1430/

- a. A cigány egy bokorban nyulat talál.
- b. Arra gondol, hogy ha a nyulat elviszi az úrnak, kap két malacot, azok kilencet fialnak és azok megint kilencet.
- c. Ha azokat eladja, nagy kordéja lesz.
- d. Örömeben felkiált és a nyúl elszalad.
 1. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat Irod. 2-r. 76. 80 f./42./sz. C.n. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
 2. SZABÓ István 1893. Nyr. 22. évf. 332.p. A cigány meg a fia. /Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok m.; 1893./ BN 1430 1.
 3. KÓSA SZABÓ Pál, EA 487. 25.p. 5. sz. C.n. /Sárospatak, Zemplén m.; 1913./
 4. BONDÁR György, EA 1879. 29.p. 17.sz. A cigány meg a nyúl. /Nagy-szalonta, Bihar m.; 1914-1915./
 5. BODÓ Mihály, 1929. Népmesék. 1. sz. NNy. 1. évf. 50.p. 1. sz. /Tápé, Csongrád m.; 1928./ BN 1430 5.
 6. BERZE NAGY János, 1940. II. 411.p. 224. sz. A kanász meg a göbe. /Sumony, Baranya m.; 1936./
 7. BÉRES András, 1967. UMNGY XII. 316-317.pp. 61. sz. A pap meg a cigány. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ EA 6001. 496-497.pp. 102.sz. =
 8. VÖÖ Gabriella, 1981. 197.p. 9. sz. Vót egyszer egy cigány legény. /Kraszna, v. Szilágy m., R.; 1954./

9. VÖÖ Gabriella, 1969. 255.p. A füstbe ment terv. /Magyarpéterfalva, v. Fehér m., R.; 1958./

AaTh 1433^X Férj és feleség fogpiszkálóért megy

/Man and Wife Leave Food to get Wine; H- ; BN -/

- I. Férj és feleség ott hagyja az ételt és fogpiszkálóért megy.
 II. Közben valaki ellopja a húst.
 III. A legyekre gyanakszanak, mert sok légy röpköd a hús helyén.
- MAROSI-BAGOSSY-BAK, BAGOSSY Károly gy. MTAK Kézirat Irod. 4-r. 397/I. 38-39. f. /14./ V. Mese. C.n./Székelyföld, 1850-es évek/ AaTh 1433^X + AaTh 1586A
 - LÁZÁR István, 1899. 146-147. pp. sz. V. /Magyarlapád, Alsófehér m.; 1896./ román versbetéttel. X + AaTh 1433^X + AaTh 1341 + AaTh 1586A + MNK 65^{XX}
 - SZENDREY Zsigmond, 1924. MNGY XIV. 209-210.pp. 11. sz. A cigányok meg a légy. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./ AaTh 1433^{XX} + AaTh 1341 + AaTh 1586
 - HEGEDŰS Lajos, 1952. 299.p. A bába és a bacsó. /Gajcsána, Moldva, R.; Egyházaskozár, Baranya m.; 1947./ AaTh 1433^X + AaTh 1341 + AaTh 1586A

TÖRTÉNETEK EGY ASSZONYRÓL / LÁNYRÓL/

AaTh 1440 - AaTh 1449

AaTh 1440 A két Mariska

/The Tenant Promises his Daughter to his Master; H -; BN -/

- I. A szegény ember lányát is szamarát is Mariskának hívják.
 II. A pap, aki a szegény ember szomszédja, azt hallja, hogy a szegény ember Mariskával szánt.
 III. A pap két lovat ígér a szegény embernek Mariska helyett.
 IV. A pap két emberének megparancsolja, hogy húst és bort adjanak Mariskának és ágyába fektessék.
 V. Mikor a pap Mariska mellé fekszik, a szamar akkorát rúg, hogy kiesnek a pap fogai.
- MAKRA Sándor, EA 9466 7-10.pp. 47. sz. A katolikus papról. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1954./
 - NAGY Zoltán, 1987. 185-186.pp. Szamar a pap ágyában /Zagyvaróna, Nógrád m.; 1979./

AaTh 1441B^X A koma és a komaasszony

/God-father and God-mother; H -; BN -/

- I. Egy koma a komaasszonyhoz jár.
 IIA. Először a kemencébe bújik, s azt hazudja a gazdának, hogy a kemencét jött megmérni.
 IIB. A disznó-ólban azt hazudja a gazdának, hogy azt hallotta, hogy hat disznó egyszerre malacozik.
 IIIA. Az ágyban a gazda golyóját fogja meg, és azt mondja, hogy fogadott, hogy kettő van neki.
 IIIB. Gazda csodálkozik, mikor az ágyban hat lábat lát.
- OLOSZ Katalin, 1972. 156-158.pp. Szegény leány, szegény legény, gazdag legény. /Udvarhelyszék; 1897-1898/ AaTh 1441B^X + AaTh 1419E^X /AaTh 1377/

2. DÉGH Linda, 1942. II. 196-200.pp. 46. sz. Pali és a májszterné. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 538-543.pp. 262. sz. Pali és a májszterné. /Bag, Pest m.; 1940-1942./ AaTh 1441B^X + AaTh 1419E^X /AaTh 1377/
3. KATONA Imre, EA 4094. 361-362.pp. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
4. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. 152-154.pp. /Lésped, Moldova, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./ (eltér)
5. BURÁNY Béla, 1984. 76.p. 34. sz. A koma az koma! /Tóthfalu, Bácska, Ju.; 1980./ (eltér)

MNK 1441D^X Ihatnám, Ittammár, Futnékmár

/H -; BN -/

- I. Szegény ember egy üst aranyat talál, és egy katonával hazaküldi.
- II. A katona a pénzzel a kocsmába mulatni megy.
- III. A szegény ember lányai az aranyat visszaszerzik.
- IV. Mikor a katona fölébred kiabálni kezd: Ihatnám, Ittammár, Futnékmár. /Mert ezeket a neveket mondta neki a három lány./
- V. A kocsmáros a katonát elkergeti, mikor az üstben arany helyett víz vagy sz.r van.
 1. MAROSI-BAGOSSY-BAK, BAGOSSY Károly gy. MTAK kézirat. Irod. 4-r. 397/I. 39 f./15./ VI. sz. C.n. /Székelyföld; gyi.: -/
 2. BERDE Mária, R. é.n. /1941-42/85-89.pp. Az üst arany. /Székelyföld; 1890-es évek/ FARAGÓ József, 1955. 74-77.pp. Egy üst arany.
 3. SZENDREY ÁKOS, EA 616. 167-170.pp. 19.sz. A katona meg a szegény ember három jánya. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-1915./
 4. ANDRÁSFALVY-KOVÁCS, EA 8728. 70. sz. Szarhatnám. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
 5. POGÁNY Péter, EA 8780. 599-601.pp. A gerencsér és az asszony. /Csonkahegyhát, Zala m.; 1941-43./ AaTh 1293A^X MNK 1441D^X

MNK 1444^X Az okos leány és a katonák /Kásás gömböc/

/H -; BN 1617^X Kásás gömböc/

- I. Két katona szállást kap egy parasztlánynál, aki egyedül van otthon. A katonák nem tudják az okos lányt elcsábítani és ezért ki akarnak tolni vele; az ajtó mögé piszkolnak.

- II. A lány észreveszi, utánuk szalad, hogy el ne menjenek egy kis útravaló nélkül.
- III. A katonák ezt elfogadják, majd mikor megéheznek, kibontják az "útravalót".
 1. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 184-186.pp. 59. sz. Az okos leány és a katonák. /Magyarszentmárton, Torontál m.; 1913./ BN 1617^X 1. MNK 1775A^X + MNK 1444^X
 2. VÖÖ Gabriella, 1969. 79-84.pp. 18. sz. Szegény ember okos leánya. /Árpástó, Beszterce-Naszód m., R.; 1961./ AaTh 921 + AaTh 875 + MNK 1444^X
 3. BURÁNY Béla, 1984. 54-55.pp. 22. sz. Se megbaszni, se kibaszni vele. /Zenta, Bácska, Ju.; 1978./ MNK 1444^X + X

AaTh 1447A^X A bor (pálinka) ára.

/Selling Wine to Each Other; H -; BN -/

- Két kereskedő a közösen vásárra vitt italt apránként eladogatja egymásnak.
1. DUKA János - VÖÖ Gabriella, 1982. 194-195.pp. Kölcsönös vásárlás. /Székelyföld; 1940-60./
- Irodalmi variánsok:
- SIRISAKA Andor, 1890. 166. "Nem lehet az ember saját zsebének tolvaja" szólás magyarázata.
- MAGYAR Herkó Páter, 1903. 10.p. 9. sz.
- Irodalom:
- GYÖRGY Lajos, 1934. 92.p. 14. sz. Asinus venditus.
- GYÖRGY Lajos, 1938. 164-166.pp. 98. sz. Olcsó vásár.

HÁZTŰZNÉZŐBEN

AaTh 1450 - AaTh 1474

AaTh 1450 Kelemenke ködmönkéje

/Clever Elsie; önálló; H 1450; BN 1450 Kis ködmön/

- I. Kérő megy a házhoz.
- II. A lány apja lányát a pincébe küldi borért, de a lány nem jön vissza.
- III. Az egész család sorra utána megy és ott sírnak együtt, hogy mi lesz, ha a lány férjhez megy, a fiát a pincébe küldi, a káposztás kő agyonüti, kire marad a kisködmön.
- B. Mikor a vőlegény a családot sírva találja a pincében, elmenekül a háztól.
 1. JÓKAI Mór, 1856. 89-90.pp. 6. sz. Kire marad a kis ködmön? H 2.
 2. MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK kézirat. Ir. 4-r. 397/II. 62ab f. 30. Kelemenke ködmönkéje. /Kolozsvár; 1850-es évek/
 3. TEMESVÁRI István, 1879. Nyr. 8. évf. 89-90.pp. Népmesék címen. /Gyergyószentmiklós, Csík m.; 1879./ H 5; BN 3.
 4. FARAGÓ József, 1969. 206-208.pp. Okos Kati. /Magyaró, v. Maros-Torda m., R.; 1954./
 5. VŐŐ Gabriella, 1981. 234-235.pp. 50. sz. Okos Űrzse. /Beresztelke, v. Maros-Torda m., R.; 1967./
 6. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 454.p. A ködmönke. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Déva, v. Hunyad m., R.; 1981./

AaTh 1450 Kelemenke ködmönkéje

/Clever Elsie; összetett; H 1450; BN 1450/

- I. Kérő megy a házhoz.
- II. A lány apja lányát a pincébe küldi, hogy bort hozzon, de a lány nem jön vissza.
- III. Az anya, a testvérek és végül az apa is utána megy, és senki nem jön vissza.

IV. Vőlegény is lemegy utánuk, és ott találja az egész családot a pincében sírva, hogy mi lesz, ha a lány férjhez megy, születik egy kisfia, az a pincébe megy és ott a káposztáskő agyonüti, kire marad a kis ködmön. Elmenekül a háztól./Folytatása AaTh 1384 + rátótiádák/

1. ARANY László, 1862. 308-313.pp. 29. sz. A kis ködmön.; 1901. 61-65.pp. 6. sz. A kis ködmön.; 1914. 64-69.pp. 6. sz. A kis ködmön. /Nagyszalonta-Nagykőrös, Bihar m.; 1853./ H 1450 1.; BN 1.

SOLYMOSSY, Sándor 1936. 408-411.pp. 94. sz. La petite veste. SZENDE Aladár, 1944. 285-286.pp. 116. sz. /AaTh 1450 + AaTh 1384 (AaTh 1229^X + AaTh 1245 + AaTh 1284^X)
 2. SZÉKELY Sándor, 1874. Nyr. 3. évf. 31-34.pp. A kanászbű lett mester /Dergecs, Zala m.; 1874./ MNK 1419D^X + AaTh 1825 + AaTh 1825B + AaTh 1641C + AaTh 1450 + AaTh 1384 (AaTh 1229^X + MNK 1233^X + AaTh 1245) H 4; BN 2
 3. BENEDEK Elek, MMM III/1. 22-24.pp. 2. sz. A bolondok. /Székelyföld, 1894-1896./ AaTh 1450 + AaTh 1384 + (AaTh 1229^X + MNK 1233^X + AaTh 1245)
 4. HALÁSZ Ignác, 1933. 10-15.pp. 2. sz. Bolond világ. /1901./ AaTh 1284^X + AaTh 1384 (MNK 1233^X + MNK 1242A^X + AaTh 1229^X + AaTh 1643A^X + AaTh 1245 + AaTh 1450)
 5. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 115-117.pp. 32. sz. Kire marad a kis ködmön. /Szentés, Csongrád m.; 1914./ H 1450 3.; BN 5.; AaTh 1450 + AaTh 1384 + (AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK 1210A^X)
 6. KÁLMÁNY Lajos, 1914? EA 2801. 101.pp. /Orosháza, Békés m.; gyi.-/ AaTh 1450 + AaTh 1384 (AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK 1284A^X)
 7. BENE Lajos gy., 1929. III. 117-125. pp. Kurta Marci. /Kalotaszeg, Kolozs m, R.; 1929./ AaTh 1384 (AaTh 1450 + AaTh 1244 + AaTh 1245)
 8. BERZE NAGY János, 1940. II. 412-413.pp. 225. sz. A nagy kard. /Kákics, Baranya m.; 1934./ AaTh 1450 + AaTh 1384 + AaTh 1245 + AaTh 1229^X
 9. BELATINI BRAUN Olga, 1944. NIFA 131-132. 29. sz. A három bolond. /Csíkszentdomokos, Csík m., R.; 1944./ MNK 1452A^X + AaTh 1450 + AaTh 1384 (AaTh 1229^X + MNK 1233^X + AaTh 1245)
- ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 572-579.pp. 273. sz. =

10. KONSZA Samu- FARAGÓ József 1957.155-157.pp.93.sz. A menyasszonykereső.
/Kovászna, Háromszék m., R.; 1948./ AaTh 1284^X + AaTh 1384
(MNK 1242A^X + AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK 1233^X + AaTh 1450)
11. DÉGH Linda, 1955. 417-420.pp. 41. sz. Könyvenke. /Andrásfalva,
Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./ AaTh 1450 + AaTh 1384
(AaTh 1245 + MNK 1284A^X + MNK 1294C^X + AaTh 1288 + MNK 1250C^X)
12. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X. 264-268.pp. I. 36. sz. Kisködmön.
/Kisbajom, Somogy m.; 1959./ AaTh 1450 + AaTh 1384 (AaTh 1245 +
AaTh 1229^X + MNK 1233^X) + AaTh 1293A^X + AaTh 1211 + AaTh 1386
13. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X. 429-432.pp. III. 20. sz. A kisbunda.
/Kisbajom, Somogy m.; 1953-1959./ AaTh 1450 + AaTh 1384
(AaTh 1245 + AaTh 1229^X + MNK 1233^X) + AaTh 1293A^X + AaTh 1211 +
AaTh 1386
14. VŐŐ Gabriella, 1969. 88-92.pp. 20. sz. Mese a bolondokról.
/Árpástó, Beszterce-Naszód m., R.; 1961./
AaTh 1284^X + AaTh 1384 + MNK 1242A^X + MNK 1233^X + AaTh 1450
15. NAGY Olga, 1983. 95-99.pp.29.sz.C.n./Búza, Kolozs m.,R.; 1964./
AaTh 1450 + AaTh 1384 (AaTh 1245 + AaTh 1541 + AaTh 1319A^X)
16. VŐŐ Gabriella, 1981. 187-192.pp. 2. sz. Egy eset Bolondfalváról.
/Görgényiivegcsűr, Maros-Torda m., R.; 1966./ AaTh 1699 +
AaTh 1450 + AaTh 1384 + MNK 1233^X + AaTh 1288 + AaTh 1244
17. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 159-161.pp. 138. sz. Ködmönke. /András-
falva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m. 1970-78./ AaTh 1450 +
AaTh 1384 (MNK 1233^X + AaTh 1229^X + AaTh 1245)
18. SEBESTYÉN Ádám, 1983. III. 119-120. Kelemenke kabátkája.
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972./ AaTh 1450 +
AaTh 1384 (MNK 1284^X + AaTh 1245 + MNK 1232^X)

Megj.: 10-es és 14-es variáns eltérő; AaTh 1450-es mesével végződnek és
az AaTh 1284-es mesével kezdődnek, mindkét variáns késői és Er-
délyből való.

MNK 1450A^X A leány jó híre

/H -; BN -/

A leány fejés közben elszellent magát és attól fél, hogy a borjú, amelyik
ránézett, elárulja őt.

1. OLOSZ Katalin, 1972. 159-167.pp. Pistuka meg Kató. /Udvarhelyszék,
Udvarhely m.; 1897 körül/ MNK 1450A^X + AaTh 1384 + AaTh 1245 + AaTh 1288 +
AaTh 1386 + AaTh 1387 + AaTh 1211 + AaTh 1293A^X + AaTh 1643

2. BERZE NAGY János, 1940. II. 414-416.pp. 227. sz. A három bolond
lány. /Szaporca, Baranya m.; 1935./ MNK 1450A^X + AaTh 1384 +
MNK 1284A^X + AaTh 1245 + AaTh 1244

AaTh 1452 Két lány közül melyiket válassza az ifjú?

/Bride Test: Thrifty Cutting of Cheese; H 1452; BN -/

A legény két szeretője közül azt választja, aki vékonyan pucolja a répát.

1. NÉMETH Sándor, 1885. Nyr. 14. évf. 42.p. A legény s két jány
szeretője. /Csíkszentdomokos, Csík m.; 1885./ H 1.
2. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 157-158. 137. sz. A két leján./András-
falva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78./
3. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 203-206.pp. 155. sz. A házasodni induló
legén. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78./
bővebb.

MNK 1452A^X A három menyasszony

/H -; BN -/

- I. Egy fiú, aki katonának megy, a három szeretőjétől azt kérdezi, mit fog-
nak csinálni, ameddig ő katona.

IIa. Egyik azt mondja, hogy nem söpri az udvart, házat.

- b. A második nem mosakszik.
- c. A harmadik a moslékot a padlásra viszi.

III. Mikor a legény visszajön,

Az elsőhöz csak az ablakon keresztül tud bejutni.

A második mosdatlan és büdös.

A harmadiknak a padlása tele van sonkával és kolbásszal.

IV. A legény a harmadik lányt veszi feleségül.

1. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132. 29. sz. A három
bolond. /Csíkszentdomokos, Csík m., R.; 1944./
ORTUTAY Gyula, 1955. III. 520-525.pp. 57. sz. =
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 572-579.pp. 273. sz. =
MNK 1452A^X + AaTh 1450 + AaTh 1384 (AaTh 1229^X + MNK 1233^X +
AaTh 1245)
2. KONSZA Samu-FARAGÓ József, 1957. 157.p. 94. sz. A három szere-
tő. /Kovászna, v. Háromszék vm., R.; 1948./
3. DÉGH Linda, 1960. II. 259.p. 91. sz. /Andrásfalva, Bukovina, R.;
Kakasd, Tolna m.; 1950./

4. VÖÖ Gabriella, 1981. 272-274.pp. 80. sz. Volt egy szép kerek falu... /Székelykeresztúr, v. Udvarhely m., R.; 1958./
NAGY Olga, 1983. 53-55.pp. 14. sz. Padlásra hordta a moslékot.
5. SEBESTYÉN Ádám, 1983. III. 274-275.pp. 4. sz. A három furcsa lány. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972./
6. SEBESTYÉN Ádám, 1979. I. 174-175.pp. 52. sz. A három leán gyássa. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972-77./
7. NAGY Zoltán, 1987. 241-243.pp. A juhászlegény három szeretője. /Karancskeszi, Nógrád m.; 1977./

AaTh 1453 A rest menyasszony

/Bride Test: Key in Flax Reveals Laziness; H-; BN 1453/

A kérő, hogy a kiszemelt leány szorgalmáról meggyőződjön, kulcsot rejt el a rokkán levő kenderszöszben. Hosszabb idő múlva újra meglátogatja a leányt s a kulcsot ugyanazon a helyen megtalálja. Nem veszi el feleségül.

1. NAGY Zoltán, 1987. 243-244.pp. A tulipánosláda kulcsa. /Karancskeszi, Nógrád m.; 1977./

Irodalmi változatok:

- JÓKAI Mór, 1856. 109-110.pp. 7. sz. A furfangos székely legény./1856./
1872. 85-86.pp. 42. sz.; 1904. 81-82.pp. 42.sz.; BN 1.
- TÓTH Béla, 1898-1903. IV. 17-21.pp. BN 2.

AaTh 1453^{xxx} A három hetes tészta

/Three-weeks-old Dough; H -; BN -/

- I. Valamilyen ürüggyel kérnek a lányoktól tésztát a köröm alól /vagy más piszkot/.
- II. Mindenki lelkesen hozza.
- III. Az egyik lány szomorkodik, mert őt tisztaságra tanították.
- IV. A tiszta lányt megdicsérik és feleségül veszik.
 1. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 341-342.pp. 78. sz. A házassuló legény. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ EA 6001. 720-721.pp. 135. sz.
 2. PENA VIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 590.p. 201. sz. A tiszta lány. /Kórógy, Szerém m., Ju.; gyi.: 1960-70./
PENAVIN Olga, 1971b. 124-125.pp. 22. sz. =

AaTh 1453^{xxxx} Puella pedens

/H 1454; BN 1458^{xx}/

A lány a kérőt azzal riasztja el, hogy szelet ereget.

1. SIPOS Eszti, 1873. Nyr. 41-42.pp. Az okos leány. /Űrség; 1873./
/H 1454 1.; BN 1458^{xx} 1.; /AaTh 921 + AaTh 1463A^x + AaTh 1453^{xxxx}
2. DÉGH Linda, 1960. II. 100-104.pp. 60. sz. Az álmos leány. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1948-54./ MNK 1471C^x
(AaTh 1453^{xxxx})
3. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 342.p. 79. sz. A fingós jány. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ EA 6001. 607.p. 114. sz.
AaTh 1453^{xxxx} + AaTh 1463A^x
4. BALASSA M. Iván, EA 12812. 300-301.pp. C.n. 48.sz. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./ AaTh 875 (AaTh 1453^{xxxx} + AaTh 1463A^x)
5. SEBESTYÉN Ádám, 1983. III. 271-273.pp. 3. sz. A fingós leány. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1980./ MNK 1471C^x
(AaTh 1453^{xxxx})

MNK 1453B^x "Szilvát szemétért."

/H -; BN -/

- I. Egy legény szilvát árul szemétért.
- II. A lányok nagy kosarakkal hozzák a szemetet.
- III. Egy lány nem tud szemetet hozni, mert mindig kisöpri.
- IV. Ezt a lányt a legény feleségül veszi.

1. PENA VIN Olga, 1971a UMNGY. XVI. 431.p. 119. sz. A szorgalmas és tiszta lány. /Horgos, v. Baranya m., Ju.; 1960-70/
2. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 460.p. A lipován. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Déva, v. Hunyad m., R.; 1981./

AaTh 1456 A tyúkszemű leány

/The Blind Fiancée; H-; BN -/

- I. Mikor egy rövidlátó lányhoz kérők jönnek, előre megbeszélik, hogy az édesanyja hova teszi a tűt.
- II. A lány a tűt megtalálja az előre megbeszélte helyen, de leveri a vőlegény kucsmáját vagy a fehér kancsót, mert azt macskának véli.
- III. A vőlegény elmenekül.
 1. FARAGÓ József, 1980. Aluta 272-273.pp. C.n. /Rákos (Fiátfalva), Udvarhely; 1846.(1810)/

2. BENKŐ László, EA 640. 99-100.pp. C.n. /Szeged, Csongrád m.; 1912./
3. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 71.p. 25. sz. A kulacsot macskának nézi. /Hódmezővásárhely, Csongrád m.; 1914./
4. DÉGH Linda, 1960. II. 260.p. 92. sz. A vak menyasszony. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./
5. MAKRA Sándor, EA 9296. 313-315.pp. 607. sz. Havi-vak, meg nagy-szájjú. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1950./ AaTh 1456 + MNK 1471A^X₁
6. BODNÁR Bálint, EA 9918. 96-98.pp. A rövidlátó lány. /Kisvárd, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
7. NAGY Olga, 1977. 116-118.pp. 51. sz. A tyúkszemű leány. 1976. 380-382.pp. 70. sz. = /Szék, v. Kolozs m., R.; 1958./
8. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 227-228.pp. 157. sz. Rövidlátó vót a nagy gazdag jány. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
9. PENAVIN Olga, 1971a. UMGY.XVI. 548-549.pp. 174. sz. A rövidlátó leány. /Hertelendyfalva, Bánság, Ju.; 1960-70./
10. SEBESTYÉN Ádám, 1979. I. 147-148.pp. 42. sz. A három együgyű leán. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972-77./ AaTh 1456- AaTh 1457
11. NAGY Zoltán, 1987. 246-247.pp. A rövidlátó lány. /Nagylóc, Nógrád m.; 1977./

AaTh 1457 A három selyp leány

/The Lipping Maiden; H 1457; BN 1457 Selyp leányok/

Kérőket vár a házhoz a három beszédhibás leány anyja. Szigorúan rájuk parancsol, hogy amíg a fiatalemberek ott vannak, meg ne merjenek szólalni. Rendkívüli, váratlan, jelentéktelen esemény folytán mind a hárman megfelelkeznek magukról, s így beszédhibájuk kiderül.

1. JÓKAI Mór, 1856. 80-81.pp. 3. sz. A három selyp leány. 1872. 61-62.pp. 28. sz. =; 1904. 59-60.pp. 28. sz. = H 1.
2. BALÁS Gyula, MTA Kézirat. Ir. 2-r. 76. 43 f. 84. sz. A három selyp leány. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 170.p. 93. sz. A hibások. /Mezőtúr, Jász-Nagykun-Szolnok m.; 1914./ H 2.; BN 1.
4. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 170.p. 94. sz. A sejpössek. /Szeged, Csongrád m.; 1914./ H 3.; BN 2.

5. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 217.p. 123. sz. A sejpös lányok. /Hódmezővásárhely, Csongrád m.; 1914./ H 4.; BN 3.
6. FAZEKAS István, EA 1878. 75.p. 14. sz. C.n. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./
7. SZENDREY Zsigmond, KOCSIS Lajos gy. 1924. MNGY. XIV. 208-209.pp. 10. sz. A három selyp. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./ H5.; BN 4.
8. BERZE NAGY János, 1940. II. 416-417.pp. 228. sz. A pösze lányok. /Nagyharsány, Baranya m.; 1934./
9. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 219-220.pp. A három selyp. /Székelyföld; 1940-60./
10. BÉRES András, 1967. UMGY. XII. 342-343.pp. 80. sz. Az egyszéri jánynéző. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1951./ EA 2990. 164.p. C.n.; EA 6001. 396.p. 65. sz. =
11. BALASSA M. Iván, EA 12812. 273.p. 40. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./
12. VÖÖ Gabriella, 1969. 262-263.pp. A selyp leányok. /Görgényüvegcsúr, Maros-Torda m., R.; 1968./ 1981. 208-209.pp. =
13. PENAVIN Olga, 1984. II. 116-117.pp. 62. sz. A három selypes lány. /Szabadka, Bácska, Ju.; 1971-77./
14. SEBESTYÉN Ádám, 1979. I. 147-148.pp. 42. sz. A három együgyű leán. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972-77./ AaTh 1456- AaTh 1457
15. NAGY Zoltán, 1987. 248.p. A selyp lányok. /Mátramindszent, Nógrád m.; 1978./
16. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 255.p. sz.n. A három pösze. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1979./
17. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 454.p. sz.n. A három pösze. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1979./
18. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 459.p. A sejpítő lányok. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Déva, v. Hunyad m., R.; 1981./

MNK 1457A^X A két gyámoltalan leány

/ H-; BN -/

- I. Három leánytestvér közül kettő beszédhibás és szellemileg elmaradott.
- II. A harmadik testvérnek udvarol egy legény.

III. Mikor az a legényt várja, akkor a két testvérét lefekteti és megparancsolja nekik, nehogy egyet is szóljanak.

IV. Egyszer a legény már vacsora előtt megérkezik, beszélgetés közben a hűlni eltett vacsorát a kutya megeszi.

V. Mikor a harmadik lány ezt észreveszi, kezdi megverni a testvéreit, de ezek azzal védekeznek, hogy nekik nem volt szabad beszélni, ezért nem mertek szólni.

1. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 173-174.pp. A két gyámoltalan leány. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1981./

AaTh 1458 A leány, aki olyan keveset evett

/The Girl who Ate so Little; H -; BN -/

I. Özvegyasszony azt tanácsolja fiának, hogy csak olyan lányt vegyen el, aki soha nem evett, nem ivott. A legény ilyen leány keresésére indul.

II. Egy faluban egy leánnyal találkozik, akinek megmondja a feltételt, az ilyennek vallja magát.

III. A fiatalasszony az esküvő után főz, és kerülő úton ráveszi a férjét, hogy megkínálja. Kijelenti, hogy ha tudta volna, hogy ilyen jó enni, mindig evett volna.

1. ISTVÁNYFI Gyula-BODGÁL Ferenc, 1963. 262-264.pp. 18. sz. Akit négyyszer agyonütöttek./Mátraballa, Heves m.; 1912./ EA 4637. 241-244.pp. 13. sz. = AaTh 1458 + AaTh 1537 + MNK 1537A^X
2. BODNÁR Bálint, EA 9650. 16-18.pp. 7. sz. Egy fősvény asszony és a fia. /Döge, Szabolcs-Szatmár m.; 1952./ AaTh 1458 + MNK 1537A^X
3. NAGY Olga, 1977. 205-207.pp. 102. sz. A leány aki nem evett. /Szék, Kolozs m., R.; 1958-60./

Irodalom: MOSER-RATH, Elfriede 1983. Esserin: Die Schwache E.

EM 4. köt. 2/3. füz. 476-478.

MNK 1459^X Kovászos Jancsi

/H - ; BN -/

I. Egy lánynak két szeretője van, egy puccos, nagyhangú, jó táncos és egy csendes, gyenge táncos.

II. A lány nem tudja eldönteni, melyikhez menjen, és koldusruhában látogatja meg mind a kettőt.

III. A nagyhangú szegénynek bizonyul, a másik pedig gazdagnak. A szegény csak kovászt vacsorázhat.

IV. Mikor a bálban a szegény a gazdagot kalászosnak csúfolja, a lány pedig őt kovászosnak.

V. A lány a gazdag legényhez megy férjhez.

1. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 66-68.pp. A Kovászos Jancsi. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1979./
2. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 168-170.pp. A kevés legén s a gazdag legén. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1981./

MNK 1460^{XX} A nagyot "ugró" leány

/H -; BN 1564^X Jövendőmondó katona/

I. Egy királykisasszony csak ahhoz hajlandó feleségül menni, aki olyan magas halmot tud kaszálni, hogy azt ő át nem tudja vizelni.

II. Egy legény a lánnyal hál - ennek következtében könnyen megfelel a követelményeknek, miután a lány szüzességével együtt korábbi képességét is elveszti.

1. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye, MTAK Kézirat. MS 10020/V. 6/b f. C.n. /1863./ MNK 1460^{XX}
2. BERZE NAGY János, 1957. II. 2. sz. 553.p. A jövendőmondó katona. /Besenyőtelek, Heves m.;1903./ BN 1564^X 2.
3. BONDÁR György, EA 1879. 20. p. 9. sz. A királyfi meg a három királylány. /Nagyszalonta, Bihar m. 1914-15./
4. BERZE NAGY János, 1940. II. 433-434.pp. 236.sz. A királykisasszony mög a kanászygyerök. /Szilaspusztá, Baranya m.;1934./
5. KATONA Imre, EA 8170. XIII. füzet, 14. sz. 1-3.pp. C.n. /Bogdánd, Szilágy m., R.; 1942./
6. FARAGÓ József-KONSZA Samu, 1957. 168.p. 103. sz. A kaszás legény. Eresztevény, Háromszék m., R.; 1948./
7. ERDÉSZ Sándor, JAMA. 202. 1445-1452. A szűz lány, aki a hegyeket keresztülvizelte. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
8. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 375-384.pp. 189. sz. A bárójány királyné akar lenni. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
9. DÖMÖTÖR Ákos, NIFA 16/1. 70.pp. 14. sz. /Nyírtura, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

AaTh 1463A^X Bolondos menyasszony elajándékozza a hozományát

/Foolish Bride Gives away Dowry; H- ; BN -/

Általában össze van kapcsolva Puella pedenssel /AaTh 1453^{XXXX}/

- I. A bolondos lány vagy az édesanyja a kérőnek ajándékoz egy vég vásznat.
- IIA. Az édesanya küldi a lányát, hogy kérje vissza a vásznát, mert benne hagyta a tűt.
- IIB. A lány visszakéri a vásznát, mert nem csak egyet, hanem sokat fingott, amíg a vászon elkészült.
1. SIPOS Eszti, 1873. Nyr. 2. évf. 41-42.pp. Az okos leány /Űrség; 1873./ BN 1458^{XX} 1.; AaTh 921 + AaTh 1463A^X + AaTh 1453^{XXXX}
 2. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 342.p. 79. sz. A fingos jány. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ AaTh 1453^{XXXX} + AaTh 1463A^X EA. 6001. 607.p. 114. sz.
 3. BALASSA M. Iván, EA 12812. 300-301.pp. 48. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m. 1961./ AaTh 875 (AaTh 1453^{XXXX} + AaTh 1463A^X)

MNK 1464E^X A tudatlan menyasszony/H -; BN 1479^X Tudatlan leány szerencsége/

- I. Egy lányt nem tanítanak meg dolgozni.
- II. Egy öregasszony akar neki segíteni. Nagyon betegnek tetteti magát, és egy katonának panaszkodik, hogy azért olyan beteg, mert nagyon sokat dolgozott.
- III. A katona azt mondja, hogy ő olyan lányt akar feleségül venni, aki nem tud dolgozni, mert akkor nem lesz ilyen betegsége sem.
- IV. A katona a tudatlan lányt elveszi feleségül.
1. HALÁSZ Ignác, 1888. Nyr. 17. évf. 324-326.pp. A za leán, a ki nem tudot semmit. /Csetény, Veszprém m.; 1888./ BN 1479^X 1.

MNK 1466^X A kérő /eladó lány/ képtelen kívánsága teljesül

/H -; BN -/

MNK 1466A^X A kérő olyan lányt akar elvenni, akinek a lába között egy szál fekete szőr sincsen

- I. Egy legény csak olyan lányt akar feleségül venni, akinek a lába között csak fehér szőr van.
- II. Egy lány, mikor ezt megtudja, a szőrét leborotválja és vagy báránnyal vagy liszttel fehéríti meg magát.

- III. Mikor a férj később rájön, hogy felesége lába között már sötét szőrök is vannak, a bírósághoz fordul.
- IV. A bíró a feleséget arra kéri, hogy egy tojással üsse a férjét homlokon. A helye mindjárt fekete lesz. Akkor a bíró azt mondja, hogy ha a férj is egy éven keresztül ütögette feleségét két tojással, érthető, hogy a helye fekete lett.
1. KATONA Imre, EA 8218. 145-146.pp. Két tojás. /Kopács, v. Baranya m., Ju.; 1942./
 2. ERDÉSZ Sándor, JAMA. 202. 2855-2859.pp.C.n. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1960./
 3. NAGY Olga, 1983. 388-389.pp. 126. sz. Megfeketedett. /Marosszentkirály, Maros m., R.; 1975./

MNK 1466B^X A levegővel élő lány

/H -; BN -/

- I. Egy gazdag fiú csak olyan lányt akar feleségül venni, aki levegőből él.
- II. Egy lány azt híreszteli magáról, hogy ő levegőből él, ezért őt veszi feleségül a legény.
- III. A házasságkötés után a fiatalasszonynak nagyon jó étvágya lesz. A csodálkozó férjnek megmagyarázza, hogy kijön belőle a levegő, mert a nászéjszakán kiszúrta a férje.
1. KRESZ Mária, EA 4695. 63.p. 5. sz. A levegővel élő lány. /Sárvásár, Kolozs m., R.; 1941./
 2. NAGY Zoltán, 1987. 80-81.pp. A levegőből élő lány. /Mátrakeresztes, Nógrád m.; 1984./

MNK 1466C^X A két f...ú legény

/H -; BN -/

- I. Egy lány csak olyan legényhez akar feleségül menni, akinek két f...a van.
- II. Egy legény ezt híreszteli magáról, és ujjai segítségével ezt a látszatot is kelti.
- III. A nászéjszakán a feleség mérges lesz, mikor csak egyet talál. A férj ezt úgy magyarázza, hogy az egyiket kölcsön adta.
- IV. Reggel a felesége mérgesen szemrehányást tesz a férjének, hogy a jobbat adta kölcsön.

1. BURÁNY Béla, 1984. 118-119.pp. 61. sz. A kőccsön adott egyik.
/Zenta, Bácska, Ju.; 1960-as évek/

MNK 1471^X Illetlen lány

/H-; BN -/

MNK 1471A^X A szóttalan lány

/H -; BN -/

Csúnyán beszélő lány elriasztja a kérőt.

1. DÉGH Linda, 1955. UMNGY. VIII. 421-423.pp. 42. sz. A néma lány.
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 582-585.pp. 275. sz. A szóttalan
leány.
2. MAKRA Sándor, EA 9296. 313-315.pp. 607. sz. Havi-vak, meg nagy-
szájjú. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1950./ AaTh 1456 + MNK 1471A^X₁

MNK 1471A^X₂ Csúnyán beszélő lány

/H -; BN -/

Egy lány nem ismeri a női és férfi nemiszerv nevét. Mikor ezeket hallja,
valami finom beszédnek véli és előkelő társaságban használja

Mindenki éktelenül elkezd nevetni vagy megbotránkozik.

1. ERDÉSZ Sándor, 1959. JAMA. 202. 1443-1444.pp. C.n. /Szamosszeg,
Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
2. BURÁNY Béla, 1984. 64-65.pp. 27. sz. A finom beszédű kisasszony.
/Zenta, Bácska, Ju.; 1979./

MNK 1471B^X A lány csak kötényt köt, szoknyát vagy pendelyt nem vesz

/H -; BN -/

- I. A lányhoz kérők várhatók, az édesanya elmegy, de arra kéri a lányát,
hogy kössön új kötényt.
- II. A lány szót fogad, de semmi mást nem vesz fel, ezért a kérő a meztelen
fenekére keni az ételt.
- III. A lány az ételt visszakarja a tányérra, és azzal kínálja a kérőt.
1. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 192-193.pp. 31. sz. Az együgyű lány
és a kérők. /Kárász, Baranya m.; 1941./

2. DÉGH Linda, 1960. II. 261-262.pp. 93. sz. Az öltözetlen leány.
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./
3. BALASSA M. Iván, EA 12812. 360.p. 83. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-
Abaúj-Zemplén m.; 1961./
4. BALASSA M. Iván, EA 12812. 316.p. 58. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-
Abaúj-Zemplén m.; 1961./
5. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 196-197. 152. sz. A galuskás leán.
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1977-80./
MNK 1471C^X - MNK 1471B^X

MNK 1471C^X A leány a vizeletével engedi fel a töltött káposztát

/H -; BN -/

- I. Egy lány kérőt vár. Az édesanyja elmegy otthonról, és arra kéri a lá-
nyát, hogy vigyázzon a káposztára.
- II. A lány elalszik, és a káposztáról elfő a víz.
- III. A lány nem akar a kútra menni, hanem belepisil az edénybe.
- IV. A legény ezt a bűvőhelyéről látja és a következő nap az ebédnél elárul-
ja a lányt.
1. DÉGH Linda, 1960. II. 100-104.pp. 60. sz. Az álmos leány. /András-
falva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1948-54./ MNK 1471C^X
(AaTh 1453^{XXXX})
2. DÉGH Linda, 1960. II. 255-256.pp. 89. sz. Az illetlen leány.
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./
3. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 196-197.pp. 152. sz. A galuskás leán.
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1977-80./
MNK 1471C^X - MNK 1471B^X
4. SEBESTYÉN Ádám, 1983. III. 271-273.pp. A fingos leán. /Andrásfal-
va, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1980./ MNK 1471C^X (AaTh 1453^{XXXX})

TRÉFÁK VÉNLÁNYOKRÓL
AaTh 1475 – AaTh 1499

AaTh 1476A Könyörgés a gyermek Jézus anyjához

/Prayer to Christ Child's Mother; H –; BN –/

Az egyházi a feszület mögül azt mondja a vénlánynak, hogy nem lesz férje. A vénlány azt mondja: a gyermek Jézus semmit se tud erről. Ő az anyjához könyörgött.

1. NÉGYESSY László, 1892. Nyr. 21. évf. 229–230.p. Izé. /Szentés, Csongrád m.; 1892./
2. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 267–268.pp. 57. sz. A cigány csikót kér a Szűz Máriától. /Csikóstöttös, Baranya m.; 1941./ eltér
3. KATONA Imre, EA 4094. 141.p. C.n. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./

Irodalom:

BRATCHER, James T. 1979: Beter: Der gefoppte B.
EM 2. köt. 226–230 f.

MNK 1479^{xxx} A tűnéző öregasszony

/H –; BN –/

Egyszer egy faluban kidobták, hogy minden özvegyasszony férjhez mehet, aki a torony tetején lévő tűt meglátja. Egy öregasszony kijelenti, hogy a tornyot nem látja, de a tűt, azt igen.

1. BENKŐ László, EA 640. 101–102.pp. C.n. /Szeged, Csongrád m.; 1912./
2. BERZE NAGY János, 1940. II. 367–368.pp. 171. sz. A tűnéző öregasszony. /Kisherend, Baranya m.; 1934./

EGYÉB ANEKDOTÁK ASSZONYOKRÓL
AaTh 1500 – AaTh 1524

AaTh 1510 Az efezusi özvegy

/The Matron of Ephesus/Vidua/; H –; BN 1459^X/

- I. Egy szegény asszony éjjel-nappal gyászol a férje sírjánál és nem akar többet férjhez menni. Egy kápolnát is épített a sír mellé.
- II. A temető mellett egy akasztófa áll, és egy hideg napon az ott őrt álló katona az asszonyhoz megy melegedni.
- III. Amire a katona az őrhelyére visszatér, a holttestet ellopják.
- IV. Mikor a katona panaszkodik az asszonynak, az neki adja a férje holttestét.

1. HÁRSING István, 1926. Ethn. 37. évf. 153–154.pp. Az keserves menyetske fel akasztja a meg holt urát. /Udvarhely ? XVIII. század/ -- közleménye: Történetek Udvarhelyi Szeles János XVIII. századi feljegyzéseiből. II. sz.
2. DÉGH Linda, 1960. II. 211–215.pp. 72. sz. A hűséges özvegy. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1954./
3. KELEMEN Zoltán, 1964. 129.p. A jószívű jámbor özvegy. /Hadikfalva, Bukovina, R.; Tevel, Tolna m.; 1964./
4. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 108–109.pp. Az akasztott ember. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1982./

Irodalmi változatok:

Historia septem sapientum 1474. latin. In: SZTÁRAI kodex Cod. lat.
25. 96r–97r.

HELTAI Gáspár /1572?/ 14. novella. Az özvegy. /Vidua/
/EBERVS/ Balázs 1573. XIV. Vidua. /Az özvegy vigasza/ In: HEINRICH
Gusztáv kiad. 1898. Régi magyar könyvtár V.Bp. 172–178.pp.

MAGYAR Aesopus 1673. III.8. Edgy néminémü Asszonyról és annak meg
holt Uráról.

HÁZI és uti új kalendárium... 1757dik esztendőre Győr. /Mulatságos
dolgok és történetek között, cím nélkül/ In: SZILÁGYI Ferenc
1983. 283–284.pp.

KIS János 1806. Az ephesusi Matróna. Sor szerinti fordítása La
Fontaine verses meséjének: La matrone d'Éphese, Livre, V. No.6.
BUCSÁNSZKY Lajos 1872. 184-186.pp. 37. fejezet. A hetedik bölcs mes-
ternek Joakhimnak példabeszéde egy lovagról és özvegyéről.

Irodalom:

TROSTLER József 1927. Nyr. 4. közlemény 101-109.pp.
GYÖRGY Lajos 1934. 118-120.pp. 60. sz. Ephesusi matrona.
GYÖRGY Lajos 1938. 67-68.pp. 32. sz. Hűtlen özvegy.

MNK 1517^x Büntessen meg!

/H -; BN -/

Egy tudatlan lány a kocssal vagy férjével állatok párzását látja, a férj
különbéle magyarázatokat ad, végül azt mondja, hogy a felül levő bünteti a
másikat, mert az sokat szellentett. Erre a lány kijelenti, hogy ő is szel-
lentett és követeli a büntetést. A férfi egyszer megbünteti, másodszor is,
de mikor a lány megint szellent, azt mondja: - Nem bánom, fiam, ha össze is
szarod magad. Nekem elfogyott a büntetőkém.

1. VÖÖ Gabriella, NAGY Olga gy., 1981. 274.p. 81. sz. Büntessen meg!
/Szék, Kolozs m. R.; 1958./
NAGY Olga, 1983. 332-333.pp. 100. sz. Büntessen meg!
2. BURÁNY Béla, 1984. 66-67. pp. 28. sz. János azok ott mi csinának.
/Dromhegyes, v. Bácska, Ju.; 1979./

MNK 1520A^x A lusta leány anyját veje nevetségessé teszi

/H -; BN -/

- I. Egy lányt nagyon kényeztetnek otthon. Ezért nem járnak hozzá kérők.
- II. Végre egy legény elveszi feleségül és keményen dolgoztatja. A lány jól
érzi magát.
- III. Az anya elmegy a lányához és arra biztatja, hogy ne dolgozzon. A veje
nevetségessé teszi.
- IV. Mikor az anya a férjének panaszkodik, a férj a vejének ad igazat.
 1. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat. Irod. 2-r. 76. 58-59. ff. 21.sz. A lus-
ta leány. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
 2. KOVÁCS Ágnes, 1943. I. UMNGY. v. 183-190.pp. 18. sz. A járom.
/Ketesd, Kolozs m., R.; 1941./
 3. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 350-351.pp. Kényes Kinga. /Andrásfalva,
Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1983./

TÖRTÉNETEK EGY EMBERRŐL/FIÚRÓL/

AZ OKOS EMBER

AaTh 1525 - AaTh 1639^x

AaTh 1525 A mestertolvaj

/The Master Thief/

AaTh 1525A A ló, lepedő v. gyűrű ellopása

/Theft of Dog, Horse, Sheet or Ring; H 1525A, BN 1525A Híres
zsvány/

- IA. Egy szüleitől megszökött senkiházi azzal tér haza, hogy ő a tolvajlás
mestere. A király ennek hírére veszi, s azt kívánja, hogy mesterségbeli
tudását bizonyítsa be. Ha ez sikerül, neki adja a lányát feleségül, ha
nem, felakasztatja.
- IB. Három testvér mesterséget tanul. Hazatérnek és bebizonyítják rátermett-
ségüket. /Már előzőleg jelét adták annak, hogy melyikük mire alkalmas./
A legfiatalabb zsvány lesz. A király feladatokkal bízta meg.
- II. El kell lopnia a király lovát. Koldusnak öltözve leitatja a béreseket
és elvezeti a lovat.
- III. El kell lopnia a királynak 12 pár ökrét, amelyekkel a béresek kinn
szántanak a mezőn. Kotlóstyúkot aranyra festett csirkékkel bocsát sza-
badon elöttük. A béresek otthagyják fogataikat, utánuk szaladnak, a
tolvaj pedig elhajtja az ökröket.
- IV. El kell lopnia a királyné jeggyűrűjét és lepedőjét. Egy halott embert
támaszt az ablaknak. A király azt hiszi, hogy ez a tolvaj, lelövi és
eltemeti. Az igazi tolvaj ezalatt elcsalja az asszonytól a jeggyűrűt
és a lepedőt.
- V. Miután a tolvaj a király három kívánságát teljesítette, az kénytelen
hozzáadni a lányát.
 1. ERDÉLYI János, 1846-1848. III. 325-328.pp. 18. sz. Zsvány Gyuri.
/H.n.; 1848./ H 1; BN 1.; MNK 1829C^{xx} + AaTh 1525D + AaTh 1525A
vö. RÉTHY Lipót /Kiad./, 1862. 16.p. 3. sz. ŐSZK 43/45. /Szarvas, Bé-
kés m.; 1853./ =

2. IPOLYI Arnold, 1914. MNGY. XIII. 427-431.pp. 89. sz. Fillinkó. /Szent-Imre, Jász-Nagykun-Szolnok m.; 1847-1858./ AaTh 1525A (AaTh 1525D) + AaTh 1740 + AaTh 1737 + AaTh 804B + AaTh 1063 + AaTh 1072; H 7; BN 9.
3. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék, töredékek, MTAK Kézirat. Ir. 4-r.414. 15b-16a ff. 22. sz. C.n. AaTh 1525A + AaTh 1737.
4. MAROSI-BAGOSSY-BAK, BAGOSSY Károly gy., MTAK Kézirat, Ir. 4-r. 397/I+II. 71a-73a ff. 3. 17.ik Mese. /Székelyföld; 1850-es évek/ AaTh 1525A + AaTh 804B (AaTh 1083 + AaTh 1063 + AaTh 1096)
5. MERÉNYI László, 1861. I. 123-142.pp. 4. sz. Kilinkó. /H.n.; 1861./ H 3; BN 3.; MNK 654^{XX} + AaTh 1525A (AaTh 804B) AaTh 1525D + AaTh 1072 + AaTh 1063) - AaTh 650A
6. MERÉNYI László, 1862. II. 173-185.pp. Tilinkó. /Sajó völgye, Borsod m.; 1862./ BN 4.; AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737) - AaTh 1535 + AaTh 1962 (AaTh 1882A - AaTh 1881)
7. DÉKÁNY Ráfael, EA 2279. 1-12.pp. 1. sz. A kovács és fiai. /Kecskemét/?/ Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1881-1883./ AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737)
8. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 367/I. 113-115.pp. 17. sz. A tolvajból lett király. /Tiszahát, Bereg m.; 1890-es évek/ MNK 1829C^{XX} + AaTh 1525H₁ + AaTh 1525A
9. HALÁSZ Ignác, 1892. Nyr. 21. évf. 382-384.pp. A nity testvér. /Csetény, Veszprém m.; 1892./ H 8; BN 5; AaTh 653 + AaTh 1525A
10. HALÁSZ Ignác, 1893. Nyr. 22. évf. 378-381.pp. A kitanút zsviván. /Csetény, Veszprém m.; 1893./ BN 6; AaTh 1525 + AaTh 1737
11. BERDE Mária R., 1937. 69-77.pp. 7. sz. Seprűkötő Jakab. /Székelyföld, 1890-es évek/ AaTh 1525A (AaTh 1737)
BERDE Mária R., é.n. /1941-42./ 57-62.pp. (8.sz.) =
FARAGÓ József, 1955. 78-85.pp. (9. sz.) =
12. BENEDEK Elek, 1894-1896⁶. 37-46.pp. 2. sz. Nyika. /Székelyföld, 1890-es évek/ AaTh 1525A (AaTh 804B + AaTh 1525D + AaTh 1072 + AaTh 1063 + AaTh 650A)
13. HORGER Antal, 1908. MNGY. X. 333-354.pp. 38. sz. A holló, medve és hal sógora. /Tatrag, Brassó m.; 1890-es évek vége/ AaTh 552A (AaTh 1525A + AaTh 950)
14. HORGER Antal, 1908. MNGY. X. 432-453.pp. 53. sz. A tolvaj cigány. /Zajzon, Brassó m.; 1898-1906./ H 5; BN 8; AaTh 1525A (MNK 1684^X) AaTh 1829A^X (AaTh 1525D) + AaTh 1218

15. BERZE NAGY János, 1907. MNGY. IX. 312-317.pp. 41. sz. Tilinkó. /Eger, Heves m.; 1905./ H 4; BN 7.
16. MAILAND Oszkár, EA 1944. Kézirat. 732-742.pp. A tolvaj fiú. /Hodgya, Udvarhely m.; 1908./
17. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 116-120.pp. 20. sz. Tillinkó. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./ H 2; BN 10.; AaTh 1525A (AaTh 1737)
18. GESZTELYI NAGY László, EA 474. 1-14.pp. 1. sz. A szegény ember. /Lövöpetri, Szabolcs m.; 1913./ AaTh 1525A + AaTh 804B + AaTh 1072 + AaTh 1084 + X + AaTh 1036
19. CSEH István, EA 471. 170-182.pp. 2. sz. C.n. /Nagytoronya, Zemplén m.; 1913./
20. BAKÓ István, EA 496. 27-43.pp. 3. sz. Plinku. /Sárospaták, Zemplén m.; 1914./ AaTh 1525A (AaTh 1525D) (AaTh 804B + AaTh 1063 + X + BN 1100^X)
21. KONSZA Samu-FARAGÓ József, 1957. 141-145.pp. 85. sz. Tilinkó. /Sepsimagyarós, v. Háromszék m., R.; 1937./ AaTh 1525A (AaTh 804B + AaTh 1063 + AaTh 1072)
22. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 230-236.pp. 41. sz. A köröszfi. /Alsómocsolád, Baranya m.; 1939-40./ AaTh 1525A (AaTh 804B + AaTh 1063 + AaTh 1072)
23. KRESZ Mária, EA 4695. 61-62.pp. 4. sz. A kis tolvaj. /Sárvásár, Kolozs m.; 1941./ AaTh 1525D + AaTh 1525H₂ + AaTh 1525A
24. KRESZ Mária, EA 4696. 12.p. 5. sz. C.n. /Körösfő, Kolozs m.; 1941./ AaTh 1525A - AaTh 1737
25. KRESZ Mária, EA 4696. 6-8.pp. 3. sz. Göröncös a mennyország útja. /Körösfő, Kolozs m.; 1941./ AaTh 1525A + AaTh 1737 + AaTh 1358A
26. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 65-77.pp. 3. sz. Tillinkó Jankó. /Felsőegerszeg, Baranya m.; 1939-40/ AaTh 1525A (AaTh 804B/ AaTh 1063 + AaTh 1084 + AaTh 1072/)
27. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 214-222.pp. 38. sz. A kiráj ófelsége és a cigány. /Jágónak, Baranya m.; 1939-40./ AaTh 1525A + AaTh 804B /AaTh 1072 + AaTh 1084 + AaTh 1062/
28. KATONA Imre, 1972. 299-307.pp. Betyárból lett király. /Kopács, v. Baranya m., Ju.; 1942./
29. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 1-6.pp. 1. sz. C.n. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./ AaTh 325/elt./ + AaTh 1525A + (AaTh 1525H₁)

30. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132. 242-244.pp. 52. sz. A cigán és a zekéje. /Csíkszentdomokos, Csík m., R.; 1944./
31. BELATINI BRAUN Olga, NIFA 131-132. 229-233.pp. 49. sz. A három fogadás. /Csíkszentdomokos, Csík m., R.; 1944./
32. FARAGÓ József, NAGY Olga gy., 1955. 135-138.pp. 17. sz. Marci. /Szék, Kolozs m., R.; 1951./
NAGY Olga, 1958. 148-151.pp. 28. sz. =
33. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY.X. 432-438.pp. III. 21. sz. Huncfut Jankó. /Kisbajom, Somogy m.; 1953./ AaTh 654 + AaTh 1525A + AaTh 1740 + AaTh 1737
34. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X. 274-283.pp. 39a. sz. 283-289.pp. 39b. sz. Huncfut Jankó. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-59./
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 592-604.pp. 280. sz. Huncfut Jankó. AaTh 654 + AaTh 1525A + AaTh 1740 + AaTh 1737
35. KUNTÁR Lajos, 1955. 17-22.pp. 3. sz. Furfangos Tilinkó. /Csákánydoroszló, Vas m.; 1950-es évek/ AaTh 1525A + AaTh 804B (AaTh 1063 + AaTh 1072) + AaTh 650A
36. BODNÁR BÁLINT, EA. 10137. 193-196.pp. 33. sz. Vitéz Gyuri. /Mezőladány, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./ AaTh 1525A + AaTh 804B (AaTh 1084 + AaTh 1095 + AaTh 1073)
37. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 104-106.pp. C.n. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
38. NAGY Olga, 1976. 382-388.pp. 71. sz. Marci. /Szék, Kolozs m., R.; 1958./
39. BOSNYÁK Sándor EA 12884. 25-30.pp. 9. sz. Kilinkó. /Siklós, Baranya m.; 1959./ AaTh 1525A (AaTh 804B/AaTh 1084 + AaTh 1063 + AaTh 1060/)
40. BOSNYÁK Sándor, EA 12713. 55-58.pp. 18. sz. A tolvaj cigánylegény. /Mohács, Baranya m.; 1959./
41. DOBOS Ilona, EA 7206. 39-42.pp. C.n. /Bodrogkeresztúr, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1960./
42. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 130-137.pp. 33. sz. Szegény ember három fia. /Gállocs, Ung m., Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m. 1956./ AaTh 1525D + AaTh 1525A + AaTh 554
43. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 243-248.pp. 160. sz. Egy embernek vót egy fiúgyermeke...osztán mikor hazament, a kerítésre tette a gubáját. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

44. VOIGT Vilmos, NIFA 16/2. 2. sz. /Nyírdombbrád, Szabolcs-Szatmár m.; 1960./
45. SZURMIN-ROMENDA, EA 13060. 15-20.pp. 4. sz. A legnagyobb tolvaj. /Miskolc-Tatárdomb, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1962./ AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737) + AaTh 804B (AaTh 1063 + AaTh 1084 + AaTh 1071)
46. EPERJESSY Ernő, EA 7258. 249-257.pp. C.n. /Szentmihályhegy, Somogy m.; 1963./ AaTh 1525A (AaTh 1737)
47. NAGY Géza, 1985. II. 719-724.pp. 110. sz. A betyár. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1966./
48. NAGY Géza, 1985. II. 724-732.pp. 111. sz. A zsivány cigányfiú. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./
49. HORVÁTH István, 1971. 263-266.pp. Pimpó. /Magyarózd, Maros-Torda m., R.; 1960-as évek/ AaTh 1525A (AaTh 1737)
50. PENA VIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 326-328.pp. 66. sz. A tüzes tolvaj Tillinkó. /Újvidék, Bácska, Ju.; 1960-70./
51. VÖÖ Gabriella, 1969. 92-96.pp. 21. sz. A híres tolvaj. /Görgény-üvegcsúr, Maros-Torda m., R.; 1965./
52. PENA VIN Olga, 1984. II. 389-402.pp. 162. sz. C.n. /Kopács, v. Baranya m., Ju.; 1971-77./ MNK 1960G^X + AaTh 1525A + AaTh 804B (AaTh 1062 + AaTh 1072)
53. NAGY Zoltán, 1987. 93-98.pp. A híres zsivány. /Karancskeszi, Nógrád m.; 1977./ AaTh 1525A (AaTh 1737 + AaTh 1740)

AaTh 1525B Hogy lopják el a lovat?

/The Horse Stolen; H 1525B; BN 1525A/

Egy ember megmutatja, hogy hogyan kell egy lovat ellopni és igazán el is lopja.

1. BERZE NAGY János, 1957. II. 533.p. 12. sz. Kézirat. Borsos Sándor. /Csataszög, Jász-Nagykun-Szolnok m.; 1898./ BN 1525A 12.
2. TAKÁTS Ilonka, 1921. Ethn. 32. évf. 107-108.pp. Florenc. /Lengyel-tóti, Somogy m.; 1921./ H 1525B 11.; BN 1525A 11.

Irodalom:

SOLYMOSSY Sándor, 1921. Ethn. 32. évf. 108.p.

AaTh 1525D Az ellopott kecske

/Theft by Distracting Attention; H -; BN 1525D /

- IA. Egy ügyes tolvaj egy embert először az egyik, másodszer a másik csizma hátrahagyásával lépreccsal, s az állatát ellopja.
- IB. Csizma helyett kést és villát hagy hátra.
- II. Az általa megölt állatot verni kezdi, s ezt kiabálja: "amazok tették", mire a tolvajok kincseik hátrahagyásával ijedten elfutnak.
1. ERDÉLYI János, 1846-1848. III. 325-328.pp. 18. sz. Zsivány Gyuri. /Hn.; 1848./ BN 1.; MNK 1829C^{XX} + AaTh 1525D + AaTh 1525A
Vö. RÉTHY Lipót /kiad./
RÉTHY Lipót, 1862. 16.pp. 3. sz. OSZK. 43/45. Zsivány Gyuri. /Szarvas, Békés m.; 1853./ MNK 1829C^{XX} + AaTh 1525D + AaTh 1525A
 2. IPOLYI Arnold, 1914. MNGY. XIII. 427-431.pp. 89. sz. Fillinkó. /Szent-Imre, Jász-Nagykun-Szolnok m. 1847-58./ BN 1525A 9. BN 1525D 6. AaTh 1525A (AaTh 1525D) + AaTh 1740 + AaTh 1737 + AaTh 804B + AaTh 1063 + AaTh 1072
 3. MERÉNYI László, 1861. I. 123-142.pp. 4. sz. Kilinkó. /H.n.; 1861./ MNK 654^{XX} + AaTh 1525A (AaTh 804B/AaTh 1525D + AaTh 1072 + AaTh 1063/) - AaTh 650A; BN 2.
 4. KRIZA János-BENEDEK Elek-SEBESI Jób, ORBÁN Balázs gy., 1882. MNGY. III. 389-392.pp. 11. sz. Többet tud az apjánál. /Székelyföld, gyi.: -/ BN 3.
 5. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 367/I. 112-113.pp. 16. sz. A két tolvaj. /Bereg m.; 1890 körül/ AaTh 1525D + AaTh 1737
 6. BENEDEK Elek, 1894-1896. 37-46.pp. 2. sz. Nyika. /Székelyföld, gyi.: -/ AaTh 1525A (AaTh 804B + AaTh 1525D + AaTh 1072 + AaTh 1063 + AaTh 650A)
 7. HORGER Antal, 1908. MNGY. X. 432-453.pp. 53. sz. A tolvaj cigány. /Zajzon, Brassó m.; 1898-1906./ BN 5.; AaTh 1525A (MNK 1684^X /AaTh 1829A^X / AaTh 1525D/) + AaTh 1218
 8. BAKÓ István, EA 496. 27-43.pp. 3. sz. Plinku. /Sárospatak, Zemplén m.; 1914./ AaTh 1525A (AaTh 1525D) (AaTh 804B + AaTh 1063 + X + BN 1100^X)
 9. KRESZ Mária, EA 4695. 61-62.pp. 4. sz. A kis tolvaj. /Sárvásár, Kolozs m., R.; 1941./ AaTh 1525D + AaTh 1525H₂ + AaTh 1525A

10. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 795-798.pp. 199. sz. C. n. /Ketesd, Kolozs m., R.; 1942./ AaTh 1525D + AaTh 325
11. BODNÁR Bálint, EA 12145 6-9.pp. 4. sz. A zsvány ember és a fiai. /Szabolcs-Szatmár m.; 1955./

Irodalmi változatok:

- KÓNYI János 1782. (1981.) 172-173.pp. C.n.
- DUGONICS András, 1820. II. 146-147.pp. Papucsért a báránt el ne veszeszd.

AaTh 1525H₁ Egy tolvaj kilopja a tojást a madárfészekből

/One Thief Steals Egg from Bird's Nest; H-; BN -/

Egy tolvajnak azzal kell megmutatni az ügyességét, hogy a fészekben levő madár alól ellopja az egyik tojást.

1. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 367/I. 113-115.pp. 17. sz. A tolvajból lett király. /Bereg megyei Tiszahát, Bereg vm. 1890-es évek./ MNK 1829C^{XX} + AaTh 1525H₁ + AaTh 1525A
2. KOVÁCS Ágnes, EA 3912. 1-6.pp. 1. sz. C.n. /Ketesd, Kolozs m., R.; 1942./ AaTh 325/elt./ + AaTh 1525A (AaTh 1525H₁)

Irodalom: MOSER-RATH, Elfriede 1981.: Diebswette. EM 3. köt. 646-650.pp.

AaTh 1525H₂ Az ellopott és visszalopott sonka

/The stolen and Restolen Ham; H -; BN -/

Két tolvaj ellop egy sonkát egy hajdani társuktól, aki megnősült. A sonkát visszalopják.

1. KRESZ Mária, EA 4695. 61-62.pp. 4. sz. A kis tolvaj. /Sárvásár, Kolozs m., R.; 1941./ AaTh 1525D + AaTh 1525H₂ + AaTh 1525A
2. DÉGH Linda, 1955-1960. I. UMNGY. VIII. 424-428.pp. 43. sz. Öt testvér. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1954./ ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 608-614.pp. 282. sz. Öt testvér.

Irodalom: MOSER-RATH, Elfriede 1981.: Diebswette. EM 3. köt. 646-650.pp.

AaTh 1525 H₃ Az ember a méhkaptárban

/The Youth in the Bee Hive; H -; BN -/

- I. Fiú méhkaptárba bújik.
- II. Tolvajok jönnek ellopni éppen azt a kaptárt.
- III. A fiú veri a tolvajokat. Ezek egymással verekedni kezdenek, miközben a fiú elszalad.

1. KAZINCZY Gábor-KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye, MTAK Kézirat. Ms 10.020/VI. 41-48. ff. 12. sz. C.n. /Bánfalva, Borsod m.; 1863./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
2. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 367/I. 108-110. pp. 14. sz. A bolondos asszony. /Bereg megyei Tiszahát, Bereg m.; 1890 körül/ AaTh 1541 + AaTh 1293A^X + AaTh 1383 + AaTh 1791 + AaTh 1525H₄
3. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 136. p. A szolgagyermek. /Szaján, Torontál m.; 1914./ AaTh 1725 + AaTh 1525H₄
4. KOCSIS Lajos, EA 501. 64-73.pp. Csalóka Péter. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
5. KOVÁCS Zoltán, EA 3104. 3-6.pp. Csalóka Péter. /Rétközberencs, Szabolcs-Szatmár m.; 1941./ MNK 1539A^X + AaTh 1539 + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
6. KATONA Imre, 1972. 308-321.pp. Csalóka Péter. /Kopács, v. Baranya m., Ju.; 1942./ EA 8218. 480-502.pp. III. C.n. KATONA-BEKE, 1947. 5-12.pp. 1. sz. Csalóka Péter. MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
7. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 364-369.pp. 89. sz. Csalóka Péter. EA 2990. 155-160.pp. C.n. EA 6001. 473-481.pp. 97. sz. Csalóka Péter. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 (AaTh 1525H₄)
8. BÉRES András, 1967. 337-339.pp. 76. sz. Ricuné. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ AaTh 1383 + AaTh 1525H₄ + AaTh 1530^X + AaTh 1791 EA 2990. 624-627.pp. 120. sz. =
9. HUNYADI András, 1956. 133-142.pp. 15. sz. Csalóka Péter. /Zselyk, Beszterce-Naszód m., R.; 1956./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
10. BODNÁR Bálint, EA 10137. 132-133.pp. 20. sz. A szegény legény meg a betyárok. /Pátroha, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./ AaTh 1525H₄ + AaTh 1875
11. BALASSA M. Iván, EA 12812. 325-327.pp. 64. sz. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./ AaTh 1383 + AaTh 1525H₄ + AaTh 1791
12. PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY XVI. 421-423.pp. 103. sz. Csalóka Péter. /Horgos, Vajdaság, Bácska, Ju.; 1960-70./ MNK 1539A^X /hiány/ + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄

13. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 125-131.pp. 84. sz. Csalóka Péter. /Istensegíts, Bukovina, R., Nagyvejke, Tolna m.; 1961./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
14. PENAVIN Olga, 1984.II. 296-301.pp. 147.sz. C.n. /Hertelendyfalva, Bánság, Ju.; 1971-77./ AaTh 1725~AaTh 1525H₄
15. NAGY Zoltán, 1987. 105-109.pp. Csalóka Péter. /Vizslás, Nógrád m.; 1979./ AaTh 1525H₄ + MNK 1539^X + AaTh 1685
16. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 432.p. 5.sz. Az álmos ember. /József-falva, Bukovina, R.; Bátaszék, Tolna m.; 1983./ AaTh 1383_m + AaTh 1525H₄

Irodalmi változatok:

- KÓNYI János, 1782./1981./ I. 54-55.pp. C.n.
- JÓKAI Mór, 1856. 59-73.pp. 1. sz. Csalóka Péter kalandjai. /1856./ 1872. 43-55.pp. 25. sz. Csalóka Péter kalandjai. 1904. 42-53.pp. 25. sz. Csalóka Péter kalandjai. MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
- vö. BUCSÁNSZKY Lajos, 1873. OSZK. 16/8. Csalóka Péter élete és kalandjai. MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄

AaTh 1525J₂ A kútba küldött katona /tolvaj/

/Thief Sent into Well by Trickster; H -; BN -/

Egy asszony egy katonát kútba küld egy leesett vödörért, vagy egyéb tárgyért. Amíg a katona a kútban van, az asszony ellopja a ruháját. /Bevezető az AaTh 1358A típusú meséhez./

1. KÁLMÁNY Lajos, 1882.II. 123-125.pp. 5. sz. A szaba'cságos katona. /Szaján, Torontál m.; 1882./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1573^X + AaTh 1229^X + AaTh 1210 + AaTh 1605^X
2. HORGER Antal, 1908.MNGY X. 58-64.pp. 6. sz. A korhely katona. /Pürkerec, Brassó m.; 1898-1906./ AaTh 810 (AaTh 566 + AaTh 569) + AaTh 1176 + AaTh 1177 + AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A
3. DÉGH Linda, 1942. UMNGY. IV. 217-230.pp. 51. sz. A pőrére vetközte-tett udvarló. /Bag, Pest m.; 1941./ 1965. 149-161.pp. 14. sz. Hussar Stroke. AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 952
4. MAKRA Sándor, EA 9296. 286-290.pp. 590. sz. C.n. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1950./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1573^X

5. BÉRES András, 1967. UMGY. XII. 369-373.pp. 90. sz. A szabadságos katona. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1951./
EA 2990. 195-199. pp. 21. sz. C.n.
EA 6001. 196-202.pp. 21. sz. A szabadságos katona.
ORTUTAY-KATONA, 1951, 1956. II. 376-382. pp. 46. sz. Az obsitos katona. AaTh 1543 - AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A
6. DÉGH Linda, EA 7104. 24-32.pp. C.n. /Tiszaogorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1573^X + AaTh 1358C + AaTh 1605^X
7. DÉGH Linda, EA. 7104. 56.p. C.n. /Tiszaogorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1563₂

AaTh 1525M Az orvvadász

/Mak and the Sheep; H -; BN -/

A szegény ember lopva tilosban vadászgat.

Amint orvul lőtt őzével /nyulával/ hazaoson, rajtaüt két csendőr.

Annyi ideje marad, hogy az állatot a bölcsőbe, puskatust az asszony szoknyája alá, csövet a saját gatyájába rejtse.

A csendőrök hiábavaló kérdései után a gyereket kezdi faggatni.

A gyerek azt válaszolja: van az apjának puskája, széles fekete fele az anyja szoknyája alatt, hosszú keskeny fele meg az apja gatyájában, amit lőttek vele, az pedig a bölcsőben.

A csendőrök elszégyellik magukat és elkullognak.

1. VÖŐ Gabriella, 1981. 369-370.p. 131. sz. A csendőr és az orvvadász. /Görgényüvegcsűr, Maros m., R.; 1968./
2. ÚJVÁRY Zoltán, 1986. 99-100.pp. Mit lő apád kisfiam./Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; ism. hasonló változatban Felsőfalu, Kövi, Mikolcsány, Páskaháza, Ragály, Sajószentkirály.; Gyi.: -/
3. NAGY Zoltán, 1987. 183-185.pp. Az orvvadász. /Nógrádsípek, Nógrád m.; 1977./

AaTh 1525N A két koma

/The Two Thieves Trick Each Other; H 1534; BN 1643^X Két naplopó./

- I. Két ember valami értéktelen dolgot visz a zsákjában a vásárra. Üzletet akarnak csinálni és látatlanban elcserélik a zsákokat.
- II. Észreveszik a csalást, de kibékülnek és együtt mennek egy boszorkánynak a tehenét őrizni.

IIIA. Elúnják a nehéz munkát, és kérik a fizetést. Egy gödörből annyi aranyat kapnak, amennyit el tudnak zsákjukban vinni.

IIIB. Elszöknek és lopnak a boszorkány kincséből.

IV. Egyik koma megpróbál egyedül elszökni a zsákkal, de a másik belebújik.

V. Mikor a zsákot cipelő leül pihenni, a komája kibújik a zsákból, s mikor a pihenő koma elalszik, megpróbálja ellopni az egész zsákot.

VI. A másik valami ravaszsággal megtalálja komáját és úgy döntenek, hogy este egyiknek a lakásán elosztják a pénzt.

VII. Az egyik halottnak tetteti magát, de a komának sikerül ravaszsággal feltámasztani őt, és a pénz elosztására bírni.

1. ARANY László, 1862. 246-255.pp. 18. sz. Dongó meg Mohácsi. BN 1641. 2.; BN 1643^X 1.

KISFALUDY Társaság Népmeseegyűjteménye, MTAK Kézirat. Ms. 10.020/VIII. 116-125. Dongó meg Mohácsi. /Nagyszalonta-Nagykőrös, Bihar m.; 1853./

1901. 218-232.pp. 27. sz. =

1914. 233-249.pp. 27. sz. =

ORTUTAY Gyula, 1955. III. 537-546.pp. 62. sz. C.n.

1957. 448-461.pp. 32. sz. Dongó und Mohácsi. ; AaTh 1525N + AaTh 1641 + AaTh 1654

2. DÉKÁNY Rafael, EA 2279. 12-22.pp. 2. sz. A furfangos komák. /Kecskemét, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1881-1883./ AaTh 1525N + AaTh 1654

3. HORGER Antal, 1908. MNGY. X. 69-73.pp. 8. sz. A tréfás legények. /Pürkerec, Brassó m.; 1898-1906./ BN 1643^X 8.; AaTh 1525N + AaTh 1654

4. KOVÁCS Ágnes, 1943. II. 116-117.pp. 84. sz. A pap bivalyt őriz. Ketesd, Kolozs m., R.; 1940-42./

5. KOVÁCS Zoltán, EA 3104. 18-20.pp. A szegény ember katonája. /Rétközberencs, Szabolcs-Szatmár m.; 1943./

6. KATONA Imre, EA 8170. 415-432.pp. 16. sz. C.n. /Bogdánd, Szilágy m.; 1943./ AaTh 1525N + AaTh 1641 + AaTh 1654

7. KONSZA Samu - FARAGÓ József, 1957. 170-171.pp. 106. sz. Tendála és Pekála. /Bibarcfalva, v. Háromszék m., R.; 1948./ AaTh 1525N + AaTh 1654

8. HEGEDŰS Lajos, 1952. 36-39.pp. 4. sz. Famoha és Cserebingó. /Léssped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1950./ AaTh 1525N (AaTh 1654)

9. BÉRES András, 1967. UMGY. XII. 349-355.pp. 86. sz. A komák. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1951./

EA 2990. 130-135.pp. 56. sz. C.n.

EA 6001. 365-372.pp. 56. sz. =

- ORTUTAY-KATONA, 1951., 1956. II. 368-375.pp. 45. sz. A két koma.
10. KOVÁCS Ágnes, EA. 6994. I. 100-107.pp. 21. sz. C.n. /Léziped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./
11. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. UMNGY. XV. 256-263.pp. 163. sz. A boszorkányos fiatalember mindég azon gondolkozott, hogyan tudja a másikat becsapni. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./ JAMA. 202. 2030-2043.
12. NAGY Géza, 1985. II. 792-799.pp. 130. sz. Tetves és Mohos. /Karcza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./
13. NAGY Géza, 1985. II. 781-792.pp. 129. sz. Dongó és Mohácsi. /Karcza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./ AaTh 1525N - AaTh 1641 - AaTh 1640
14. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 129-132.pp. A huszár meg a baka. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1982./ AaTh 1525N II-III + AaTh 854

Irodalom: MOSER-RATH, Elfriede, 1981.: Diebswette. EM 3. köt. 646-650.pp.

MNK 1525N^X Eben gubát cserél

/H -; BN 1643^X/

Két ember találkozik, zsákkal a hátán. Egyik azt mondja, hogy a zsákjában dió van, a másik pedig, hogy az övében malac. Cserélnek látatlanban, és akkor derül ki, hogy az egyik zsákban gubacs volt, a másikban pedig kutya.

1. KÁLMÁNY Lajos, 1893. Nyr. 22. évf. 424.p. Eben gubát cserél. /Nagy-Becskerek, Torontál m.; 1893./
2. BIRKÁS Géza, 1901. Nyr. 30. évf. 489-490.pp. Szólások és adomák. /Monostor-Apáti, Zala m.; 1901./ BN 1643^X 6.
3. NÉMEDI Dezső, 1903. Nyr. 32. évf. 577.p. Eben gubát./Tolna m.; 1903./ BN 1643^X 7.

AaTh 1525Q^X A tolvaj tánca

/The Thief's Dance; H -; BN -/

Miközben a tolvaj táncol és énekel a gazda házában, jelt ad barátjának a padláson a szalonnalopásra.

1. DUKA János, EA 13.002. 119-121.pp. 76.sz. C. n. /Bágy, Hargita m. R.; 1940-61./
2. NAGY Olga, 1977. 381-382.pp. 223. sz. Apróra vágd, több fér belé! /Szék, v. Kolozs m., R.; 1958-60./

3. VÖÖ Gabriella, 1969. 198-200.pp. Katonák a lakodalomban. /Kettesd, Kolozs m., R.; 1967./
1981. 317-318.pp. 105. sz. Katonák a lakodalomban.

AaTh 1526 Az öreg koldus és a rablók

/The Old Beggar and the Robbers; H 1526; BN 1526/

Ravasz legények /tolvajok/ egy cigányt /koldust/ pompás ruhába öltöztetnek, a számlájára rengeteg árut vásárolnak, vagy jól esznek, isznak, majd eltávoznak a cigányt hátrahagyva egy vendéglőben.

1. NÉPMESEGYSÉG, több gyűjtő gyűjtése, MTAK Kézirat. Ir.4-r.371. VASS Albert gy. 134-135.pp. 36. sz. C.n. /1850-es évek; Gyh.: - / BN 1606^X + AaTh 1526 + MNK 1852^X
2. HORGER Antal, 1908. MNGY.X. 137-141.pp. 19. sz. A csaló vándorló legények. /Pürkerec, Brassó m.; 1898-1906./ H 1.; BN 1.; MNK 1526^X + AaTh 1526
3. BERZE NAGY János, 1957. II. 536-537.pp. Paki cigány /Eger, Heves m.; 1904./ BN 2.; AaTh 1526 + AaTh 16340^X
4. GESZTELYI NAGY László, EA 474. 88-93.pp. 10. sz. A furfangos diákok. /Lövöpetri, Szabolcs m.; 1913./ MNK 1526^X + AaTh 1526 + AaTh 16340^X
5. MOLNÁR József, EA. 924. 49-50.pp. A cigány püspök. /Csenger, Szabolcs-Szatmár m.; 1928./ AaTh 1791 + AaTh 1526
6. NAGY Géza, 1985. II. 774-781.pp. 128. sz. A három diák meg a cigány. /Karcza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1964./ AaTh 1526 - AaTh 16340^X + AaTh 1641 - AaTh 1640

Irodalom: RANKE, Kurt 1979.: Bettler als Pfand. EM 2. köt. 263-268.pp.

MNK1526^X A három imposztor

/H 1525G Drei Gauner auf der Wanderschaft; BN -/

Három katona pénz nélkül érkezik egy városba.

Közösen akarnak vacsorára valót szerezni.

- a. Egyik a mészárosától húst/ vagy az árústól halat vesz a tiszteletes úr részére, mondván, hogy a számlát majd a tisztelendő úr fogja kiegyenlíteni. Mikor a hiszékeny árus a fizetségért megy, a család kiderül.
- b. Másik egy szolgától vagy egy kocsmárosától bort lop, vagy kicsal.
- c. Harmadik egy szolgától kenyeret lop, akitől valamit kérnek.
 1. CSUKÁSSI József, 1879. 135-136.pp. C.n.

2. HORGER Antal, 1908. MNGY. X. 137-141.pp. 19. sz. A csaló vándorlegények. Pürkerec, Brassó m.; 1898-1906./
H 1525G 14. MNK 1526^X + AaTh 1526
3. SZINI Péter, MTAK Kézirat, Ir. 4-r. 367/I. 101-104. ff. 11. sz. Az ezermesterek. /Bereg vm.; 1890./ MNK 1526^X (MNK 1852^X)
4. GESZTELYI NAGY László, EA 474. 88-93.pp. 10. sz. A furfangos diákok. /Lövöpetri, Szabolcs m.; 1913./ MNK 1526^X + AaTh 1526 + AaTh 1634D^X
5. VÖÖ Gabriella, 1969. 201-202.pp. A három huszár. /Ótelek, Temes m., R.; 1967./ eltér.
- Irodalom: GYÖRGY Lajos, 1934. 137.p. 89. sz. Három csaló.
1938. 240-245.pp. 140. sz. A rászédett halász.

AaTh 1528 A földretett kalap

/Holding Down the Hat; H- ; BN -/

Egy csibész az út szélén áll kalapja közelében, mely alá trágyát dugott. Amikor a tökfilkó odaérkezik, felajánlja, hogy üldözőbe veszi a csibészt, a tökfilkó lován, ha az utóbbi vigyáz addig a kalapjára, ami alatt egy gyönyörű madár van. A csibész eltűnik a lóval együtt.

1. VÖÖ Gabriella, 1981. 245-251.pp. 55. sz. Vót egyszer egy kereskedő ember. /Búza, Kolozs m., R.; 1964./ AaTh 1385 + AaTh 1384
(AaTh 1540 + AaTh 1528)
2. NAGY Géza, 1985. II. 762-765.pp. 122. sz. A cigány meg a pap. /Karcza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./ AaTh 1528 - AaTh 1535

AaTh 1529 A számárrá vált barát

/Thief Claims to have been Transformed into a Horse; H - ;
BN 1543^X Szamárrá vált diák/

- I. Alvó paraszt szekereből egy diák /barát/ egyik szamarát kifogja s eladás végett társának átadja; a hámba ő maga áll be.
- II. Az ébredő paraszttal elhitei, hogy elátkozás folytán vált számárrá, de az átok letelt. A paraszt elereszti az embert.
- III. A paraszt a szamarát a vásáron viszontlátja s összeszidja, amiért ismét elkövette korábbi bűnét s újra számárrá változtatták. Nem veszi meg.
1. VAS Gereben, 1855. 66.p. 9. sz. Varázslat. /Gyi.: - ; Gyh.: -/

2. DÉKÁNY Rafael, EA 2279. 59-60.pp. Az elátkozott barát. /Kecskemét, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1880-as évek/
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914. H. II. 139-140.pp. 33. sz. Hogy lopta el a juhásztul két ember a szamarát. /Szeged, Csongrád m.; 1913./ BN 1543^X 1.
4. BERZE NAGY János, 1957. II. 551. p. A számárrá vált barát. /Martonos, Bács-Bodrog m.; 1918./ BN 1543^X 2.
5. BERZE NAGY János, 1940. II. 429-430. pp. 233. sz. A számárrá változott barát. /Hosszúhetény, Baranya m.; 1934./
6. NAGY Olga, 1953. 157-158.pp. 24. sz. Az elátkozott szamar. /Kisiklód, Kolozs m., R.; 1942./
1983. 106-107.pp. 35. sz. =
7. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 248-251.pp. 161. sz. Egy embernek vót egy szamara meg egy tajigája. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

Irodalom: GYÖRGY Lajos, 1934. 218.p. 242. sz. Varázslat.

1938. 161-162.pp. 96. sz. Varázslat.

MATICEŤOV, Milko 1981.: Dieb als Esel. EM 3. köt. 640-643.p.

Irodalmi változatok:

- GYÖRI Kalendárium, 1784. In: SZILÁGYI Ferenc 1983. 141-143.
- ANDRÁD Sámuel, 1789. I. k. 31-32.pp. 46. sz. Hogy változik a szamar deákká.
- PESTI Kalendárium, 1824.
- ERDÉLYI Házi Segéd, 1842.
- HAJDÚ István, 1985. 129.p. C.n.

AaTh 1530^X "Látlak" /A tolvaj(ok) és a kutyák/

/The Man and his Two Dogs; H- ; BN -/

A gazdának két vagy három kutyája van, amelyeknek furcsa nevük van. Mikor a tolvajok hallják, hogy a gazda a kutyákat hívogatja, azt hiszik, hogy a búvóhelyükre talált vagy nekik szól.

Elmenekülnek vagy válaszolnak.

1. MERÉNYI László, 1861. II. 203-208.pp. 11. sz. A vén leány./Gyh.: -
1861./ AaTh 1653F₂ + AaTh 1530^X
- BENEDEK Elek, 1894-1896.⁴ V/1. 61-63.pp. 9. sz. A vén leány.
- ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 589-591.pp. 279. sz. A vén leány.
2. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 270.p. C.n. /Szeged, Csongrád m.; 1918./

3. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 337-339.pp. 76. sz. Ricuné. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ AaTh 1383 + AaTh 1525H₄ + AaTh 1530^X + AaTh 1791
EA 6001. 624-627.pp. 120. sz. =
4. DÉGH Linda, 1955. I. UMNGY. VIII. 441.p. 46. sz. Az öreg boszorkány. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m. 1954./ AaTh 1653F₂ + AaTh 1530^X
5. BODNÁR Bálint, EA 10.137. A dologtalan feleség. /Gégény, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./ AaTh 1370 (AaTh 1383 + AaTh 1530^X + AaTh 1791) + AaTh 1371^{XX} + AaTh 1405 + AaTh 1370B^X
6. KOVÁCS Zoltán, EA 3104. 15-16.pp. A bolondos asszony és férje. /Rétközberencs, Szabolcs-Szatmár m.; gyi.: -/ AaTh 1383 + AaTh 1293A^X + AaTh 1530^X + AaTh 1791
7. VÖÖ Gabriella, 1981. 227-231.pp. 47. Bolond Kati. /Szék, Kolozs m., R.; 1958./ AaTh 1385 + AaTh 1293A^X + AaTh 1387 + AaTh 1530^X
8. NAGY Olga, 1976. 368-372.pp. 66. sz. Bolond Kati. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./ AaTh 1293A^X + AaTh 1386 + AaTh 1387 + AaTh 1530^X
9. VÖÖ Gabriella, 1969. 180-183.pp. 60. sz. A vénkisasszony és a zsiványok. /Csíkverebes, v. Csík m., R.; 1963./ AaTh 1653F₁₋₂ + AaTh 1530^X
10. VÖÖ Gabriella, 1969. 238-239.pp. Plé: Bá: Nos: /Magyarszentmárton, Temes m., R.; 1967./
1981. 258.p. 66. sz. Plé: Bá: Nos:
11. NAGY Zoltán, 1987. 147-148.pp. Póruházi tolvajok. /Medveshidegkút, v. Nógrád m., Cs.; 1977./ AaTh 1653F₁ + AaTh 1530^X
12. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 418.p. Az öregasszon. /Józseffalva, Bukovina, R.; Bátaszék, Tolna m.; 1983./

MNK 1530A^X "Látlak". Az ember a gödörben

/H - ; BN -/

- IA. Épp mikor a cigány lopni megy egy kertbe, kezdi hívogatni a gazda Cigány és Látlak nevű kutyáit.
- IB. Egy éjjeli őr azt kiáltja, hogy "látlak", hogy a tolvajokat elriassza.
- IIA. A cigány ijedtében beleereszkedik a vécébe.
- IIB. Egy szükségét végző ember azt hiszi, hogy őt látják, hátrébb húzódik és beleesik egy gödörbe.

- III. Mikor újra hallatszik a kiáltás, a cigány /ember/ azt válaszolja, hogy nem láthatja, mert a gödörben van /nyakig vagyok a ganéban/.
1. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 248.p. 49. sz. (Látlak.) /Kárász, Baranya m.; 1939-40./
2. MAKRA Sándor, EA 9296. 252.p. C.n. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1950./
3. BOSNYÁK Sándor, EA 12.712. 65.p. 21. sz. A tolvaj cigány és a gazda. /Mohács, Baranya m.; 1959./
4. VÖÖ Gabriella, 1981. 210-211.pp. 31. sz. Látlak. /Datk, Brassó m., R.; 1966:/
5. BOSNYÁK Sándor, 1967. 97.p. 46. sz. A pap kutyái. /Mohács, Baranya m.; 1967./

Irodalmi variáns:

VAS Gereben, 1856. 2. füz. 171-172.p. Bakter.

AaTh 1531 Az ember, aki azt hiszi magáról, hogy a mennyben járt. /Az egy napos király/

/The Man Thinks he has Been in Heaven; H -; BN 1614^X Egy napos király/

Egy szegény részeges embert a király saját ruhájába öltöztet és a palotába viszi, majd egy napig királyi teendőket kell ellátnia. Másnap e szegény embert elaltatják és visszaviszik a lakására. Ekkor következnek a kellemetlen-ségek, mert nem akar többé szegény ember lenni.

1. HÁRSING István, 1926. Ethn. 37. évf. 94-96.pp. Kalamány kováts Fridrik Hertzeg lészen. /Udvarhely?/ alapja: Udvarhelyi Szeles János 18. századi kézírata.
2. ENDREI Ákos, 1894. Nyr. 23. 40-41. pp. A királ mög a szögény embör. /Alcsók, Somogy m.; Gyi.: -/ BN 1614^X 1.; AaTh 1531 + AaTh 1556
3. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, BELATINI BRAUN Olga gy., 1960. III. 760-764. pp. 316. sz. Az egy napos király. /Csíkszentdomokos, Csík m., R.; 1943./ AaTh 1531 + AaTh 1556

Irodalmi variánsok:

- SENCI MOLNÁR Albert, 1630. Discursus de summo bono. /Értekezés a legfőbb jóról./ In: Régi Magyar Prózai Emlékek 4. Bp. 1975. 388-390.pp.
- KÁLDI György, 1631. 205.p.
- SENTESI Reginald, 1780. In: Kisfaludy Társaság Nemzeti Könyvtára IX. 397. Iskoladráma, Maseniusból fordítva.

- FARKAS Antal, 1790. 369-375.pp. Dánus országi részeges paraszt
Ripsel - fordítás.
KOMÁROMI Kalendárium, 1811.
RÓZSA Kálmán kiad. 1887. 46-48.pp. = EA 8274/213. Vakmerő kívánság.
Arab rege.

Irodalom:

- TROSTLER József, 1927. Nyr. 4. közlemény 101-109.
GYÖRGY Lajos, 1934. 194.p. 202. sz. Rusticus imperans.
1938. 121-123. 62. sz. Rusticus imperans.

MNK 1532^x A forró kása

/H -; BN -/

Három diák /mesterlegény/ vándorútjukon egy háznál kását kap vacsorára.
A kása forró s az első legény annyira megégeti a száját, hogy sírvafakad.
Öregapja halála jutott eszébe, azért sír, mondja a társainak, a második ugyanígy jár, az is valami szomorú esemény emlékét adja okul könnyeinek. Természetesen a harmadik is megégeti a száját, s azt mondja, azért sír, hogy ilyen semmirekellő társakat adott neki az Isten.

1. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 174.p. 101. sz. A forrókása és a csizmadiasok. /Szeged, Csongrád m.; 1900./
2. KÁLMÁNY Lajos, 1914. 218.p. 125. sz. A kása. /Szeged, Csongrád m.; gyi.: -/
3. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 251-255.pp. 162. sz. Három fiatalember úton van. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1934. 125-126.p. 71. sz. Forró leves.
1938. 145-146.p. 82. sz. Forró leves. Vajda János 1876.
89. anekdotája.

Irodalmi variánsok:

- ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 43-44.pp. 66. sz. Vö. VM I. 80. Meleg pástétom.
BUDAI Kalendárium, 1805. C.n. Tréfás történetek és elmés mondások
közt = András 1789. I. 43-44.p. 66. sz.
HAZAI Kalendárium, 1819.
TÁRSALKODÓ, 1835.
KOMÁROMI Kalendárium, 1864. 44. p. A forró kása.
VAJDA János, 1876. 89. sz. Miért sírtak?

AaTh 1533 A kakas elosztása/The Wise Carving of the Fowl; H -; BN 1542^{xx} Ravaszul osztozkodó paraszt/

- I. Szegény ember elviszi egyetlen kincsét: kakasát a királynak /az uraságnak/ ajándékba.
- II. A király elfogadja azzal a feltétellel, ha igazságosan osztja el. A szegény ember vállalkozik is erre. A fejet adja a királynak, mivel az a ház feje, a nyakát a feleségének, mivel a nyak és a fej egyek, a szárnyakat a két fiúnak adja, hogy jobban tudjanak írni, a lábakat a leányoknak, hogy jobban tudjanak táncolni. A szegény embernek marad a "maradék". Az uraság gazdagon megjutalmazza a szegény embert ötletességéért.

1. BENEDEK Elek, 1885. 43-48.pp. 6. sz. Péter és Pál. /Istensegítség, Bukovina; 1885./
1894-96⁶ MMMV.II. 157-160. pp. 21. sz. Péter és Pál.
AaTh 1533 + MNK 1533B^x
2. VARGA Ignác, 1903. Nyr. 32. évf. 181-182.pp. A szegény ember kakasa. /Felsődör, Vas m.; 1903./ BN 1542^{xx} 1. AaTh 1533 + MNK 1533B^x
3. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III.188-189.pp. 155.sz. Mátyás király és a kiskakast felosztó szomszéd.
KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 500-501. pp. 10. sz. Mátyás király és a kakas. /Orosháza, Békés m.; Gyi.: -/
4. BERZE NAGY János, SZIÁCS Sándor (gy.), 1940. II. 427-429.pp. 232. Péter és Pál /Becefa, Baranya m.; 1934./ AaTh 1533 + MNK 1533B^x
5. BANÓ István, 1941. UMGY. II. 264-267.pp. 56. sz. A cigány elosztja a zsidókat. /Csikóstöttös, Baranya m.; 1939-40./ AaTh 1533 + MNK 1533B^x
6. BÖZÖDI György, 1958. 191-194.pp. Miként kell a kakast elosztani? /Bözöd, Maros m., R.; Gyi.: -/ AaTh 1533 + MNK 1533B^x
7. KUNTÁR Lajos, 1959. 75-78.pp. 11. sz. A báró meg a szegény paraszt. /Vas m.; Gyi.: -/ AaTh 1533 + MNK 1533B^x
8. BALASSA M. Iván, EA 12812. 353.p. 79. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./ AaTh 1533 + MNK 1533B^x
9. NAGY Olga, 1976. 389-393.pp. 73. sz. A szegény ember kakasa. /Szék, Kolozs m., R.; 1961./ AaTh 1533 - MNK 1533B^x
10. VÖÖ Gabriella, 1969. 165-166.pp. 54. sz. Az okos cigány. /Omor, Temes m., R.; 1967./ AaTh 1533 + MNK 1533B^x

11. NAGY Géza, 1985. II. 733-735.pp. 112. sz. Péter és Pál. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
12. PENAVIN Olga, 1984. II. 42-43.pp. 16. sz. C.n. /Becse, Bácska, Ju.; 1971-77./
13. SEBESTYÉN Ádám, 1983. III. 39-41. pp. A szegén ember kakasa. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-73./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
14. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 5-7.pp. A szegén ember kakasa. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Aparhant, Tolna m.; 1972./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
15. NAGY Zoltán, 1987. 129-131.pp. Ravasz Péter, /Zagyvaróna, Nógrád m.; 1977./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
16. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 148-150.pp. A szegén ember kakasa. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1982./ AaTh 1533 - MNK 1533B^X

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1934. 113.p. 51. sz. Divisio.
1938. 198-201.pp. 120. sz. Az étel felosztása.

Irodalmi variánsok:

- JÓKAI Mór, 1858. 212-214.pp. C.n. AaTh 1533 + MNK 1533B^X
SZENT István Társaság Naptára, 1912. 159-161.pp. AaTh 1533 + MNK 1533B^X
RÓZSA Családi Naptár, 1925. 79-80. Péter és Pál. AaTh 1533 + MNK 1533B^X

MNK 1533B^X Az öt kakas szimbolikus elosztása hét ember között.

A szentháromság
/H- ; BN 1542^{XX}/

- I. Egy embernek öt kakast szét kell osztani igazságosan hét ember között.
II. A szentháromság segítségével ez sikerül is neki. A házaspár és egy kakas az egy háromság. Két fiú és egy kakas az is egy háromság. Két leány és egy kakas, az is egy háromság. Végül az osztó és két kakas, az is egy háromság.
III. Az okos osztozkodó nagy jutalmat kap.
1. BENEDEK Elek, 1885. 43-48.pp. 6. sz. Péter és Pál. /Istensegíts, Bukovina; 1885./
1894-96⁶ MMMV. II. 157-160.pp. 21. sz. Péter és Pál.
AaTh 1533 + MNK 1533B^X

2. GÖNCZI FERENC, EA 8740. 335.p. 1. sz. A cigán, meg a niégy riéce. /Bocföldre, Zala m.; 1895-1905./
3. VARGA Ignác, 1903. Nyr. 32. évf. 181-182.pp. A szegény ember kakasa. /Felsődör, Vas m.; 1903./ BN 1542^{XX} 1. AaTh 1533 + MNK 1533B^X
4. BERZE NAGY János, SZIÁCS Sándor, (gy.) 1940. II. 427-429.pp. 232. sz. Pétör és Pál. /Becefa, Baranya m.; 1934./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
5. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 264-267.pp. 56. sz. A cigány elosztja a zsiákát. /Csikóstöttös, Baranya m.; 1940./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
6. BÜZÖDI György, 1958. 191-194.pp. Miként kell a kakast elosztani? /Bözöd, Maros m., R.; Gyi.: -/ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
7. KUNTÁR Lajos, 1959. 75-78.pp. 11. sz. A báró meg a szegény-paraszt. /Vas m./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
8. NAGY Olga, 1976. 388-389.pp. 72. sz. Vendégre bízták a tálalást. /Szék, Kolozs m., R.; 1960./
9. BALASSA M. Iván, EA 12812. 535.p. 79. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
10. NAGY Olga, 1976. 389-393.pp. 73. sz. A szegény ember kakasa. /Szék, Kolozs m., R.; 1961./ AaTh 1533 - MNK 1533B^X
11. VŐÖ Gabriella, 1969. 165-166.pp. 54. sz. Az okos cigány. /Omor, Temes m., R.; 1967./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
12. NAGY Géza, 1985. II. 733-735.pp. 112. sz. Péter és Pál. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
13. SEBESTYÉN Ádám, 1983. III. 39-41.pp. A szegén ember kakasa. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-73./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
14. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 5-7.pp. A szegén ember kakasa. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Aparhant, Tolna m.; 1972./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X
15. NAGY Zoltán, 1987. 129-131.pp. Ravasz Péter. /Zagyvaróna, Nógrád m.; 1977./
16. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 147-149.pp. A szegén ember kakasa. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1982./ AaTh 1533 + MNK 1533B^X

Irodalmi változatok:

- JÓKAI Mór, 1858. 212-213.pp. Az étel felosztása. AaTh 1533 + MNK 1533B^X
 SZENT István Társaság naptára, 1912. 159-161.pp. AaTh 1533 + MNK 1533B^X
 RÓZSA Családi naptár, 1925. 79-80. Péter és Pál. AaTh 1533 + MNK 1533B^X

AaTh 1534 Salamoni ítéletek

/Series of Clever Unjust Decisions; H 916; BN 926^X Okos bíró/

- I. Szegény ember minden jószándéka mellett úton-útfélen hatalmas károkat okoz:
- Egy heti munkájáért gazdag komája csak vasárnapra adja kölcsön neki szántáshoz az ökreit. Szántás közben az egyik ökör megdöglök. A gazdag koma bepereli a szegény embert és elindulnak ketten, hogy a bíró igazságot tegyen közöttük.
 - Útközben a szegény embert nem kínálják meg étellel, eddegélni kezdi hát otthonról hozott szegényes elemózsiáját. A gazdag ember másállapotban lévő felesége a pogácsát megkívánja s a magzatát idő előtt elvetéli. A második gazdag ember is csatlakozik az elsőhöz, s most már hárman mennek a bíróhoz.
 - Szegény ember megölni akarja magát és egy toronyból leugrik. Szerencsétlen feje egy barát vagy egy pap nyakába talál ugrani. A barátok vagy a hívők is perelni akarják a szegény embert.
- II. Beérnek a városba a bíró eleibe. A bíró a szegény embert felmenti oly módon, hogy a szegény embernek a per komoly hasznot hoz:
- Gazdag komát arra ítéli, hogy adja a szegény embernek a harmadik ökrét, hogy keresse ki a társát.
 - Az elveszett gyermek helyibe egyet kell adnia a magáéból /vagy az asszonyt addig feleségeként tartania, amíg újra másállapotba nem kerül/. A második gazdag ember megváltja magát száz forinttal.
 - A barát vagy pap miatt perelőknek azt mondja a bíró, hogy leugorhatnak a szegény ember nyakába a toronyból. De senki nem vállalja, hanem ők is fizetnek száz forintot.
- III. A szegény ember a kapott ökörrrel és pénzekkel meggazdagodik.
- KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 113-114. pp. 18. sz. A két étesvér.
/Egyházaskér, Torontál m.; 1913./ H 916 1.; BN 926^X 1.
 - KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 21-22.pp. 5. sz. A szegény koma. /Kisorszi, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; Gyi.: -/

- KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 476-477.pp. 2. sz. Világbíró Nagy Sándor ítélete. /Szaján, Torontál m.; Gyi.: -/
- ŐSZ János, 1941. 19-23.pp. Szegényember nyert pere. /Székelyföld, Gyi.: -/
ŐSZ-FARAGÓ, 1969. 130-133pp. Szegény ember nyert pere.
- PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 444-446.pp. 128. sz. A szegény ember, aki a király parancsát teljesíti. /Csóka, Bánság, Ju.; 1960-70./
- PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 446-448.pp. 129. sz. A szegény ember, gazdag ember mög a káplány. /Csóka, Bánság, Ju.; 1960-70./
- SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 186-188.pp. 148. sz. A lovak elrepülnek. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m. 1970-78./

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1934. 198.p. 205. sz. Salamoni ítélet.
1938. 130-131.pp. 69. sz. Salamoni ítélet.

Irodalmi, kalendáriumi változatok:

- ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 93.
 GYŐRI kalendárium, 1801. C₁₋₂ levél
 PESTI kalendárium, 1808.
 HALÁLRA neveltető könyv, 1811 I. 20. 28.
 HÁZI és úti kalendárium, 1827. 2.
 PATAKI kalendárium, 1831.
 TÁRSALKODÓ, 1834. 36.
 SZEGEDI kalendárium, 1836. /Anekdoták között, 2.db/
 MAGYAR és Erdély Országi Új és ó Váczi kalendárium 1784., 1827. 2.
 VAS Gereben, 1856. 1. füz. 2. kiad. 143-144.pp. C.n.
 RÉTHY Lipót kiad., 1862. 8. sz. OSZK 6/87 Egy Török Bíró Ítélete,
 vagy A sors viszontagságai EA 8274/59.
 MAGYAR Herkó Páter, 1901. 11. p. 9. sz.

AaTh 1535 Kis Kolozs és Nagy Kolozs

/The Rich and the Poor Peasant; H 1535; BN 1535/

- I. Gazdag testvér szegény testvérének egyetlen lovát mérgében agyonüti.
- II. A szegény testvér az állat bőrével útrakel, leleplez egy hűtlen aszszonyt s az állatbőrt mint jósoló csodalényt jóáron eladja. Mikor a testvére megtudja az összeget, valamennyi lovát leöldösi, s bőrüket a vásárra viszi. Egészen csekély árat kap értük.
- III. Mérgében éjnek idején öccse házához lopózkodik, hogy agyonverje. A fiatalabb testvér élve a gyanúperrel egy öreg/vagy halott/ hozzátartozóját fekteti ágyába. Másnap reggel a halottal útrakel, s ravaszága folytán sok pénzt kap érte. - Mikor a kapott összegeztől testvére tudomást szerez, agyonügi egyik családtagját és a vásárra viszi. Becsukják.
- IV. Mikor ismét hazakerül, a szegény testvért zsákba kötözteti, hogy vízbe fojtja. Ez ravaszág segítségével innen is megszabadul, helyette egy pásztorrt dobna a vízbe, aki a neki ígért királyság/főispánság/ fejében állatait a szegény testvérnek adja. A víz partjáról hazatérőkkel a szegény testvér elhiteti, hogy az állatokat a vízből hozta, azok valamenyien beugrálnak a vízbe, hogy ők is állatokat szerezzenek, s ott vesznek.
1. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék /töredékek/ VURZEL Lőrinc gyűjtése, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 414. 10b-11a ff. 5. sz. C.n. /Székelyföld, 1850-es évek/
 2. KRIZA Jánoshoz küldött népmesék. MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/II. 5.6.7.8. levél. 4. sz. A bolond. /1850-es évek/ AaTh 1643 + AaTh 1535
 3. MERÉNYI László, 1862. S. II. 171-175.pp. Tilinkó. /Sajó völgye, Borsod m.; Gyil.: -/ H 5.; BN 2.; AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737) - AaTh 1535 + AaTh 1962 (AaTh 1882A - AaTh 1881)
 4. KRIZA János gyűjteménye, ÜRMÖSI Sándor gyűjtése, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/I. 68-73 ff. Csalóka Mihók. /Udvarhelyszék, Udvarhely m., 1863-72./ AaTh 1655 (AaTh 1685) - AaTh 1535
 5. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat. Ir. 2-r. 40-42 ff. 13. sz. Kis Kolozs, Nagy Kolozs. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
 6. KÁLMÁNY Lajos, 1881. 142-144.pp. 18. sz. János még a Jakabok. /Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; 1870-es évek/ H 3.; BN 4.
 7. KÁLMÁNY Lajos, 1882. 128-130.pp. 7. sz. A szegény ember jövődő mondója. /Jázova, Torontál m., 1870-es évek vége/ H 4.; BN 5.
 8. SZINI Péter, MTAK Kézirat, Ir. 4-r. 367/I. 123-125 ff. 23. sz. A két szomszéd. /Bereg, ; 1890 körül/

9. BERDE Mária, R. 1937. 77-83.pp. 8. sz. Az igazmondó varjú. /Székelyföld, 1890-es évek vége/
10. HALÁSZ Ignác, 1897. Nyr. 26. évf. 278-281.pp. Az okos ember. /Csetény, Veszprém m.; 1897./
11. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 107-112.pp. 29. sz. A kis Kolozs mög a Nagy Kolozs. /Egyházaskér, Torontál m.; 1891./ H 2.; BN 10.
12. HORGER Antal, 1908. MNGY. X. 250-260.pp. 31. sz. A paraszt ember találósa. /Tatrag, Brassó m.; 1890-es évek/ H 7.; BN 8. ; AaTh 401 + MNK 1643B^X + AaTh 1381B + AaTh 1535
13. BERZE NAGY János, 1957. II. 542.p. 12. A drága marhabőr. /Besenyőtelek, Heves m.; 1903./
14. SZENDREY Ákos, EA 616. 204-205.pp. Csali mesék. 210. sz. /Nagyszalonta-Köröstárkány, Bihar m.; 1914-15./ AaTh 1882 A ~ AaTh 1881 - AaTh 1535 + AaTh 1875
15. SZENDREY Zsigmond, EA 4652. 36-39.pp. 9. sz. A nagy Kanászi meg a kis Kanászi. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1919./
16. BERZE NAGY János, 1940. II. 421-423.pp. 230. sz. Csaló István. /Nagyvát, Baranya m.; 1934./ AaTh 1535 (AaTh 1211) (AaTh 1643)
17. VÉGH József, 1944. 176-180. pp. Kis Szalma, Nagy Szalma. /Hosszúpályi, Hajdu-Bihar m.; 1944./
18. KATONA Imre, EA 4094. 249-251.pp. C.n. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
19. MAKRA Sándor, EA 4877. 1-6.pp. 54. sz. Kis Kolozs meg nagy Kolozs. /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./
20. NAGY Olga, 1976. 348-353.pp. 58. sz. János nevűt ne fogadj. /Szék, Kolozs m., R.; 1950./ AaTh 1000 (AaTh 1019 + AaTh 1018 + AaTh 1032 - AaTh 1535)
21. KOVÁCS Ferenc, 1958. 93-98.pp. Kis Kolozs meg nagy Kolozs. /Kisiratos, Arad m., R.; 1949-55./
22. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X./I. 268-272.pp. 37. sz. Hej, szép hat ökröm. /Kisbajom, Somogy m.; 1953./
23. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 153-157.pp. C.n. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
24. DOBUS Ilona, 1962. UMNGY. X./III. 438-440.pp. 22. sz. Haj szép hat ökröm. /Kisbajom, Somogy m.; 1959./
25. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 102-104.pp. 47. sz. Az igazmondó lóhbőr. /Siklós, Baranya m.; 1959./

AaTh 1535 Kis Kolozs és Nagy Kolozs

/The Rich and the Poor Peasant; H 1535; BN 1535/

- I. Gazdag testvér szegény testvérének egyetlen lovát mérgében agyonüti.
- II. A szegény testvér az állat bőrrel útrakel, leleplez egy hűtlen aszszonyt s az állatbőrt mint jósoló csodalényt jóáron eladja. Mikor a testvére megtudja az összeget, valamennyi lovát leöldösi, s bőrt a vásárra viszi. Egészen csekély árat kap értük.
- III. Mérgében éjnek idején öccse házához lopózkodik, hogy agyonverje. A fiatalabb testvér élve a gyanúperrel egy öreg/vagy halott/ hozzátartozóját fekteti ágyába. Másnap reggel a halottal útrakel, s ravaszága folytán sok pénzt kap érte. - Mikor a kapott összegről testvére tudomást szerez, agyonügi egyik családtagját és a vásárra viszi. Becsukják.
- IV. Mikor ismét hazakerül, a szegény testvért zsákba kötötteti, hogy vízbe fojtja. Ez ravaszág segítségével innen is megszabadul, helyette egy pástort dobna a vízbe, aki a neki ígért királyság/főispánság/ fejében állatait a szegény testvérnek adja. A víz partjáról hazatérőkkel a szegény testvér elhiteti, hogy az állatokat a vízből hozta, azok valamilyen beugrálnak a vízbe, hogy ők is állatokat szerezzenek, s ott vesznek.
1. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék /töredékek/ VURZEL Lőrinc gyűjtése, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 414. 10b-11a ff. 5. sz. C.n. /Székelyföld, 1850-es évek/
 2. KRIZA Jánoshoz küldött népmesék. MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/II. 5.6.7.8. levél. 4. sz. A bolond. /1850-es évek/ AaTh 1643 + AaTh 1535
 3. MERÉNYI László, 1862. S. II. 171-175.pp. Tilinkó. /Sajó völgye, Borsod m.; Gyí.: -/ H 5.; BN 2.; AaTh 1525A (AaTh 1740 + AaTh 1737) - AaTh 1535 + AaTh 1962 (AaTh 1882A - AaTh 1881)
 4. KRIZA János gyűjteménye, ÜRMÖSI Sándor gyűjtése, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/I. 68-73 ff. Csalóka Mihók. /Udvarhelyszék, Udvarhely m., 1863-72./ AaTh 1655 (AaTh 1685) - AaTh 1535
 5. BALÁS Gyula, MTAK Kézirat. Ir. 2-r. 40-42 ff. 13. sz. Kis Kolozs, Nagy Kolozs. /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./
 6. KÁLMÁNY Lajos, 1881. 142-144.pp. 18. sz. János még a Jakabok. /Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; 1870-es évek/ H 3.; BN 4.
 7. KÁLMÁNY Lajos, 1882. 128-130.pp. 7. sz. A szögény ember jövendő mondója. /Jázova, Torontál m., 1870-es évek vége/ H 4.; BN 5.
 8. SZINI Péter, MTAK Kézirat, Ir. 4-r. 367/I. 123-125 ff. 23. sz. A két szomszéd. /Bereg, ; 1890 körül/

9. BERDE Mária, R. 1937. 77-83.pp. 8. sz. Az igazmondó varjú: /Székelyföld, 1890-es évek vége/
10. HALÁSZ Ignác, 1897. Nyr. 26. évf. 278-281.pp. Az okos ember. /Csetény, Veszprém m.; 1897./
11. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 107-112.pp. 29. sz. A kis Kolozs mög a Nagy Kolozs. /Egyházaskér, Torontál m.; 1891./ H 2.; BN 10.
12. HORGER Antal, 1908. MNGY. X. 250-260.pp. 31. sz. A paraszt ember találósa. /Tatráng, Brassó m.; 1890-es évek/ H 7.; BN 8. ; AaTh 401 + MNK 1643B^X + AaTh 1381B + AaTh 1535
13. BERZE NAGY János, 1957. II. 542.p. 12. A drága marhabőr. /Besenyőtelek, Heves m.; 1903./
14. SZENDREY Ákos, EA 616. 204-205.pp. Csali mesék. 210. sz. /Nagyszalonta-Köröstárkány, Bihar m.; 1914-15./ AaTh 1882 A ~ AaTh 1881 - AaTh 1535 + AaTh 1875
15. SZENDREY Zsigmond, EA 4652. 36-39.pp. 9. sz. A nagy Kanászi meg a kis Kanászi. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1919./
16. BERZE NAGY János, 1940. II. 421-423.pp. 230. sz. Csaló István. /Nagyvát, Baranya m.; 1934./ AaTh 1535 (AaTh 1211) (AaTh 1643)
17. VÉGH József, 1944. 176-180. pp. Kis Szalma, Nagy Szalma. /Hosszúpályi, Hajdu-Bihar m.; 1944./
18. KATONA Imre, EA 4094. 249-251.pp. C.n. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
19. MAKRA Sándor, EA 4877. 1-6.pp. 54. sz. Kis Kolozs meg nagy Kolozs. /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./
20. NAGY Olga, 1976. 348-353.pp. 58. sz. János nevűt ne fogadj. /Szék, Kolozs m., R.; 1950./ AaTh 1000 (AaTh 1019 + AaTh 1018 + AaTh 1032 - AaTh 1535)
21. KOVÁCS Ferenc, 1958. 93-98.pp. Kis Kolozs meg nagy Kolozs. /Kisirtos, Arad m., R.; 1949-55./
22. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X./I. 268-272.pp. 37. sz. Hej, szép hat ökröm. /Kisbajom, Somogy m.; 1953./
23. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 153-157.pp. C.n. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
24. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X./III. 438-440.pp. 22. sz. Haj szép hat ökröm. /Kisbajom, Somogy m.; 1959./
25. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 102-104.pp. 47. sz. Az igazmondó lóbbőr. /Siklós, Baranya m.; 1959./

26. BALASSA M. Iván, EA 12812. 103-112.pp. 5. sz. C.n. /Széphalom, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./ MNK 1643B^X - AaTh 1535/elt./
27. DÉGH Linda, EA 7104. 35.p. C.n. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./
28. PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 390-394.pp. 87. sz. Kis Kolozs, Nagy Kolozs. /Kishegyes, Bácska, Ju.; 1960-70./
29. PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 418-421.pp. 102. sz. Kis Péter és Nagy Péter. /Horgos, Vajdaság, Bácska, Ju.; 1960-70./
30. PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 565-566.pp. 187. sz. A bolondos Istuk. /Pince, Mura vidék, Ju.; 1960-70./ AaTh 1643 - AaTh 1535
31. NAGY Géza, 1985. II. 762-765.pp. 122. sz. A cigány meg a pap. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./ AaTh 1528 - AaTh 1535
32. NAGY Géza, 1985. II. 736-740.pp. 114. sz. Kisholod meg Nagyholod. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1968./
33. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 103-107.pp. 117. sz. Kis Miska és nagy Miska. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78./ AaTh 1535 (AaTh 1537)
34. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 319-323.pp. A szegén és a gazdag testvér. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1974./
35. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 352-356.pp. Kis Kolos meg nagy Kolos. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Hidas, Tolna m.; 1973./

MNK 1535^X Szegény ember a tehénbőr árán meggazdagodik

/H 1535; BN 1535/

- IA. Szegény ember egyetlen tehenét levágja, s húsából az egész falut megvendégeli, abban a reményben, hogy ezért őket a falu eszterdeig jól tartja - A nagy lakoma megtörténik, de viszonzásaképpen senki sem hívja meg a szegényemberéket.
- IB. Egy szegény ember fatehenet bíz a falu gulyására. Mikor a csordás elveszíti a tehenet, a szegény ember igazi tehenet követel helyette. Az igazi tehen is hamarosan elpusztul.
- II. A szegény ember az állat bőrével útra kel, leleplez egy hűtlen aszszonyt, s az állatbőrt mint jósoló csodalényt jóáron eladja. Mikor a falusiak ezt megtudják, valamennyi állatukat leöldösik, s a bőrüket a vásárra viszik. Egészen csekély árat kapnak értük.
- III. A falusiak bosszúból szükségüket a szegény ember udvarán végzik. A szegény ember az ürüléket hordókba gyűjti és a hordókkal útrakel.

s ravaszsága folytán sok pénzt kap érte. Erre a falusiak teletöltötenek minden hordót ganéjjal és elviszik a vásárra, de ahogy kínálják a portékájukat, megfogják őket és beviszik a tömlőcbe.

IV. Mikor kiszabadulnak, a szegényembert zsákba teszik, hogy vízbe fojtsák.

Ez ravaszság segítségével innen is megszabadul, helyette egy pásztort dobna a vízbe, aki a neki ígért királyság fejében jószágait a szegényembernek adja. A szegényember a víz partjáról hazatérőkkel elhiteti, hogy jószágát a vízből hozta. Azok valamennyien beugrálnak a vízbe.

1. KISFALUDY Társaság Népmese gyűjteménye, MTAK Kézirat Ms 10.020/VIII. ORBÁN Balázs gy., 50-52.pp. 24. sz. A szegény asszony fia. /Csíkfalva, Csík m.; 1869./
2. NÉPMESEGŰJTEMÉNY, több gyűjtő munkája, MTAK Kézirat Ir. 4-r. 371. BERGER Rózsa gy., 17 a-b. 3. sz. A szegény lakatos. /H.n.; 1860 körül/
3. KRIZA János gyűjteménye, MTAK Kézirat, Ir. 4-r. 409/IV. 118-120 ff. 29. sz. Csalóka. /1863-1872./
4. GONDA Béla, 1877. Nyr. 6. évf. 84-86.pp. A szegény embé. /Rimóc, Nógrád m.; 1877./ H 1535 8.; BN 1535 3.
5. BERZE NAGY János, 1957. II. 542.p. 11. sz. A fatehén. MÁRTON József gy. /Sorkitótfa, Vas m.; 1880-as évek/ BN 1535 11.; MNK 1535^X (AaTh 1536B)
6. ŐSZ János, 1910. Nyr. 39. évf. 381-383.pp. A szegény ember szerencséje. /Pócsfalva, Kisküküllő m.; 1910./ H 1535 11.; BN 1535 9. 1941. 84-87.pp. A szegény ember szerencséje.
7. KOVÁCS Ágnes EA 3912. 66-70.pp. 14. sz. A szegény emberből lett király. /Ketesd, Kolozs m.; 1942./ MNK 1535^X (MNK 1643B^X)
8. BELATINI Braun Olga, NIFA 131-132. 120-121.p. 21. sz. Kézirat. Cserekje Péter. /Csíkszentdomokos, Csík m., R.; 1944./
9. HEGEDŰS Lajos, 1952. 25-30.pp. 1. sz. A szerencsés szegény legény. /Lésped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1950./ MNK 1535^X+ AaTh 1725
10. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 355-359.pp. 87. sz. A szegény ember tehene. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ EA 6001.691-697.pp. 131. sz. =
11. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 359-364.pp. 88. sz. A szegény ember szerencséje. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1951./ MNK 1535^X (MNK 1643A^X) EA 2290. 208-212.pp. C.n. EA 6001. 216-222.pp.24.sz.=

12. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. 43. II. 1-17.pp. A fának eladott tehén. /Lészped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./
MNK 1643A^X + AaTh 1653B + MNK 1535^X
13. FÜLÖP István, EA 8260. 22-23.pp. 14. sz. C.n. /Pakod, Zala m.; 1952./
14. VÖÖ Gabriella, 1969. 141-142.pp. 46. sz. A furfangos szegény ember. /Kraszna, Szilágy m., R.; 1954./
15. VÖÖ Gabriella, 1981. 304-306.pp. 100. sz. C.n. /Kraszna, Szilágy m., R.; 1954./
16. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X./I. 272-274.pp. 38. sz. Gábor és a Györgyök. /Kisbajom, Somogy m.; 1958./
17. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X./III. 440-442.pp. 23. sz. Jóska meg a Ferkók. /Kisbajom, Somogy m.; 1958./
18. NAGY Olga, 1976. 393-398.pp. 74. sz. Ne keresd falu. /Szék, Kolozs m., R.; 1958./ MNK 1535^X AaTh 1540
19. EPERJESSY Ernő, EA 7258. 214-216.pp. C.n. /Szentmihályhegy, Somogy m.; 1963./
20. HORVÁTH István, 1971. 268-272.pp. A szegény ember és a pap. /Magyarózd, Maros-Torda m., R.; Gyi.:-/ MNK 1535^X (MNK 1643A^X)
21. VÖÖ Gabriella, 1981. 297-301.pp. 98. sz. Szoknyás. /Halmagy, Brassó m., R.; 1970./

AaTh 1536A Az asszony a ládában /A hazajáró holttest/

/The Woman in the Chest; H -; BN 1536/

- I. Egy fukar paptól a szegény kántor tanító élelmiszert lop.
- II. A pap kezd gyanakodni és egy ládában átviszi a kántor/tanító/ lakásába édesanyját/szolgálóját/. A kántor lakásában kiderül, hogy a ládában asszony van, a kántor megfojtja és a száját teletömi tőrövel.
- III. Mikor a láda visszakerül a paphoz, a pap azt hiszi, hogy az asszony a tőrőtől fulladt meg. Pénzt ígér a kántornak/tanítónak/, hogy temesse el a holttestet.
- IV. A kántor ehelyett éjszaka visszahozza a holttestet, a kamrába, disznóólba, szalmakazalba állítja, mintha a halott visszatért volna.
- VA. Végül egy csikó hátára köti, és a csikó a hullaszagtól megvadulva a papot agyontapossa.
- VB. Végül eltemeti a halottat, és sok pénzt kap érte.

1. GAAL György, MTAK Kézirat Ir. 4-r. 66. I. 41-43. f. /6. sz./ "2 dik mese" /H.n. 1812-22./
= KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye MTAK Kézirat. Ms 10.020/VII. 26-27 f. /8. sz./ Pap és rektor.
2. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 367/I. 115-116 ff. 17. sz. A furfangos egyházi. /Bereg m.; 1890 kör./
3. BEKE Üdön, 1904. Nyr. 33. évf. 240-242.pp. A mester meg a pap. /Acsád, Vas m.; 1904./ BN 1536 1.
4. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 132-136.pp. 10. sz. A pap két tehene. /Felsőegerszeg, Baranya m.; 1939-40./
5. BANÓ István, 1941. UMNGY. II. 155-156.pp. 21. sz. A tanító megdögleszti a pap disznait. /Kárász, Baranya m.; 1939-40./
6. DÉGH Linda, 1942. II. UMNGY. IV. 178-185.pp. 43. sz. A fehéringes-gatyás gyerek. /Bag, Pest m.; 1940-42./
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 647-656.pp. 287. sz. A fehéringes-gatyás gyerek.
DÉGH Linda, 1965. 129-136.pp. 9. sz. Whiteshirt.
7. DÉGH Linda, 1955. I. UMNGY. VIII. 429-436.pp. 44. sz. A két testvér. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./
8. KOVÁCS Ferenc, 1958. 62-64.pp. A nemes ember kétszáz forintja. /Kisiratos, Arad m. R.; 1949-55./
9. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 25-26.pp. C.n. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
10. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 50-54.pp. C.n. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
11. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X./I. 294-297.pp. 42. sz. A vándorló holttest. /Kisbajom, Somogy m.; 1958./ AaTh 1536A -AaTh 1655
12. ERDÉSZ Sándor, EA 7272. 261-268.pp. 18. sz. A cigány, aki a papnál járt. /Ramocsaháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
13. BALASSA M. Iván, EA 12812. 276-282.pp. 42. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./ AaTh 1536A + AaTh 1537

AaTh 1536B A három vízbe fojtott pap

/The Three Hunchback Brothers Drowned; H -; BN 1726A^X Pórusljárt szerelmesek/

- I. Egy asszonyhoz három pap ígérkezik el estére. Az asszony a férjével, miután a papoktól a pénzt megkapta, elpusztítja őket.
- II. Egy huszárt /vándort/ felfogadnak, hogy egy holttestet dobjon vízbe. Mikor a huszár dolga végezetten visszatér, odaadják neki a második papot is, mondván, hogy nem jól dobta vízbe a halottat, mert íme, visszatért. Ugyanígy dobatták vele vízbe a harmadikat is.
- III. Mikor a huszár harmadszor jön visszafele a vízpartról, megpillant egy papot lóháton. "Szóval lóháton jársz, gazember, azért érsz hamarabb vissza, mint én:" kiáltja, megöli ezt a papot is, vízbe veti s lován nyargal vissza szállásadóihoz.
 1. MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 397/I. 91-92 ff. C.n. /Kolozsvár, Kolozs m.; 1850-es évek/
 2. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye, ESZÉNYI Tamás gy., MTAK Kézirat. Ms 10.020/IV. 58-62.pp. 8. sz. C.n. /1860-as évek/.
ORTUTAY Gyula-KATONA Imre, 1951., 1956. II. 383-388.pp. A három pap.
 3. SZÉKELY Sándor, 1874. Nyr. 3. évf. 369-372.pp. A hamis menyecske. /Gödényháza, Ugocsa m.; 1874./ BN 1726A^X 1.
 4. BERZE NAGY János, MÁRTON József /gy./ 1957. II. 542.pp. 11. sz. = A fatehén. /Sorkitótfalu, Vas m.; 1880-as évek/ BN 1726A^X 4. MNK 1535^X (AaTh 1536B)
 5. LÁZÁR István, 1896. 163-164.pp. 14. sz. Az eltemethetetlen papok. /Miriszló, Alsófehér m.; 1896./ BN 1726A^X 2.
 6. ŐSZ János, 1904. Nyr. 33. évf. 297-299. pp. Barátkádenciák. I. /Pócsfalva, Kis-Küküllő m.; 1904./ BN 1726A^X 3.
1941. 88-92.pp. A három barát.
ORTUTAY Gyula, 1955. III. 561-564.pp. 68. sz. A három barát.
ORTUTAY Gyula, 1957. 478-482.pp. 38. sz. Die drei Mönche.
 7. DOMOKOS János, EA 470. 47-49.pp. 2. sz. A három pap. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./
 8. SZENDREY Ákos, EA 616. 202-209.pp. 39. sz. C.n. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./
 9. BERZE NAGY János, 1940. II. 453-456.pp. 248.sz. A három barát meg a katona. /Szaporca, Baranya m.; 1935./

10. KATONA Imre, EA 8170. XII. fü. 346-352.pp. 7. sz. C.n. /Bogdánd, Szilágy m.; 1942./
11. KATONA Imre, EA 4094. 261-262.pp. 5. sz. C.n. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
12. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 37-38.pp. C.n. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
13. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 188-191.pp. C.n. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
14. NAGY Olga, 1976. 398-404.pp. 75. sz. Papok kátyúja. /Szék, Kolozs m.; 1958./
15. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X./I. 352-354.pp. 63. sz. A keszthelyi huszárok. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-59./
16. DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X. 442-445.pp. 24. sz. Keszthelyi huszárok. /Kisbajom, Somogy m.; 1959./
17. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 263-268.pp. 164. sz. A szép asszonyra pályáztak a papok. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
18. DÉGH Linda, 1960. II. 302-305.pp. 104. sz. Pintyer Marczika halottaskönyve. Ez az olvasmány egy jó énekes asszonyról szól. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1950./
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 674-680.pp. 290. sz. Egy jó énekes asszonyról.
19. BALASSA M. Iván, EA 12812. 285-287.pp. 44. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./
20. BALASSA M. Iván, EA 12812. 330-333.pp. 66. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./
21. DÉGH Linda, EA 7104. 55.p. C.n. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./
22. DÉGH Linda, EA 7104. 98-100.pp. C.n. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./
23. VÖÖ Gabriella, 1969. 148-157.pp. 49. sz. A három pap. /Feketelak, v. Kolozs m., R.; 1967./
1981. 346-354.pp. 118. sz. A három pap. AaTh 1730 + AaTh 1536B
24. PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 475-478.pp. 152. sz. A sült papok. /Magyarszentmihály, v. Torontál m., Ju.; 1960-70./
25. NAGY Géza, 1985. II. 743-748.pp. 116.sz. A szabadságos katona. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1970./ AaTh 326 + AaTh 1536B + AaTh 1563₂

26. NAGY Zoltán, 1987. 195-200.pp. Póruházi szerelmek. /Karancs-keszi, Nógrád m.; 1977./

Irodalom:

KATONA Lajos, 1912. I. 293. A törbe csalt udvarlók.

Irodalmi variánsok:

HISTORIA septem sapientum 94 r-95 r. latin

In: Sztárai Codex Cod. lat. 25. 1474.

HELTAI Gáspár, ? 1572. Kolozsvár, Ponciánus császár históriája. XII. Amantes.

1633. Lőcse, Ponciánus császár históriája. XII. Amantes és további XVII. századi kiadások.

EBERVS Balázs tip. 1573. Ponciánus históriája. XII. Amantes.

In: HEINRICH Gusztáv kiad. 1898. Régi magyar könyvtár V. Bp. 154-162.pp.

AaTh 1537 Az ötször megölt holttest

/The Corpse Killed Five Times; H 1537; BN 1537 Vándorló holttest/

- I. Egy embert meggyilkolnak.
- II. A gyilkos vagy segítőtársa a halottat elviszi a szomszédba, és úgy állítja oda, mintha még élne.
- Egy kocsmá elé vagy valakinek az ablaka alá viszi, dörömböl és öngyilkossággal fenyegetőzik, ha nem engedik be.
 - A kocsmáros mikor reggel halottat talál az ajtókilincsre akasztva, megijed és a szomszéd kertjébe /pajtájába/ viszi a halottat, s olyan pózba helyezi el, mintha lopna.
 - A kert gazdája megüti, a holttest eldől, a szomszéd magát hiszi gyilkosnak. A halottat egy katona viszi tovább szekéren vagy árusító kosárban/zsákban/.
 - Az árusító vagy a katona a holttestet vízbe akarja dobni, de helyette csónakra ülteti, amelyet vízbe lök.
 - Egy vadász vagy a csónak tulajdonosa lelövi a holttestet, aki a vízbe esik.
- MERÉNYI László, 1861. II. 213-228.pp. 13. sz. Bolond Jankó. /1861./ BN 2.; AaTh 326 - MNK 1643A^X - AaTh 1537
BENEDEK Elek, 1894-1896. MMMV. V/1. 100-107.pp. 17. sz. Bolond Jankó.

- BENEDEK Elek, 1885. 75- pp. A szegény ember vaksága. /Székelyföld, 1880-as évek/ AaTh 1380(AaTh 1537)
- BERZE NAGY János, ISTVÁNYFY Gyula (gy.), 1957. II. 544.p. 3. sz. Bolond Jankó meg az ördög. /Parád, Heves m.; 1890./ MNK 1643A^X (AaTh 330) + AaTh 1537
- ŐSZ János, 1904. Nyr. 33. évf. 299-301.pp. 6. sz. Barátkádenciák II. /Pécsfalva, Kis-Küküllő m.; 1904./ H 4.; BN 4.; MNK 1729^X + AaTh 1537
- SEBESTYÉN Gyula, 1906. MNGY. VIII. 444-461.pp. 4. sz. Csacsi Csicca. /Köveskállya, Zala m.; 1906./ H 3.; BN 5.; MNK 2101B^X + AaTh 1408 + AaTh 1381E + MNK 1643B^X + AaTh 1691 + AaTh 1387^m + AaTh 1537
- BERZE NAGY János, 1940. II. 461-464.pp. 253.sz. A pékné mög a pap. /Tarcapuszta, Baranya m.; 1934./ AaTh 1360C + AaTh 1537
- NAGY Olga, 1976. 363-368.pp. 64. sz. A szegény ember meg a fais-ten. /Szék, Kolozs m., R.; 1950./ AaTh 1380 + AaTh 1537
- VŐŐ Gabriella, 1981. 331-334.pp. 112. sz. C.n. /Bogdánfalva, Moldva, R.; 1953./ AaTh 1380 + AaTh 1537
- BODNÁR Bálint, EA 9918. 164-168.pp. A bátor katona./Ajak, Szabolcs-Szatmár m.; 1955./ AaTh 1537 + AaTh 1281
- ANDRÁSFALVY-KOVÁCS, EA 8728. 458-464.pp. 80. sz. A három testvér. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ MNK 1643A^X + AaTh 1537 + AaTh 1653B(töredék)
- ERDÉSZ Sándor, 1968. 410-414.pp. 196. sz. Az orvvadász. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./ eltér.
- BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 18-22.pp. 6. sz. Bolondos Jankó. /Siklós, Baranya m.; 1959./ MNK 1643A^X - AaTh 1537
- VŐŐ Gabriella, 1981. 343-345.pp. 117. sz. A harangozóne esete a kántorral. /Nagykedde, Hargita m., R.; 1960./ AaTh 1380 + AaTh 1537 eltér.
- BALASSA M. Iván, EA 12812. 276-282.pp. 42. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./ AaTh 1536A + AaTh 1537
- SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 103-107.pp. 117. sz. Kis Miska és nagy Miska. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78./ AaTh 1535 (AaTh 1537)

16. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 308-310.pp. A szegén ember és a jegyző. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd. Tolna m.; 1972./ AaTh 1380 (AaTh 1537)
17. NAGY Zoltán, 1987. 214-217.pp. Az átváltozó halott. /Zabar, Nógrád m.; 1978./

MNK 1537A^X A többször megölt fukar anyós

/H- ; BN 1537/

- I. Egy fukar anyós föl akarja akasztani a menyét. De mikor megmutatja neki, hogy kell magát fölakasztani, saját magát akasztja föl.
- II. A menyé levágja a kötélről és a kemence padkájára ülteti kását téve eléje, mintha enne.
- III. Mikor férje észreveszi, hogy az anyja halott, megijed, hogy őt fogják gyanúsítani, hogy megölte az anyját. Ezért a szomszéd kertjébe viszi, mintha káposztát lopna. A szomszéd ráüt egy bottal és megijed, hogy megölte. A pap ablaka alá viszi, és az ijedt pap eltemeti.
1. GAAL, Georg 1822. 276-289.pp. 12. sz. Die geitzige Bäuerinn. /Bécs, 1800-as évek eleje/ H 1537 1.; BN 1537 1.
 2. ISTVÁNYFY Gyula, EA. 4637. 241-244.pp. 13. sz. A kit négyszer agyonütöttek. /Mátraballa, Heves m.; 1890-es évek/ BN 1537 3. ISTVÁNYFY Gyula-BODGÁL Ferenc, 1963. 262-264.pp. 18. sz. Akit négyszer agyonütöttek. AaTh 1458 + MNK 1537A^X
 3. BODNÁR Bálint, EA 9650. 16-18.pp. 7. sz. Egy fösvény asszony és a fia. /Döge, Szabolcs-Szatmár m.; 1952./ AaTh 1458 + MNK 1537A^X

AaTh 1538 Ludas Matyi

/The Youth Cheated in Selling Oxen; H 1538; BN 1538/

- I. Egy fiú libákat hajt a vásárra. Összetalálkozik földesurával s az alkudni kezd a libákra. Sokallja a fiú által kért összeget, lehúztatja a tíz körméről, megbotoztatja s libáit minden fizetség nélkül elhajtja. Matyi megfogadja, hogy háromszor fogja az urat megverni s három ízben veszi meg rajta a libái árát.
- II. a. Matyi, mint ács álruhában megjelenik, becsalja az erdő mélyére a földesurat, kiveszi zsebéből a pénzt s elveri. A földesúr belebetegszik.
- b. Matyi megjelenik, mint orvos. Kiküldi a cselédséget a szobából, betömi a földesúr száját, megkötözi, kiveszi a zsebéből ismét a libái árát s másodszor is megveri.

c. Mikor a földesúr a kétszeri verésből felépülve először indul határt nézni, Matyi felbízta egy másik suhancot, hogy menjen oda lóháton a földesúr hintójához és kiáltja el magát, hogy ő a Ludas Matyi. Matyi az egyedül maradt földesurat harmadszor is megveri, s kiveszi zsebéből a libái árát.

1. HALÁSZ Ignác, 1889. Nyr. 18. évf. 373-376.pp. Lúdas Matyi. /Csetény, Veszprém m.; 1889./ H 1.; BN 2. SCHWIMMER Rózsika, 1928. 43-46.pp. Matyi of the geese.
2. VARGA Ignác, 1903. Nyr. 1903. 32. évf. 180.p. Mese kezdete Ludas Matyiról. töredék. /Felsőőr, Vas m.; gyi.: -/
3. KATONA Imre, EA 8170. XIII. fü. 1-4.pp. 15. sz. C.n. /Bogdánd, Szilágy m.; 1942./ bővebb
4. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 246-250.pp. 37. sz. Veresvitéz királyfi, meg a király három lánya. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1952./ EA 6001. 739-744.pp. 140. sz. Veresvitéz királyfi, meg a király három lánya. AaTh 883B + AaTh 1538
5. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 257-263.pp. 39. sz. Az okos királykisasszony. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1952./ EA 6001. 663-673.pp. 127. sz. AaTh 883B (AaTh 1538 - AaTh 879)
6. FÜLÖP István, EA 8260. 33-37.pp. 20. sz. Ludas Matyi meg a pap. /Pakod, Zala m.; 1952./
7. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 123-124.pp. 83. sz. Ludas Matyi. /Istensegítség, Bukovina, R.; Nagyvejké, Tolna m.; 1961./

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1934. 156-157.p. 127. sz. Ludas Matyi.
- KOROMPAY Bertalan, é.n. Lúdas Matyi meséje az ukrán és az orosz néphagyományban. Részl. a Pais-Emlékkönyvből 1-7.p.
- KATONA Lajos, 1912. I. 323-329.pp. Ludas Matyi.

Irodalmi, ponyvai feldolgozások:

- TATÁR Péter, 1864. 86-90.pp. 20. sz. OSZK 13/15. Ludas Matyi élete és kalandjai. = EA 8274/140.
- RÓZSA Kálmán, /kiad./ 1894. Ludas Matyi élete és kalandjai. Ponyva.
- KORMOS István, 1960. 135-136.pp. Matyi, der Gänsejunge.

AaTh 1539 Csalóka Péter

/Cleverness and Gullibility; H 1539; BN 1539/

- I. Egy embert súlyosan megkárosítanak s elhatározza, hogy bosszút áll ezért, vagy, mint köztudomásúan tréfás szegényember, felszólítást kap a gazdától, hogy csapja be őt.
- II. Csalóka bemegy a kocsmába s előre kifizeti a fogyasztást, azután meghívja barátait vagy ellenfeleit mulatni. Mikor fizetésre kerül a sor, földhöz vágja kalapját, s a kocsmáros azt mondja, hogy minden ki van fizetve. Megveszik tőle a kalapot jópénzen. Mikor kipróbálják, rájönnek, hogy Cs.P. becsapta őket.
- III. Mikor felkeresik, hogy számonkérjék tőle, újabb "csodálatos" tárgyat ad el még nagyobb összegért. Ezt is kipróbálják s rájönnek, hogy Cs.P. ismét lóvá tette őket.
- IV. Felkeresik Pétert otthonában, hogy megbüntessék. Péter halottnak tette magát s felesége egy "csodatevő" bottal /vagy hangszerrel/ feltámasztja. Megveszik azt is.
- V. Vége azonos az AaTh 1535-ös mesével.
1. ERDÉLYI János, 1846-1848. III. 278-286.pp. 10. sz. A diákok meg a szegény ember. /Mármarosziget, Máramaros m.; 1847./ BN 1.
ERDÉLYI Jánoshoz küld. kézirat. MTAK Kézirat. Ir. 8-r. 206. 169 f. 4. sz. A Diákok meg a szegény ember. MNK 1539A^X - AaTh 1539
BENEDEK Elek, 1894-1896. MMM. IV/1. 120-125.pp. 22. sz. A talléros kalap.
 2. KRIZA Jánoshoz küld. NM., MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/I. 42 f. 13. sz. Egy özvegy asszonynak... /Székelyföld/
 3. KRIZA Jánoshoz küld. NM., MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/I. 42a-42b. ff. 24. sz. Cím nélkül. /Székelyföld/
 4. OLOSZ Katalin, 1972. 168-169.pp. A kecskés ember. /Udvarhelyszék, Udvarhely m.; 1890-es évek/
 5. POLLÁK Miksa, Ida, Sarolta, EA 3552. 47-52.pp. Csalóka Péter. /Rábaköz, Győr m.; 1890./ MNK 1539A^X - AaTh 1539
 6. SZINI Péter, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 367. I. 120-121. ff. 21. sz. A rászedett csipkések. /Bereg m.; 1890 körül/
 7. MAILAND Oszkár, 1905. MNGY. VII. 543-546.pp. 13. sz. A szegény ember és a zenészek. /Szováta, Maros-Torda m.; 1901-1903./ H 3.; BN 3.; MNK 1960G^X + AaTh 1539

8. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 112-113.pp. 30. sz. Tréfás Jankó. /Egyházaskér, Torontál m.; 1914./ BN 6.
 9. BERZE NAGY János, 1940. II. 424-427.pp. 231. sz. A fortélos öreg. /Tarcapuszta, Baranya m.; 1936./
 10. KOVÁCS Ágnes, 1943. UMNGY. V-VI./II. 26-33.pp. 50. sz. Csalóka Péter. /Kettesd, Kolozs m.; 1941./
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 695-703.pp. 293. sz. Csalóka Péter. MNK 1539A^X (AaTh 1539)
 11. KOVÁCS Zoltán, EA 3104. 3-6.pp. Csalóka Péter. /Rétközberencs, Szabolcs-Szatmár m.; 1941./ MNK 1539A^X (AaTh 1539) + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
 12. KOVÁCS Ágnes, EA 6994. I. 177-180.pp. 38. sz. C.n. /Lésped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./
 13. ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes, EA 7120. 186-188.pp. 31. sz. Az egyszeri cigány. /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ MNK 853B^X + AaTh 1539
 14. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 268-272.pp. 165. sz. Csalóka Péter, aki a tyukokat hozta és a katonákat tanálta. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
 15. NAGY Olga, 1976. 405-408.pp. 76. sz. Ravasz Jancsi sürgönyözőt árul. /Szék, Kolozs m., R.; 1961./
 16. NAGY Géza, 1985. II. 751-753.pp. 118. sz. Hüvelyk Matyi. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1964./ MNK 1539A^X - AaTh 1539
 17. PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 559-564.pp. 185. sz. Az öregasszony és egy fia. /Pince, Muravidék, Ju.; 1960-70./ MNK 1539A^X - AaTh 1539
 18. NAGY Géza, 1985. II. 748-750.pp. 117. sz. A juhászok meg a cigány. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1969./
 19. NAGY Zoltán, 1987. 113-120.pp. A három gazdag mészáros. /Zagyvaróna, Nógrád m.; 1977./
- Ponyvai feldolgozás:
BUCSÁNSZKY Alajos kiad., 1873. OSZK. 43/22. = EA 8274/32. Bohó Misi élete és csínjei. III.

MNK 1539A^X Csalóka Péter /Magyar típusa/

/ H 1539; BN 1539/

- I. Egy szegény ember mindenkit megcsal, ezért Csalóka Péternek hívják.
- II. Csalóka bemegy a kocsmába, s előre kifizeti a fogyasztását, azután meghívja barátait vagy ellenfeleit mulatni. Mikor fizetésre kerül a sor, földhöz vágja a kalapját, s a kocsmáros azt mondja, hogy minden ki van fizetve. Megveszik tőle a kalapot jópénzen. Mikor kipróbálják, rájönnek, hogy Cs.P. becsapta őket.
- III. Mennek felkeresni Pétert, aki a kölesföldön egy nagy ferde fát támaszt. Azt mondja, hogy azért tartja a fát, hogy a kölesre ne zuhanjon. A károsultak felajánlják, hogy odaállnak Péter helyére, hogy ő mehesse haza a pénzért. Péter beleegyezik, de kölcsön kéri az egyik lovat, hogy gyorsabban hazaérjen.
- IV. Péter a lovat eladja, farkát levágja és egy tóban egy cölöphöz köti. Messziről kezd kiabálni, hogy jöjjenek segíteni, mert a ló a vízbe fulladt. Mikor a károsultak kiugranak a fa alól, akkor látják, hogy a fa nem dül el, hanem csak ferdén nőtt. Mikor elmennek a lovat kihúzni, akkor a farka a kezükben marad.
- V. Közben este lett és feljön a hold. Csalóka Péter a talpait az égnek fordítja, s ezt azzal magyarázza, hogy a hold melegíti a talpát. A legények a példát követik, és közben Péter ellop mindkettőtől egy-egy csizmát.
- VI. Vége azonos az AaTh 1535-ös mesével.
1. ERDÉLYI János, 1846-1848. III. 278-286.pp. 10. sz. A diákok meg a szegény ember. /Máramarossziget, Máramaros m.; 1847./ BN 1539 1. ERDÉLYI Jánoshoz küld. kézír., 1847. MTAK Kézirat. Ir.8-r. 206. 169. f. 4. sz. A Diákok meg a szegény ember. MNK 1539A^X - AaTh 1539
 2. BENEDEK Elek, 1894-1896. MMMV. IV/1. 120-125.pp. 22. sz. A talléros kalap.
 3. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye, KAZINCZY Gábor gy., MTAK Kézirat. Ms. 10.020. VI. 41-44. 17. sz. /Bánfalva, Borsod m.; 1863./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
 4. POLLÁK Miksa, Ida, Sarolta, EA 3552. 47-52.pp. Csalóka Péter. /Rábaköz, Győr m.; 1890./ MNK 1539A^X - AaTh 1539
 5. KOCSIS Lajos, EA 501. 64-73.pp. Csalóka Péter. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄

5. KOVÁCS Ágnes, 1943. UMNGY. V-VI. II.köt. 26-33. pp. 50. sz. Csalóka Péter. /Kettesd, Kolozs m., R.; 1942./ ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 695-703.pp. 293. sz. Csalóka Péter. MNK 1539A^X (AaTh 1539)
6. KOVÁCS Zoltán, EA 3104. 3-6.pp. Csalóka Péter /Rétközberencs, Szabolcs-Szatmár m.; 1941./ MNK 1539A^X (AaTh 1539) + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
7. KATONA Imre, 1972. 308-321.pp. Csalóka Péter. /Kopács, v. Baranya m., Ju.; 1942./ EA 8218. 480-502.III. C.n.; MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
8. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, Kovács Ágnes gy., 1960. III. 687-694.pp. 292. sz. Tréfa./Kettesd, Kolozs m., R.; 1942./ AaTh 1655 - MNK 1539A^X + AaTh 1685 - AaTh 1573^X
9. NAGY Olga, 1983. 92-95.pp. 28. sz. A mennyből jött ember. /Szék, Kolozs m., R.; 1943./ AaTh 1540~MNK 1539A^X
10. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 364-369.pp. 89. sz. Csalóka Péter. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./ EA 6001. 473-481.pp. 97.sz.Csalóka Péter. EA 2990. 155-160.pp. Csalóka Péter. MNK 1539A^X + AaTh 1685 (AaTh 1525H₄)
11. VÜÖ Gabriella, 1981. 291-297.pp. 97. sz. Csaló Pál. /Trunk, Moldova, R.; 1953./ MNK 1539A^X - AaTh 1685
12. HUNYADI András, 1956. 133-142.pp. Csalóka Péter. /Zselyk, Beszterce-Naszód m., R.; 1956./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
13. ERDÉSZ Sándor, EA 6544. 149-153.pp. C.n. /Nyírvasvári, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
14. BOSNYÁK Sándor, EA 12.884. 44-47.pp. 16. sz. Csalóka Péter. /Siklós, Baranya m.; 1959./ MNK 1539A^X (MNK 853B^X)
15. VÜÖ Gabriella, 1969. 107-110.pp. 27. sz. Csalóka Péter. /Csákova, Temes m., R.; 1961./ MNK 1539A^X + AaTh 1685
16. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 125-131.pp. 84. sz. Csalóka Péter. /Istensegíts, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
17. NAGY Géza, 1985. II. 751-753.pp. 118. sz. Hüvelyk Matyi. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1964./ MNK 1539A^X - AaTh 1539

18. PENAVIN Olga, 1971a. UMNGY. XVI. 559-564.pp. 185. sz. Az öregasszony és egy fia. /Pince, Muravidék, Ju.; 1960-70/ MNK 1539A^X + AaTh 1539
19. VÖÖ Gabriella, 1981. 308-309.pp. 102. sz. Pekála. /Nagymoha, v. Brassó m., R.; 1967./ csonka.
20. SEBESTYÉN Ádám, 1979. I. 51-56.pp. 12. sz. Csalóka. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972-77./ MNK 1539A^X - MNK 853B^X + AaTh 1685
21. NAGY Zoltán, 1987. 105-109. Csalóka Péter. /Vizslás, Nógrád m.; 1979./ AaTh 1525H₄ + MNK 1539A^X + AaTh 1685
22. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 369-372.pp. Csalóka Péter. /Istensegíts, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1982./

Ponyvai feldolgozás:

- BARTALITS Imre, 1877. OSZK. 20/23. 31 p. = EA 8274/99. A Híres Csalóka Péter élete és nevezetesebb kalandjai. /1865./ ad. MNK 1539A^X + AaTh 1610.
- JÓKAI Mór, 1856. 59-73.pp. 1. sz. Csalóka Péter kalandjai /1856./ 1872. 43-55.pp.25. sz. = 1904. 42-53.pp.25. sz. = /H 1539. 1./ MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄
- vö. BUCSÁNSZKY Lajos, 1873. OSZK 16/8 Csalóka Péter élete és kalandjai. 1889. OSZK 27/39. 1894. OSZK 32/4. 1897. OSZK 29/11. 1899. SZ.Z.SZ. 3232. 1909. OSZK 37/114. MNK 1539A^X + AaTh 1685 + AaTh 1525H₄

AaTh 1540 A mennyből jött ember /A paradicsomból való diák/

/The Student from Paradise (Paris); H 1540; BN 1540 A paradicsomi utas/

- I. Szállást vagy ételmezt kérő utas elhiteti az együgyű asszonnyal, hogy a mennyországból jött. Az asszony ajándékot küld vele meghalt hozzátartozójának.
- II. A hazatérő férj az utas után lovagol, hogy az elvitt holmit visszaszerezze. Az utas csellel megszerzi a férj lovát.

- A. Olyan útra küldi a férjet, ahol lóval nem lehet menni, csak gyalog. Utána elloppja a rábízott vagy a fához kötött lovat.
- B. Felajánlja, hogy ellovagol a keresett ember után, ha a férj elvállalja az ő munkáját. /Változó: ferde fa megtámasztása, méhek füstölése, kalap alatt levő madárra vigyázás/
- III. A hazatérő férj otthon azt mondja, hogy a lovat is elküldte az elhunytak a mennyországba.
1. IPOLYI Arnold, 1914. MNGY. XIII. 453-457.pp. 99. sz. A Szükség. /Vajka, Pozsony vm.; gyi.: -/ BN 2.; AaTh 1381E + AaTh 1541 + AaTh 1384 + AaTh 1540
2. KÁNTOR Pál, 1883. Nyr. 12. évf. 376.p. Tréfás mesék I. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1883./ H 2.; BN 1. BINDER Jenő, 1919. Ethn. 30. évf. 108-109.pp. Magyar adalékok Antti Aarnenak: "Az égből jött ember-ről szóló mesetanulmányához.
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914. I. 111-115.pp. 31. sz. A kitanult katona. /Magyarszentmihály, Torontál m.; 1914./ H 1.; BN 3.; AaTh 1540 + AaTh 1384 (MNK 1231^X + MNK 1284^X + MNK 1232^X)
4. BAKÓ István, EA 496. 51-56.pp. 5. sz. Három diák. /Sárospatak, Zemplén m.; 1914./ AaTh 1848^X + AaTh 1540
5. RUBOVSKY Ferenc, EA 477. 83-85.pp. 18. sz. A becsapott zsidó. /Kisvárd, Szabolcs m.; 1914./
6. KOVÁCS Ágnes, 1943. I. UMNGY. V-VI. 158-159.pp. /Kettesd, Kolozs m.; 1940-42./
7. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 179-181.pp. A menasági koldus. /Székelyföld; 1940-60./
8. NAGY Olga, 1983. 92-95.pp. 28. sz. A mennyből jött ember. /Szék, Kolozs m., R.; 1943./ AaTh 1540~MNK 1539A^X
9. NAGY Olga, 1976. 393-398.pp. 74. sz. Nekeresd falu. /Szék, Kolozs m., R.; 1958./ MNK 1535^X~AaTh 1540
10. VÖÖ Gabriella, 1981. 235-238.pp. 51. sz. A menasági koldus. /Gvoszény, Moldva, R.; 1958./
11. NAGY Olga, 1976. 437-443.pp. 85. sz. Együgyű Péter. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./ AaTh 1358C - AaTh 1540
12. NAGY Olga, 1976. 372-375.pp. 67. sz. A mennyből jött ember. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./ AaTh 1385 + AaTh 1384 + (AaTh 1540)

13. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 274-287.pp. 167. sz. Egy fiatalember jött az uton, egy asszony kérdezte tülle, honnen jön? /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
14. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 272-273.pp. 166. sz. Az asszony összetanálkozott az uton egy emberrel. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1961./
15. VÖÖ Gabriella, 1981. 245-251.pp. 5. sz. Vót egyszer egy kereskedő ember. /Búza, Kolozs m., R.; 1964./ AaTh 1385 + AaTh 1384 (AaTh 1540 + AaTh 1528)
16. VÖÖ Gabriella, 1981. 238-241.pp. 52. sz. A túlvilági ember. /Nagymoha, Brassó m., R.; 1967./ AaTh 1385 + AaTh 1540
17. NAGY Zoltán, 1987. 162-166.pp. Bolond asszony a vásáron. /Maconka, Nógrád m., 1983./ AaTh 1385 + AaTh 1540

Irodalmi változatok:

- KÓNYI János, 1782. /1981./ I. 16-17.pp. C.n.
- GYÓRI Kalendárium, 1788. In: SZILÁGYI Ferenc, 1983. 101-103. A paradicsomot járt deák.
- PESTI s Posonyi ó és új magyar kalendárium 1793.
- HASZNOS Multságok 1821.

Irodalom:

- AARNE, Antti 1915. Der Mann aus dem Paradiese FFC 22.
- BINDER Jenő, 1919. Ethn. 30. évf. 106-111.pp. Magyar adalékok Antti Aarnenak: "Az égből jött ember"-ről szóló mesetanulmányához.
- GYÖRGY Lajos: 1938. 226-228.pp. 133. sz. A paradicsomból jövő ember. 1934. 180.p. 169. sz. Paradicsomból jövő ember.

AaTh 1541 Mikor jönnek az aprószentek /Szükség/

/For' the Long Winter; H -; BN 1541/

Egy ember húst vagy pénzt akar aprószentekre vagy szükség esetére tartalékolni. Buta felesége azt hiszi, hogy személy/ek/ről van szó, férje távollétében a tartalékot elajándékozza egy koldusnak vagy cigányoknak.

1. IPOLYI Arnold, 1914. MNGY. XIII. 453-457.pp. 99. sz. A Szükség. /Vajka, Pozsony m.; 1850-es évek/ BN 1.; AaTh 1381E + AaTh 1541 + AaTh 1384 + AaTh 1540

2. SZINI Péter, MTAK Kézirat Ir. 4-r. 367/I. 108-109 ff. 14. sz. A bolondos asszony. /Bereg m.; 1890 körül/ AaTh 1541 + AaTh 1293A^X + AaTh 1383 + AaTh 1791 + AaTh 1525H₄
3. NAGY Olga, 1983. 95-99.pp. 29. sz. Bolond lyukból bolond szél fúj. /Búza, Kolozs m., R.; 1964./ AaTh 1450 (AaTh 1384/AaTh 1245 + AaTh 1541 + AaTh 1319A^X/)

Irodalom:

- AARNE, Antti 1915. Der Mann aus dem Paradiese. Helsinki FFC 22.

AaTh 1541^{XX} A cigány rászedi a susztert

/The Student Betrays the Shoemaker; H -; BN -/

Cigány ravaszsággal szerez magának új csizmát.

1. VÖÖ Gabriella, 1969. 240-241.pp. A lakkos száru csizmák. /Magyar-szentmárton, Temes m, R.; 1967./

MNK 1542A^{XX} Kocsis helyettesíti a földesurat

/H -; BN -/

Egy földesúr nagyon szerette a gyerekeket, de neki nem lehetett, ezért kérte a kocsisát, hogy helyettesítse őt, ígért még 1000 forintot is. A helyettesítés olyan jól sikerült, hogy ikrek születtek, ezért a kocsis 2000 forintot kapott. Később visszatér a kocsis, hogy kéne neki egy kis föld is, mert ha nem csúszott volna meg a lába a parkettán /selyem paplanon/, akkor még két fiú lett volna.

1. BURÁNY Béla, 1984. 117.p. 60. sz. A fiú csinálása. /Zenta, Bácska, Ju.; 1950-es évek/
2. VÖÖ Gabriella, VÖÖ István gy., 1969. 187-189.pp. Ügyes János, eszes Kati. /Ótelek, Temes m, R.; 1967./
- NAGY Olga, 1983. 243-245.pp. 75. sz. Ügyes János, eszes Kati.

AaTh 1543 Isten hitelezője/Not One Penny Less; H -; BN 1728^X/

- I. Szegény ember bizonyos összegű pénzért Istenhez fohászkodik, ha kevesebbet kap, el sem fogadja. Egy ember kipróbálja, s a kívánt összeget egy forint híjával ledobja az útra vagy másképpen juttatja a szegény emberhez. A szegény ember elteszi a pénzt azzal, hogy egy forinttal tartozik neki az Isten.

II. Mikor a szegény ember nem hajlandó visszaadni a pénzt, bíróságra kerül az ügy. A szegény ember a próbáratevőtől ruhát kér, abban megy a bíró elé. A bíróságon panaszodik, hogy a panaszos olyan fukar, hogy a rajta levő ruhát is követeli tőle. A bíróság a panaszost bolondnak nyilvánítja, s elutasítja.

III. A hiányzó pénzt a szegény ember egy paptól szerzi meg, aki magát Isten fiának mondja.

- MERÉNYI László, 1862. I. 211-217.pp. 9. sz. Az obsitos. /Sajó-völgy, Borsod m.; 1862./
- RUBOVSKY Ferenc, EA 477. 74-75.pp. 13. sz. C.n. /Kisvárd, Szabolcs m.; 1914./
- BENE Lajos, 1931. II. 145-150. pp. 16. sz. A furfangos katona. /Nagykunság; é.n./
- KOVÁCS Ágnes, 1943. UMNGY. V-VI. II. köt. 43-45.pp. 55. sz. Adj Uram Isten száz forintot. /Keted, Kolozs m., R.; 1941./
ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 739-740.pp. 311. sz. Adj, Uram Isten, száz forintot.
- KOVÁCS Ágnes, EA 3912. Kézirat. 146-148.pp. 40. sz. C.n. /Keted, Kolozs m., R.; 1941./
- MAKRA Sándor, EA 9296. 318-319.pp. 21. sz. A cigány meg a pap. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1950./ AaTh 1543/hiány./ + AaTh 1240
- BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 369-373.pp. 90. sz. A szabadságos katona. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1951./
EA 2990. 195-199.pp. 21. sz. C.n.
EA 6001. 196-202.pp. 21. sz. A szabadságos katona.
ORTUTAY-KATONA, 1951, 1956. II. 376-382.pp. 46. sz. Az obsitos katona. AaTh 1543 + AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A
- BODNÁR Bálint, EA 10137. Kézirat. 256-258.pp. 39. sz. Az ecceri cigány. /Kisvárd, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./
- BOSNYÁK Sándor, EA 12884. Kézirat. 109.pp. 51. sz. Az Uristen forintjai. /Siklós, Baranya m.; 1959./
- BOSNYÁK Sándor, EA 12713. Kézirat. 50-51.pp. 16. sz. Hogyan vett a cigány szamarat? /Mohács, Baranya m.; 1959./
- NAGY Olga, 1976. 444-446.pp. 87. sz. Az Isten száz pengő forintja. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./
1977. 291-292.pp. 152. sz. Isten száz pengő forintja. /Szék, Kolozs m., R.; 1959./

12. VÖÖ Gabriella, 1981. 257.p. 64. sz. Cigány és az imádság. /Székelykeresztúr, Hargita m., R.; 1958./

13. NAGY Géza, 1985. II. 753-756.pp. 119. sz. A cigánykatona meg a kiráj. /Karcsa, Zemplén m.; 1969./ AaTh 1543/hiány/ + AaTh 1545

14. NAGY Zoltán, 1987. 149-150.pp. Akit megsegített Jézuska /Hasznos, Nógrád m.; 1978./

Irodalmi feldolgozás:

VAS Gereben, 1856. IX. 431.p. 153. sz. Teljesült kívánság.

1856. 1. füz. 2. kiad. 153-154. C.n.

1856. 2. füz. 162-164. C.n.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 209.pp. 227. sz. Teljesült kívánság.

1938. 238-240.pp. 139. sz. Teljesült kívánság.

AaTh 1544 A székely katona és az öreg szász

/The Man who Got a Night's Lodging; H -; BN -/

Egy székely katona egy öreg szászhoz megy, aki őt nem ismeri. Úgy mutatkozik be, mint a régi katonabajtársának a fia. Az öreg embertől a legfinomabb ételt és italt kényszeríti ki.

1. VÖÖ Gabriella, 1969. 203-205.pp. A székely katona és az öreg szász. /Görgényüvegcsúr, Maros-Torda m., R.; 1968./

Irodalom:

MOSER-RATH, Elfriede 1986: Gast: Der Schlaue G. im Nachtquartier.

EM 5. köt. 2/3. füz. 727-729.pp.

AaTh 1544A^X Bocskorondi király és Ludamenti király

/A Soldier's Riddle; H -; BN 1616^X/

Két katona szállást kér és kap egy háznál. Vacsorára szárazbabot kapnak, de csak ímmel-ámmal esznek, mert észrevették, hogy a kemencében liba sült, és van a háznál kolbász meg háj is. Hajnalban felkelnek, a tepsibe a liba helyére egy rossz bocskort tesznek, s a hájat és kolbászt is lekasztják és azzal búcsúznak, hogy:

"Háj, háj, el kell menni, mert Bocskorondi király kiverte Ludamenti királyt Tepsivárból, azt kell megvédeni."

Mikor megvirrad, akkor jönnek rá a háziak, hogy a katonák becsapták őket.

1. BERZE NAGY János, 1957. II. 559.p. 5. sz. C.n. /Gyöngyös, Heves m.; 1896./ BN 1616^X 5.

2. RUBINYI Mózes, 1902. Nyr. 31. évf. 147.p. A hamis katonák. /Moldva, 1902./ BN 1616^X 1.
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 115.p. 19. sz. A bocskordi kiráj kitutta a ludamenti kirájt. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./ BN 1616^X 2.; AaTh 1544A^X + AaTh 1775
4. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 183.p. 58. sz. A bocskordi kiráj kiverte a ludamenti kirájt. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./ BN 1616^X 3.
5. BONDÁR György, EA 1879. 31/a. A katona meg az asszony. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./
6. SZENDREY Ákos, EA 616. 191-192.pp. 30. sz. C.n. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./
7. NAGY Olga, 1977. 386-387.pp. 228. sz. A háj. /Szék, Kolozs m., R.; 1958-60./
8. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 385-394.pp. 190. sz. Két katona ment szabadságra fele, de sehol sem vót világ, csak a papnál. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
9. PENAVIN Olga, 1984. II. 157-158.pp. 97. sz. C.n. /Egyházaskér, Bánság, Ju.; 1971-77./ AaTh 1544A^X - AaTh 1573^X
10. SEBESTYÉN Ádám, 1979. I. 145-146.pp.41. sz. Bocskorbén kirájfi. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78./
11. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 327-328.pp. A vándor obsitos. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1971./
12. NAGY Zoltán, 1987. 126-127.pp. Háj, háj, háj, el kell menni már. /Terény, Nógrád m.; 1976./ eltér

Irodalom:

- TOMKOWIAK, Ingrid 1987. General Gänsewitz
EM 5. köt. 4/5. füz. 983-986 f.

AaTh 1545 A soknevű legény

/The Boy with Many Names; H-; BN 1566^X/

- IA. Egy ember bosszút akar állni a királyon.
IB. Egy katona magáévá akarja tenni a királylányt.
II. Bemegy a palotába, mint borbély, aki a királyt akarja megborotválni.
Az első őrnél "Pálinká"-nak mondja magát, a másikonál "Tegnapelőtt"-nek, a királynál "Kilátott ilyent"-nek/A/ vagy "Jobban b... d"-nak/B/, a királynénál "P...szőr"-nek, a királykisasszonynál "Túrósrétes"-nek, a szakácsnénál pedig "Macská"-nak.

- III. Éjszaka a borbély a királykisasszonyhoz megy, aki kiabálni kezd, hogy Túrósrétes nyomja a hasát. Végre az anyja hozzámegy, és ő is kiabálni kezd: P...szőr a lányom hasán. De a király szerint ott annak a helye./A/ A király a lányához megy és odaszól a borbélynak: "Ejnye, Jobban b... d!" Mire a borbély: "Köszönöm, elég volt"./B/
IVA. Reggel a borbély borotválja a királyt, de csak a fél arcát. Valami ürüggyel elmegy. A király utánafut és kiabál: Ki látott ilyent, de mindenki azt hiszi, hogy a félig megborotvált arcára céloz. Mikor a kapuhoz ér, az őr földön hever. Őt Pálinka ütötte le. Utána kiderül, hogy a legénynek több neve van.
IVB. A legény elmenekül, a király utánafut. Az egyik őrtől kérdi, hol van Jobban b... d, de ez csak Tegnapelőttöt említi, másik őr pedig Fehércipót.
1. BENEDEK Elek, 1894-1896⁴. MMMV. V/1. 267-272.pp. 55. sz. A soknevű királyfi. /Székelyföld, Gyi.: -/
 2. SZENDREY Ákos, EA 616. Kézirat. 200-201.pp. 37. sz. C.n. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./
 3. BERZE NAGY János, 1957. II. 554.p. 1. sz. C.n. /Pancsova, Torontál m., R.; 1919./ BN 1566^X 1.
 4. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 750-755.pp. 314.sz. A borbély. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 44.p. 16. sz. /Dél-Magyarország, 1872-1919./
 5. NAGY Géza, 1985. II. 753-756.pp. 119. sz. A cigánykatona meg a kiráj. /Karcza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1969./ AaTh 1543/hiány./ + AaTh 1545
 6. NAGY Olga, 1983.383-386.pp. 124. sz. A soknevű fiú. /Marosszentkirály, Maros vm., R.; 1975./
 7. BURÁNY Béla, 1984. 88-89.pp. 40. sz. A csúnya nevű katona. /Mohol, Bácska, Ju.; 1979./

AaTh 1545B A fiú, aki semmit sem tud a nőkről

/The Boy who Knew Nothing of Women; H -; BN -/

Egy ember, aki nagyon félti a lányát, csak olyan munkást keres, aki nem ismeri a női nemet. Egy csaló tudatlannak tetteti magát az állatok párosodásának magyarázatánál. Miután azonban szolgálatba fogadják, elcsábítja a gazda feleségét és a leányát is.

1. ERDÉSZ Sándor, 1959. JAMA 202. 1434-1442. A pap nem tud szógát tartani, mert félti a jányát. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
2. BURÁNY Béla, 1984. 19-20.pp. 3. sz. Szomjas a vakló. /Csóka, Bánság, Ju.; 1972./

MNK 1545B^x A tanulatlan juhászlegény

/H -; BN -/

Egy tudatlan juhászlegényt a szülők össze akarnak házasítani egy lánnyal, de előbb el akarják őt küldeni tanulni és felkészülni a házasesetre. A tanulás rosszul sikerül, a fiú azt hiszi, hogy a p...t etetni kell és a nászéjszakán a menyasszony lyukát tömi tortával /túrógombóccal/.

1. BURÁNY Béla, 1984. 21-24.pp. 4. sz. A tanulatlan juhászlegény. /Csóka, Bánság, Ju.; 1980./
2. BURÁNY Béla, 1984. 74-75.pp. 33. sz. A mamlasz juhászlegény. /Csóka, Bánság, Ju.; 1979./

AaTh 1548 A kőleves

/The Soup-stone; H -; BN -/

Egy legény, aki a fukar szállásadótól nem kap vacsorát, azt kéri, hogy főzhetne-e kő- vagy acéllevest. Vízbe tesz főni egy követ, és kér hozzá zsírt, zöldséget, szalonnát, kolbászt, levestésztát, és jó leves lesz belőle.

A szállásadó a követ el is teszi a következő alkalomra.

1. KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 492.p. 4. sz. A kőleves. /Szeged, Csongrád m.; 19. sz. vége/
2. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 287-295.pp. 168. sz. Egy gazdag asszonynak mindene vót, de hús nélkül nem tudott főzni. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
3. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 80-81.pp. 110. sz. A kőleves. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78./
4. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 433-434.pp. A széke legénké. /József-falva, Bukovina, R.; Bátaszék, Tolna m.; 1983./

Irodalmi változatok:

- DUGONICS András, 1820.II. 330.p. Elfelejtette eddég az acél levest.
 vö.DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. 86.p. 21. sz. Cigányadomáink.

MNK 1549^x A szamár megborotválása

/H -; BN -/

- I. Egy szegény ember fát árusít. Egy borbély megveszi tőle. De mikor a szegény ember elszállítja a fát a szamár hátán, akkor a borbély azt is követeli, ami a szamár hátán van, a fával együtt a nyeret is.
- II. A szegény ember a következő napon elmegy a borbélyhoz, és azt kéri tőle, hogy borotválja meg őt és a társát. Akkor a szegény ember behozza a szamarát.
- III. A borbély visszaadja a nyeret és dupla árat fizet a fáért.
 1. ŐSZ János, 1941. 118-119.pp. A borbély és a szegényember. /Székelyföld, Gyi.: -/
 ŐSZ-FARAGÓ, 1969. 146-147.pp. =
 2. DUKA János - VŐŐ Gabriella, 1982. 44-45.pp. A szegény ember meg a borbély. /Székelyföld, 1940-60./
 3. DÉGH Linda, 1955. UMGY. VIII. 437-441.pp. 45. sz. A szegényember meg a cigány. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1954./
 4. VŐŐ Gabriella, 1969. 220-223.pp. A szegényember és a borbély. /Árpástó, Beszterce-Naszód m., R.; 1961./
 1981. 318-319.pp. 106. sz. A szegény ember és a borbély.
 5. PENAVIN Olga, 1964. II. 50.p. 25. sz. A szegény ember és a borbély. /Becse, Bácska, Ju.; 1971-77./

Irodalmi változatok:

- KÖNYI János, 1785/1981./II. 171.p. C.n.
 ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 86-87.pp. 127. sz. A paraszt a fás szamarával.
 GYŐRI Kalendárium, 1801. C₁₋₂ levél.
 DUGONICS András, 1820. II. 145.p. Tromfot tromffal.

AaTh 1551 A katonák és a kecskék

/The Wager that Sheep are Hogs; H -; BN -/

Egy katona fogad egy kecskéket terelő emberrel, hogy a kecskék, amiket hajt, ludak. Előkerül egy másik katona, az is ludaknak mondja a kecskéket. A vásáron még egy harmadik katona is ugyanezt állítja. Végül mikor jönnek a vőők, az ember maga is ludaknak mondja a kecskéket.

1. NAGY Olga, 1958. 67.p. 12. sz. A katonák és a kecskék. /Szék, Kolozs m., R.; Gyi.: -/

MNK 1555A^X A lóvásár

/H -; BN -/

Egy ember lovat akar venni, de kevés a pénze. Végre sikerül egy ló árának a felét kifizetni, de a felével adós marad. Az eladó a fél vételárért pereli a vevőt, de a bíróság is úgy dönt, hogy a vevő a vételár felével adós marad.

Irodalmi változatok:

EULENSPIEGEL, 1808. .

DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. 40. évf. Cigányadomáink. 95.p. 181. sz. eltér.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1932 a.

GYÖRGY Lajos, 1934. 120.p. 61.sz. Equus venditus.

GYÖRGY Lajos, 1938. 253-254.pp. 143. sz. Adós marad.

AaTh 1556 A dupla járadék /Temetéspénz//The Double Pension, Burial Money; H -; BN 1614^X keretében/

- I. A király és királyné támogat egy szegény öreg házaspárt, de ezek elkölnének minden pénzt és szegényellnek már többet kérni.
- II. Kigondolják, hogy a szegény ember elmegy a királyhoz és azt mondja, hogy meghalt a felesége. Az öregasszony pedig elmegy a királynéhoz és azt mondja, hogy meghalt a férje. A királyi pár beszélgetés közben rájön, hogy az öreg házaspár becsapta őket.
- III. Kíváncsiságból elmennek az öregek lakására. A két öreg koporsóban fekszik. A király egy zsák aranyat ígér annak, aki meg tudja mondani, hogy melyik halt meg előbb. Akkor az öreg ember fölül, és azt mondja, hogy ő halt meg előbb.

1. ENDREI Ákos, 1894. Nyr. 23. évf. 40-41.pp. A király mög a szegény embőr. /Alcsók, Somogy m.; 1894./ BN 1614^X 1.; AaTh 1531 + AaTh 1556

2. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, BELATINI BRAUN Olga, gy. 1960. III. 760-764. pp. 316. sz. Az egynapos király. /Csíkszentdomokos, Csík m., R.; 1943./ AaTh 1531 + AaTh 1556

AaTh 1558 Bagi uram frakkja/Welcome to the Clothes; H -; BN 1349 XXXII^X A megétett frakk/

Egy embert egy banketten elhanyagolnak, mert az öltözéke szegényes. Erre kicseréli a ruháját, visszatér és megadják neki a tiszteletet. Akkor azt mond-

ja a vendég: "Adjatok enni a ruhámnak - miután azt fogadtátok."

1. BERZE NAGY János, 1957. II. 508.p. 1. sz. C.n. /Nagykörű, Jász-Nagykun-Szolnok m.; 1902./ BN 1349 XXXII^X 1.
2. FERENCZI Imre, 1975-76. Néprajz és Nyelvtudomány XIX-XX. 16-17.pp. 1. sz. C.n. /Törtel, Pest m.; 1972. jun. 30./
3. FERENCZI Imre, uo. 18.p. 4. sz. C.n. /Tiszabökény, Kárpátalja, Szu.; 1972. szept. 21./
4. FERENCZI Imre, uo. 17.p. 2. sz. C.n. /Kopács, v. Baranya m., Ju.; 1973. márc. 13./
5. FERENCZI Imre, uo. 17-18.pp. 3. sz. C.n. /Kórógy, Szlavónia, Ju.; 1973. márc. 19./
6. FERENCZI Imre, uo. 18-19.pp. 5. sz. C.n. /Aporliget (Bátorliget), Szabolcs-Szatmár m.; 1974. július 15./

5 közölt példa, az 1968-1974 között Nagyalföldön, Kárpátalján /Szu./, Bánátban, Bácskában, Baranyában, Drávaszögben, Szlavóniában /Jugyűjtött közel 100, "lényegében egyező", ill. "tartalmilag nagyon rokon" változatból.

101.UJVÁRY Zoltán, 1986. 148-149.pp. VI/21. sz. Bagi esete a Fehér ló Szállóban. /Rozsnyó, v. Gömör m., Cs.; é.n.; ismert Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m. is./

Irodalmi változatok:

KÁLDI György, 1631. 52-53.pp. C.n. /Idegen minta nyomán./

ILLEI János, 1790. II. 71. p.

TÓTH Béla, 1898-1904. IV. 70-76.pp. C.n. Mikszáth Kálmán nyomán.

1881-82. Elbeszélések VII. Bp. 1969. 101-103.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 173-174.pp. 156. sz. Nem a ruha teszi az embert. 1938. 193-194.pp. 117. sz. Bagi uram frakkban.

FERENCZI Imre, 1975-76. Egy anekdotakör tanulságai /Bagi históriák és rokonaik/ I. Néprajzi Dolgozatok 31. Szeged; Néprajz és Nyelvtudomány XIX-XX. 5-52.pp.

AaTh 1559C^X Némely dolgok nem kaphatók

/Some Things Not for Sale; H -; BN -/

Egy ember bemegy egy üzletbe, ahol "minden kapható", és fogad az üzletvezetővel, hogy valamit nem tud beszerezni. Az ember megnyeri a fogadást. Az üzletvezető bosszút akar rajta állni, és előre szól egy barátjának, aki

szintén üzletvezető, hogy mit kér a vevő, de ebben az üzletben mást kér, és megint megnyeri a fogadást.

1. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 33-34.pp. A borsika ostornyél /eltér?/ /Székelyföld, 1940-60./
2. VÖÖ Gabriella, 1969. 223-225.pp. A székely vásárol. /Lécfalva, Háromszék m., R.; 1966./

AaTh 1560 Az evés és a munka mímelése

/Make-believe Eating; Make-believe Work; H -; BN -/

Egy asztalnál a paraszt azt mondja: "Mi csak úgy teszünk majd, mintha ennének." A munkánál a szolga erre így válaszol: "Mi csak úgy teszünk, majd, mintha dolgoznánk." /Előfordul megfordítva is, amikor a mesemondó a szolga /cigány/ lustaságát és nem a gazda fukarságát helyezi előtérbe./

1. SZENDREY Ákos, EA 616. 199.p. 36. sz. C.n. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./

Irodalom:

- KLIMA, Josef R. 1983: Essen: Wie das E., so die Arbeit. EM. 4. köt. 2/3 füz. 471-475.pp.

AaTh 1561 A reggelijét, ebédjét, vacsoráját együltében megevő napszámos

/The Lazy Boy Eats Breakfast, Dinner, and Supper One after the Other; H -; BN 1561/

A lusta fiú /cigány/ megeszi együltében reggelijét, ebédjét, és vacsoráját anélkül, hogy közben dolgozna. Mikor elkészül az evéssel, lefekszik aludni.

1. IMREH Lajos, 1985. 99-100.pp. 247. sz. C.n. /Sepsiköröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/
2. VÖÖ Gabriella, 1981. 360.p. 122. sz. A cigány és napszám. /Szék, Kolozs m., R.; 1951./
3. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 75.p. 27. sz. A cigányember napszámában. /Siklós, Baranya m.; 1959./
4. DOBOS Ilona, EA 7206. 43-44.pp. C.n. /Bodrogkeresztúr, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1960./

Irodalmi változatok:

KOMÁROMI kalendárium (1832-ből)

VIG Dezső, 1858. 27-31.pp. A napszámos./bővebb/

HEGEDŰS Lajos, 1870. 192-195.pp. C.n. /bővebb/

In.: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL.évf.82-106.pp. Cigányadományok c. tanulmányában. 94.p. 165. sz.

SIRISAKA Andor, 1890.243-244.pp."Vacsora után az öreg apám sem dolgozott!" magy.

MNK 1561A^X Agárdi

/H -; BN 1561/

- I. A mezőn dolgozó cigányok az első munkanapon megeszik együltükben a reggelit, ebédet, vacsorát, és utána már nem dolgoznak.
- II. Másik nap nem kapnak enni, csak munka után a gazda vacsorára hívja őket. De mikor a kocsis jön értük, a kast egy fához köti, és a cigányoknak gyalog kell bemenni a faluba és még a kast is magukkal kell cipelni.
- III. A cigányok éhesek és mohón esznek. Mikor a levessel vagy más mindennapos étellel jól laktak, akkor hozzák a finom falatokat. A cigányok ezeket kebelükbe dugják és haza akarnak menni, de a gazda zenekart is rendelt, és a cigányoknak táncolni kell. Tánc közben a finom falatok lepotyognak a földre.
 1. GAÁL György, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 66/I. 28v-31 f. Rövid történet. /Bécs?/ 1820-as évek/ KISFALUDY Társaság, GAÁL György gy. MTAK Kézirat. Ms. 10.020/VII. 18-20.pp. 4. sz. C.n.
 2. KOLUMBÁN Samu, 1903. Ethn. XIV. évf. 383-384.pp. A cigány a székely nép felfogásában. /Székelyföld, Gyi.: -/ BN 1561 1.
 3. SÜTŐ Kálmán, EA 486. 164-166.pp. 12. sz. C.n. /Semjén, Zemplén m.; 1915./
 4. BONDÁR György, EA 1879. 28.p. 16. sz. A cigány meg a gazda. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./
 5. HUBAY Győző, EA 605. 58-60.pp. C.n. /Zemplén m.; 1915./
 6. KATONA Imre, EA 4094. 269.p. C.n. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
 7. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 159-163.pp. 38. sz. Agárdi Debrecenben. EA 7651. 83-86.pp. 43. sz. Agárdi Debrecenben. /Gállocs, Ung m., Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
 8. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 307-313.pp. 171. sz. Agárdi nagyságos úr. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
 9. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 120-121.pp. 79. sz. A cigányember napszámában. /Istensegíts, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./
 10. BALASSA M. Iván, EA 12812. 246-247.pp. 33. sz. C.n. /Mikóháza, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1961./ MNK 1561A^X - AaTh 1355C
 11. VÖÖ Gabriella, 1981. 357-359.pp. 121.sz. A napszámos cigány. /Nagymoha, Brassó m., R.; 1966./

Irodalmi változatok:

DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 94.p. 165. sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.

VAS Gereben, 1856. 2. füz. 165-166.p. C.n.

MNK 1561B^x A cigány és a nagyságos úr kutyája

/H -; BN -/

A cigány koplalással tanítja a nagyságos úr kutyáját enni.

1. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 205-206.pp.59. sz. A cigány és a nagyságos úr kutyája. /Gállocs, Ung m., Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./

MNK 1561C^x A cigány libát lop

/H -; BN -/

A cigányra libákat bíznak, de egyet ellop belőlük. Mikor számonkérlik tőle, úgy tesz, mintha nem értené miről van szó. Ekkor az úr annyi embert hív, ahány liba volt és mindenkinek megparancsolja, hogy fogjon egy libát. Mikor a cigánynak megmagyarázzák, hogy egy embernek nem jutott, a cigány azt válaszolja, nem tehet róla, hogy az olyan ügyetlen, hogy időben nem fogott.

1. SZENDREY Ákos, EA 616. 210.p. 48. sz. A nyolc liba meg a cigány. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./
2. BONDÁR György, EA 1879. 25. p. A cigány meg a tízforint. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./ eltér.
3. IMREH Lajos, 1985. 107.p. 271. sz. Ravasz ember a cigány is. /Sepsiköröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/
4. ERDÉSZ SÁNDOR, 1964. 120-121.pp. 2. sz. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./
EA 6312. 31-32.pp. A cigány három libát vitt.
NYIREGYHÁZI JAM. ÉK. 1961-1962.4.-5. évf. 115-128.pp.
5. VÖÖ Gabriella, 1981. 214.p. 36. sz. A kilenc liba. /Nagymoha, Brassó m., R.; 1966./
6. VÖÖ Gabriella, 1969. 241-242.pp. Miért nem fogott, amíg volt. /Magyarszentmárton, Temes m., R.; 1967./
7. UJVÁRY Zoltán, 1986. 108.p. IV/5. sz. A cigány meg a libák. /Hét, v. Gömör m., ; é.n./ /Ismert Alsószuha, Ragály, Borsod-Abaúj-Zemplén m.-ben, valamint Felsőfalu, v. Gömör m., Cs.-ban is./

Irodalmi változatok:

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 97.p. 200. sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.

HEGEDŰS Lajos, 1870. 98-99. 153. sz.

JÓKAI Mór, 1872. 187-188.pp. 170. sz. Hány a liba.

1904. 181-182.pp. 170. sz. Hány a liba.

vö. GYÖRGY Lajos, 1938. 156-158.pp. 91. sz. Cigány-számadás.

ADOMATÁR, 1871. 245-246.pp.

GRACZA György, 1901. II. köt. 315-316.pp. Cigány számadás.

MNK 1561D^x Két szem szilva

/H -; BN -/

Egy pap a szomszéd papnak küld saját terméséből két szem szilvát /cseresznyét/ a cigánnyal és egy levelet is, hogy kóstolja meg, melyik jobb a kettő közül. Útközben a cigány az egyiket megeszi, és mikor a másik pap kérdezi, hogy tudta megenni, a cigány a másikat is megeszi, hogy megmutassa.

1. IMREH Lajos, 1985. 102-103.pp. Ravasz ember a cigány is. /Sepsiköröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/
2. VÖÖ Gabriella, 1981. 363-364.pp. 127. sz. A cigány és a cseresznye. /Szék, Kolozs m., R.; 1951./

MNK 1561E^x A cigány kávéról álmodik

/H -; BN -/

A cigány arról álmodik, hogy vendéglőben van, és a pincértől kávé kér. A pincér azt kérdi, hogy hidegen vagy melegen kívánja-e? A cigány melegen kéri, de ameddig a kávé melegszik, a cigány felébred és szidja magát.

1. IMREH Lajos, 1985. 108.p. 272.sz. Ravasz ember a cigány is. 272.sz. /Sepsiköröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/
2. KATONA Imre, EA 4094. 259.p. 3. sz. C.n. /Tiszaigar, Szolnok m.; 1949./
3. NAGY Géza, 1985. II. 765.p. 123. sz. Cigány a vendéglőben. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1971./

Irodalmi változatok:

VIG Dezső, 1858. 392-393.pp.

VAJDA János, 1876. 155-156.pp. Hideg vagy meleg kávé.

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 87-88.pp. 48. sz.

VAS Gereben, 1856. 1. füz. 2. kiad. 102-103.pp. C.n.

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1934. 201-202.pp. 211. sz. Somnus.
1938. 166-168.pp. 99. sz. Késő bánat.

MNK 1561F^x A cigány akasztása

/H -; BN -/

Egy cigányt fel akarnak akasztani, de ravaszsága segítségével elszökik. A szembe jövő emberekkel, akik a cigányakasztásra sietnek, közli, hogy ne siessenek, mert nélküle semmi se fog történni.

1. HUBAY Győző, EA 605. 18. p. C.n. /Abaúj-Torna; 1915./
2. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, MOLNÁR József gy., 1960. III.714.p. 300 sz. Akasztják a cigányt. /Csenger, Szabolcs-Szatmár m.; 1932./
3. IMREH Lajos, 1985. 111.p. 283.sz. Ravasz ember a cigány is. /Sepsi-köröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/
4. BODNÁR Bálint, EA 9918. 86-87.pp. 19. sz. Cigányakasztás /régén/. /Mándok, Szabolcs-Szatmár m.; 1955./
5. UJVÁRY Zoltán, 1986. 112-113.pp. IV/11. sz. A cigány utolsó kívánsága. /Rozsnyó, v. Gömör m., Cs.; é.n./

Irodalmi változatok:

- VIG Dezső, 1858. 41-42.pp. A cigány nélkül nem végeznek semmit.
KOMÁROMI Kalendárium, 1861.
VAJDA János, 1876. 116.p. Még meg is mondta.

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 101.p. 283. sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.

MNK 1561G^x A világ legszebb gyereke

/H -; BN -/

Egy király megbízza a cigányt, hogy egy aranyalmát adjon át a világ legszebb gyerekének. A cigány mindenfelé keresi, de sajátjánál szebbet nem talál és az almát annak adja át.

1. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 148.p. 57. sz. C.n. /Hódmezővásárhely, Csongrád m.; 1910-es évek/
2. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 501.p. 322. sz. Mindenkiné a saját gyereke a legszebb. /Békéssámsón, Békés m.; 1910-es évek/
3. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 325-326.pp. 177. sz. A királynak vót három aranyalmája és ki akarta a cigányt próbálni. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

MNK 1561H^x Nincs időm

/H -; BN -/

- I. A cigány kéri a papot, hogy temesse el a meghalt hozzátartozóját. A pap azt válaszolja, hogy neki nincs erre ideje, mert a cigány nem tudja megfizetni, vagy mert a pap valamiért haragszik a cigányra.
- II. Végül a cigány elunja a várakozást és otthagyja a halottat a pap tornácán, mondván, hogy akkor temesse el, mikor ráér, mert a halott is ráér várni.
 1. DÉGH Linda, 1942. II. UMNGY. IV. 233-234.pp. 53. sz. A cigány és a pap. /Bag, Pest m.; 1940-42./
 2. VÖÖ Gabriella, 1981. 262. p. 69. sz. A cigánynak nem volt ideje aratni. /Magyarpéterfalva, Fehér m., R.; 1958./

MNK 1561J^x A koldus fenyegetése

/H -; BN -/

Egy koldus úgy kér alamizsnát, hogy azzal fenyegetőzik, hogy ha nem kap, olyant fog csinálni, amit még életében soha. Utólag kiderül, hogy a munkára gondolt.

Irodalmi változatok:

- KÓNYI János, 1785. (1981.) II. 266.p.192. sz.
VÁTZI kalendárium, 1789.
SZEGEDI kalendárium, 1808. Idő töltésre való Mesék és nevetséges Történetek közt.
HEGEDŰS Lajos, 1864. 55.p. In:
DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 94.p. 158. sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.
VAJDA János, 1876. 186. Mit tett volna?
VÉN Hegedős /1903./ 24. Borzasztó fenyegetés.

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1934. 122.p. 67. sz. Fenyegetőzés.
1938. 268-270.pp. 152. sz. Fenyegeződzés.

MNK 1561K^x Cigány a templomban

/H -; BN -/

A cigány nagypénteken templomba megy, és megtudja a prédikációból, hogy Jézust a Gecsemáné kertben fogták el. Mikor egy év múlva megint ugyanazt a

szöveget hallja, nem bírja ki szó nélkül, azt mondja: "Miért ment oda? Tavaly is ott fogták el."

1. IMREH Lajos, 1985. 113.p. Ravasz ember a cigány is. 289. sz. /Sepsiköröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/
2. NAGY Géza, 1985. II. 765-766.pp. 124. sz. Cigány a templomban. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1971./

Irodalmi változat:

- VAJDA JÁNOS, 1876. 144-145.pp. Felérhette volna...In.:
DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 103.p. 317. sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.

MNK 1561^X A földesúr cigányra vadászik

/H -; BN -/

A földesúr róka helyett cigány purdéra ló. Mikor a jajgató apának száz forintot fizet, az megkérdi: mikor megy megint vadászni?

1. KISFALUDY Társaság, MTAK Kézirat. Ms. 10.020. VI. 52-55.ff. C.n. /Bánfalva, Borsod m.; 1863./
2. TÓTH Béla, 1898-1906. II. 281-283.pp. C.n.

Irodalmi változatok:

- JÓKAI Mór, 1914. 177.pp. A cigány fiának a bőre.
VAJDA János, 1876. 171.pp. In.:
DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 89.p. 80. sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.

AaTh 1561^{XX} Munkamegosztás /A szolga az összes nehéz munkát másnak adja/

/Servant Gives all Heavy Work to Others; H -; BN -/

A gazda két cigánynak munkát és enivalót kínál. Mikor innivalóval és enivalóval kínálja őket, az egyik cigány szívesen elfogadja, de mikor favágásra kerül a sor, akkor a társához fordul: "Sólj te is, mert én már sóltam".

1. HUBAY Győző, EA 605. 17-28.pp. Cigányokról. /Zemplén m.; 1915./
2. IMREH Lajos, 1985. 104.p. Ravasz ember a cigány is. 261. sz. C.n. /Sepsiköröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/
3. VÖÖ Gabriella, 1969. 246.p. Szólj már te is. /Magyarpéterfalva, Fehér m., R.; 1958./
4. NAGY Olga, 1977. 368-369.pp. 209. sz. Két kéregető. /Szék, v. Kolozs m., R.; 1958-60./

Irodalmi variáns:

VAS Gereben, 1856. 2. füz. 216.p. Nem beszélhet mindig egy.

AaTh 1562 Háromszor gondold meg, mielőtt beszélsz

/Think Thrice before you Speak; H -; BN -/

Az apa /gazda/, hogy a fiút az oktalan fecsegésről leszoktassa, arra oktatja, hogy gondolja meg háromszor, mielőtt valamit kimond. A fiú szószerint veszi a tanácsot, akkor is hallgat, mikor leütik a barátját.

1. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 351-367.pp. 187. sz. A fiatalember az apjátul megtanulta, hogy meg kell gondolni háromszor is a szót, mielőtt kimondja az ember. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m., R.; 1959./ bővebb AaTh 314 motivumaival.

Irodalom:

MOSER-RATH, Elfriede 1981.: Denk dreimal bevor du sprichst
EM 3. köt. 420-421.pp.

AaTh 1562B^X A kenyér egybenhagyása

/Dog's Bread Stolen; H -; BN -/

A gazda meghagyja a szolgának, hogy a tarisznyába tett kenyeret /sajtot/ egészben hozza haza. A szolga kieszi a belét, s este az üres héjat adja a gazda kezébe.

1. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye, KAZINCZY Gábor gy. MTAK Kézirat. Ms. 10.020/V. 76-79.pp. C.n. AaTh 1562B^X + AaTh 1000 + AaTh 592
2. TÖRÖK Károly, 1872. MNGY. II. 412-423.pp. 5. sz. Haragszol szolga? /1872./ AaTh 1000 (AaTh 1562B^X + AaTh 1003 + AaTh 1012 + X + MNK 1019^X)
3. KATONA Lajos, 1879. Nyr. 8. évf. 464-466.pp. A veres szakállú ember. /Nagybánya, Szatmár m.; 1879./ AaTh 1000 (AaTh 1562B^X + MNK 1005^X + AaTh 1008 + AaTh 1132 + AaTh 1120)
4. BERZE NAGY János, 1940. II. 380-383. pp. 178. sz. A rossz szógatartó gazda. /Katádfa, Baranya m.; 1935./ AaTh 1000 (AaTh 1562B^X + AaTh 1010 + AaTh 1005 + AaTh 1003)

AaTh 1563₁ Mind a kettőt?

/Both?; H-; BN 1563/

A szolgát hazaküldi gazdája két tárgyért. A gazda leányait /leányát és feleségét/ találja otthon. "Mindakettőt?" kérdezi. A gazda tárgyaira gondolva azt mondja, hogy igen. A szolga mind a két leányt magáévá teszi.

1. BERZE NAGY János, 1957. II. 552. p. 1. sz. A hamis mesterlegény. /Gyöngyös, Heves m.; 1896./ BN 1.

Irodalom:

- EL-SHAMY, Hasan 1979: Beide?
EM 2. köt. 55-64.pp.

AaTh 1563₂ Adjak neki?

/H -; BN -/

- I. Pap, aki egy szabadságos katonával /cigánnyal/ dolgozik a kertjében, a katonát beküldi a lányához kapáért.
 - II. A katona a pap idősebb lányától nem kapát kér, hanem őt magát, és azt mondja, hogy az apja küldte őt. A lány kérdi az apjától: "Adjak neki?" A pap meg bízattja. A katona ezzel a csellel a pap mindkét lányát és feleségét magáévá teszi.
 - III. A nő az ebédnél a katonát finom falatokkal kínálják. A pap rájön az igazságra és mérgesen kiabál: "Inkább a kalapomba beleszart volna!" Mikor a pap felveszi a kalapját, kiderül, hogy a katona azt is megtette.
1. BERZE NAGY János, 1940. II. 430-431.pp. 234. sz. A cigány mög a pap. /Kákics, Baranya m.; 1934./
 2. BERZE NAGY János, 1940. II. 432-433.pp. 235. sz. A pap mög a kocsi-sa. /Mohács, Baranya m.; 1937./
 3. KATONA Imre, EA 8170. XIII. f. 386-389.pp. 8. sz. C.n. /Bogdánd, Szilágy m.; 1943./
 4. KATONA Imre, EA 8170. VIII. f. 274-278.pp. 1. sz. C.n. /Bogdánd, Szilágy m.; 1943./
 5. DÖMÖTÖR Ákos, NIFA 16/1. 68-69.pp. 13. sz. C.n. /Nyírtura, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
 6. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 368-375.pp. 188. sz. A pap a garabonciás szógát fogadta meg. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
AaTh 1563₂ + AaTh 1132 /bővebb/

7. DÉGH Linda, EA 7104. 56.pp.C.n. /Tiszaogorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1563₂
8. NAGY Géza, 1985. II. 743-748.pp. 116. sz. A szabadságos katona. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1970./ AaTh 326 + AaTh 1536B + AaTh 1563₂
9. BURÁNY Béla, 1984. 81-83.pp. 37. sz. A katona meg az újhitű pap. /Mohol, Bácska, Ju.; 1978./
10. NAGY Zoltán, 1987. 206-208.pp. A pap meg a huszár. /Maconka, Nógrád m.; 1983./

Irodalom:

- EL-SHAMY, Hasan 1979: Beide?
EM 2. köt. 55-64.pp.

AaTh 1567B^(x) A száraz kenyér "megdagad" a patakban

/Softening Bread-crusts; H -; BN -/

Egy gazda kevés kenyeret ad a szolgának és azt tanácsolja neki, hogy tegye a patakba, majd megdagad. Másnap a fiú néhány vesszőt vág és beteszi a patakba, hogy ott majd megdagad.

1. WOLF Vilmos, 1876. Nyr. 5. évf. 33-34.pp. C.n. /Fülek, Nógrád m.; 1876./ AaTh 1567B^x + AaTh 1961C^x + MNK 1961F^x - AaTh 1875

AaTh 1567C Néha a szótlan hal is mondhat igazat

/Asking the Large Fish; H -; BN -/

Egy ember vendégségben igen büdös halat kap ebédre. Folyton a tányér fölé hajol, mintha valamit kérdezne a haltól. A gazda kérdésére azt válaszolja, hogy egy barátja felől érdeklődik, aki egy nappal előbb halt a Tiszába. A hal meg azt válaszolja, hogy nem tud róla, mert egy héttel ezelőtt fogták ki.

Irodalmi változatok:

- KÓNYI János, 1785. (1981.) II. 260.p. C.n.
In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 87.p. 33. sz. Cigányadományok c. tanulmányban.
GYŐRI Kalendárium, 1794.
DUGONICS András, 1820. I. 286-287.pp. "Néha a szótlan hal is mondhat igazat" közmondás magyarázata.
BALLAGI Mór, 1850. 3531. sz. "Néha a szótlan hal is mondhat igazat" magyarázata.

- GRACZA György, 1901. II. köt. 315.p. Beszélgetés a hallal.
 ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 27.p. 39. sz. A bűdös hallal beszélt a vendég.
 VAS Gereben, 1856. 1. füz. 2. kiad. 257.p. C.n.
 VAJDA János, 1876. 121.p.
 HAJDU István, 1985. 21. p. C.n. zsidó szereplőkkel.

Irodalom:

- MOSEK-RATH, Elfriede 1984.: Fisch: Den großen F. befragen.
 EM. 4. köt. 4/5. füz. 1218-1221 p.
 GYÖRGY Lajos, 1934. 184-185.pp. 178. sz. Piscis.
 1938. 208-210.pp. 125. sz. Beszélgetés a hallal. /Nagy
 Ignác szövege/ Kis hal/nagy hal redakció.

MNK 1567H^x A Türi kondása

/H -; BN -/

Egy úrnak volt egy kondása, akinek szerződés szerint járt évente egy szűr,
 de nem mindig kapta azt meg. Egyszer a vásáron elkezdett énekelni:

"/Szemhájnap után akármerről fú a szél Hideg a' / Józsa Gyuri kondásának
 nincsen szüre Fázik a'/" A gazda elszégyellte magát és egyszerre 12 szűrt
 csináltatott a kondásnak.

1. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 72. p. 26. sz. Arczi báró kanásza. /Nagy-
 mágócs, Csongrád m.; 1914./
2. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 218-219.pp. 74. sz. Türi kondása.
 EA 7651. 130.p. 79. sz. A Türi Kondása. /Gálóc, Ung m.; Bakta-
 lórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./
3. SZILÁGYI Miklós, 1976. FA 5. 119-120.pp. 6. sz. Népi anekdoták
 Józsa Gyuriról és más földbirtokosokról. Józsa Gyuri és a kondása.
 /Tiszafüred, Szolnok m.; 1976./

MNK 1568B^x A számárfej

/H -; BN -/

Egy falusi ember a városban bekukkant egy pénzváltó vagy vámszedő bódéba és
 megkérdezi, hogy ott mit árulnak. Az udvariatlan hivatalnok azt feleli, hogy
 számárfejeket. A vidéki ember erre azt válaszolja, hogy jó kelete lehetett,
 ha csak egy maradt belőlük.

1. IMREH Lajos, 1985. 37.p. 43.sz. Rossz világ volt pajtás./Sepsi-
 köröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/

Irodalmi variánsok:

- KÓNYI János, 1782. /1981./ I. 74. p. C.n.
 MAGYAR és Erdély Országai Nemzeti Kalendárium Pest-Pozsony, 1801.
 /Mulatságos esetek közt D₃ b oldalán/
 DUGONICS András, 1820. I. 116.p. Szamár-fő szólás-mondás magyarázata.
 MAGYAR és Erdély Országai Új és Ó Kalendárium Vác, 1825.
 VAS Gereben, 1856. 1. füz. 2. kiad. 238.p. C.n.
 VAS Gereben, 1856. 2. füz. 139.p. A czivis élcze Pesten.(eltér)
 In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL.évf. 95.p. 172.sz. Cigányadomáink c.
 tanulmányban.
 A Kátsa tzigány adomái. 1903. 66.p.
 VAJDA János, 1876. 117.p. Mit árulnak?

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1938. 172-174.pp. 104. sz. Szamárfej.

AaTh 1568^{xx} Amit az Isten egybekötött, ember ne válassza szét

/The Master and the Pupil Quarrel; H -; BN -/

Egy fukar mester maga akarta megenni a legény előtt az egyben sült húst
 vagy halat és az éhesen nyeldeklő legénynek azt mondja: "Amit Isten egybe-
 kötött, ember ne válassza szét."

Irodalmi változatok:

- KÓNYI János, 1782. /1981./I. 95-96.pp. C.n.
 MAGYAR és Erdélyországi új és ó kalendárium 1864 Szökő esztendőre.
 Komáromban 42-43.pp. /Adomák közt./
 GYÖRGY Lajos, 1938. 42-45.pp. 18. sz. A torkos szabó.

AaTh 1568^{xxx} A gazdag vőlegény

/The Rich Son-in-law; H -; BN -/

Egy gazdag és fukar ember csak olyan legényhez hajlandó a lányát feleségül
 adni, aki 6 darab ezrest letesz az asztalra. Egy szegény fiú épp az ő pén-
 zét lopja el, feleségül kapja a lányt.

1. VÖÖ Gabriella, 1969. 137-140.pp. 45. sz. Seprűkötő János. /Árpástó,
 Beszterce-Naszód m., R.; 1961./

MNK 1571A^X Cigány a halászhálóban azt mondja: - Júj de hideg van odakinn!

/H -; BN -/

Egy szegény ember /cigány/ elcseréli bundáját /nagykabátját/ egy halász hálójával. Zord időben kidugva ujját a háló lukain azt mondja: - Júj de hideg van odakinn!

1. KONSZA Samu-FARAGÓ József, 1957. 183.p. 118. sz. A cigány hálója.
/Sepsiszentgyörgy, v. Háromszék m., R.; 1948./

Irodalmi variánsok:

VIG Dezső, 1858. 40-41.pp. A fogadás.

VAJDA János, 1876. 154.p. Odakin.

Irodalom:

A.MOLNÁR Ferenc, 1976. márc. Utunk: Egy kelet-európai anekdota.

MNK 1571B^X Mikor nem fázik az ember?

/H -; BN -/

Egy rongyos ruhában hidegben álló embertől azt kérdezik, hogy nem fázik-e. Mire azt válaszolja, hogy miért fázna, mikor rajta van minden ruhája.

1. GYÖRGY Lajos, 1938. 170.p. 102. sz. Fázékonyak! Figyelem!
/Palócföld; é.n./

Irodalmi variánsok:

DUGONICS András, 1820. I. 282.p. "Ki minden ruháját fel veszi, nem fázik." - szólás-mondás magyarázata.

BALLAGI Mór, 1850. 6457. sz. Ki minden ruháját felveszi nem fázik. szólás magyarázataként.

VAS Gereben, 1856. 2. füz. 230.p. Hideg elleni tanács.

SIRISAKA Andor, 1890. 107.p. "Ki minden ruháját magára veszi nem fázik meg" magyarázataként.

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 85-86.pp. 10. sz. Cigányadomáink
c. tanulmányban. A Kátsa tzigány adomái. 1903. 63.p.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 112-113.pp. 50. sz. Dives frigens.

1938. 170.p. 102. sz. Fázékonyak! Figyelem!

AaTh 1573^X Összevesztett cselédek/The Clever Servant as Trouble Maker; H -; BN 1623^X/

I. Egy ember meg akar tréfálni egy családot.

a. A házaspár közé kását önt.

b. A szolgálólányok közé egy frissen ellett bárányt tesz.

c. A szolgálégény fenekébe egy furulyát tesz.

d. A kutyákat összeköti.

II. Mikor a család fölébred, nagy kavarodás lesz.

a. A házaspár azon vész össze, hogy közülük melyik piszkította össze az ágyat.

b. A szolgálólányok azon vesznek össze, hogy melyiknek született gyereke.

c. A szolgálégény fenekében megszólal a furulya.

1. MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 397. II. 92. f. C.n.
/Kolozsvár, Kolozs m.; 1872./2. KÁLMÁNY Lajos, 1882. 123-125.pp. 5. sz. A szaba'cságos katona.
/Szaján, Torontál m.; 1882./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1573^X
+ AaTh 1229^X + AaTh 1210 + AaTh 1605^X3. ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes, Kovács Ágnes gy., 1960.
III. 687-694.pp. 292. sz. Tréfa. /Ketesd, Kolozs m., R.; 1942./
AaTh 1655 - MNK 1539A^X + AaTh 1685 - AaTh 1573^X4. KATONA Imre, EA 4094. 385-386.pp. C.n. /Tiszaigar, Szolnok m.;
1949./5. MAKRA Sándor, EA 9296. 286-290.pp. 590. sz. A szabadságos katona.
/Kisujszállítás, Szolnok m.; 1950./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A +
AaTh 1573^X6. DÉGH Linda, EA 7104. 24-32.pp. C.n. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szat-
már m.; 1962./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1573^X + AaTh 1358C +
AaTh 1605^X7. PENA VIN Olga, 1984. II. 157-158.pp. 97. sz. C.n. /Egyházaskér, Bán-
ság, Ju.; 1971-77./ AaTh 1544A^X + AaTh 1573^X**MNK 1576A^X** Juhász és szamár

/H -; BN -/

I. Mikor egy juhász szamárháton jön vissza a vásárról, a szamár nem akar menni. A juhász a szamár fenekébe paprikát dug, erre a szamár úgy neki-indul, hogy otthagyja a juhászt.

II. Ekkor a juhász a sajátjába is dug egyet és már félúton elhagyja a szamarat. Otthon a kapuja előtt odaszól a feleségének, hogy kösse meg a szamarat, mert ő nem tudja, hol áll meg.

1. ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes, EA 8728. 71. sz. A juhász.
/Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./

AaTh 1579 A farkas, a kecske és a káposzta átszállítása egy folyón

/Carrying Wolf, Goat, and Cabbage across Stream; H -; BN -/

Egy embernek keresztül kell vinnie egy folyón egy farkast, egy kecskét és egy káposztát egy csónakban, amely csak akkora, hogy rajta kívül még egy hely van. E helyet úgy kell kihasználnia, hogy a farkas ne egye meg a kecskét, se a kecske a káposztát.

1. GÁSPÁR János, 1863. /3. kiad./ 116-117.pp. 96. sz. A farkas, kecske és káposzta.
2. VIKÁR Béla, EA. 4535. 125.p. 17. sz. C.n. /Battonya, Csanád m.; 1905./
3. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 155.p. 50. sz. Állatok átmenetele a vizen. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./
4. KRISTON Antal, EA 492. 303.p. 43. sz. C.n. /Rétközberencs, Szabolcs m.; 1914-15./

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1934. 146-147.p. 108. sz. Kecse és káposzta.
1938. 136-137.pp. 75. sz. A kecske és a káposzta.

AaTh 1585 Patelin azt mondja: bee

/The Lawyer's Mad Client; H -; BN -/

Egy ember ugyanazt az állatot több embernek eladja és bíróság elé kerül. Egy ügyvéd tanácsára együgyűséget színlel, mikor a törvény előtt áll. Mikor az ügyvédi díjat akarják behajtani rajta, akkor is hülyének tette magát.

1. IMREH Lajos, 1985. 26-27.pp. 11.sz. Rossz világ volt, pajtás. /Sepsiköröspatak, Háromszék m.; 1930-as évek/
2. MAKRA Sándor, EA 9296. 343-346.pp. 30. sz. Heblebleb: /Kisújszállás, Szolnok m.; 1950./
3. FARAGÓ József, 1969. 209-210. pp. A cigányember és a nyúl. /Magyaró, Maros-Torda m., R.; 1954./
4. VÖÖ Gabriella, 1969. 161-165.pp. A háromszor eladott malac. /Lécfalva, Háromszék m., R.; 1966./
5. SZEMERKÉNYI Ágnes, 1980. 453-459.pp. 7. sz. A háromszor eladott nyúl. /Nógrádsipek, Nógrád m.; 1973./
6. UJVÁRY Zoltán, 1986. 142-143.pp. VI/16. sz. A rászedett ügyvédek. /Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; é.n./

Irodalmi változatok:

- LŐCSEI Kalendárium, 1677. In: TÓTH Béla /1898./ I. 350.p. Egy paraszt prókátorrá lészen.
GYŐRI Kalendárium, 1808.
HASZNOS Mulatságok, 1821. I. 287.

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1938. 176-177.pp. 107. sz. Pathelin.
1934. 180-181.pp. 170. sz. Pathelin.

AaTh 1586 A légy elpusztítása

/The Man in Court for Killing a Fly; H 1586; BN 1586 Légypusztító/

Egy ember bíróságra megy panaszt tenni a legyek ellen. A bíró úgy dönt, hogy bárhol talál egy legyet, ölje meg. Az ember a legyet a bíró orrán öli meg.

1. OLOSZ Katalin, 1972. 170-174.pp. Guber Márton. /Udvarhelyszék, 1898./ AaTh 1586 + MNK 1300^X_{II} + AaTh 875
2. FAZEKAS István, EA 1878. 103-107.pp. 25. sz. C.n. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15/
3. SZENDREY Zsigmond, 1924. MNGY. XIV. 209-210.pp. 11. sz. A cigányok meg a légy. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./ H 1.; BN 3.; AaTh 1433^X + AaTh 1341 + AaTh 1586
BONDÁR György, EA 1879. 21-22.pp. A cigányok meg a legyek. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./
4. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 259.p. C.n. /Szeged, Csongrád m.; 1918./
5. BERZE NAGY János, 1957. II. 555.p. 4. sz. C.n. /Máza, Tolna m.; 1922./
6. ORTUTAY Gyula, 1935. 220-221.pp. 19. sz. C.n. /Paszab, Szabolcs-Szatmár m.; 1935./ AaTh 1387^X + AaTh 1341 + AaTh 1586
7. DUKA János-VÖÖ Gabriella, 1982. 143. Legyesek. /Székelyföld, 1940-60./
DUKA János, EA 13002. 86. p. C.n. /Székelyföld, 1940-60./
8. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 395-396.pp. 191. sz. Egy kovács lakott a bíró udvarán. A bíró nagyon haragudott a legyekre. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
9. NAGY Zoltán, 1987. 166-170. sz. Az együgyű házaspár. /Zagyvaróna, Nógrád m.; 1977./ AaTh 1387^X + AaTh 1341 + AaTh 1586

Irodalmi változatok:

- KÓNYI János, 1782./1981./ I. 92. p. 137. sz.
 ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 20.p. 29. sz. Legyek gyilkosa.
 GYŐRI Kalendárium, 1810. Unalmas Órákon Való idő töltés történetei között.
 PESTI Kalendárium, 1814.
 VÁTZI Kalendárium, 1825.

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1938. 175-176.pp. 106. sz. Bolondos légyirtó.
 1934. 153-154.pp. 122. sz. Légyölő.
 UTHER, Hans-Jörg 1984.: Fliege auf des Richters Nase.
 EM 4. köt. 4/5. füz. 1284-1920.pp.

AaTh 1586A Fatális rovarirtás

/Fatal Killing of the Insect; H -; BN 1586/

Egy bolond észreveszi, hogy anyja /felesége/ fejére egy légy szállt, rávág egy fejszével, megöli az anyját /feleségét/.

- MAROSI-BAGOSSY-BAK, BAGOSSY Károly gy., MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 397/I. 38-39. f. /14./ V. Mese. C.n. /Székelyföld, 1850-es évek/ AaTh 1433^X + AaTh 1586A
- IPOLYI Arnold, 1914. MNGY. XIII. 457-462.pp. A bolondos fiú. /H.n. 19. sz. 2. fele/ BN 1586 2.; MNK 1684^X + AaTh 1341 + AaTh 1586A + AaTh 1691
- MAROSI-BAGOSSY-BAK, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 397/I. 100-101, 64-65. ff. 32. sz. Ilka és Pilka. /Kolozsvár, 1860-as évek/ Átkötve KRIZA MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 409/II.-ből: a szöveg így teljes. AaTh 1691/hiány/ + AaTh 1387^X + AaTh 1341 + AaTh 1653A + AaTh 1586A
- LÁZÁR István, 1899. 146-147.pp. 5. sz. C.n. /Magyarlapád, Alsófehérek m.; 1896./ BN 1586 1.; AaTh 1433^X + AaTh 1341 + AaTh 1586A + MNK 65^{XX}
- HEGEDŰS Lajos, 1952. 299.p. A bába és a bacsó. /Gajcsána, Moldva, R.; Egyházaskozár, Baranya m.; 1947./ AaTh 1433^X + AaTh 1341 + AaTh 1586A
- VÖÖ Gabriella, 1981. 195.p. 7. sz. Egy cigány elvágott egy borjút. /Trunk, Moldva, R.; 1953./

AaTh 1587 Az ember segít kikeresni a fát, amire felakasszák

/Man Allowed to pick out Tree to be Hanged on; H -; BN -/

Egy halálra ítéltnek az utolsó kívánsága, hogy ő maga választhassa ki a fát, amire felakasztják, de olyan alacsony fát választ, hogy az akasztás elmarad.

- BERZE NAGY János, 1940. II. 362-364.pp. 167. sz. Mátyás királ mög Markóp. /Mohács, Baranya m.; 1937./ AaTh 921 + AaTh 920^X + AaTh 1587
- ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 342-344.pp. 184. sz. A cigányt elítélték akasztásra. /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

Irodalmi változatok:

SALAMON királynak Markalfal való tréfabeszédei. 1577. /és további XVII-XIX. századi ponyvakiadások./

In: DÉZSI Lajos, 1930. 305.p.

PÁZMÁNY Péter, 1613², 1623. 277. sk.

In: ÖM III. 382.p.

BALÁSFY Tamás, 1616. Tsepregi Iskola vitairatában is idézett példa.
 VERESMARTI Mihály, 1639./1875./ 115. stb. többször idézett példa.

Irodalom:

RANKE, Kurt 1977: Baum zum Hängen gesucht
 EM 1. köt. 5.f. 1379-1381.pp.

AaTh 1590 A hamis tanu

/The Trespasser's Defense; H -; BN -/

A kapzsi ember, hogy egy földterülethez való tulajdonjogát biztosíthassa, cipőjébe saját birtokáról való földet tesz, s megesküszik rá, hogy a föld, amin áll, mindenkor az övé volt.

Irodalmi változatok:

- GYÖRFFY István, 1916. Ethn. XXVII. évf. 211.p. 5. bek. /Rozsnyó, Keresztényfalva, Brassó m.; 1563./ Idézi Encsei Dorner Béla 1910. 189.p. adatát.
 GYÖRFFY István, 1916. Ethn. XXVII. évf. 210.p. 3. bek. /Köröstarcsa, Körösladány, Békés m., 1728./ -- közlése 1916.
 GYÖRFFY István, 1916. Ethn. XXVII. évf. 211.p. 2. bek. Marjalaka/Ecseg, Jász-Nagykun-Szolnok m.; 1730./ Gy. I. emlékezetből idézett története a karcagi Városi Levéltár anyaga nyomán.
 ARANY János, 1852. ÖM. I. 166-168.pp. A hamis tanu.
 GYÖRFFY István, 1916. Ethn. XXVII. évf. 211.p. 4. bek./Borbátviz, Livádia, Hunyad m.; 1864./ idézi Pesty Frigyes 1864-es helynév adatai nyomán.

SZENDREY Zsigmond, EA 4651. Kézirat. 248.p. C.n. /Selpöcz, Pozsony m.; 1910-30./

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 135-136.pp. 87. sz. Hamis tanu.

UTHER, Hans-Jörg 1981.: Eid auf eigenem Grund und Boden.

EM 3. köt. 1142-1150.pp.

MNK 1593^X A fülemüle

/H -; BN -/

Két viszálykodó szomszéd birtokának határán lévő fán fülemüle énekel.

A szomszédok a bíróságtól kérnek döntést, hogy melyiknek énekel. A bíró megállapítása az, hogy neki.

1. KOVÁCS László, 1951. I. 224.p. 25. sz. /Garbolc, Szabolcs-Szatmár m.; 1947./

Irodalmi változatok:

ARANY János, é.n. ÖM. I. 223-228.pp. A fülemüle. /1854./

SZEGEDI Kalendárium, 1824. /Kakukper/ Elmés és mulatságos rövid Történetek között.

Irodalom:

TROSTLER József, 1914. A "Fülemile" tárgytörténetéhez. In: Irod. tört. Köz. 418-440.pp.

1916. A "Fülemile" tárgytörténetéhez. In: Egyetemes Philológiai Közlöny, 143.p.

GYÖRGY Lajos, 1934. 128-129.pp. 77. sz. Fülemile

1938. 286-288.pp.164.sz. Fülemülefütty.

AaTh 1605^X Az adótól mentesítő számár /Világi mirmió/

/The Tax-Exempter; H -; BN 1605 Adótól mentesítő katona/

Katona érkezik a faluba egy számmal, melyet útközben "szerzett". A falusiak panaszkodnak, hogy sok az adó. A katona megvigasztalja őket, mondván, hogy sose búsuljanak, ő itt hagyja ezt a Világi mirmiót, majd az elbánik az adószedővel. Nem sok idő múlva jön a jegyző egy kancán beszédni az adót. A számár utánaered, s a jegyző alig bír hazamenekülteni előle.

1. KÁLMÁNY Lajos, 1882. II. 123-125.pp. 5. sz. A szaba'cságos katona.

/Szaján, Torontál m.; 1882./ BN 1.; AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1573^X + AaTh 1229^X + AaTh 1210 + AaTh 1605^X

2. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 134-135.pp. 28. sz. C.n. /Egyházaskér, Torontál m.; 1913./ BN 1282^X + AaTh 1605^X

3. BODNÁR Bálint, EA 12145 1-2.pp. 1. sz. A béresek igazsága. /Anarcs, Szabolcs-Szatmár m.; 1955./

4. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, Bodnár Bálint Gy., 1960.III. 756-759.pp. 315. sz. Az igazság. /Nyírlövő, Szabolcs-Szatmár m.; 1950-es évek/

5. DÉGH Linda, EA 7104. 24-32. pp. C.n. /Tiszamogyorós, Szabolcs-Szatmár m.; 1962./ AaTh 1525J₂ + AaTh 1358A + AaTh 1573^X + AaTh 1358C + AaTh 1605^X

BN 1606^X Szentnek öltözött családok

/H -; BN 1606^X/

Három kollégiumból elcsapott diák papi ruhába öltözik és azt állítják magukról, hogy ők Jézus, Szent Péter és Szent János. Az embereknek azt ígérik, hogy pénzért megszabadítják őket a bűneiktől.

1. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék /töredékek/, Ismeretlen gyűjtő, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 414. 15a-15b. ff. 39. sz. C.n. /Székelyföld, 1850-es évek/ BN 1606^X - AaTh 1654

2. NÉPMESEGÚJTEMÉNY, több gyűjtő munkája, VASS Albert, MTAK Kézirat. Ir. 4-r. 371. 134-135.pp. 36. sz. C.n. /1850-es évek/ BN 1606^X + AaTh 1526 + MNK 1852^X

3. BERZE NAGY János, 1907. MNGY. IX. 539-542.pp. 79. sz. Jézus, Szent Péter, Szent János. /Eger, Heves m.; 1904./ BN 1606^X 1.

4. NAGY Zoltán, 1987. 120-124.pp. A szentnek öltözött testvérek. /Zagyvaróna, Nógrád m.; 1977./ eltér.

AaTh 1610 A megfelezett ütlegek

/To Divide Presents and Strokes; H 1610; BN 1610/

I. A szegény ember ajándékot visz a királynak. Az útját álló öröknek odaígéri felét annak, amit jutalmul a királytól kapni fog.

II. A királytól 100 botütést kér, amit az örök között igazságosan szét is oszt.

1. TIMÁR Kálmán, 1910. Ethn. XXI. évf. 52-53.pp. A "Kahlenbergi pap" mondájának egy hazai változata. /Bogyiszló, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1910./

2. KÁLMÁNY Lajos, 1914. II. 138-139.pp. 32. sz. A szögén embör hogy
atta el az emelgetős tehenet 300 forinté? /Egyházaskér, Torontál
m.; 1913./ H 2.; BN 3.; MNK 1643B^X + AaTh 1610
3. ORTUTAY-KATONA, KÁLMÁNY Lajos gy., 1956. II. 325-327.pp. 27. sz.
Mátyás király és a sikárfúárus. /Szaján, Torontál m.; 1913./
KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 494-495.pp. 6. sz. Mátyás király és a si-
kárfúárus. /Szaján, Torontál m.; 1913./
4. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, KOVÁCS Ágnes gy., 1960. III. 778-789.pp. 319.
sz. A csobotár. /Lésped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./
AaTh 1372 + AaTh 1610 + AaTh 1641
5. BOSNYÁK Sándor, EA 12884. 91- pp. 37. sz. /Siklós, Baranya m.;
1959./
6. BÁCISKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 100-101.pp. 59. sz. Csukafogta
róka. /Istensegíts, Bukovina, R.; Nagyvejké, Tolna m.; 1961./
AaTh 160A^X + AaTh 1610
7. BÁCISKAI-BOSNYÁK Sándor, EA 13502. 101-102.pp. 60. sz. Csukafogta
róka. /Istensegíts, Bukovina, R.; Nagyvejké, Tolna m.; 1961./
AaTh 160A^X + AaTh 1610
8. PENAVIN Olga, 1984. II. 141.p. 87. sz. C.n. /Újvidék, Bácska, Ju.;
1971-77./
9. SEBESTYÉN Ádám, 1981. II. 184-185.pp. 147. sz. A szegén ember
aranya. /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-88./

Irodalmi változatok:

- VAS Gereben, 1856. In: György Lajos, 1938. 235-238.pp. 138.sz. Osztoz-
kodás a jutalmon. AaTh 160A^X + AaTh 1610
- JÓKAI Mór, 1856. 6-9.pp. 2. sz. Róka fogta csuka, csuka fogta róka,
varga fogta mind a kettő. AaTh 160A^X + AaTh 1610; H 1.; /BN jegyz./
1872. 7-9.pp. 2. sz. =
1904. 7-9.pp. 2. sz. =
- TÓTH Béla, 1898-1901. I. 105-107. = H 3.
- SOLYMOSSY Charles, 1936. 124-126.pp. Le brochet, le renard et le
savetier.
- BARTALITS Imre, 1877. OSZK. 20/23. 31.p. Híres Csalóka Péter élete és
nevezetesebb kalandjai. MNK 1539A^X + AaTh 1610

Irodalom:

- GYÖRGY Lajos, 1934. 176-177.pp. 163. sz. Osztozkodás a jutalmon.
1938. 235-238.pp. 138. sz. Osztozkodás a jutalmon. Vas
Gereben 1856. szövege nyomán. AaTh 160A^X + AaTh 1610 /BN jegyz./

AaTh 1613 A játékkártya imakönyvem és kalendáriumom

/Playing-Cards Are my Calendar and Prayerbook; H -; BN -/

Ezt feleli egy katona, akit az istentisztelet alatt folytatott kártyajátéka
miatt megrónak, és olyan okosan mutatja meg minden egyes kártyának a szimbó-
likus jelentését, hogy megbocsájtanak neki.

Irodalmi változat:

KÓNYI János, 1782. /1981./ II. 241-243.pp. 145. sz.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 146.p. 106. sz. Kártya-enciklopédia.
1938. 53-55.pp. 24. sz. Kártya-enciklopédia.

MNK 1617^X A vak ember pénze

/H -; BN -/

- I. Egy vak ember a pénzét a földbe elássa. A komája, aki tudott róla, még
aznap éjjel kiássa.
- II. A vak a komájára gyanakszik, ezért kéri tőle, hogy legyen segítségére,
mert ő még több pénzt akar elásni a régi helyre. A koma a lopott pénzt
visszaviszi, mert még nagyobb összeget akar lopni.
- III. A vak ember a visszahozott pénzt elviszi.
1. KISFALUDY Társaság, GAÁL György gy., MTAK Kézirat MS 10.020/VII. :.
62-64.pp. 18. sz. C.n. eltér, /Bécs, 1820-as évek/
 2. ERDÉSZ Sándor, 1968. 396-402.pp. 192. sz. Vót két kéregető ember.
/Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./ eltér.

Irodalmi változatok:

- TAXONYI János, 1743. 2. k. 234-236.pp. V. történet. Vak többet lát a
szemesnél. /Anton Panormit. De dictis et factis Alphonsi Reg. Lib.
3. nyomán./
uő. 2. kiadás, 1759. 2. k. 111-112.pp. V. történet =
uő. 3. kiadás, 1805. 2. r. 401-402.pp. 17. történet =
- KÜLÖMB-külömb féle auktoroknak ...meséi 1776. II. k. 233.p. 281. sz.
Egy pénzes Emberről. /Kolozsvar/
- ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 222-223.pp. 315. sz. Vissza-kerül a' vak
kintse.
- PESTI Kalendárium, 1808, 1813.
- KIS János, 1816. 2. rész. 273-274.pp. Egy világtalannak helyes gondo-
latja.

DUGONICS András, 1820. II. 15.p. "Néha a vak többet lát a szemesnél" szólás-mondás magyarázata.

BALLAGI Mór, 1850. 7813. Néha a vak többet lát a szemesnél.

VAS Gereben, 1856. 1. füz. 2. kiad. 216-217.pp.

úő. 1856. 2. füz. 234-235.pp. A vak is lehet szemes.

SIRISAKA Andor, 1890. 172.p. Néha a vak többet lát a szemesnél.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1938. 280-281.pp. 160. sz. A rászédett tolvaj.

1934. 149-150.pp. 113. sz. Kincsrejtő vak.

AaTh 1620 A király új ruhája

/The King's New Clothes; H -; BN -/

Két imposztor a királynak csodálatos szövetből való ruha készítését ígéri, melyet csak az láthat meg, aki tisztességes/aki nem fattyú, stb.

A két csirkefogó zavartalanul "dolgozik", mert a király és udvaroncái félnek bevallani, hogy nem látják a ruhákat.

1. BERZE NAGY János, 1940. II. 368. p. 172. sz. A mesztelen király.

/Hosszúhetény, Baranya m.; 1934./

2. KONSZA Samu-FARAGÓ József, 1957. 135.p. 80. sz. A király ruhája.

/Réty, v. Háromszék m., R.; 1948./

Irodalmi változatok:

PÁZMÁNY Péter, 1613. ŐM. III. 2. r. 149.p.

In: TIMÁR Kálmán, 1911. Ethn. XXII. évf. 60-61.pp. Magyar párhuzam a "Pfaffe Amis" elbeszéléseihez.

VERESMARTI Mihály 1610.

In: Régi magyar egyházi írók I. 1875. 226-228.pp.

TÓTH Béla, 1898. I. 230-233.pp. A láthatatlan kép.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 152.p. 119. sz. Láthatatlan kép.

1938. 245-249.pp. 141. sz. Láthatatlan kép.

AaTh 1621^X Az Istentől se féltő juhász

/The Horse is Cleverer than the Priest; H -; BN 928^X/

I. A juhász egyszer azt találja mondani, hogy ő még az Istentől sem fél.

A pap fülébe jut, s maga elé hivatja a juhászt, hogy megdorgálja.

A juhász megmagyarázza szavai értelmét: az Istentől sem fél, mikor igaza van.

II. Máskor azt találja mondani, hogy az Istennek sem hisz. A pap újra kérdőre vonja. Magyarázat: Valamelyik reggel szép időben szűr nélkül hajtotta ki a nyáját. Fél óra múlva bőrig ázott. Azóta mindig magával viszi a szűrét, akármilyen időt mutat az Isten reggel.

III. Harmadszor azt találja mondani, hogy "az én szamaram okosabb mint a pap:" Kérdőrevonáskor így felel: "A szamaram egyszer a búzába ment, jól elvertem, többet nem tette. A pap is a feleségemhez jár, jól elvertem, mégis újra jár:"

1. SZOKOLY Viktor, 1878. Nyr. 7. évf. 132-133.pp. Az okos juhász.

/Tinnye, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1878./ BN 928^X 1.

2. BERZE NAGY János, 1957. II. 417.p. 2. sz. C.n. /Besenyőtelek,

Heves m.; 1904./ BN 928^X 2.

MNK 1621B^X A bika és a pap haszna

/H -; BN -/

Egy pap beleszeretett a csordás lányába. A lánynak gyereke is született tőle. A pap egyszer elmegy meglátogatni a lányt. Az udvaron találkozik a csordás fiával. Ez köszön az arramenő bikának, de a papnak nem. A pap megkérdezi, hogy miért tette ezt, mire a fiú azt feleli, hogy a bika borját jó pénzért eladták, de a huga gyerekéből nincsen semmi hasznuk.

1. BERZE NAGY János, 1940. II. 358.p. 163. sz. A pap mög a csordás

fia. /Alsóegerszeg, Baranya m.; 1934./

AaTh 1623^X Fehér csirke - fekete csirke

/An Old "Hen" instead of a Young One; H -; BN -/

I. Egy fiatal lány /fehér lány/ helyett a szolgálja egy öreg asszonyt /cigány-asszonyt/ hoz gazdájának.

II. A gazdája felmond neki. Úgyesen kimagyarázkodik úrnőjének, miért mondott fel neki a gazdája - visszaveszik a szolgálatba.

1. VÖÖ Gabriella, 1969. 189-190.pp. Fehér csirke - fekete csirke.

/Csákova, Temes m.; R.; 1961./

AaTh 1624 A cigány sárgarépát lop

/Thief's Excuse: the Big Wind; H -; BN 1624^X A zöldségbe kapaszkodó cigány/

Egy zöldségfélélt lopó tolvajt elcsípnék egy kertben. A gazda: Hogy került ide a kertbe? Egy szél befújt engem. Miért van a zöldség gyökerestől kitépve? Ha a szél elég erős, hogy engem befújjon, ki tudta tépni gyökerestől azokat is. És hogy került ide a zsák? Ez az, amin éppen én is csodálkozom.

1. KOLUMBÁN Samu, 1903. Ethn. XIV. évf. 385.p. Nem úgy verik a cigányt. /Székelyföld, 1903./ AaTh 1624 + AaTh 16340^X
2. BORVENDÉG János, EA. 715. 7.p. A cigán' meg a pap. /Ács, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1914./
3. KÁLMÁNY Lajos, EA 2801. 277.p. /Szeged, Csongrád m.; 1918-24./
4. VÖÖ Gabriella, 1969. 249.p. A cigányt befújta a szél a hagyma közé. /Magyarpéterfalva, Fehér m., R.; 1958./
5. UJVÁRY Zoltán, 1986. 111.p. IV/9.sz. A cigány a zsákkal. /Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; é.n./

Irodalmi változatok:

GRACZA György, 1901. II. köt. 335.p. Hát a zsák?

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 98.p. 228. sz. Cigányadomáink c. tanulmányban.

VAS Gereben, 1856. 2. füz. 302-303.p. C.n.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1933. 8. p. 3. sz. C.n.

1938. 146-148.pp. 83. sz. A szél ereje.

AaTh 1624A^X A legrövidebb út /A cigány szalonnát lop/

/Shortest Road; H -; BN 1619^X Rövid úton járó tolvaj/

A cigány szalonnát akar lopni, s a mennyezeten lévő lyukon keresztül beesik. Azt mondja, hogy a legrövidebb utat választotta.

1. KOLUMBÁN Samu, 1903. Ethn. XIV. évf. 384.p. Szalonnát lopni ment vót egy éjjel a csigán... /Székelyföld, 1903./ BN 1619^X 1.
DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 97. p. 215.sz. Cigányadomáink. Kolumbán Samu közlése nyomán.
2. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 206-207.pp. 61. sz. A cigány rászokott a pap szalonnájára. /Gálocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./

3. VÖÖ Gabriella, 1969. 247-248.pp. A cigány vágja a füstöt. /Fekete-lak, Kolozs m., R.; 1967./

Irodalmi változat:

VAS Gereben, 1856. 2. füz. 270./eltér/

AaTh 1624B^X "Ördög vagyok, szalonnát hozok". /A cigány szalonnát lop/

/The Theft of Bacon; H -; BN -/

Mikor a cigány szalonnát lop, véletlenül a gazdával találja szembe magát. Így szól hozzá: "Ördög vagyok, szalonnát hozok". A gazdának azonban nem kell az ördög szalonnája.

1. UJVÁRY Zoltán, 1986. 107-108.pp. IV/4. sz. Cigány a szalonnával. /Sajószentkirály, v. Gömör m., Cs.; é.n./ Ismert Alsószuha, Borsod-Abaúj-Zemplén m., Sajórecsk, v. Gömör m., Cs. is.

Irodalmi változatok:

ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 248-249.pp. 358. sz. A szalonnás Czigány ördöggé lesz.

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 97-98.pp. 216. sz. a Cigányadomáink c. tanulmányban.

GYÖRGY Lajos, 1938. 228-229.pp. 134. sz. Az ördög szalonnája.

ANDRÁD Sámuel, 1789. I. 249.p. 359. sz. Viszont szalonnás cigány.

SZEGEDI Kalendárium, 1808. Idő töltésre való Mesék és nevetséges Történetek közt.

PESTI Kalendárium, 1824. közlések.

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 98.p. 217. sz. a Cigányadomáink c. tanulmányban.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 203.p. 216. sz. Szalonna lopás.

1938. 228-229.pp. 134. sz. Az ördög szalonnája.

AaTh 1624C^X A ló lopta el a cigányt

/The Horse's Fault; H -; BN -/

Egy cigány, akit lólopás gyanújával hallgatnak ki, azt magyarázza, hogy nem ő lopta el a lovat, hanem a ló őt. Amikor a gyalogúton ment keresztül, ott feküdt a ló. Át akarta ugrani, de akkor a ló felugrott és elvitte a cigányt.

1. ERDÉSZ Sándor, EA 6312. 29-30.pp. C.n. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1957./

2. VÖÖ Gabriella, 1969. 249-250.pp. A ló lopta el a cigányt. /Magyar-péterfalva, Fehér m., R.; 1958./

Irodalmi változatok:

SZEGEDI Kalendárium, 1808. Idő töltésre való Mesék és nevetséges Történetek közt.

VAS Gereben, 1856. 1. füz. 2. kiad. 105-105.pp. C.n.

AaTh 1626 Ki álmodik szebbet?

/Dream Bread; H -; BN 1792^X A legszebb álom/

Két éhes ember megállapodik, hogy az eszi meg közös elemózsiájukat, aki szebbet álmodik. Az egyik azt álmodja, hogy fenn járt a mennyországban, ahol csodálatos terített asztal mellett lakomázott.

A másik, aki közben már megette az enivalót, azt mondja, hogy miután látta, hogy az utitársának a túlvilágon annyi féle földi jóban van része, úgy gondolta, visszatérte után nem lesz már éhes, s ezért elfogyasztotta a nyulat /kenyeret, káposztát, stb./

1. SIMONYI Zsigmond, 1874. Nyr. 3. évf. 511-512.pp. 1. sz. Elbeszélések cím alatt. /Marótpusztá, Somogy m.; 1874./ BN 1792^X 1. MNK 1833C^X + AaTh 1626
2. KOLUMBÁN Samu, 1895. Ethn. VI. évf. 71-78.pp. Hogy járt a cigány a magyar komájával halászni. /Olasztelek, Udvarhely m.; 1895./ BN 1792^X 2.
3. MAILAND Oszkár, EA 1944. 835-836.pp. A pap és a cigány. /Kányád, Udvarhely m., 1908 körül/ MNK 1833C^X + AaTh 1626
4. GYÖRGY Lajos, 1938. 232-235.pp. 137. sz. Álom és valóság. /Segesvár, v. Maros-Torda m.; 1910./
5. KOCSIS Lajos, EA 501. 51. p. A deák meg a cigány. /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./
6. BERZE NAGY János, 1940. II. 471-472.pp. 258. sz. Ki ámodik szebbet? /Szilágy, Baranya m.; 1935./ MNK 1833C^X + AaTh 1626
7. IMREH Lajos, 1985. 106.p. 268. sz. Ravasz ember a cigány is. /Sepsiköröspatak, v. Háromszék m., R.; 1930-as évek/
8. KOVÁCS Ágnes, 1943. UMNGY. V. 156-157.pp. 10. sz. C.n. /Ketesd, Kolozs m., R.; 1941-42./
9. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, DÉGH Linda gy., 1960. III. 722-723.pp. 304.sz. Ki álmodik szebbet? /Csíkmenaság, Csík m., R.; 1942./ MNK 1833C^X + AaTh 1626

10. BÉRES András, 1967. UMNGY. XII. 315-316.pp. 60. sz. A cigány amék nem hazudott. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1949./

EA 6001. 123-124.pp. 8. sz. =

EA 4137. 53-54.pp. 8. sz. =

11. MAKRA Sándor, EA 9296. 255.pp. 528. sz. C.n. /Kisújszállás, Szolnok m.; 1950./

12. ANDRÁSFALVY Bertalan-KOVÁCS Ágnes, EA 8728. 357-359.pp. 60. sz. Ki álmodik szebbet? /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ MNK 1833C^X + AaTh 1626

13. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 42-43.pp. C.n. /Kállósején, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./ MNK 1833C^X + AaTh 1626

14. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 402.p. 193. sz. Nyúlra vadászik a pap és a cigány. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

15. VÖÖ Gabriella, 1981. 363.p. 126. sz. A cigány és a pap. /Halmágy, Brassó m., R.; 1966./ MNK 1833C^X + AaTh 1626

16. VÖÖ Gabriella, 1969. 234-235.pp. A kapanyél is elsülhet. /Gyertyámos, Temes m., R.; 1967./ MNK 1833C^X + AaTh 1626

17. NAGY Géza, 1985. II. 766-768.pp. 126. sz. A kapanyél is elsül. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1971./ MNK 1833C^X + AaTh 1626

18. NAGY Zoltán, 1987. 103-104.pp. Sz.n. A legszebb álom. /Herencsény, Nógrád m.; 1977./ MNK 1833C^X + AaTh 1626

Irodalmi változatok:

GESTA Romanorum, 1474. 72.r.v. 141. sz. In: Sztárai codex.Cod. Lat. 25. latin.

GESTA Romanorum, 1695. /1900/ 305-307.pp. 106. sz. Vigyázni kell az ördög mesterségére.

VAS Gereben, 1856. 2. füz. 283.p. C.n., eltér.

VAS Gereben, 1856. 2. füz. 261.p. A két mesterlegény.

GRACZA György, 1901. II. köt. 334. sz. Az álom, közlése

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 99.p. 240. sz. a Cigányadományok c. tanulmányban.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 211-212.pp. 232. sz. Traumbrot.

1938. 232-235.pp. 137. sz. Álom és valóság.

BN 1627^X Cigány és zsidó a lóvásáron/H -; BN 1627^X/

Egy zsidó egy rossz lovat árusító cigányt meg akar tréfálni. Mikor a ló ára után érdeklődik, a cigány fölemeli a ló farkát és azt mondja: "Tessék beszélni a boltba, odabe majd megmondják a legények."

1. BERZE NAGY János, 1957. II. 562.p. 1. sz. C.n. /Besenyőtelek, Heves m.; 1898./ BN 1.
2. IMREH Lajos, 1985. 216.p. 296. sz. Ravasz ember a cigány is. /Sepsiköröspatak, v. Háromszék m., R.; 1930-as évek/

Irodalmi változatok:

SZÉKELY István, 1559.

In: ÚJABB nemzeti könyvtár 1854. 2. évf. 56.p. LX caput.

TÓTH Béla, 1898. I. 112.p. Mátyás király egy trufája. Hogy a rófe a vászonnak?

VAJDA JÁNOS, 1876. 169-170.pp. közlése

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 95.p. 184. sz. a Cigányadományok c. tanulmányban.

AaTh 1628 A fiú az iskolában /katonaságnál/ "elfelejtett magyarul"/The Learned Son and the Forgotten Language; H -; BN 1686^X Latinul tudó gyermek/

Cigányfiú /paraszt/ elindul latinul tanulni. Egy híd előtt villát s gereblyét lát, mondja: "Hidomusz, gerebentusz, villamentusz." Lát egy borjút, felkiált: "Hidomusz, gerebentusz, villamentusz, bé-usz-bé." Lát egy kant túrni és vizelni, azt is hozzá teszi: "Hidomusz, gerebentusz, villamentusz, bé-usz-bé, kanturálem, pisálem." stb. Mikor számonkérlik tőle tudását, a fentieket ismételi. Megverik.

1. ARANY László, 1862. 37-40.pp. 3. sz. A cigány fiú. /Nagykörös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; é.n./ BN 1686^X 1. A cím Arany Lászlóé, a szöveg Arany Juliska kézírása.
2. SZÉKELY Sándor, 1874. Nyr. 3. évf. 31-34.pp. A kanászbú lett mester. /Dergecs, Zala m.; 1874./ BN 1686^X 2. AaTh 14190^X + AaTh 1825B + AaTh 1628 + AaTh 1450 + (AaTh 1384/ MNK 1229^X + MNK 1230^X + AaTh 1245)
3. BEKE Ödön, 1904. NYF. 17. évf. 65.p. A deják. /Takácsi, Veszprém m.; 1904./ BN 1686^X 3.

4. BERZE NAGY János, HERRMANN Antal gy., 1957. II. 589.p. 4. sz. A pappá lett paraszt. /Rácalmás, Fejér m.; 1880-as évek/ BN 1686^X 4. AaTh 1419E^X + AaTh 1628
5. BERCZKI Imre, EA 4145. 15-16.pp. A cigány fia. /Dévaványa, Szolnok m.; 1948./
6. ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS, 1968. 207-208.pp. 62. sz. A cigánykatonája és a pap. /Gállocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
7. ERDÉSZ Sándor, EA 6314. 47-48.pp. C.n. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./

Irodalom:

MOSEK-RATH, Elfriede 1977: Bauernsohn: Der gelehrte B.

EM 1. köt. 5. füz. 1350-1353.pp.

AaTh 1629^X A bajusz

/The Supposed Magic Spell; H -; BN -/

A tolvaj utasítja a gazdát, akinek nem nő a bajusza, hogy másszon be egy dézsába, üljön ott nyugodtan és ne nézzen sehova se. Eközben ő mágikus varázslatokat csinál és segít a gazda baján. Közben a cigányok segítségével ellopja a gazda egész vagyonát.

1. ARANY János, ŐM. I. 229-236.pp. A bajusz. /1854./

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 94-95. 18. sz. Bajusz.

1938. 168-169.pp. 100. sz. Bajusz.

AaTh 1630A^X A megvert ködmön/Has Beaten Father's Cap; H -; BN 1630^X/

Egy ember gyönni megy, hogy földhöz vágta az anyja ködmönét.

Mikor a pap azt mondja, hogy az nem bűn, hozzáteszi, hogy az anyja is benne volt.

1. BAKOS Lajos, 1874. Nyr. 239.p. Közmondások között. /Földes, Szabolcs m.; 1874./ BN 1630^X 1.
2. BERZE NAGY János, 1957. II. 563. p. 2. sz. C.n. /Besenyőtelek, Heves m.; 1903./ BN 1630^X 2.
3. ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS, 1960. III. 727-729.pp. 306.sz. A cigány penitenciája. /Kisbajom, Somogy m.; 1953-59./ AaTh 1630A^X + AaTh 1807B

DOBOS Ilona, 1962. UMNGY. X. I. 355-356.pp. 65. sz. Cigány gyónni megy. AaTh 1630A^X + AaTh 1807B

4. VÖÖ Gabriella, 1981. 252-253.pp. 57. sz. A cigány és a rák. /Bogdánfalva, Moldva, R.; 1956./ AaTh 1630A^X + AaTh 1740

5. SEBESTYÉN Ádám, 1986. IV. 378.p. A kozsók. /Istensegíts, Bukovina, R.; Majos, Tolna m.; 1982./

Irodalmi változatok:

KOMÁROMI Kalendárium, 1832.

ADOMATÁR, 1871. 245.p.

VAJDA János, 1876. 160.p. Az öreg anya ködmöne. közlések nyomán

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 104.p. 336.sz. a Cigányadomáink c. tanulmányban.

GYÖRGY Lajos, 1938. 159.p. 93. sz. A ködmön.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1938. 159.p. 93. sz. A ködmön.

AaTh 1631 A cigány lovat árul

/Horse which will not go over trees; H -; BN 1625^X A ló hibái/

Egy cigány lovat árul. Mikor a vevő azt akarja tudni, hogy milyen hibái vannak, azt válaszolja:

1. Fára nem mászik = A hídon nem akar átmenni.

2. Kútba nem néz = Vak, nem lát semmit.

3. Vasat nem eszik = Nem veszi be a zablát.

1. VÖÖ Gabriella, 1969. 225-226.pp. 90. sz. A székely vásárol. /Magyarpéterfalva, Fehér m., R.; 1958./

2. ERDÉSZ Sándor, 1968. III. 313-316.pp. 172.sz. A nagyságos úr lova fára nem megy. /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./

Irodalmi változatok:

Osvaldus de LASKÓ, 1498. Quadragesimale Bigae Salutis c. latin beszédgyűjtemény 33. préd. R fejezetéből idézi

In: KATONA Lajos, 1900. Ethn. XI. évf. 191. p. 4. sz. Fára nem megy fel.

Osvaldus de LASKÓ, 1498. Sermones Dominicales c. latin beszédgyűjtemény 119. prédikáció E fejezetét idézi

In: TIMÁR Kálmán, 1910. Ethn. XXI. évf. 50.p. Fára nem megy fel.

JÓKAI Mór, 1854. Országos Nagy Naptár. C.n.

1856. 190-191.pp. 10. sz. A kupec lova.

1872. 188-189.pp. 171. sz. =

JÓKAI Mór, 1904. 182-183.pp. 171. sz. A kupec lova.

1914. 182-183.pp. közlés

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 95-96.pp. 186a, b, d. sz. a Cigányadomáink c. tanulmányban. BN 1625^X 1.

VIG Dezső, 1858. 19-20.pp. Kenderbe nem megy.

HEGEDŰS Lajos, 1870. 72.p. közlések

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 96.p. 186c. sz. a Cigányadomáink c. tanulmányban.

VÉN HEGEDŰS /1903./ 28.p. Kenderbe nem megy.

Irodalom:

GYÖRGY Lajos, 1934. 155.p. 125. sz. Lócsiszár anekdota.

1938. 186-187.pp. 114. sz. Fára nem mász.

MNK 1631B^X "Ha akarom: vemhes, ha akarom: nem vemhes."

/H -; BN -/

Cigány a töprengő vevőnek, aki a cigány lováról érdeklődik, azt válaszolja:

"Ha akarom: vemhes, ha akarom: nem vemhes."

Irodalmi változatok:

KÓNYI János, 1796. /1981./ II. 193.p. C.n.

GYÖRI Kalendárium, 1810. Unalmas órákon való időtöltés történetei közt

ESZTERGOMI Kalendárium, 1836. közlések

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 95.p. 185. sz. a Cigányadomáink c. tanulmányban.

SIRISAKA Andor, 1890. 63.p. Ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes - magyarázata.

Irodalom:

DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 82-106.pp.

GYÖRGY Lajos, 1932a. 152.p. 54. sz. C.n.

GYÖRGY Lajos, 1938. 182-183.pp. 111. sz. Vemhes vagy nem vemhes?

AaTh 1634C^X A cigány akarata ellenére eszik /iszik/

/Eating against his Will; H -; BN 1620^{XX} Cigány a juhakolban/

Egy éhes cigány azt színleli, hogy nem lenne hajlandó sajtot /más bűdös ételt/ megenni, akkor se, ha halállal fenyegetnék. Pásztorok vagy a házi-gazda kényszeríti rá.

1. KOLUMBÁN Samu, 1903. Ethn. XIV. évf. 384.p. 3. be. A cigány a székely nép felfogásában. /Székelyföld, 1903./ BN 1620^{XX} 1.

közli:

DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 86.p. 22b. sz. Cigányadomáink.

2. ERDÉSZ Sándor, 1961-62. JAM. ÉK. IV-V. 115-128. pp. C.n. /Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár m.; 1958./

1964. 124-125.pp. 8. sz. A komaasszony bort iszik.

Irodalmi változatok:

VAS Gereben, 1856. 1. füz. 2. kiad. 226.p. C.n.

ADOMATÁR, 1871. 248.

DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 86.p. 22a. sz. Cigányadomáink.

ADOMATÁR, 1871. 248. közlése nyomán.

AaTh 1634D^X Nem úgy verik a cigányt

/How to Beat a Gypsy; H -; BN 1621^X BN 1526/

A tolvaj cigány azt mondja az őt ütlegelő elfogójának, hogy az nem tudja, hogy kell verni a cigányt. Miközben megmagyarázza neki, el is szökik.

1. KOLUMBÁN Samu, 1903. Ethn. XIV. évf. 385.p. Nem úgy verik a cigányt. /Székelyföld, 1903./ BN 1621^X 1.; AaTh 1624 + AaTh 1634D^X
2. BERZE NAGY János, 1957. II. 536-537.pp. 2. sz. Paki cigány. /Eger, Heves m.; 1904./ BN 1526 2.; AaTh 1526 + AaTh 1634D^X
3. GESZTELYI NAGY László, EA 474. 88-93.pp. 10. sz. A furfangos diákok. /Lövőpetri, Szabolcs m.; 1913./ MNK 1526^X + AaTh 1526 + AaTh 1634D^X
4. SZENDREY Zsigmond, EA 4651G 79.p. 1615.sz. C.n. /Nagyszalonta, Bihar m.1918-19./
5. IMREH Lajos, 1985. 105.p. 265. sz. Ravasz ember a cigány is. /Sepsiköröspatak, Háromszék m., R.; 1930-as évek/
6. NAGY Géza, 1985. II. 774-781.pp. 128. sz. A három diák meg a cigány. /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1964./ AaTh 1526 - AaTh 1634D^X + AaTh 1641 - AaTh 1640

Irodalmi változatok:

MAGYAR és Erdélyországi Nemzeti Kalendárium 1799. Pest-Pozsony

DUGONICS András, 1820. I. 13.p. "Nem úgy verik nálunk a cigányt" magyarázata.

BALLAGI Mór, 1850. 1156. "Nem úgy verik nálunk a cigányt" magyarázata.

SIRISAKA Andor, 1890. 170.p. "Nem úgy verik nálunk a cigányt" magyarázata.

ERDÉLYI János, 1851. 79.p.

VIG Dezső, 1858. 365.

VAJDA János, 1876. 173.p. Hogyan verik a cigányt? közlések

In: DÖMÖTÖR Sándor, 1929. Ethn. XL. évf. 100.p. 255a. sz. a Cigányadomáink c. tanulmányban.

AaTh 1638^X Miért szabad a cigánynak lopni?

/Why It Is not a Sin for a Gypsy to Steal?; H -; BN -/

Jézus megfeszítésére odakészített négy szög közül a cigány ellop egyet, azóta a cigánynak nem vétek a lopás.

1. VERSÉNYI György, 1880. 59.p. C.n. /Körmöc, Bars m.; 1880./
2. BENKÓCZY Emil, 1914. MNY. 10. évf. 91. p. C.n. /Felnémet, Heves m.; 1914./
3. GELL Antal, EA 441. 115.p. 2. sz. C.n. /Maklár, Heves m.; 1914./
4. KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 468.p. 30. sz. Mióta nem dolgozik a cigán? /Szőreg, Torontál m.; 1914./
5. KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 469.p. 31. sz. Miért szabad a cigánynak csalni? /Földeák, Csanád m.; 1914./
6. KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 469.p. 32. sz. A cigánynak szabad eskünni. /Magyarszentmárton, Torontál m.; 1918./
7. KÁLMÁNY Lajos, EA 2771. 469.p. 33. sz. Miért nem csinálhatták meg a negyedik szeget? /Kövegy, Csanád m.; 1918./

Az AaTh 1430-1639 katalógusban BN-katalógustól eltérő esetípusok

MNK 1430B ^x	korábban	BN 1430 /tip.belül/..I.,II. epizód v.1.2.vált.
MNK 1444 ^x	"	BN 1617 ^x
AaTh 1453 ^{xxxx}	"	BN 1458 ^{xx}
MNK 1460 ^{xx}	"	BN 1564 ^x
MNK 1464E ^x	"	BN 1479 ^x
AaTh 1510	"	BN 1459 ^x
AaTh 1525B	"	BN 1525A /tip. belül/
AaTh 1525N	"	BN 1643 ^x /tip. belül/
AaTh 1529	"	BN 1543 ^x
AaTh 1531	"	BN 1614 ^x
AaTh 1533+MNK 1533B ^x	"	BN 1542 ^{xx}
AaTh 1534	"	BN 926 ^x
MNK 1535 ^x	"	BN 1535 /tip. belül/
AaTh 1536A	"	BN 1536
AaTh 1536B	"	BN 1726A ^x
MNK 1537A ^x	"	BN 1537
MNK 1539A ^x	"	BN 1539 /tip. belül/
AaTh 1543	"	BN 1728 ^x
AaTh 1544A ^x	"	BN 1616 ^x
AaTh 1545	"	BN 1566 ^x
AaTh 1556	"	BN 1614 ^x /tip. belül/
AaTh 1558	"	BN 1349 XXXII ^x
AaTh 1573 ^x	"	BN 1623 ^x
AaTh 1605 ^x	"	BN 1605
AaTh 1621 ^x	"	BN 928 ^x
AaTh 1624	"	BN 1624 ^x
AaTh 1624A ^x	"	BN 1619 ^x
AaTh 1626	"	BN 1792 ^x
AaTh 1628	"	BN 1686 ^x
AaTh 1630A ^x	"	BN 1630 ^x

AaTh 1631	"	BN 1625 ^X
AaTh 1634C ^X	"	BN 1620 ^{XX}
AaTh 1634D ^X	"	BN 1621 ^X

Tipuson belül vagy azt jelenti, hogy Berze Nagy János nem ismerte az altípusokat, nem jelölte külön a mesekezdőket, vagy néha egy mesének tartott olyan egységet, amely a nemzetközi anyag szerint két meséből áll. Ezért néhány típuszám többször is előfordul a fenti listán.

A katalógusban előfordul egy olyan szám, amely eltér a nemzetközi katalógustól. Ezenkívül van néhány olyan BN szám, amelyek nem tartalmaznak nemzetközi anyagot.

MNK 1561^X A-L = AaTh 1634^X

FELHASZNÁLT MŰVEK BIBLIOGRÁFIÁJA

- ANDRÁSFALVY Bertalan - KOVÁCS Ágnes EA 7120
1956 - Tyukodi mesék. I. rész. Magn.felv. 194 p.
Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.
- ANDRÁSFALVY Bertalan - KOVÁCS Ágnes EA 8728
1956 - Tyukodi mesék. II.rész. Magn.felv. gy. 281 p.
Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.
- /ARANY László/ MTAK Kézirat
/1853/ Ir. 4-r. 409/II. - In: Kriza János gyűjteménye. 2. köt. Koll.
Autográf. Több kéz írása. 144 f.
- ARANY László
1862 - Eredeti népmesék. Pest.
1901 - Arany László összes művei I-V. Budapest. Bev.és
kiad. Gyulai Pál.
1914 - Magyar népmese-gyűjtemény 5. kiad.
Budapest, /1914/
- ARANY János
é.n. - A hamis tanú. -- Összes művei I.köt. 166-168.pp.
- A fülemüle. -- Összes művei I. köt. 223-228.pp.
- A bajusz. -- Összes művei I.köt. 229-236.pp.
- BÁCSKAI BOSNYÁK Sándor ld. BOSNYÁK Sándor
- BAGOSSY Károly ld. MAROSI, BAGOSSY, BAK MTAK Kézirat Ir. 4-r. 397/I-II.
- BAKÓ István EA 496
/1914/ - Mesék, adomák; Bessenyei Györgyről szóló adomák.
83.p. Sárospatak, Zemplén m.
- BAKOS János Ny. gyűjteménye ld. KISFALUDY Társaság Népmese-gyűjteménye.
MTAK Kézirat Ms 10.020/V.
- BAKOSS Lajos Nyr.
1874 - Közmondások. /In:/ Magyar Nyelvőr 3. évf.239.p.

- BALÁS Gyula MTAK Kézirat Ir. 2-r. 76.
1878 - Mese-gyűjtemény. Mezőkovácsháza, Csanád vm. Autográf. 120 f.
- BALASSA M. Iván EA 12.812
1961 - Széphalom és Mikóháza mesekincséből 374.p. 8 f. Széphalom, Mikóháza, Zemplén m.
- BANÓ István UMNGY II.
1941 - Baranyai népmesék. Bp. Bev., jegyz. --.
- BARTALITS Imre OSZK 20/23
1865, 1877 - A híres Csalóka Péter élete és nevezetesebb kalandjai.
- BEKE Ödön Nyr.
1904a - A mester meg a pap. /In:/ Magyar Nyelvőr 33.évf. 240-242.pp.
- BEKE Ödön NyF
1904b - A deják. /In:/ Nyelvészeti Füzetek 17.sz. 65.p.
- BELATINI BRAUN Olga NIFA 131-132
1944 -
- BENE Lajos
é.n. /1931a/ - Kalotaszegi népmesék. /1-3./ 3. köt. Bp. Irta--.
é.n. /1931b/ - Nagykunsági népmesék. 1-3.köt. Bp. Irta --.
- BENEDEK Elek
1885 - Székely Tündérország. Székely népmesék és balladák.
1894-96⁶ 1/2-2/2 - Magyar mese és mondavilág. Ezer év meseköltése. Meséli --. 6. kiad. Bp. 1929.
1894-96⁴ 3/1-5/2 - 4. kiad. Bp. 1914-1927.
- BENKÓCZY Emil MNY
1914 - Szólások Heves megyéből.
In: Magyar Nyelv 10. évf. 91.p.
- BENKŐ László EA 640
1912 - Felsőtanya népének részletes néprajzi monográfiája. 143. p. 4 r. 20 f. 4 k. Szeged-Felsőtanya, Csongrád.
- BEÜTHY László
1856 - 101 Cholera csepp!!

- BERDE Mária, R.
1937 - Székely népmesék. /Borítón: Fóton fót király. Eredeti székely népmesék. Brassó. Összeáll.--.
- BERDE Mária, R.
é.n. /1941-42/ - Az árva királyfi. Eredeti székely népmesék. Bp. Összeáll.: --.
- BERECZKI Imre EA 4145
1948 - Mesetanulmány és népmese gyűjtemény /Macedón mese is/ 80.p. Dévaványa, Szolnok m. Macedónia.
- BÉRES András EA 2990
1951 - Mese-gyűjtemény, babona, hiedelem, találós kérdés, játék. 239 p. Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.
- BÉRES András EA 4137
1950 - Egy mesélő szatmári falu. 268 p. 10 f. Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.
- BÉRES András EA 6001
1950-59 - Szatmári népmesék I-II. Rozsály, Szabolcs-Szatmár m. 819 p. 9 f. 9 k.
- BÉRES András UMNGY XII.
1967 - Rozsályi népmesék. Bp. Gyűjt., bev.: --. jegyz. Kovács Ágnes.
- BERGER Rózsa ld. NÉPMESEGÝŰJTEMÉNY, több gyűjtő munkája MTAK Kézirat Ir. 4-r. 371.
- BERZE NAGY János MNGY IX.
1907 - Népmesék Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyéből. Bp. Gyűjt., jegyz.: --. A //--be tett pótlások Katona Lajostól.
1940 II. - Baranyai magyar néphagyományok. 2. köt. Pécs.
1957 II. - Magyar népmesetípusok. 2. köt. Pécs. Bev., szerk. Banó István
- BINDER Jenő Ethn.
1919 - Magyar adalékok Antti Aarnenak: "Az égből jött ember"-ről szóló mesetanulmányához. /In:/ Ethnographia 30. évf. 108-109.pp.
- BIRKÁS Géza Nyr.
1901 - Szólások és adomák. /In:/ Magyar Nyelvőr 30.évf. 489-490.pp.

- BODNÁR Bálint EA 9918
1950-57 - Népmese gyűjtemény. 282 p. Nyírség.
- BODNÁR Bálint EA 12.145
1954-55 - Nyírségi népmesék. 324 p. Nyírség.
- BODNÁR Bálint EA 9650
1955 - Népmesék, versek. 49 p. Anarcs, Lövépetri, Döge, Komoró stb. Szabolcs m.
- BODNÁR Bálint EA 10.137
1958 - Nyírségi népmesék. V. 407 p. Nyírség.
- BONDÁR György EA 1879
1915 - Mesék. 72 p. Nagyszalonta, Bihar m.
- BODÓ Mihály
1929 - Népmesék. /In:/ Népünk és Nyelvünk 1.évf. 50.p.
- BORVENDÉG János EA 715
1914 - Babonás történetek és két cigány anekdota. 7 p. Ács, Komárom m.
- BOSNYÁK Sándor EA 12.713
1958-60 - "Malom, a bot, meg a csákó." Mesegyűjtemény. 87 p. 2 f. Mohács, Baranya m.
- BOSNYÁK Sándor EA 12.712
1960 - Baranyai népköltészet. 169 p. 7 f. Alsószentmárton, Kóvágószöllős, Mohács, Sásd, Siklós, Siklónagyfalu, Baranya m.
- BOSNYÁK Sándor EA 13.502
1961-62 - Gáspár S. Antal és családja meséi. Nagyvejke, Tolna m. 156 p.
- BOSNYÁK Sándor JPMÉK
1967 - A mohácsi hajósok, komposok és gátmunkások meséiből. /In:/ A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve Pécs, 89-101.pp.
- BOSNYÁK Sándor EA 12.884
1969 - "A község bikája" - Molnár Béni meséi. 98 p. Kémes, Baranya m.
- BÖZÜDI György
1958 - A tréfás farkas. Bágyi János meséi. Az eszös gyermek. -- lejegyzésében. Bukarest.

BUCSÁNSZKY Alajos OSzK 13/15

- 1864 - Ludas Matyi élete és kalandjai.
- 1872 - Családi képes naptár. A hét bölcs mester, vagy: Miként ajánlja Poncziánus római császár fiát Diokleciánust a hét bölcs mester nevelésébe, kik a nemes tudományokra és bölcsességre tanítják.
- 1873a OSzK 16/8
- 1889 OSzK 27/39
- 1894 OSzK 32/4
- 1897 OSzK 29/11
- 1899 Sz.Z.Sz. 3232
- 1904 OSzK 47/114 - Csalóka Péter élete és kalandjai.
- 1873b OSzK 43/22 - Bohó Misi élete és csínjei. III.
- BURÁNY Béla
1984 - Szomjas a vakló. Újvidék.
- CSEH István EA 471
1913 - Dalok és mesék. 257 p. Toronya, Zemplén m.
- CSUKÁSSI József
1879 - A magyar clerus adomákban.
- DÉGH Linda UMNGY III-IV.
1942 - Pandur Péter meséi. 1-2. Bp. Gyűjt., bev., jegyz.: --.
- DÉGH Linda UMNGY VIII.
1955 - Kakasdi népmesék. 1. köt. Palkó Józsefné meséi. Bp. Bev., jegyz.: --.
- DÉGH Linda UMNGY IX.
1960 - Kakasdi népmesék. 2. köt. Palkó Józsefné, Andrásfalvi György, Sebestyén Lajosné és László Márton meséi. Bp., Bev., jegyz.: --.
- DÉGH Linda EA 7104
1962 - Népmesék, népdalok. 203 p. Tiszamogyorós, Szabolcs m.
- 1965 - Folktales of Hungary. Chicago. Ed by --.
- DÉKÁNY Rafael EA 2279
1882-85 - Vegyes népköltési gyűjtés, főleg népmesék. 316 p. Alföld.

- DOBOS Ilona EA 7206
1960, 1961 - Hiedelem, boszorkánytörténetek, mese stb. 60 p. Bodrogkeresztúr, Zemplén m.
- DOBOS Ilona UMNGY X.
1962 - Egy somogyi parasztcsalád meséi. Bp., Gyűjt., bev., jegyz.: --.
- DOMOKOS János EA 470
1915 - Dalok, mesék, mondák 55 p. Nagyszalonta, Bihar m.
- DÖMÖTÖR Ákos NIFA 16/1
1959 -
- DÖMÖTÖR Sándor Ethn.
1929 - Cigányadomáink. /In:/ Ethnographia 40. évf. 82-106.pp.
- DUKA János EA 13.002
1960-61 - Csúfalkodó székelyek. Falu és névcsúfolók. 173 p. 8 t. Székelyföld.
- DUKA János - VÖÖ Gabriella
1982 - Kilenc kéve hány kalangya? Anekdoták a székelyekről. -- gyűjtéséből vál., s.a. rend., bev. Vöő Gabriella. Bukarest
- DVORZACSEK János Nyr
1892 - Izé. /In:/ Magyar Nyelvőr 21. évf. 184 p.
- ENDREI Ákos Nyr
1894 - A király mög a szögény embör. /In:/ Magyar Nyelvőr 23. évf. 40-41 pp.
- EPERJESSY Ernő EA 7258
1963 - Mesék, mondák. Magn. felv. gy. 306 p. Szentmihályhegy, Űrtilos, Somogy m.
- ERDÉLYI Jánoshoz küldött kézirat MTAK Kézirat
é.n. Ir. 8-r 206 - -- féle népköltési gyűjtemény számára beküldött vers és dalgyűjtemény. 1-235 db. Önálló gyűjtemény. Autográf.
1847, 1848 2.3. kötet - Népdalok és mondák 2.3. k. Pest.
- ERDÉSZ Sándor - HALMOS István EA 7651
1956-57 - Népmesék és népdalok. Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m. Elm. Ruzskovics I. Magn. felv. gy.

- ERDÉSZ Sándor - HALMOS István - KOVÁCS Ágnes
1968 - Ruzskovics István meséi. Bp. - Nyíregyháza. Gyűjt. -- és --. Szerk., jegyz. Kovács Ágnes
- ERDÉSZ Sándor EA 6312
1957 - Népmesék, trufák és tréfás történetek Kállósemjénből I. 71. Kállósemjén, Szabolcs m.
- ERDÉSZ Sándor EA 6314
1958 - Népmesék Kállósemjénből. II. 61 p. 1 m. Kállósemjén, Szabolcs m.
- ERDÉSZ Sándor EA 6544
1958 - Népmesék Nyírvasváriból. Magn. gy. 196 p. 2 m. Nyírvasvári, Szatmár m.
- ERDÉSZ Sándor JAMA 202
1959a -
- ERDÉSZ Sándor UMNGY XV.
1968 - Ámi Lajos meséi. Bp. 3. kötet. Gyűjt., jegyz.---
- ERDÉSZ Sándor EA 7272
1959b - Jóni Anna meséi. I-II. r. Magn. felv. 365 Ramocsaháza, Szabolcs m.
- ERDÉSZ Sándor JAMÉk 4-5. k.
1961-62 - Téli estezés egy nyírségi faluban. /In:/ A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve 4-5. köt. 115-128. Nyíregyháza.
- ERDÉSZ Sándor
1964 - Téli estezés egy nyírségi faluban. 124-125.
- ESZÉNYI Tamás gyűjteménye ld. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye
MTAK Kézirat Ms 10.020/4.
- FARAGÓ József
1955 - A szegényember vására. Székely népmesék. Bukarest.
1969 - Kurcsi Minya havasi mesemondó. Bukarest.
1980 - Egy fiátfalvi mesemondó az 1810-es években. Aluta X-XI.269-275.
- FAZEKAS István EA 1878
1915 - Mesék. 72 p. Nagyszalonta, Bihar m.
- FERENCZI Imre Néprajz és Nyelvtudomány
1975-76 - Egy anekdotakör tanulságai. /Bagi-históriák és rokonaik/ I. Néprajzi Dolgozatok 31. Szeged /In:/ Néprajz és Nyelvtudomány XIX-XX.5-52.pp.

- FÜLÖP István EA 8260
1952 - Zsámár István meséi. 73 p. Pakod, Zala m.
- GAAL György MTAK Kézirat
1812-1822 Ir. 4-r. 66/I-III.
- Közkatonák meséi. /-- mesegyűjteménye/ Bécs.
Autográf, több kéz írása.
- GAAL /Georg/ gyűjteményéből kihagyott mesék ld. KISFALUDY Társaság Népm.
MTAK Kézirat Ms 10.020/7.
- GAAL, Georg von
1822 - Märchen der Magyaren. Wien.
- GÁSPÁR János
1863 - Csemegék. Kolozsvár. 3. kiad.
- GELL Antal EA 441
1914 - Népköltési gyűjtemény 207 p. Maklár, Heves m.
- GESZTELYI NAGY László EA 474
/1913/ - Mesék, falucsúfolók 97 p. Lövépetri, Nagy-, Kis-
varsány, Szabolcs m.
- GONDA Béla Nyr.
1877 - A szegény ember. /In:/ Magyar Nyelvőr 6. évf.
84-86 pp.
- GÖNCZI Ferenc EA 8740
kb. 1900-tól - Vegyes néprajzi helyszíni gyűjtés, könyvészeti
anyag, paraszti kéziratos, stb. főleg népkölté-
szet. I. r. 184 p. Göcsej, Zala m.
- GYÖRGY Lajos
1933 - Magyar anekdotáink Naszreddin kapcsolatai.
Kolozsvár, Erdélyi Múzeum, Erdélyi Tudományos
Füzetek
- 1938 - Világjáró anekdoták. Budapest.
- GYÖRFFY István Ethn.
1916 - Magyar adalékok Arany "Hamis tanu"-jának mon-
dájához. /In:/ Ethnographia 27. évf. 210-211.pp.
- HAJDU István
1985 - Osztrópoli Herschel ostora. Viccek, adomák és
bölcs mondások a zsidó folklórból. Bp. Össze-
áll.: --.

- HALÁSZ Ignác Nyr.
1888 - A za leán a ki nem tudot semmit./In:/ Magyar
Nyelvőr 17. évf. 324-326.pp.
- 1889 Nyr. - Ludas Matyi. /In:/ Magyar Nyelvőr 18. évf.
373-376.pp.
- 1892 Nyr. - A nity testvér. /In:/ Magyar Nyelvőr 21. évf.
382-384.pp.
- 1893 Nyr. - A kitanut zshiván. /In:/ Magyar Nyelvőr 22. évf.
378-381.pp.
- 1897 Nyr. - Az okos ember. /In:/ Magyar Nyelvőr 26. évf.
278-281.pp.
- 1933 - Legszébb magyar mesék. Bukarest.
- HÁRSING István Ethn.
1926a - Kalamány Kováts Fridrik Hertzeg lészen. /Nép-
mese Udvarhelyi Szeles János XVIII. sz-i kéz-
iratából./ /In:/ Ethnographia 37. évf. 94-96.pp.
- 1926b Ethn. - Az a keserves menytske fel akasztja a meg holt
urát. /In:/ Történetek Udvarhelyi Szeles János
XVIII. sz-i feljegyzéseiből. 153-154.pp. II.sz.
- HEGEDŰS Lajos
1952 - Moldvai csángó népmesék és beszélgetések. Bp.,
Gyűjt., közzét.: --.
- HORGER Antal MNGY X.
1908 - Hétfalusi csángó népmesék. Bp. Gyűjt., jegyz.--.
- HORVÁTH István
1971 - Magyarózdi toronyalja. Irói falurajz. Kolozsvár.
- HUBAY Győző EA 605
1915 - Folklór. 69 p. 1 r. Abaúj-Torna Zemplén m.
- HUNYADY András
1956 - Erővel is, ésszel is. Zselyki és decsei népmé-
sék. Bukarest. -- gyűjtése.
- IMREH Lajos
1985 - Sáska sógor. Bukarest.
- IPOLYI Arnold MNGY XIII.
1914 - -- népmesegyűjteménye. Bev.: Sebestyén Gyula,
szerk., jegyz.: Kálmány Lajos.

- Ismeretlen gyűjtő ld. In: NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék /töredékek/
MTAK Kézirat Irodalom 4-r 414.
- ISTVÁNFFY Gyula EA 4637
1893-1912 - Palóc népköltési gyűjtemény. 277 p. Palócság.
- ISTVÁNFFY Gyula - BODGÁL Ferenc
1963 - Palóc népköltési gyűjtemény Istvánffy Gyula születésének 100. évf. alkalmából. S.a.rend. Bodgál Ferenc Miskolc.
- JAKAB Miklós EA 3631
é.n. - Székely népmese gyűjtemény. 199 p. Erdély, Udvarhely m.
- JÓKAI Mór
1856 - A magyar nép adomái.
1872 - A magyar nép élcze szép hegedűszóban. Össze-
gyűjt.: --. 3. bőv. kiad. Pest.
1904 - A magyar nép élcze szép hegedűszóban.
JÓKAI 1872-nek 10. kiadása.
1914 - A magyar nép élcze. Budapest.
- KÁLMÁNY Lajos EA 2771
1872-1919 - Alföldi Gyűjtés. /MNGY 17. kézirata/ Dél-Magyar-
ország. Autogr. 599.p.
- KÁLMÁNY Lajos EA 2801
1872-1919 - Meseszövegek 1-3. 514 p. Magyarország.
- KÁLMÁNY Lajos Nyr.
1893 - Eben gubát cserél. /In:/ Magyar Nyelvőr 22.évf.
424 p.
- KÁLMÁNY Lajos
1881 - Szeged népe. Ős Szeged népköltése. I. Arad.
1882 - Szeged népe. Temesköz népköltése. II. Arad.
1914 1-2. - Hagyományok 1-2. Vác, Szeged. Gyűjt., jegyz.---.
- KÁNTOR Pál Nyr.
1883 - Tréfás mesék I. /In:/ Magyar Nyelvőr 12.évf.
376.p.
- KATONA Imre EA 8170
1942a - Mesék, trufák, csalimesék, adomák. 432.p.
Bogdánd, Szilágy m.

- KATONA Imre EA 8218
1942b - Népmese-gyűjtemény és tréfás történetek. 826 p.
Kopács, Baranya m.
- KATONA Imre EA 4094
1949 - Vegyes néprajzi gyűjtés, főleg állattartás, hie-
delem, népköltészet, társadalom. 510 p. Tisza-
igar, Szolnok m.
- KATONA Imre - BEKE Ödön
1947 - Csalóka Péter. Budapest.
- KATONA Imre
1972 - Sárkányölő ikertestvérek. Kopácsi népmesék.
Újvidék. Gyűjt., s.a. rend.: --.
- KATONA Lajos Nyr.
1879 - A veres szakállú ember. Magyar Nyelvőr 8. évf.
464-466.pp.
- KATONA Lajos Ethn.
1900 - Fára nem megy fel /In:/ Ethnographia 11. évf.
191.p.
- KELEMEN Zoltán
1964 - Tolna megyei székely népmesék. Szekszárd.
Gyűjt.: --. Szerk., jegyz., előszó: Dégh Linda
- KISFALUDY Társaság Népmese-gyűjteménye MTAK Kézirat Ms 10.020
1855-1860 4. - -- 4.k. /Kazinczy Gábor mesegyűjteménye./
Autográf. Másolat. 132 f.
1863a 5. - Népmesék 5.k. Autográf. Másolat 98 f.
1863b 6. - Mesék. 6.k. Bánfalva és környéke. Autográf má-
solat. 106 f. Kazinczy Gábor megbízásából le-
jegyezte titkára Barczikay Bertalan.
é.n. 7. - Mesék a Gaal /György/ gyűjteményéből kihagyva.
Autográf. Tisztázat /Barczikay Bertalan másolta
1856-57-ben/ 64 f.
é.n. 8. - 8. kötet Autográf. Több kéz írása. Kolligátum
169 f.
1-22 ff. Pest megyei gyűjtés 1869.
35-63 ff.Orbán Balázs: Székely népmesék /Csiki,
oláhfalvi és udvarhelyszéki népmesék./ saját ke-
zű jegyz.
116-125, 152-168 Arany Jánosné,
169 f. Arany Juliska kezeírása.

- KOCSIS Lajos EA 501
1914-15 - Mesék. 93 p. Nagyszalonta, Bihar m.
- KOLUMBÁN Samu Ethn.
1903 - A cigány a székely nép felfogásában. /In:/ Ethnographia 14. évf. 140-147, 383-392.pp.
- KOLUMBÁN Samu
1895 - Hogy járt a cigány a magyar komájával halászni? /In:/ Ethnographia 6. évf. 71-78.pp.
- KONSZA Samu -FARAGÓ József
1957 - Háromszéki magyar népköltészet. Konsza Samu gyűjteménye. Szerk., bev.: Faragó József.
- KORMOS István
1960 -
- KÓSA SZABÓ Pál EA 487
1913 - Népköltési gyűjtemény. 75 p. Sárospatak, Zemplén m. Viss, Szabolcs m.
- KOVÁCS Ágnes EA 3912
1941-43 - Népmesegyűjtemény. 833 p. Ketesd, Kolozs m.
- KOVÁCS Ágnes UMGY V-VI.
1943 1-2. - Kalotaszegi népmesék. 1-2. k. Bp. Bev., jegyz., gyűjt.: --.
- KOVÁCS Ágnes EA 6994
1952 - Moldvai mesék II. r. 16-57.sz. 89 p. Lészped, Diószény, Válszka, Klézse, Moldva, R.; Mekényes, Szárász, Baranya m.
- KOVÁCS Ferenc
1958 - Iratosi kertek alatt. Kisiratosi népköltészet. Bukarest. Gyűjt.: --. Szerk., bev. Faragó József
- KOVÁCS László
1951 - Esti beszélgetés id. Kazus Istvánné virrasztójában. /In:/ Magyar Nyelvjárások I. 213-235.pp.
- KOVÁCS Zoltán EA 3104
1941 - Rétközi mesék. 28 p. Rétköz, Szabolcs m.
- KRESZ Mária EA 4695
1941a - Mesék. 68 p. Sárvasár, Kolozs m.
- KRESZ Mária EA 4696
1941b - Gyermekektől gyűjtött mesék. 36 p. Nyárszó, Körösfő, Kolozs m.

- KRISTON Antal EA 492
1914-15 - Néprajzi gyűjtés. 309 p. Rétközberencs, Kisvárd, Nyíribrony, Szabolcs m., Konyár, Bihar m.
- KRIZA János gyűjteménye MTAK Kézirat
1860 k. Ir. 4-r. 409/I-IV.
- Mesék, találós mesék, versek és népdalok. Autográf. Több kéz írása.
- KRIZA-ORBÁN-BENEDEK-SEBESI MNGY III.
1882 - Székelyföldi gyűjtés. Bp.
- KRIZA János gyűjteményéből II. 62ab, 64-65 f. átkötve MAROSI, BAGOSSY, BAK MTAK Kézirat Ir. 4-r. 397/I.
- KUNTÁR Lajos
1959 - A bűvös ládikó és más mesék. Vas megyei népmesegyűjtés. Bp. Gyermekek részére átdolgozta: --.
- LÁZÁR István
1896 - Alsófehér vármegye magyar népe. Nagy-Enyed.
1899 - Alsófehér vármegye monográfiája I.k. 2. r. Nagy-Enyed.
- MAILAND Oszkár EA 1944
1908 - Népköltészeti gyűjtés. 973 p. Székelyföld.
1905 MNGY VII. - Székelyföldi gyűjtés. Bp. Gyűjt. és szerk.: --.
- MAKRA Sándor EA 4877
1949-52 - Cancékos öreg: Görbedi István 87 éves dolgozó paraszt meséi és élettörténete. 142 p. Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.
- MAKRA Sándor EA 9296
1950-52 - Kisújszállás népe. I. Monográfia. 494 p. 64 r. 12 f. Kisújszállás, Szolnok m.
- MAKRA Sándor EA 9466
1954 - Kisújszállás népe. III. 67 p. 2 f. Kisújszállás, Szolnok m.
- MAROSI, BAGOSSY, BAK és mások gyűjtése. MTAK Kézirat Ir. 4-r. 397/I-II.
- Népmesegyűjtemény Marosi Samu, Bagossy Károly, Bak László és mások gyűjtéséből.
- MERÉNYI László
1861 1-2. - Eredeti népmesék. 1-2. k. Pest.
1862 1-2. - Sajóvölgyi eredeti népmesék 1-2. k. Pest.

- MOGYORÓS András gyűjtése ld. KISFALUDY Társaság Népmese gyűjtése.
MTAK Kézirat Ms 10.020/4.
- MOLNÁR József EA 924
1928 - Mesék. 50 p. Csenger, Szatmár m.
- NAGY Olga
/1953/ - Előbb a tánc, azután a lakoma. Mezőségi népmesék.
Bukarest. Gyűjt. --., szerk., bev. Faragó József.
- 1958 - A három táltos varjú. Cluj. Mezőségi népmesék.
- 1976 - Széki népmesék. Gyűjt., s.a.rend., bev. --
Bukarest.
- 1977 - Paraszt dekameron. Válogatás széki tréfákból és
elbeszélésekből. Budapest.
- 1983 - Újabb paraszt dekameron. A szerelemről és a há-
zasságról. Budapest.
- NAGY Géza UMNGY XX-XXI.
1985 2.k. - Karcsai mesék. 1-2. Bp. Gyűjt., bev. --. vál.,
jegyz. Erdész Sándor.
- NAGY Zoltán
1987 - Pórusljárt szerelmesek. Tréfás palócmesék.
Salgótarján.
- NÉGYESSY László Nyr.
1892 - Izé. /In:/ Magyar Nyelvőr 21. évf. 229-230.pp.
- NÉMEDI Dezső Nyr.
1903 - Eben gubát. /In:/ Magyar Nyelvőr 32. évf. 577.p.
- NÉMETH Sándor Nyr.
1885 - A leginy s két jány szeretője. /In:/ Magyar
Nyelvőr 14. évf. 42.p.
- NÉPMESEGYŰJTEMÉNY, több gyűjtő munkája
MTAK Kézirat Ir. 4-r. 371.
- NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék /töredékek/
MTAK Kézirat, Ir. 4-r. 414.
- OLOSZ Katalin
1972 - A kecskés ember. Udvarhelyszéki népmesék.
Bukarest, Vál., bev., jegyz. --.
- ORBÁN Balázs ld. KISFALUDY Társaság Népmese gyűjtésének 8. köt.
MTAK Kézirat Ms 10.020/8.

- ORTUTAY Gyula
1935 - Nyíri és rétközi parasztnesék. Gyoma. Bev.,
jegyz. --.
- ORTUTAY Gyula - KATONA Imre /gond./
1951, 1956 - Magyar parasztnesék. 1-2. Budapest.
- ORTUTAY Gyula
1955 3.k. - Magyar népköltészet. 3.k. Népmesék. Bp. s.a.
rend.--.
- ORTUTAY Gyula
1957 - Ungarische Volksmärchen. Berlin.
- ORTUTAY Gyula - DÉGH Linda - KOVÁCS Ágnes
1960 - Magyar népmesék. 3.k. Budapest.
- ŐSZ János Nyr.
1904a - Barátkádenciák. I.
/In:/ Magyar Nyelvőr 33. évf. 297-299.pp.
- 1904b - Barátkádenciák. II.
/In:/ Magyar Nyelvőr 33. évf. 299-306.pp.
- 1910 - A szegény ember szerencséje.
/In:/ Magyar Nyelvőr 39. évf. 381-383.pp.
- 1941 - A csudatáska. Eredeti székely népmesék. Budapest.
Gyűjt., feljegyezte --, bev. Kovács László.
- ŐSZ János - FARAGÓ József
1969 - Az élet vize. Kisküküllő-völgyi népmesék -- gyűj-
teményéből vál., utószó Faragó József, Bukarest.
- PENAVIN Olga UMNGY XVI.
1971 1.k. - Jugoszláviai magyar népmesék. Budapest. Közzé-
tette --. Jegyz. Dömötör Ákos.
- PENAVIN Olga UMNGY XIX.
1984 2.k. - Jugoszláviai magyar népmesék. 2.k. Budapest-Új-
vidék. Közzétette --. Jegyz. Kovács Ágnes,
Veselinovic-Sulc Magdaléna.
- POGÁNY PÉTER EA 8780
1941-43 - Göcseji népmese gyűjtés. 1337 p. Milejszeg,
Rózsásszeg, Pálfiszeg, Csonkahegyhát, Ukk,
Zala m.

- POLLÁK Sarolta - POLLÁK Miksa - POLLÁK Ida EA 3552
1890 - Vegyes népköltészeti gyűjtés, táncok, játékok, mesék 103 p. Rábaköz, Vas m.
- RÉTHY Lipót OSzK 43/45
1862 - Zsivány Gyuri.
- RÉTHY Lipót OSzK 6/87
1862 8. - Egy Török Bíró ítélete, vagy A sors viszontagságai.
- RÓZSA Kálmán
1887 - Vakmerő kívánság. Arab rege.
- RÓZSA Családi Naptár OSzK 390
1925 - Péter és Pál.
- RUBINYI Mózes Nyr.
1902 - A hamis katonák. /In:/ Magyar Nyelvőr 31. évf. 147.p.
- RUBOVSZKY Ferenc EA 477
1914 - Néprajzi gyűjtés 97 p. 11 k. Kisvárdai, Szabolcs m.
- SCHWIMMER Rosika
1928 -
- SEBESTYÉN Gyula MNGY VIII.
1906 - Dunántúli gyűjtés. Bp. Gyűjt és szerk.--.
- SEBESTYÉN Ádám
1979 - Bukovinai székely népmesék I. Fábián Ágostonné meséi. Szekszárd.
1981 - Bukovinai székely népmesék. II. Fábián Ágostonné, Mátyás Rózsika, Fábián Ágoston, Győrfi Rudolf, Győrfi Rudolfné, Győrfi Ferenc meséi. Szekszárd.
1983 - Bukovinai székely népmesék. III. Palkó József /Lüle Jóskacska/, Kovács/Ráfi/ Péter, László Györgyné /Pius Gyurkáné/, Derék /Jádri/ Károly meséi. Szekszárd.
1986 - Bukovinai székely népmesék. IV. Sebestyén Lőrinc /Sándor Lajos/, Domokos Imre, Sebestyén Antal /Diszke Pál Anti/ ... és mások meséi. Szekszárd.
- SIMONYI Zsigmond Nyr.
1874 - Elbeszélések I. /In:/ Magyar Nyelvőr 3. évf. 511-512.pp.

- SIPOS Eszti Nyr.
1873 - Az okos leány. /In:/ Magyar Nyelvőr 2. évf. 41-42.pp.
- SOLYMOSSY, Sándor
1936 - Contes et légendes de Hongrie. Paris.
- SÜTŐ Kálmán EA 486
1915 - Dalok, mesék, babonák, vőfélyköszöntők. 184. p. Semjén, Zemplén m.
- SZABÓ István Nyr.
1893 - A cigány meg a fia. /In:/ Magyar Nyelvőr 22.évf. 332.p.
- SZÉKELY Sándor Nyr.
1874a - A kanászbu lett mester. /In:/ Magyar Nyelvőr 3. évf. 31-34.pp.
1874b - A hamis menyecske. /In:/ Magyar Nyelvőr 3. évf. 369-372.pp.
- SZEMERKÉNYI Ágnes szerk.
1980 - Nógrádsipek. Tanulmányok egy észak-magyarországi falu mai folklórjáról. Bp.
- SZENDE Aladár
1944 l.k. - Süss föl Nap! Ifjúsági népköltési gyűjtemény. Összeáll.: -- Bp.
- SZENDREY Ákos EA 616
1914-15 - Folklór. 394.p. 42. Nagyszalonta, Bihar m.
- SZENDREY Zsigmond EA 4651
1910-30 - Népköltési gyűjtemény, betlehemes játékok, balladák, köszöntők, siratók, csúfolók, feliratok, dalok 10.592 p. Nagyszalonta és környéke stb. Bihar m.
- SZENDREY Zsigmond EA 4652
1918-19 - Nagyszalontai gyűjtés. Népköltési gyűjtemény. 65.p. Nagyszalonta, Bihar m.
- SZENDREY Zsigmond MNGY XIV.
1924 - Nagyszalontai gyűjtés. Kodály Zoltán közreműködésével szerk.--.
- SZERENCZY Feri gyűjteménye ld. KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye MTAK Kézirat Ms 10.020/6

- SZILÁGYI Miklós Ethn.
1959 - A "nevető lovak" anekdotájának népi változata.
/In:/ Ethnographia 70. évf. 449-450.
- SZILÁGYI Miklós FA 5.
1976 - /A nevető lovak/ 120. p. 7. sz. Népi anekdoták
Józsa Gyuriról és más földbirtokosokról. Tisza-
füred, Szolnok m. /In:/ Folklór Archívum 5.
115-123.p.
- SZINI Péter MTAK Kézirat
/1890?/ Ir. 4-r. 367/I.
- /Néprajz, népszokások. Találós kérdések és mesék.
Névnapi köszöntők. Játékok. Tájszavak. Babonás
szokások. Gyermekek és népvessék, tréfás mondó-
kák. Eredeti népmesék./ 129 f. Autográf. Bereg
megyei Tiszahát.
- SZOKOLY Viktor Nyr.
1878 - Az okos juhász. /In:/ Magyar Nyelvőr 7.évf.
132-133.pp.
- SZURMIN Rudolf - ROMENDA Norbert EA 13.060
1962 - Galamb András mesekincse 47 p. Miskolc, Borsod m.
- TAKÁTS Ilonka Ethn.
1921 - Florenc. /In:/ Ethnographia 32. évf. 107-108.
- TEMESVÁRI István Nyr.
1879 - Népmesék. /In:/ Magyar Nyelvőr 8. évf. 89-90.pp.
- TIMÁR Kálmán Ethn.
1910a - A kahlenbergi pap mondájának egy hazai változata.
/In:/ Ethnographia 21. évf. 52-53.pp.
1910b - Fára nem megy fel. /Kisebb közlemények/ /In:/
Ethnographia 21. évf. 50.p.
1911 - Magyar párhuzam a "Pfaffe Amis" elbeszéléseihez.
/In:/ Ethnographia 22.évf. 60-61.pp.
- TÓTH Béla
é.n./1898-1903/ 1.2.4.k. - A magyar anekdotakincs. Bp. Gyűjtötte és ma-
gyarázta --.
- TÖRÖK Károly MNGY II.
1872 - Csongrádmegyei gyűjtés. Pest.

- TROSTLER József Nyr.
1927 - Mesenyomok a XVIII. század magyar irodalmában.
/A racionalizmus és irracionális küzdelméhez/
1.közl. 6-12.pp.
2.közl. 42-47.pp.
3.közl. 79-87.pp.
4.közl. 101-109.pp.
5.közl. 142-149.pp.
- ÜRMÖSI Sándor gyűjtése ld. KRIZA János gyűjteménye
MTAK Kézirat Ir. 4-r. 409/I.
- VAJDA János
1876 - Magyar bors. Válogatott magyar és külföldi ado-
mák gyűjteménye. Fejedelmek, államférfiak, írók,
művészek, színészek, főurak, uracsok, papok, ka-
tonák, vadászok, hivatalnokok, diákok, orvosok,
nagyvárosiak, mesteremberek, parasztok, zsidók,
cigányok s egyéb nemzetiségek életéből. Bp.
- VARGA Ignác Nyr.
1903a - A szegény ember kakasa. /In:/ Magyar Nyelvőr
32. évf. 181-182.pp.
1903b - Mese kezdete Ludas Matyiról. /In:/ Magyar Nyelv-
őr 32. évf. 180.p.
- VAS Gereben
1856 - No még egyet nevéssünk. Pest.
- VASS Albert gyűjtése ld. NÉPMESEGŰJTEMÉNY több gyűjtő munkája
MTAK Kézirat Ir. 4-r. 371.
- UJVÁRY Zoltán
1986 - Menyecske a kemencében. Világjáró palóc adomák
és huncutságok. Bp.-Debrecen.
- VÉGH József
1944 - Sárréti népmesék és elbeszélések. Debrecen.
Gyűjt. --. Magyar néprajzi szövegek.
- VERSENYI György
1880 - Beszéd. A bányavidéki néphagyományok gyűjtésé-
ről. Losonc.

VIKÁR Béla EA 4535

1896-1906

- Vegyes néprajzi gyűjtés, főleg népköltészet.
1480 p. 12 k. Csököly, Somogy m. Viszák, Vas m.,
Korond, Udvarhely m.

VOIGT Vilmos NIFA 16/1

1960

-

VÖÖ Gabriella

1969

- Többet ésszel, mint erővel. Bukarest, Vál.,
bev.--.

1981

- Tréfás népi elbeszélések. Bukarest.

VURZEL Lőrinc ld. NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék /töredékek/

MTAK Kézirat Ir. 4-r. 414.

WOLF Vilmos Nyr.

1876

- Népmesék. /In:/ Magyar Nyelvőr 5. évf. 33-34.pp.

Régi magyar irodalmi források, népkönyvek, ponyvák, kalendáriumok

ADOMA-TÁR

1871

- Magyar népadomák, élczek és furcsa ötletek
gyűjteménye. Pest.

ANDRÁD Sámuel

1789-90 1-2.

- Elmés és mulatságos rövid anekdoták, melyeket
iminnen amonnan vállogatva egybe-gyűjtött és ma-
gyar nyelven kiadott --. Béts, I. Darab 1789
II. Darab 1790

ARANY János

BALÁSFY Tamás

1616

- Tsepregi iskola Pozsony

BALLAGI Mór

1850

- Magyar példabeszédek. Szarvas

BARTALITS Imre OSZK 20/23

1877

- A híres Csalóka Péter élete és nevezetesebb ka-
landjai.

BUCSÁNYSZKY Alajos OSZK 13/15

1864

- Ludas Matyi élete és kalandjai.

1872

- A hét bölcs mester, vagy: Miként ajánlja
Ponciánus római császár fiát Diokleciánust a
hét bölcs mester nevelésébe, kik a nemes tudomá-
nyokra és bölcsességre tanítják.
In: Családi képes naptár

1873a OSZK 16/8

1889 OSZK 27/39

1894 OSZK 32/4

1897 OSZK 29/11

1899 SZ.Z.SZ. 3232

1904 OSZK 47/114

- Csalóka Péter élete és kalandjai.

1873b OSZK 43/22

- Bohó Misi élete és csínjai. III.

- BUDAI Kalendárium
1805
- Szent DOMONKOS élete
1517 - In: Régi magyar codexek. Nyelvemléktár 3. Bp. 1874. 129-257. Közzéteszi Komáromy Lajos és Király Pál
- DUGONICS András
1820 1-2. - Magyar példabeszédek és jeles mondások. 1-2. Szeged
- ERDÉLYI Házi Segéd
1842
- ESZTERGOMI Kalendárium
1836
- EULENSPIEGEL
1808
- /EBERVS/
1573 - Poncianus historiaia, az az hét bölch mestereknek mondasit chiwda szep hasonlatossagoual foglaluan mimodon az chazar fiat Diocletianust hetzer halaltul meg mentettet legien. Mely mostan igaz es tizta magyar nyelwere forditatot Bechben RMK I. 92=RMNy 322
- FARKAS Antal
1790 - Erköltsi Iskola azaz húszon négy nyájas históriák a'mellyek e'világnak furtsa tsalárdságít, tartományoknak tulajdonságít, s a benne lévő embereknek úgy jó erköltseiket mind gonoszra tzélzó indulattyaikat mutattyák. Irattatott két részben kedvekért. Fordította magyarra -- Kassán.
- GESTA Romanorum
1474 - Cod. lat. 25.
- GRACZA György
1901 1-2. 2.böv.kiad. - A nevető Magyarország. Budapest.
- HALÁLRA nevetetű könyv
1811 - I. 20. 28.

- HÁRSING István Ethn.
1926a - Kalamány Kováts Fridrik Hertzeg lészen. /Népmese Udvarhelyi Szeles János XVIII. sz-i kéziratából/ In: Ethnographia 37. évf. 94-96.p.
- 1926b Ethn. - Az a keserves menyetske fel akasztja a meg holt urát. In: Történetek Udvarhelyi Szeles János XVIII. sz-i feljegyzéseiből. Ethnographia 37. évf. 153-154.p. II. sz.
- HASZNOS multságok
1821
- HAZAI kalendárium
1819
- HÁZI és uti új és ó kalendárium
- 1677 esztendőre, Lócse
- 1827 esztendőre, Vátz
- HEGEDŰS Lajos
1857,1864,1870 - Eredeti tréfák, adomák s mondák a cigány életből. Pest
- HELTAI Gáspár
/1572?/ - Ponciánus históriája. Kolozsvár, 1571-74? RMNy 314
- HELTAI Gáspár
1633 - Poncianvs csaszar historiaia Mikeppen az ő fiának Diocleianusnak hét bölcs és tudos mestereket fogada, kik azt tanyítanak az hét és nemes tudományokra. Lőcsen Brevver RMK I 630=RMNy 1571
- HISTORIA septem sapientum
1474 - Cod. lat. 25.
- ILLEI János
- JÓKAI Mór
1856 - A magyar nép adomái. Pest.
1857 - A magyar nép adomái. 150 uj adomával bőv. 2 kiad. Pest.
- JÓKAI Mór /szerk./
1858 - A nagy tükör.
1872 - A magyar nép élcze szép hegedűszóban. 3.böv. kiad. Pest.

- KATONA Lajos
1900 - Gesta Romanorum. Ford. Haller János Kolozsvár, 1695. Kiad. -- egy hasonmással. In: Régi Magyar Könyvtár 18. Budapest
- KÁLDI György
1631 - Az vasárnapokra-való prédikációknak első része, advent első vasárnapjától-fogva Sz.Háromság vasárnapjáig. Irta az hivek vigasztalására és jobbulására az Jézus alatt vitézkedő társaság-béli nagyszombati -- pap. Posonban 1631 RMK I 601
- A KÁTSA tzigány adomái Bp.
1703 - A magyar népnek elbeszéli Vén Hegedős In: Jó könyvek a magyar nép számára. 79. sz.
- KIS János
/1806/ 1815 - Az ephesusi Matróna. Sor szerinti fordítása LaFontaine verses meséjének. La matrone d'Éphese livre V. No 6. In:--Versei.Kazinczy kiad.
- 1816 - Ifjúság barátja vagy hasznosan mulattató darabok a' két nembéli ifjúság számára. Közre bocsátotta --. 1-2.k. Pesten
- KOMÁROMI Kalendárium
1811
1832
1861
1864
- KÖNYI János
1782 1. rész,
1785 2. rész - A mindenkor nevető Democritus, avagy okos leleményü furtsa Történetek mellyeket a' bánatjokat felejteni kívánó jámborok kedvéért szedegette öszve -- Budán.
- 1981 - A mindenkor nevető Demokritus. Bp. Vál., s.a. rend., jegyz., utószó Bíró Ferenc

- KÜLÖMB külömb féle auktoroknak Görög és Deák Nyelvből most újra Magyar /1776/ 1777 Nyelvre fordított mesék Mellyek rövid szóval E'sopus' meséinek /mivel ő volt fő fel-találója és gyakorlója ezeknek/ mondattatnak és Itten két könyvben bé foglaltattak, és azoknak Magyarázatjaikkal, ugy a MESÉKNEK MUTATÓ TÁBLÁIKKAL, és képjeikkel megékesítette ki adattattak. Kolosvárratt, Nyomt: a' Réform: KOLLÉG Betüivel, 1777 I. /verso Imprimatur Cibinii 19.Mai 1776 Antonius Biro Actuarius Commiss/
- KÜLÖMB külömb féle auktoroknak Görög és Deák Nyelvből most újra Magyar /1776/ 1777 Nyelre. /sic!/ fordított Meséi. Mellyek rövid szóval E'sopus meséinek /mivel Ő volt fő fel-találója és gyakorlója ezeknek/ Mondattatnak. Ezek között pedig 3-sz-z Mesék e' következő másik könyben /sic!/ szaporit/-tattak, és azoknak Magyarázatjaiknak, ugy a' Meséknek Mutató Tábláikkal és képjeikkel meg-ékesítette ki adattattak Az 1776-dik Esztendőben
- MAGYAR Aesopus
1673 - Edgy néminémü Aszszonyról és annak meg holt Uráról.
In: --, Lőcse III.8.
- MAGYAR és Erdély Országi Nemzeti Kalendárium Pest-Pozsony
1799
1801
- MAGYAR és Erdély Országi Uj és Ó kalendárium Győr
1757
1788
1794
1808
1810
- MAGYAR és Erdély Országi Uj és Ó kalendárium, Vác
1784
1789
1825
1827

MAGYAR Herkó Péter

1901

NASZREDDIN ld. GYÖRGY Lajos 1933

PATAKI kalendárium

1831

PÁZMÁNY Péter

1613

- Isteni Igazságra vezérloe Kalauz. Pozsony

PÁZMÁNY Péter

1614

- Csepregi Mesterség. Bécs.

PESTI kalendárium

1808

1813

1814

1824

RÉTHY Lipót OSZK 43/45

1862

- Zsivány Gyuri.

1862 8. OSZK 6/87

- Egy Török Biró ítélete, vagy A sors viszony-
tagságai.

RÓZSA Kálmán

1887

- Vakmerő kívánság. Arab rege.

1894

- Ludas Matyi élete és kalandjai.

RÓZSA Családi Naptár OSZK 390

1925

- Péter és Pál.

SALAMON királynak Markalffal való tréfa beszédei

1577 Kolozsvár, ...Buda 1744, 1749; H.n. 1760; Vác 1783; Buda 1786;

Vác 1795; Pest 1796; Buda 1808, 1840? 1847, 1878, é.n. Kőrösi László

Kiad. Esztergom 1885 stb.

- In: Dézsi Lajos 1930 RMKT VIII.

SIRISAKA Andor

1890

- Magyar közmondások.

SZENCI Molnár Albert

1630

- Discursus de summo bono /Értekezés a legfőbb
jóról/. Lócse.

In: Régi Magyar Prózai Emlékek 4. S.a.rend.

Vásárhelyi Judit. Bp. 1975. 388-390.p.

SZEGEDI kalendárium

1808

1824

1836

SZÉKELY István

1559

- Chronica ez világnak jeles dolgairól.
Krakkó. In: Ujabb Nemzeti Könyvtár 2.évf.

SZENT István Társulat Naptára

1912

SZILÁGYI Ferenc

1983

- Elmét vidító elegy-belegy dolgok. Válogatás
a győri kalendárium 1749-től 1849-ig tartó
időszakából. Bp.

TÁRSALKODÓ

TAXONYI János

1740, 1743

- Az emberek erköltseinek és az Isten Igazsá-
gának Tükörei. Az-az: Némely ritka és válo-
gatott történetek A'mellyekben Az Embernek
mind jó, mind gonosz tselekedeteik, és azok-
nak jutalmazásában Istennek Igazsága nyilván,
és világosan elő adatnak A'mellyeket Egyné-
hány Autorokból /sic!/ öszve szedvén három
Részre osztott és külömb-féle üdvösséges
Tanuságokkal megvilágosított A'Jésus Társa-
ságából-való --. Győr I.kv. Az emberek er-
költsei és az Isten igazsága Tükreinek Az-az:
Némely ritka és válogatott Történeteknek II.
könyve. A'mellyet mint az első könyvét, azon
kegyes Pátronusának tekintetes, Nemes és Nem-
zetes urnak Biró Istvánnak Nemes királyi, és
Győr-Vármegyei Táblák Assessorának koronás
Királyné-Aszszonyunk ő Felsege Consiliárusá-
nak Bókezű költségével ki-botsátott a Jesus
Társaságából-való --, Győr 1743.

- TAXONYI János
1759 - Az emberek erköltseinek és az Isten Igazságának Tükörei...Kassán
- 1805 - Az emberek erköltseinek és az Isten Igazságának Tükörei. Az-az: Némely ritka, és válogatott történetek A'mellyekben az Embereknek mind jó, mind gonosz tselekedetei, és azoknak jutalmazásában Istennek Igazsága nyilván, és világossan elő adatnak A'mellyeket Egynéhány Autorokból /sic!/ öszve-szedvén két könyvbe osztott és külömbféle üdvösséges tanuságokkal meg-világosított --. Pósonyban és Pesten. Második /az 1759-es kiad.*/ meg-jobbitott Nyomatás.
Az emberek erköltseinek és az Isten igazságának tükörei II.kv.
/folyamatos lapszámozással a 281. p-tól/
- TEMESVÁRI Pelbárt
1982 - -- válogatott írásai. Vál., kísérő tanulmány, jegyz. V.Kovács Sándor Bp. /Fordítás/
- VAJDA János
1876 - Magyar bors.
- VAS Gereben
1855 - Ne vessünk! Eredeti adomák gyűjteménye a magyar életből, összegyűjté.--
1856a - Ne vessünk.
1856b - No még egyet ne vessünk.
- VERESMARTI Mihály
1639 - Intő s tanító levél a bátaiakhoz. Pozsony RMK I 697.
- VIG Dezső
1858 - Czigány adomák. Pest.

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

- AaTh Antti Aarne-Stith Thompson: The Types. of the Folktale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen. Translated and Enlarged by Stith Thompson Second Revision. Helsinki. 1961. FFC 184. /Tipusszám előtt./
- A Ausztria
- BN Berze Nagy János: Magyar népmesetípusok. 1-2. Pécs, 1957. Szerk., bev., kiad. Banó István. /Tipusszám előtt./
- C.n. cím nélkül
- Cs Csehszlovákia
- = közlés, újraközlés címe megegyezik az elsődleges forrás címével
- EPhK Egyetemes Philologiai Közlöny
- EMN Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához. Bp. 1977. 1 -. Szerk.: Hoppál Mihály
- EM Enzyklopädie des Märchens. Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung. Hrsg.: Kurt Ranke. Göttingen, 1975 -
- EMK Eredetmonda katalógus. Előkészületben. Szerk.: Nagy Ilona
- Ethn. Ethnographia, Budapest, 1890 -
- EA A Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára, Budapest.
- EAP A Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára. Pályázatok.
- Ethn.Mitt.aus Ungarn Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn, Budapest, 1887 -
- é. ...évek, gyűjtési évszám után
- é.n. év nélkül
- évf. évfolyam
- f. folio
- FA Folklor Archívum. Szerk.: Hoppál Mihály. Budapest, 1973 -

- FFC Folklore Fellows Communications, Helsinki, 1910 -
- Grimm Die Märchen der Brüder Grimm. Vollständige Ausgabe. 9. Aufl. 1979. München.
- Gyh, gyi. gyűjtés helye, ideje
- hf hangfelvétel
- H Honti Hans: Verzeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen. Helsinki, 1928. FFC 81.
- ism. ismert variáns a felsorolt helyeken
- irod. irodalom
- JAMA Jósa András Múzeum Adattára Nyíregyháza
- JPMÉK A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. Pécs, 1956 -
- Ju Jugoszlávia
- MNGY Magyar Népköltési Gyűjtemény. Új folyam. 1-2. Pest, 3-tól Budapest. 1872-1882. 1-3. Szerk.: Arany László és Gyulai Pál. 1902-1908. 4-10. Szerk.: Vargha Gyula 1911-1924. 11-14. Szerk.: Sebestyén Gyula
- MNK Magyar népmese katalógus. Budapest, 1953-tól. Szerk.: Kovács Ágnes
- MNL Magyar Néprajzi Lexikon I-V. Budapest, 1977 - Főszerk.: Ortutay Gyula
- MNY Magyar Nyelv Budapest, 1905 -
- MTAK Kézirat A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirat-tára, Budapest.
- Ms manuscriptum
- Megj. megjegyzés
- NÉ Néprajzi Értesítő Budapest. 1900.
- NIFA Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Néprajzi Intézetének Folklór Archivuma Budapest
- NI.K. A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Intézetének Adattára, Budapest

- NNY Népünk és Nyelvünk, Szeged
- NYF Nyelvészeti Füzetek, Budapest
- Nyr Magyar Nyelvőr, Budapest, 1872 -
- OSZK Országos Széchényi Könyvtár, Budapest
- RMK I. Szabó Károly: Régi Magyar Könyvtár. Az 1531-1711 megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Budapest, 1879.
- rég. régies nyelvezetű
- RMKt Régi Magyar Könyvtár. Szerk. Heinrich Gusztáv
- RMNY Régi magyarországi nyomtatványok I. 1473-1600. Bp. 1971. II. 1601-1635. Bp. 1983.
- R Románia
- szerk. szerkesztette, szerkesztő
- Sz Szovjetunió
- sz.n. szám nélkül
- táj. tájnyelvi
- ÚMNGY Új Magyar Népköltési Gyűjtemény. Szerk.: Ortutay Gyula 1. Budapest, 1940 -
- v. volt - megye név előtt
- vált. változat
- vö. vesd össze

	FÖLDRAJZI		MUTATÓ
<u>ABAUJ-TORNA m.</u>			
1. H.n.	1915	EA 605	18. MNK 1561F ^x
<u>ALSÓFEHÉR m.</u>			
2. Magyarlapád	1899	LÁZÁR	146. AaTh 1433 ^x +AaTh 1341+AaTh 1586A+MNK 65 ^{xx}
3. Miriszló	1896	1896 LÁZÁR	163. AaTh 1536B
<u>ARAD m.</u>			
4. Kisiratos	1949-55	1958 KOVÁCS	93. AaTh 1535
"	"	"	62. AaTh 1536A
<u>BÁCS-BODROG m.</u>			
5. Martonos	1918	1957 BERZE NAGY	2.k. 551. AaTh 1529
<u>BÁCSKA Ju.</u>			
6. Becse	1971-77	1984 PENAVIN 2.k.	42. AaTh 1533
"	"	"	50. MNK 1549 ^x
7. Buránysor	1978	" BURÁNY	124. AaTh 1441B ^x
8. Horgos	1960-70	1971 PENAVIN 1.k.	431. MNK 1453B ^x
"	"	"	421. MNK 1539A ^x /hiányos/+AaTh 1685+AaTh 1525H ₄
"	"	"	418. AaTh 1535
9. Kishegyes	"	"	390. AaTh 1535
10. Mohol	1979	1984 BURÁNY	88. AaTh 1545
"	1978	"	81. AaTh 1563 ₂
11. Oromhegyes	1979	"	66. MNK 1517 ^x
12. Szabadka	1971-77	" PENAVIN 2.k.	116. AaTh 1457
13. Tóthfalu	1980	" BURÁNY	76. AaTh 1441B ^x
14. Ujvidék	1960-70	1971 PENAVIN 1.k.	326. AaTh 1525A
"	1971-77	1984 " 2.k.	141. AaTh 1610
15. Zenta	1978	" BURÁNY	54. MNK 1444 ^x + X
"	1960k.	"	118. MNK 1466 ^x
"	1979	"	64. MNK 1471A ^x
"	1950k.	"	117. MNK 1542A ^{xx}
"	1978	"	54. BN 1627 ^x

BÁNSÁG Ju.

16. Csóka	1970	1971 PENAVIN 1.k.	444. AaTh 1534
"	"	"	446. "
"	1972	1984 BURÁNY	19. AaTh 1545B
"	1980	"	21. MNK 1545B ^x
"	1979	"	74. "
17. Egyházaskér	1971-77	1984 PENAVIN 2.k.	157. AaTh 1544A ^x -AaTh 1573 ^x
18. Hertelendy-falva	1960-70	1971 PENAVIN 1.k.	548. AaTh 1456
"	1971-77	1984 " 2.k.	296. AaTh 1725-AaTh 1525H ₄
19. Magyarszentmihály	1960-70	1971 "	1.k. 475. AaTh 1536B

BARANYA m.

20. Alsóegerszeg	1934	1940 BERZE NAGY	2.k. 358. MNK 1621B ^x
21. Alsómocsolád		1941 BANÓ	230. AaTh 1525A/AaTh 804B/+AaTh 1063+AaTh 1072/
22. Becefa	1934	1940 BERZE NAGY	2.k. 427. AaTh 1533+MNK 1533B ^x
23. Csikóstóttös		1941 BANÓ	267. AaTh 1476A
"	"	"	264. AaTh 1533+MNK 1533B ^x
24. Egyházaskozár	1947	1952 HEGEDÜS	299. AaTh 1433 ^x +AaTh 1341/+AaTh 1586A
25. Felsőegerszeg		1941 BANÓ	65. AaTh 1525A/AaTh 804B/+AaTh 1063+AaTh 1084/+AaTh 1072//
"	"	"	132. AaTh 1536A
26. Hosszúhetény	1934	1940 BERZE NAGY	2.k. 429. AaTh 1529
"	"	"	368. AaTh 1620
27. Jágónak	1941	1941 "	214. AaTh 1525A+AaTh 804B/AaTh 1072+AaTh 1084/+AaTh 1062/
28. Kákics	1934	1940 BERZE NAGY	2.k. 412. AaTh 1450+AaTh 1384/+AaTh 1229 ^x +AaTh 1245

28. Kákics	1934	1940	BERZE NAGY	
				2.k. 430. AaTh 1563 ₂
29. Kárász	1941	BANÓ		192. MNK 1471B ^x
"	"	"		248. MNK 1530A ^x
"	"	"		155. AaTh 1536A
30. Katádfa	1935	1940	BERZE NAGY	
				2.k. 380. AaTh 1000+AaTh 1562B ^x + +AaTh 1010+AaTh 1005+ +AaTh 1003
31. Kisherend	1934	"	"	367. MNK 1479 ^{xxx}
32. Mekényes	1952	EA 6994		152. AaTh 1441B ^x
32a./Lésped, Moldva, R./				
"	1950	1952	HEGEDŰS	36. AaTh 1525N/AaTh 1654/
"	1952	EA 6994 I.		100. AaTh 1525N
"	1950	1952	HEGEDŰS	25. MNK 1535 ^x +AaTh 1725
"	1952	EA 6994 II.		1. MNK 1643A ^x +AaTh 1653B+ +MNK 1535 ^x
"	1952	"	I.	177. AaTh 1539
"	1952	1960	ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS	
				3.k. 778. AaTh 1372+AaTh 1610+ +AaTh 1641
33. Mohács	1959	EA 12.713		55. AaTh 1525A
"	"	EA 12.712		65. MNK 1530A ^x
"	1967	1967	BOSNYÁK	97. MNK 1530A ^x
"	1959	EA 12.713		50. AaTh 1543
"	1937	1940	BERZE NAGY	
				2.k. 432. AaTh 1563 ₂
"	"	"	"	362. AaTh 921+AaTh 920C ^x + +AaTh 1587

34. Nagyharsány	1934	1940	BERZE NAGY	
				2.k. 416. AaTh 1457
35. Nagyváty	1934	"	"	421. AaTh 1535/AaTh 1211// AaTh 1643/
36. Siklós	1959	EA 12.884		25. AaTh 1525A/AaTh 804B/ AaTh 1084+AaTh 1063+ +AaTh 1060//
"	"	"	"	102. AaTh 1535
"	"	"	"	18. MNK 1643A ^x -AaTh 1537
"	"	"	"	44. MNK 1539A ^x /MNK 853B ^x /
"	"	"	"	109. AaTh 1543
"	"	"	"	75. AaTh 1561
"	"	"	"	91. AaTh 1610
37. Sumony	1936	1940	BERZE NAGY	
				2.k. 411. MNK 1430B ^x
38. Szaporca	1935	"	"	414. MNK 1450A ^x +AaTh 1384+ MNK 1284A ^x +AaTh 1245+ +AaTh 1244
"	"	"	"	453. AaTh 1536B
39. Szilágy	"	"	"	471. MNK 1833C ^x +AaTh 1626
40. Szilaspuszta	"	"	"	433. MNK 1460 ^{xx}
41. Tarcsapuszta	1934	"	"	461. AaTh 1360C+AaTh 1537
"	"	"	"	424. AaTh 1539
"	"	1941	BANÓ	132. AaTh 1536A
/v/ <u>BARANYA</u> m. Ju.				
42. Kopács	1942	EA 8218		145. MNK 1466A ^x
"	"	1972	KATONA	299. AaTh 1525A
"	1971-77	1984	PENAVIN 2.k.	389. MNK 1960G ^x +AaTh 1525A+ AaTh 804B/AaTh 1062+ AaTh 1072/
"	1942	EA 8218		480. MNK 1539A ^x +AaTh 1685+ AaTh 1525H ₄
"	1973	1975-76	FERENCZI NNy	17. AaTh 1558
<u>BARS</u> m.				
43. Körömc	1880	1880	VERSÉNYI	59. AaTh 1638 ^x

BÉKÉES m.

44. Békéssámson 1910k. EA 2801 501. MNK 1561G^x
45. Köröstarcsa/Körösladány
1728 1916 GYÓRFFY Ethn 210. AaTh 1590
46. Orosháza EA 2801 101.AaTh 1450+AaTh 1384/AaTh 1245
+AaTh 1229^x+MNK 1284A^x/
" EA 2771 500. AaTh 1533

BEREG m.

47. Tiszahát 1890k. SZINI MTAK Kézir.
Ir. 4-r 367/I.113. MNK 1829C^{xx}+AaTh 1525H₁
+AaTh 1525A
- " " " 112. AaTh 1525D+AaTh 1737
- " " " 108. AaTh 1541+AaTh 1293A^x
+AaTh 1383+AaTh 1791+
+AaTh 1525H₄
- " " " 101. MNK 1526^x/MNK 1852^x/
" " " 123. AaTh 1535
- " " " 115. AaTh 1536A
- " " " 120. AaTh 1539

BESZTERCE-NASZÓD m. R.

48. Árpástó 1961 1969 VÖÖ 79. AaTh 921+AaTh 875+MNK 1444^x
- " " " " 88. AaTh 1284^x+AaTh 1384+
MNK 1242A^x+MNK 1233^x +
+AaTh 1450
- " " " " 220. MNK 1549^x
- " " " " 137. AaTh 1568^{xxx}
49. Zselyk 1956 HUNYADI 127. AaTh 1430₃
- " " " " 133. MNK 1539A^x+AaTh 1685+
+AaTh 1525H₄

BIHAR m.

50. Nagyszalonta
162. Nagykőrös 1853 1862 ARANY 246. AaTh 1525N+AaTh 1641+
+AaTh 1654
- " 1915 EA 470 47. AaTh 1536B
- " 1914-15 EA 501 64. MNK 1539A^x+AaTh 1685+
+AaTh 1525H₄

50. Nagyszalonta 1914-15 EA 501 51. AaTh 1626
- " " EA 616 167. MNK 1441D^x
- 50a. Nagyszalonta-
-Köröstárkány
1914-15 " 204. AaTh 1882A-AaTh 1881-
-AaTh 1535+AaTh 1875
- " " " 202. AaTh 1536B
- " " " 191. AaTh 1544A^x
- " " " 200. AaTh 1545
- " " " 199. AaTh 1560
- " " " 210. MNK 1561C^x
- " 1915 EA 1878 75. AaTh 1457
- " 1914-15 " 103. AaTh 1586
- " " EA 1879 29. MNK 1430B^x
- " " " 20. MNK 1460^{xx}
- " 1915 " 31/a. AaTh 1544A^x
- " 1914-15 " 28. MNK 1561A^x
- " " " 25. MNK 1561C^x
- " " EA 4651 79. AaTh 1634D^x
- " 1919 EA 4652 36. AaTh 1535
- " 1883 1883 KÁNTOR Nyr. 376. AaTh 1540
- " 1915 1924 SZENDREY 209. AaTh 1433^x+AaTh 1341 +
+AaTh 1586
- " " " " 208. AaTh 1457

BORSOD m.

51. Alsószuha 1986 UJVÁRY 99. AaTh 1525M
- " " " ism. AaTh 1558
- " " " ism. MNK 1561C^x
- " " " 142. AaTh 1585
- " " " 111. AaTh 1624
- " " " ism. AaTh 1624B^x
52. Bánfalva 1863 KISFALUDY Társ. Népmesegy. MTAK
Kézirat Ms 10.020/VI.
- " " " 41. MNK 1539A^x+AaTh 1685 +
AaTh 1525H₄
- " " " 52. MNK 1561L^x

53. Miskolc-Tatárdomb	1962	EA 13.060	15. AaTh 1525A/AaTh 1740+ AaTh 1737/+AaTh 804B/AaTh 1063 +AaTh 1084+AaTh 1071/
54. Ragály	1986	UJVÁRY	ism. AaTh 1525M
"	"	"	ism. MNK 1561C ^X
55. Sajó völgye	1862	MERÉNYI 2.k.	173. AaTh 1525A/AaTh 1740+ +AaTh 1737+AaTh 1882A/ 171. AaTh 1525A/AaTh 1740+ +AaTh 1737/-AaTh 1535+ +AaTh 1962/AaTh 1882A+ +AaTh 1881/
"	"	"	1.k. 211. AaTh 1543
/v/ <u>BRASSÓ</u> m. R.			
56h. Datk	1966	1981 VÖÖ	210. MNK 1530A ^X
56. Halmágy	1970	"	297. MNK 1535 ^X
"	1966	"	363. MNK 1833C ^X +AaTh 1626
57. Nagymoha	1966	"	197. AaTh 1430 ₁
"	1967	"	308. MNK 1539A ^X
"	"	"	238. AaTh 1385+AaTh 1540
"	1966	"	357. MNK 1561A ^X
"	"	"	214. MNK 1561C ^X
<u>BRASSÓ</u> m.			
58. Pürkerec	1898-1906	1908 HORGER	58. AaTh 810/AaTh 566+AaTh 569/ +AaTh 1176+AaTh 1177+ +AaTh 1525J ₂ +AaTh 1358A
"	"	"	69. AaTh 1525N+AaTh 1654
"	"	"	137. MNK 1526 ^X +AaTh 1526
59. Rozsnyó/Keresztényfalva	1563	1916 GYÓRFFY Ethn.	211. AaTh 1590
60. Tatrang	1890k.	1908 HORGER	333. AaTh 552A/AaTh 1525A+AaTh 950/ 250. AaTh 401+MNK 1643B ^X + AaTh 1381B+AaTh 1535
61. Zajzon	"	"	432. AaTh 1525A/MNK 1684 ^X / +AaTh 1829A ^X /AaTh 1525D// +AaTh 1218
<u>BUKOVINA</u>			
62. Istensegits	1885	1885 BENEDEK	43. AaTh 1533+MNK 1533B ^X

CSANÁD m.

63. Battonya	1905	EA 4535	125. AaTh 1579
64. Földeák	1914	EA 2771	469. AaTh 1638 ^X
65. Kövegy	1918	"	469. AaTh 1638 ^X
66. Mezőkovácsháza	1878	BALÁS MTAK Kézir.	Ir. 2-r. 76. 80. MNK 1430B ^X
"	"	"	43. AaTh 1457
"	"	"	58. MNK 1520A ^X
"	"	"	40. AaTh 1535
<u>CSIK</u> m.			
67. Csikmenaság	1942	1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS	3.k. 561. AaTh 1430 ₁
"	"	"	722. MNK 1833C ^X +AaTh 1626
68. Csikszentdomokos	1944	"	572. MNK 1452A ^X +AaTh 1450+ AaTh 1384/AaTh 1229 ^X + MNK 1233 ^X +AaTh 1245/
"	"	1885 NÉMETH Nyr.	42. AaTh 1452
"	1944	NIFA 131-132.242.	AaTh 1525A
"	"	"	229. "
"	"	"	120. MNK 1535 ^X
"	1943	1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS	3.k. 760. AaTh 1531+AaTh 1556
69. Csikverebes	1962	1969 VÖÖ	184. AaTh 1430 ₁
"	1963	"	180. AaTh 1653F ₁₋₂ +AaTh 1530 ^X
70. Gyergyószentmiklós	1879	1879 TEMESVÁRI Nyr.	89. AaTh 1450
71. H.n.	1869	KISFALUDY Társ. Népmesegyűjteménye MTAK Kézir	Ms 10.020/VIII.50. MNK 1535 ^X
<u>CSONGRÁD</u> m.			
72. Hódmezővásárhely	1914	EA 2801	71. AaTh 1456
"	"	"	217. AaTh 1457
"	1910k.	"	148. MNK 1561G ^X
73. Nagymágócs	1914	"	72. MNK 1567H ^X
74. Szeged	1912	EA 640	99. AaTh 1456
"	1914	KÁLMÁNY 1.k.	170. AaTh 1457
"	1912	EA 640	101. MNK 1479 ^{XXX}
"	1872-19	EA 2771	492. AaTh 1548

74. Szeged	1913	1914 KÁLMÁNY 2.k.	139.	AaTh 1529
"	1918/?/	EA 2801	270.	AaTh 1530 ^x
"	1900	1914 KÁLMÁNY 1.k.	174.	MNK 1532
" - Felsőváros				
	1870k.	1881 KÁLMÁNY	142.	AaTh 1535
"	1918	EA 2801	259.	AaTh 1586
"	1918-24	"	277.	AaTh 1624
75. Szentcs		1914 KÁLMÁNY 1.k.	115.	AaTh 1450+AaTh 1384+ /AaTh 1245+AaTh 1229 ^x + +MNK 1210A ^x /
"	1892	1892 NÉGYESSY Nyr.	229.	AaTh 1476A
76. Tápé	1928	1929 BODÓ NYy	50.	MNK 1430B ^x
77. H.n.		1872 TÖRÖK	412.	AaTh 1000/AaTh 1562B ^x + +AaTh 1003+AaTh 1012+X +MNK 1019 ^x /

FEHÉR m.R.

78. Magyarpéterfalva

	1958	1969 VÖÖ	255.	AaTh 1430
"	"	1981 "	262.	MNK 1561H ^x
"	"	1969 "	246.	AaTh 1561 ^{xx}
"	"	" "	249.	AaTh 1624
"	"	" "	249.	AaTh 1624C ^x
"	"	" "	225.	AaTh 1631
79. Pócsfalva	1910	1910 ŐSZ Nyr.	381.	MNK 1535 ^x
"	1904	1904 " Nyr.	297.	AaTh 1536B
"	"	" " "	299.	MNK 1729 ^x +AaTh 1537

80. H.n. /Kisküküllő völgy/

		1941 "	19.	AaTh 1534
"	"	" "	118.	MNK 1549 ^x

FEJÉR m.

81. Rácalmás	1880k.	1957 BERZE NAGY	2.k.	589.	AaTh 1419E ^x +AaTh 1628
--------------	--------	-----------------	------	------	------------------------------------

/v/ GÖMÖR m. Cs.

82. Felsőfalva		1986 UJVÁRY	ism.	AaTh 1525M
"		" "	"	MNK 1561C ^x
83. Hét		" "	108.	MNK 1561C ^x

84. Kövi		1986 UJVÁRY	ism.	AaTh 1525M
85. Mikolcsány		" "	"	AaTh 1525M
86. Páskaháza		" "	"	AaTh 1525M
87. Rozsnyó		" "	112.	MNK 1561F ^x
"		" "	148.	AaTh 1558
88. Sajórecsk		" "	ism.	AaTh 1624B ^x
89. Sajószentkirály		" "	"	AaTh 1525M
"		" "	107.	AaTh 1624B ^x

GYŐR m.

90. Rábaköz	1890	EA 3552	47.	MNK 1539A ^x -AaTh 1539
-------------	------	---------	-----	-----------------------------------

HAJDU m.

91. Hosszupályi	1944	1944 VÉGH	176.	AaTh 1535
-----------------	------	-----------	------	-----------

HARGITA m. R.

92. Bagy	1940-61	EA 13.002	119.	AaTh 1525Q ^x
93. Nagykede	1960	1981 VÖÖ	343.	AaTh 1380+AaTh 1537 /eltér/

94. Székelykeresztur

	1958	1981 VÖÖ	272.	MNK 1452A ^x
"	"	" "	257.	AaTh 1543

HÁROMSZÉK m. R.

95. Bibarcfalva	1948	1957 KONSZA-FARAGÓ	170.	AaTh 1525N+AaTh 1654
96. Eresztevény	"	" "	168.	MNK 1460 ^{xx}
97. Kovászna	"	" "	155.	AaTh 1284 ^x +AaTh 1384 /MNK 1242A ^x +AaTh 1245+ AaTh 1229 ^x +MNK 1233 ^x + +AaTh 1450/
"	"	" "	157.	MNK 1452A ^x

98. Lécfalva	1966	1969 VÖÖ	223.	AaTh 1559C ^x
--------------	------	----------	------	-------------------------

"	"	" "	161.	AaTh 1585
---	---	-----	------	-----------

99. Réty	1948	1957 KONSZA-FARAGÓ	135.	AaTh 1620
----------	------	--------------------	------	-----------

100. Sepsiköröspatak

	1930k.	1985 IMREH	73.	AaTh 1430 ₁
"	"	" "	99.	AaTh 1561
"	"	" "	107.	MNK 1561C ^x
"	"	" "	102.	MNK 1561D ^x
"	"	" "	108.	MNK 1561E ^x

100. Sepsiköröspatak

	1930k.	1985	IMREH	111. MNK 1561F ^x
"	"	"	"	113. MNK 1561K ^x
"	"	"	"	104. AaTh 1561 ^{xx}
"	"	"	"	37. MNK 1568B ^x
"	"	"	"	26. AaTh 1585
"	"	"	"	106. AaTh 1626
"	"	"	"	216. BN 1627 ^x
"	"	"	"	105. AaTh 1634D ^x
101. Sepsimagyarós	1937	1957	KONSZA-FARAGÓ	141. AaTh 1525A/AaTh 804B+
				AaTh 1063+AaTh 1072/
101h. Sepsiszentgyörgy	1948	"	"	118. MNK 1571A ^x

HEVES m.

102. Besenyőtelek	1903	1957	BERZE NAGY	
		2.k.		553. MNK 1460 ^{xx}
"	"	"	"	542. AaTh 1535
"	"	"	"	417. AaTh 1621 ^x
"	1898	"	"	562. BN 1627 ^x
"	1903	"	"	563. AaTh 1630A ^x
103. Eger	1904	"	"	523. AaTh 1430 ₂
"	"	"	"	523. AaTh 1430 ₃
"	1905	1907	"	312. AaTh 1525A
"	1904	1957	"	536. AaTh 1526+AaTh 1634D ^x
"	"	1907	"	539. BN 1606 ^x
"(Felnémet)	1914	1914	BENKÓCZY MNy	91. AaTh 1638 ^x
104. Gyöngyös	1896	1957	BERZE NAGY	559. AaTh 1544A ^x
"	"	"	"	552. AaTh 1563 ₁
105. Maklár	1914		EA 441	115. AaTh 1638 ^x
106. Mátraballa	1912		EA 4637	241. AaTh 1458+MNK 1537A ^x
107. Parád	1890	1957	BERZE NAGY	
		2.k.		544. MNK 1643A ^x /AaTh 330/+
				AaTh 1537

HUNYAD m. R.

108. Borbátviz/Livádia	1864	1916	GYÓRFFY Ethn.	211. AaTh 1590
109. Déva	1981	1986	SEBESTYÉN 4.k.	
	109a./Andrásfalva, Bukovina, R./			454. AaTh 1450

109. Déva	1979	1986	SEBESTYÉN 4.k.	
	109a./Andrásfalva, Bukovina, R./			460. MNK 1453C ^x
"	"	1979	1986 SEBESTYÉN 4.k.	459. AaTh 1457

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK m.

110. Csataszög	1898	1957	BERZE NAGY	
		2.k.		533. AaTh 1525B
111. Dévaványa	1948	EA 4145		15. AaTh 1628
112. Kisujszállítás	1950	EA 9296		254. AaTh 1430 ₁
"	1954	EA 9466		7. AaTh 1440
"	1950	EA 9296		313. AaTh 1456+MNK 1471A ₁ ^x
"	18.sz.	1926	HÁRSING Ethn.	153. AaTh 1510
"	1950	EA 9296		286. AaTh 1525J ₂ +AaTh 1358A
				+AaTh 1573 ^x
"	1950	"		252. MNK 1530A ^x
"	"	"		318. AaTh 1543/hiány/ +
				AaTh 1240
"	"	"		343. AaTh 1585
"	"	"		255. AaTh 1626
113. Marjalaka/Ecseg				
	1730	1916	GYÓRFFY Ethn.	211. AaTh 1590
114. Mezőtur	1914	1914	KÁLMÁNY	170. AaTh 1457
115. Nagykörü	1902	1957	BERZE NAGY	
		2.k.		508. AaTh 1558
116. Szolnok	1893	1893	Nyr.	332. MNK 1430B ^x
117. Tiszafüred	1976	1976	SZILÁGYI FA 5.	119. MNK 1567H ^x
118. Tiszaigar	1949	EA 4094		141. AaTh 1476A
"	"	"		361. AaTh 1441B ^x
"	"	"		
"	"	"		249. AaTh 1535
"	"	"		261. AaTh 1536B
"	"	"		269. MNK 1561A ^x
"	"	"		259. MNK 1561E ^x
"	"	"		385. AaTh 1573 ^x
119. Nagykunság		1931b	BENE 2.k.	145. AaTh 1543

/v/ KOLOZS m. R.			
120. Buza	1964	1983 NAGY O.	95. AaTh 1450+AaTh 1384 /AaTh 1245+AaTh 1541+ +AaTh 1319A ^x /
"	"	1981 VÖÖ	245. AaTh 1385+AaTh 1384 /AaTh 1540+AaTh 1528/
121. Feketelak	1967	1969 VÖÖ	148. AaTh 1730+AaTh 1536B
"	"	" "	247. AaTh 1624A ^x
122. Kettesd	1941	1943 KOVÁCS 1.k.	183. MNK 1520A ^x
"	1942	EA 3912	1. AaTh 325/eltér/+ +AaTh 1525A+AaTh 1525H ₁
"	"	"	795. AaTh 1525D+AaTh 325
"	1940-42	1943 " 2.k.	116. AaTh 1525N
"	1967	1969 VÖÖ	198. AaTh 1525Q ^x
"	1942	EA 3912	66. MNK 1535 ^x /MNK 1643B ^x /
"	1941	1943 KOVÁCS 2.k.	26. MNK 1539A ^x /AaTh 1539/
"	1942	1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3.k.	687. AaTh 1655-MNK 1539A ^x + AaTh 1685-AaTh 1573 ^x
"	1940-42	1943 KOVÁCS 1.k.	158. AaTh 1540
"	1941	" " 2.k.	43. AaTh 1543
"	"	EA 3912	146. "
"	1941-42	1943 KOVÁCS 1.k.	156. AaTh 1626
123. Kisiklód	1942	1983 NAGY O.	106. AaTh 1529
124. Kolozsvár	1850k.	MAROSI, BAGOSSY, BAK	MTAK Kézirat
"	"	"	Ir.4-r.397/II.62. AaTh 1450
"	"	"	397/I. 91. AaTh 1536B
"	1872	"	397/II.92. AaTh 1573 ^x
"	1860k.	"	"
			100-101;64-65. AaTh 1691/hiány/+ AaTh 1387 ^x +AaTh 1341+ AaTh 1653A+AaTh 1586A
125. Körösfő	1941	EA 4696	12. AaTh 1525A-AaTh 1737
"	"	"	6. AaTh 1525A+AaTh 1737+ +AaTh 1358A
126. Sárvasár	1941	EA 4695	63. MNK 1466B ^x
"	"	"	61. AaTh 1525D+AaTh 1525H ₂ + +AaTh 1525A

127. Szék	1951	1958 NAGY O.	21. AaTh 1430 ₂
"	1959	1981 VÖÖ	198. "
"	1958	1977 NAGY O.	116. AaTh 1456
"	1958-60	" "	205. AaTh 1458
"	1958	1981 VÖÖ	274. MNK 1517 ^x
"	1951	1955 FARAGÓ	135. AaTh 1525A
"	1958	1976 NAGY O.	382. AaTh 1525A
"	1958-60	1977 NAGY O.	381. AaTh 1525Q ^x
"	1959	1976 "	368. AaTh 1293A ^x +AaTh 1386+ AaTh 1387+AaTh 1530 ^x
"	1958	1981 VÖÖ	227. AaTh 1385+AaTh 1293A ^x + AaTh 1387+AaTh 1530 ^x
"	1961	1976 NAGY O.	389. AaTh 1533-MNK 1533B ^x
"	1960	" "	388. MNK 1533B ^x
"	1950	" "	348. AaTh 1000/AaTh 1019+ AaTh 1018+AaTh 1032- AaTh 1535/
"	1958	" "	393. MNK 1535 ^x -AaTh 1540
"	"	" "	398. AaTh 1536B
"	1950	" "	363. AaTh 1380+AaTh 1537
"	1961	" "	405. AaTh 1539
"	1943	1983 "	92. AaTh 1540-MNK 1539A ^x
"	1959	1976 "	437. AaTh 1358C-AaTh 1540
"	1959	" "	372. AaTh 1385+AaTh 1384 + /AaTh 1540/
"	1959	" "	444. AaTh 1543
"	1958-60	1977 "	386. AaTh 1544A ^x
"	1958	1958 "	67. AaTh 1551
"	1951	1981 VÖÖ	360. AaTh 1561
"	1951	" "	363. MNK 1561D ^x
"	1958-60	1977 NAGY O.	368. AaTh 1561 ^{xx}
128. Kalotaszeg	1929	/1931a/BENE 3.k.	117. AaTh 1384/AaTh 1450 + AaTh 1244+AaTh 1245/

MÁRAMAROS m.

129. Máramarossziget

1847	1848 ERDÉLYI 3.k.	278. MNK 1539A ^x -AaTh 1539
------	-------------------	--

/v/ MAROS-TORDA m. R.

130. Beresztelke	1967	1981	VÖÖ	234. AaTh 1450
131. Bözöd		1958	BÖZÖDI	191. AaTh 1533+MNK 1533B ^X
132. Görgényüvegcsür	1966	1981	VÖÖ	187. AaTh 1699+AaTh 1450+ AaTh 1384+MNK 1233 ^X + AaTh 1288+AaTh 1244
"	1968	1969	VÖÖ	262. AaTh 1457
"	1965	"	"	92. AaTh 1525A
"	1968	1981	VÖÖ	369. AaTh 1525M
"	1968	1969	VÖÖ	203. AaTh 1544
133. Magyaró	1954	1969	FARAGÓ	206. AaTh 1450
"	"	"	"	209. AaTh 1585
134. Magyarózd		1971	HORVÁTH	263. AaTh 1525A/AaTh 1737/
"	"	"	"	268. MNK 1535 ^X /MNK 1643A ^X /
135. Marosszentkirály	1975	1983	NAGY O.	388. MNK 1466A ^X
"	"	"	"	383. AaTh 1545
136h. Segesvár	1910	1938	GYÖRGY	232. AaTh 1626
136. Szováta	1901-03	1905	MAILAND	543. MNK 1960G ^X +AaTh 1539
<u>MOLDVA R.</u>				
137. Bogdánfalva	1953	1981	VÖÖ	331. AaTh 1380+AaTh 1537
"	1956	"	"	252. AaTh 1630A ^X +AaTh 1740
138. Gyosznény	1958	1981	VÖÖ	235. AaTh 1540
139. Trunk	1953	"	"	291. MNK 1539A ^X -AaTh 1685
"	"	"	"	195. AaTh 1586A
140. H.n.	1902	1902	RUBINYI Nyr.	147. AaTh 1544A ^X
<u>MURAVIDÉK Ju.</u>				
141. Pince	1960-70	1971	PENAVIN 1.k.	565. AaTh 1643-AaTh 1535
"	"	"	"	559. MNK 1539A ^X -AaTh 1539
<u>NÓGRÁD m.</u>				
142. Füle	1876	1876	WOLF Nyr.	33. AaTh 1567B ^X +AaTh 1961C ^X + +MNK 1961F ^X -AaTh 1875
143. Hasznos	1978	1987	NAGY Z.	149. AaTh 1543
144. Herencsény	"	"	"	243. AaTh 1453A
"	"	"	"	103. MNK 1833C ^X +AaTh 1626
145. Karancsbeszi	1977	"	"	241. MNK 1452A ^X
"	"	"	"	243. AaTh 1453
"	"	"	"	93. AaTh 1525A/AaTh 1737+ AaTh 1740/
"	"	"	"	195. AaTh 1536B

146. Maconka	1983	1987	NAGY Z.	162. AaTh 1385+AaTh 1540
"	"	"	"	206. AaTh 1563 ₂
147. Mátrakeresztes				80. MNK 1466B ^X
"	1984	"	"	
148. Mátramindszent				248. AaTh 1457
"	1978	"	"	
149. Medveshidegkut				147. AaTh 1653F ₁ +AaTh 1530 ^X
"	1977	"	"	246. AaTh 1456
150. Nagylóc	"	"	"	183. AaTh 1525M
151. Nógrádsipek	"	"	"	453. AaTh 1585
"	1973	1980	SZEMERKÉNYI	84. MNK 1535 ^X
152. Rimóc	1877	1877	GONDA Nyr.	126. AaTh 1544A ^X eltér
153. Terény	1976	1987	NAGY Z.	105. AaTh 1525H ₄ +MNK 1539 ^X +AaTh 1685
154. Vizslás	1979	"	"	214. AaTh 1537
155. Zabar	1978	"	"	185. AaTh 1440
156. Zagyvaróna	1979	"	"	129. AaTh 1533+MNK 1533B ^X
"	1977	"	"	113. AaTh 1539
"	"	"	"	166. AaTh 1387 ^X +AaTh 1341+ AaTh 1586
"	"	"	"	120. BN 1606 ^X /eltér/
156h. Palócföld		1938	GYÖRGY	170. MNK 1571B ^X
<u>PEST-PILIS-SOLT-KISKUN vm.</u>				
157. Ács	1914		EA 715	7. AaTh 1624
158. Bag	1940-42	1942	DÉGH 2.k.	196. AaTh 1441B ^X +AaTh 1419E ^X /AaTh 1377/
"	1942	"	"	217. AaTh 1525J ₂ +AaTh 1358A +AaTh 952
"	1940-42	"	"	178. AaTh 1536A
"	"	"	"	233. MNK 1561H ^X
159. Bogyiszló	1910	1910	TIMÁR Ethn.	52. AaTh 1610
160. Kecskemét	1881-83		EA 2279	1. AaTh 1525A/AaTh 1740+ AaTh 1737/
"	"	"	"	12. AaTh 1525N+AaTh 1654
"	1850k.	"	"	59. AaTh 1529
161. Kisroszi			EA 2801	21. AaTh 1534

162. Nagykőrös	1853	1862 ARANY	308. AaTh 1450+AaTh 1384
50. Nagyszalonta			/AaTh 1229 ^X +AaTh 1245+
"			AaTh 1284 ^X /
"		1862 ARANY	37. AaTh 1628
163h. Tinnye	1878	1878 SZOKOLY Nyr.	132. AaTh 1621 ^X
163. Törtel	1972	1975-6 FERENCZI NNy.	16. AaTh 1558
<u>POZSONY</u> vm.			
164. Vajka	1848-57	1914 IPOLYI	453. AaTh 1381E+AaTh 1541+
			AaTh 1384+AaTh 1540
165. H.n.	1910-30	EA 4651	248. AaTh 1590
<u>SOMOGY</u> m.			
166. Alcsók	1894	1894 ENDREI Nyr.	40. AaTh 1531+AaTh 1556
167. Kisbajom	1959	1962 DOBOS UMNGy X.	264. AaTh 1450+AaTh 1384
			/AaTh 1245+AaTh 1229 ^X + MNK 1233 ^X /+AaTh 1293A ^X + +AaTh 1211+AaTh 1386
"	1953-59	" "	429. "
"	1953	" "	432. AaTh 654+AaTh 1525A+
			AaTh 1740+AaTh 1737
"	1953-59	" "	274. "
"	1953	" "	268. AaTh 1535
"	1959	" "	438. "
"	1958	" "	272. MNK 1535 ^X
"	"	" "	440. "
"	"	" "	294. AaTh 1536A-AaTh 1655
"	1953-59	" "	352. AaTh 1536B
"	1959	" "	442. "
"	1953-59	" "	355. AaTh 1630A ^X +AaTh 1807B
168. Lengyeltóti	1921	1921 TAKÁTS Ethn.	107. AaTh 1525B
169. Marótpuszta	1874	1874 SIMONYI Nyr.	511. MNK 1833C ^X +AaTh 1626
170. Szentmihályhegy			
	1963	EA 7258	249. AaTh 1525A/AaTh 1737/
"	"	"	214. MNK 1535 ^X
<u>SZABOLCS-SZATMÁR</u> m.			
171. Ajak	1955	EA 9918	164. AaTh 1537+AaTh 1281
172. Anarcs	1955	EA 12.145	1. AaTh 1605 ^X
173. Aporliget	1974	1975-6 FERENCZI NNy.	18. AaTh 1558

174. Baktalórántháza	1956	1968 ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS	
174a./Gálócs, Ung m./			130. AaTh 1525D+AaTh 1525A+AaTh 554
"	"	" "	159. MNK 1561A ^X
"	"	" "	205. MNK 1561B ^X
"	"	" "	218. MNK 1567H ^X
"	"	" "	206. AaTh 1624A ^X
"	"	" "	207. AaTh 1628
175. Csenger	1928	EA 924	49. AaTh 1791+AaTh 1526
"	1932	1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS 3.k.	714. MNK 1561F ^X
176. Döge	1952	EA 9650	16. AaTh 1458+MNK 1537A ^X
177. Földes	1874	1874 BAKOS Nyr.	239. AaTh 1630A ^X
178. Garbolc	1947	1951 KOVÁCS I. MNy.	224. MNK 1593 ^X
179. Gégény	1958	EA 10.137	AaTh 1370/AaTh 1383 + AaTh 1530 ^X +AaTh 1791/ +AaTh 1371 ^{XX} +AaTh 1405+ +AaTh 1370B ^X
180. Kállósemjén	1957	1961-62 ERDÉSZ	115. MNK 1561C ^X
"	"	EA 6312	29. AaTh 1624C ^X
"	1958	EA 6314	42. MNK 1833C ^X +AaTh 1626
"	"	"	47. AaTh 1628
"	"	1961-62 ERDÉSZ	115. AaTh 1634C ^X
181. Kisvárda	1956	EA 9918	96. AaTh 1456
"	1914	EA 477	83. AaTh 1540
"	"	"	74. AaTh 1543
"	"	EA 10.137	256. AaTh 1543
182. Lövépetri	1913	EA 474	88. MNK 1526 ^X +AaTh 1526+ AaTh 1634D ^X
"	"	"	1. AaTh 1525A+AaTh 804B+ AaTh 1072+AaTh 1084 + X +AaTh 1036
183. Mándok	1955	EA 9918	86. MNK 1561F ^X
184. Mezőladány	1957	EA 10.137	193. AaTh 1525A+AaTh 804B /AaTh 1084+AaTh 1095+ +AaTh 1073/
185. Nagybánya	1879	1879 KATONA Nyr.	464. AaTh 1000/AaTh 1562B ^X + MNK 1005 ^X +AaTh 1008+ AaTh 1132+AaTh 1120/
186. Nyirdombrád	1960	NIFA 16/2	2. AaTh 1525A

187. Nyirlövő	1950k.	1960	ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS	
			3.k.	756. AaTh 1605 ^x
188. Nyirtura	1959		NIFA 16/1	70. MNK 1460 ^{xx}
"	"	"	"	68. AaTh 1563 ₂
189. Nyirvasvári	1958		EA 6544	104. AaTh 1525A
"	"	"	"	153. AaTh 1535
"	"	"	"	25. AaTh 1536A
"	"	"	"	50. AaTh 1536A
"	"	"	"	37. AaTh 1536B
"	"	"	"	188. AaTh 1536B
"	"	"	"	149. MNK 1539A ^x
190. Paszab	1935	1935	ORTUTAY	220. AaTh 1387 ^x +AaTh 1341+
				AaTh 1586
191. Pátroha	1958		EA 10.137	132. AaTh 1525H ₄ +AaTh 1875
192. Ramocsaháza	1959		EA 7272	261. AaTh 1536A
193. Rétközberencs				
	1941		EA 3104	3. MNK 1539A ^x /AaTh 1539/ AaTh 1685+AaTh 1525H ₄
"	1943		"	18. AaTh 1525N
"			"	15. AaTh 1383+AaTh 1293A ^x + AaTh 1530 ^x +AaTh 1791
"	1914-15		EA 492	303. AaTh 1579
194. Rozsály	1950	1967	BÉRES	316. MNK 1430B ^x
"	"	"	"	341. AaTh 1453 ^{xxx}
"	"	"	"	342. AaTh 1453 ^{xxxx} +AaTh 1463A ^x
"	1951	"	"	342. AaTh 1457
"	1950	"	"	364. MNK 1539A ^x +AaTh 1685 /AaTh 1525H ₄ /
"	"	"	"	337. AaTh 1383+AaTh 1525H ₄ +AaTh 1530 ^x +AaTh 1791
"	1951	"	"	369. AaTh 1543+AaTh 1525J ₂ + +AaTh 1358A
"	"	"	"	349. AaTh 1525N
"	"	"	"	355. MNK 1535 ^x /MNK 1643B ^x /
"	1951	"	"	359. MNK 1535 ^x /MNK 1643A ^x /
"	1952	"	"	246. AaTh 883B+AaTh 1538
"	"	"	"	257. AaTh 883B/AaTh 1538- -AaTh 879/

194. Rozsály	1949	1967	BÉRES	315. AaTh 1626
195. Szamosszeg	1959	1968	ERDÉSZ 3.k.	227. AaTh 1456
"	"		JAMA 202.	1445. MNK 1460 ^{xx}
"	"	1968	ERDÉSZ 3.k.	375. MNK 1460 ^{xx}
"	1960		JAMA 202.	2855. MNK 1466A ^x
"	1959		"	1443. MNK 1471A ₂ ^x
"	"	1968	ERDÉSZ 3.k.	243. AaTh 1525A
"	"	"	"	256. AaTh 1525N
"	"	"	"	248. AaTh 1529
"	"	"	"	251. MNK 1532 ^x
"	"	"	"	263. AaTh 1536B
"	"	"	"	410. AaTh 1537 /eltér/
"	"	"	"	268. AaTh 1539
"	"	"	"	274. AaTh 1540
"	1961	"	"	272. "
"	1959	"	"	385. AaTh 1544A ^x
"	"		JAMA 202.	1434. AaTh 1545B
"	"	"	ERDÉSZ 3.k.	287. AaTh 1548
"	"	"	"	307. MNK 1561A ^x
"	"	"	"	325. MNK 1561G ^x
"	"	"	"	351. AaTh 1562
"	"	"	"	368. AaTh 1563 ₂ +AaTh 1132
"	"	"	"	395. AaTh 1586
"	"	"	"	342. AaTh 1587
"	"	"	"	402. AaTh 1626
"	"	"	"	396. MNK 1617 ^x /eltér/
"	"	"	"	313. AaTh 1631
196. Tiszalök	1949-52		EA 4877	1. AaTh 1535
197. Tiszamogyorós	1962		EA 7104	24. AaTh 1525J ₂ +AaTh 1358A+ AaTh 1573 ^x +AaTh 1358C+ AaTh 1605 ^x
"	"	"	"	56. AaTh 1525J ₂ +AaTh 1358A +AaTh 1563 ₂
"	"	"	"	35. AaTh 1535
"	"	"	"	55. AaTh 1536B
"	"	"	"	98. AaTh 1536B
198. Tyukod	1956		EA 8728	464. AaTh 1430 ₂ + AaTh 1430 ₁
"	1956		"	MNK 1441D ^x

198. Tyukod	1956	EA 8728	458. MNK 1643A ^X +AaTh 1537+
"	"	"	AaTh 1653B tör.
"	"	"	186. MNK 853B ^X +AaTh 1539
"	"	"	71. MNK 1576A ^X
198h. Nyírség	1955	EA 12.145	357. MNK 1833C ^X +AaTh 1626
<u>SZÉKELYFÖLD</u>			6. AaTh 1525D
199. H.n.	1903	KOLUMBÁN Ethn.	146. AaTh 1430 ₁
"	"	"	147. "
"	"	"	383. MNK 1561A ^X
"	"	"	385. AaTh 1624+AaTh 1634D ^X
"	"	"	384. AaTh 1624A ^X
"	"	"	384. AaTh 1634C ^X
"	1850-es é.	MTAK Kézirat Ir. 4-r.	
"	"	"	397/I. 38. AaTh 1433 ^X +AaTh 1586A
"	"	"	39. MNK 1441D ^X
"	"	"	397/II. 71. AaTh 1525A+AaTh 804B
			/AaTh 1083+AaTh 1063+
			AaTh 1096/
"	/Udvarhelyszék, Marosszék/		
"	1890-es é.	1955 FARAGÓ	74. MNK 1441D ^X
"	"	1937 BERDE	69. AaTh 1525A/AaTh 1737/
"	"	"	77. AaTh 1535
"	1894-96 ⁶	BENEDEK 3/1.k.	22. AaTh 1450+AaTh 1384 +
			/AaTh 1229 ^X +MNK 1233 ^X +
			+AaTh 1245/
"	"	" 2.k.	37. AaTh 1525A/AaTh 804B +
			AaTh 1525D+AaTh 1072+
			+AaTh 1063+AaTh 650A/
"	"	" 5/1.k.	267. AaTh 1545
"		1882 KRIZA-ORBÁN-BENEDEK-SEBESI	
		MNGy III.	389. AaTh 1525D
"		1885 BENEDEK	75. AaTh 1380/AaTh 1537/
"	1850-es é.	NÉPSZOKÁSOK, versek mesék...	
		MTAK Kézirat Ir. 4-r.	414.
			10b. AaTh 1535
"	"	"	15a. BN 1606 ^X -AaTh 1654

199. H.n.	1860-as é.	KRIZA János gyűjteménye MTAK Kézirat	
		Ir. 4-r.	409/I. 42. AaTh 1539
"	"	"	409/I. 42a. "
"	"	"	409/II. 5. AaTh 1643+AaTh 1535
"	"	"	409/IV. 118. MNK 1535 ^X
		"(Csik, Udvarhely m.)	
	1940-60	1982 DUKA-VÖÖ	194. AaTh 1447A ^X
"	"	"	219. AaTh 1457
"	"	"	179. AaTh 1540
"	"	"	44. MNK 1549 ^X
"	"	"	33. AaTh 1559C ^X
"	"	"	143. AaTh 1586
	/v/ <u>SZERÉM</u> m. Ju.		
200. Kőrógy	1960-70	1971 PENAVIN 1.k.	590. AaTh 1453 ^{xxx}
"		1973 1975-6 FERENCZI NNy	17. AaTh 1558
	/v/ <u>SZILÁGY</u> m. R.		
201. Bogdánd	1942	EA 8170 13.f.	1. MNK 1460 ^{xx}
"	1943	"	415. AaTh 1525N+AaTh 1641+
			AaTh 1654
"	1942	" 12.f.	346. AaTh 1536B
"	1943	" 13.f.	1. AaTh 1538 /bővebb/
"	"	"	386. AaTh 1563 ₂
"	"	" 8.f.	274. AaTh 1563 ₂
202. Kraszna	1954	1981 VÖÖ	197. MNK 1430B ^X
"	"	1969 "	141. MNK 1535 ^X
"	"	1981 VÖÖ	304. MNK 1535 ^X
	<u>TEMES</u> m. R.		
203. Csákova	1961	1969 VÖÖ	107. MNK 1539A ^X +AaTh 1685
"	"	"	189. AaTh 1623 ^X
204. Gyertyámos	1967	"	234. MNK 1833C ^X +AaTh 1626
205. Magyarszentmárton	1967	"	238. AaTh 1530 ^X
"	"	"	240. AaTh 1541 ^{xx}
"	"	"	241. MNK 1561C ^X
206. Omor	1967	"	165. AaTh 1533+MNK 1533B ^X
207. Ótelek	"	"	187. MNK 1542A ^{xx}
"	"	"	201. MNK 1526 ^X /eltér/

TOLNA m.

208. Aparhant	1973	1986	SEBESTYÉN	4.k.	5.	AaTh 1533+MNK 1533B ^x
109a./Andrásfalva, Bukovina, R./						
209. Bátaszék	1983	1986	SEBESTYÉN	4.k.	432.	AaTh 1383m+AaTh 1525H ₄
208a./Józseffalva, Bukovina, R./						
"	1983	1986	SEBESTYÉN	4.k.	418.	AaTh 1530 ^x
"	"	"	"	"	433.	AaTh 1548
210. Hidas	1973	1981	"	2.k.	352.	AaTh 1535
109a./Andrásfalva, Bukovina, R./						
211. Kakasd	1950	1955	DÉGH	1.k.	417.	AaTh 1450+AaTh 1384
109a./Andrásfalva, Bukovina, R./						
"	1950	1955	DÉGH		421.	MNK 1471A ₁ ^x
"	1954	"	"		424.	AaTh 1525H ₂
"	1955	"	"		441.	AaTh 1653F ₂ +AaTh 1530 ^x
"	1950	"	"		429.	AaTh 1536A
"	"	"	"		437.	MNK 1549 ^x
"	"	1960	DÉGH	2.k.	259.	MNK 1452A ^x
"	1948-54	"	"		100.	MNK 1471C ^x /AaTh 1453 ^{xxxx} /
"	"	"	"		260.	AaTh 1456
"	1950	"	"		261.	MNK 1471B ^x
"	"	"	"		255.	MNK 1471C ^x
"	1954	"	"		211.	AaTh 1510
"	1950	"	"		302.	AaTh 1536B
"	1972-77	1979	SEBESTYÉN	1.k.	174.	MNK 1452A ^x
"	"	"	"		147.	AaTh 1456-AaTh 1457
"	"	"	"		51.	MNK 1539A ^x -MNK 853B ^x + +AaTh 1685
"	"	"	"		145.	AaTh 1544A ^x
"	1970-78	1981	SEBESTYÉN	2.k.	159.	AaTh 1450+AaTh 1384 /MNK 1233 ^x +AaTh 1229 ^x + +AaTh 1245/
"	"	"	"		157.	AaTh 1452
"	"	"	"		203.	"
"	1979	"	"		255.	AaTh 1457
"	"	"	"		454.	AaTh 1457
"	1977-80	"	"		196.	MNK 1471C ^x -MNK 1471B ^x

211. Kakasd	1977-80	1981	SEBESTYÉN	2.k.	186.	AaTh 1534
109a./Andrásfalva, Bukovina, R./						
"	1977-80	1981	SEBESTYÉN	2.k.	103.	AaTh 1535/AaTh 1537/
"	1972	"	"		319.	AaTh 1535
"	1973	"	"		352.	"
"	1972	"	"		308.	AaTh 1380/AaTh 1537/
"	"	"	"		327.	AaTh 1544A ^x
"	1977-80	"	"		80.	AaTh 1548
"	"	"	"		184.	AaTh 1610
"	1972	1983	"	3.k.	119.	AaTh 1450+AaTh 1384 /MNK 1284 ^x +AaTh 1245+ +MNK 1232 ^x /
"	"	"	"		274.	MNK 1452A ^x
"	"	"	"		271.	MNK 1471C ^x /AaTh 1453 ^{xxxx} /
"	1970-73	"	"		39.	AaTh 1533+MNK 1533B ^x
"	1981	1986	"	4.k.	173.	MNK 1457A ^x
"	1979	"	"		66.	MNK 1459 ^x
"	1981	"	"		168.	MNK 1459 ^x
"	1982	"	"		108.	AaTh 1510
"	1983	"	"		350.	MNK 1520A ^x
"	1982	"	"		129.	AaTh 1525N II-III+AaTh 854
"	1983	"	"		148.	AaTh 1533+MNK 1533B ^x
211. Kakasd	1982	"	"		369.	MNK 1539A ^x
62./Istensegits, Bukovina, R./						
212. Majos	1982	1986	SEBESTYÉN	4.k.	378.	AaTh 1630A ^x
62./Istensegits, Bukovina, R./						
213. Máza	1922	1957	BERZE NAGY	2.k.	555.	AaTh 1586
214. Nagyvejke	1961		EA	13.502	125.	MNK 1539A ^x +AaTh 1685+ +AaTh 1525H ₄
62./Istensegits, Bukovina, R./						
"			EA	13.502	123.	AaTh 1538
"			"		125.	MNK 1539A ^x +AaTh 1685+ +AaTh 1525H ₄
"			"		120.	MNK 1561A ^x
"			"		100.	AaTh 160A ^x +AaTh 1610
"			"		101.	"
215. Tevel	1964	1964	KELEMEN		129.	AaTh 1510
215a./Hadikfalva, Bukovina, R./						
216. H.n.	1903	1903	NÉMEDI Nyr.		577.	MNK 1525N ^x

TORONTÁL m.

217. Egyházaskér	1913	1914	KÁLMÁNY 2.k.	116.	AaTh 1525A/AaTh 1737/
"	"	"	"	113.	AaTh 1534
"	1891	"	"	1.k.	107. AaTh 1535
"	1914	"	"	1.k.	112. AaTh 1539
"	1913	"	"	2.k.	115. AaTh 1544A ^x +AaTh 1775
"	"	"	"	"	183. AaTh 1544A ^x
"	"	"	"	"	155. AaTh 1579
"	"	"	"	"	134. BN 1282 ^x +AaTh 1605 ^x
"	"	"	"	"	138. MNK 1643B ^x +AaTh 1610
218. Jázova	1870k.	1882	"	128.	AaTh 1535
219. Magyarszentmárton	1913	1914	KÁLMÁNY	184.	MNK 1775A ^x +MNK 1444 ^x
"	1918		EA 2771	469.	AaTh 1638 ^x
220. Magyarszentmihály	1914	1914	KÁLMÁNY	111.	AaTh 1540+AaTh 1384 /MNK 1231 ^x +MNK 1284 ^x + MNK 1232 ^x /
221. Nagybecskerek	1893	1893	KÁLMÁNY Nyr.	424.	MNK 1525N ^x
222. Pancsova	1919	1957	BERZE NAGY 2.k.	554.	AaTh 1545
223. Szaján	1914		EA 2801	136.	AaTh 1725+AaTh 1525H ₄
"	1882	1882	KÁLMÁNY 2.k.	123.	AaTh 1525J ₂ +AaTh 1358A +AaTh 1573 ^x +AaTh 1229 ^x + +AaTh 1210+AaTh 1605 ^x
"			EA 2771	476.	AaTh 1534
"	1913	1956	ORTUTAY-KATONA	325.	AaTh 1610
224. Szőreg	1914		EA 2771	468.	AaTh 1638 ^x
<u>UDVARHELY m.</u>					
225. Hodgya	1908		EA 1944	732.	AaTh 1525A
226. Kányád	"	"	"	835.	MNK 1833C ^x +AaTh 1626
227. Oláhfalu	1903		EA 3631	81.	AaTh 1430 ₁
228. Olasztelek	1895	1895	KOLUMBÁN Ethn.	71.	AaTh 1626
229. Udvarhely? 18.sz.	1926		HÁRSING Ethn.	153.	AaTh 1510
"	"	"	"	94.	AaTh 1531
230. Udvarhelyszék					
	1897-98	1972	OLOSZ	156.	AaTh 1441B ^x +AaTh 1419E ^x /AaTh 1377/
"(Rákos,Fiátfalva)					
(1810k.)	1846	1980	FARAGÓ Aluta	272.	AaTh 1456

230. Udvarhelyszék

	1897-98	1972	OLOSZ	159.	MNK 1450A ^x +AaTh 1384+ +AaTh 1245+AaTh 1288+ AaTh 1386+AaTh 1387+AaTh 1211+AaTh 1293A ^x +AaTh 1643
"	1863-72		KRIZA MTAK Kézir. Ir.4-r.409/I.	68.	AaTh 1655/AaTh 1685/- -AaTh 1535
"	1890k.	1972	OLOSZ	168.	AaTh 1539
"	1898	"	"	170.	AaTh 1586+MNK 1300 ^x _{II} + AaTh 875
<u>UGOCSA m.</u>					
231. Gödényháza	1874	1874	SZÉKELY Nyr.	369.	AaTh 1536B
232. Tiszabökény	1972	1975-76	FERENCZI NNY. Kárpátalja SZU	18.	AaTh 1558
<u>VAS m.</u>					
233. Acsád	1904	1904	BEKE Nyr.	240.	AaTh 1536A
234. Csákánydoroszló	1955	1955	KUNTÁR	17.	AaTh 1525A+AaTh 804B /AaTh 1063+AaTh 1072/ +AaTh 650A
235. Felsőőr	1903	1903	VARGA Nyr.	181.	AaTh 1533+MNK 1533B ^x
"	"	"	"	180.	AaTh 1538
236. Sorkitót- falu	1880k.	1957	BERZE NAGY 2.k.	542.	MNK 1535 ^x /AaTh 1536B/ 41. AaTh 921+AaTh 1463A ^x + +AaTh 1453 ^{xxxx} 75. AaTh 1533+MNK 1533B ^x
237. Őrség		1873	SIPOS Nyr.		
237h. H.n. <u>VESZPRÉM m.</u>		1959	KUNTÁR		
238. Csetény	1888	1888	HALÁSZ Nyr.	324.	MNK 1464E ^x
"	1892	1892	"	382.	AaTh 653+AaTh 1525A
"	1893	1893	"	378.	AaTh 1525A+AaTh 1737
"	1897	1897	"	278.	AaTh 1535
"	1889	1889	"	373.	AaTh 1538
239. Takácsi	1904	1904	BEKE NyF	65.	AaTh 1628

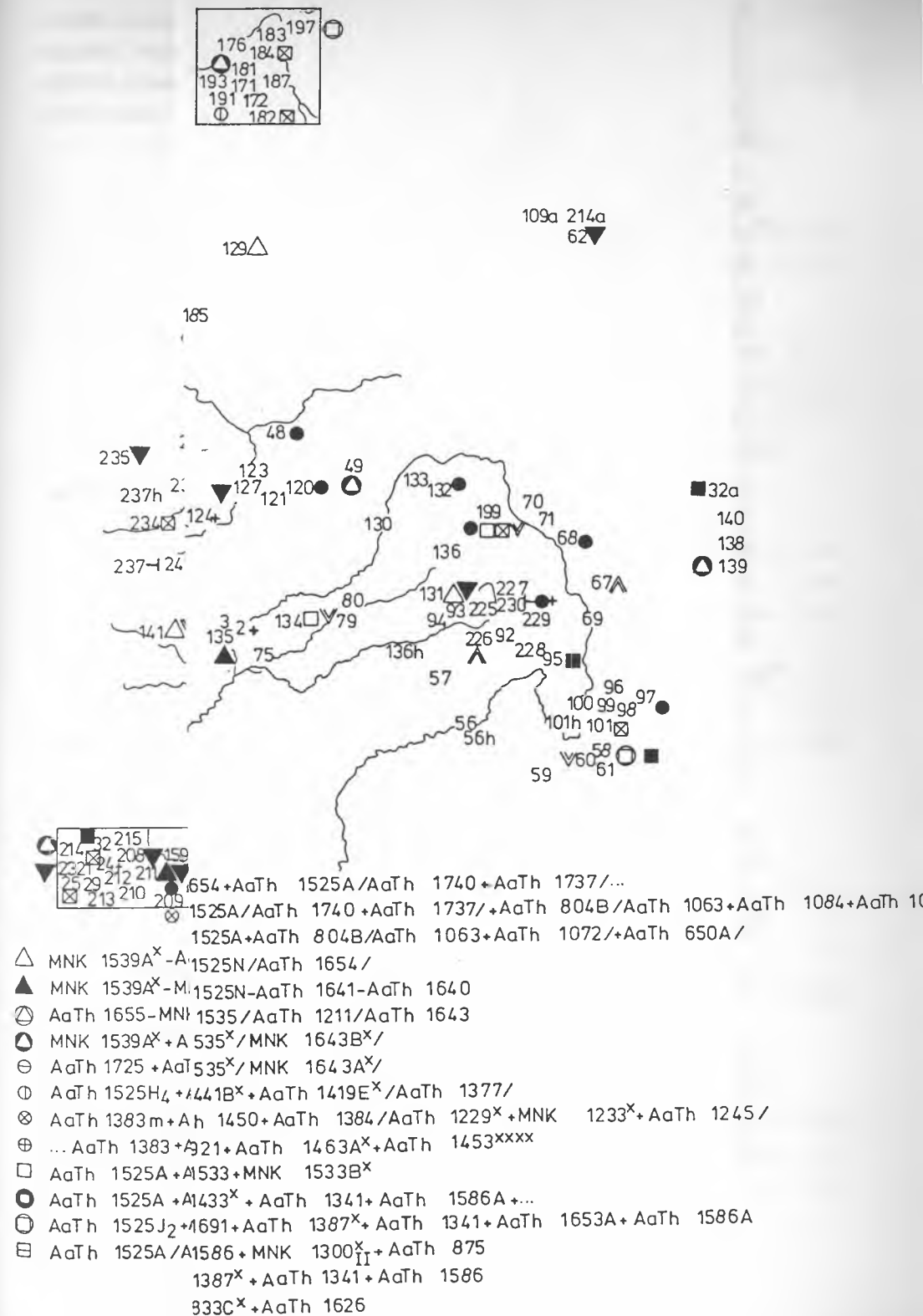
ZALA m.

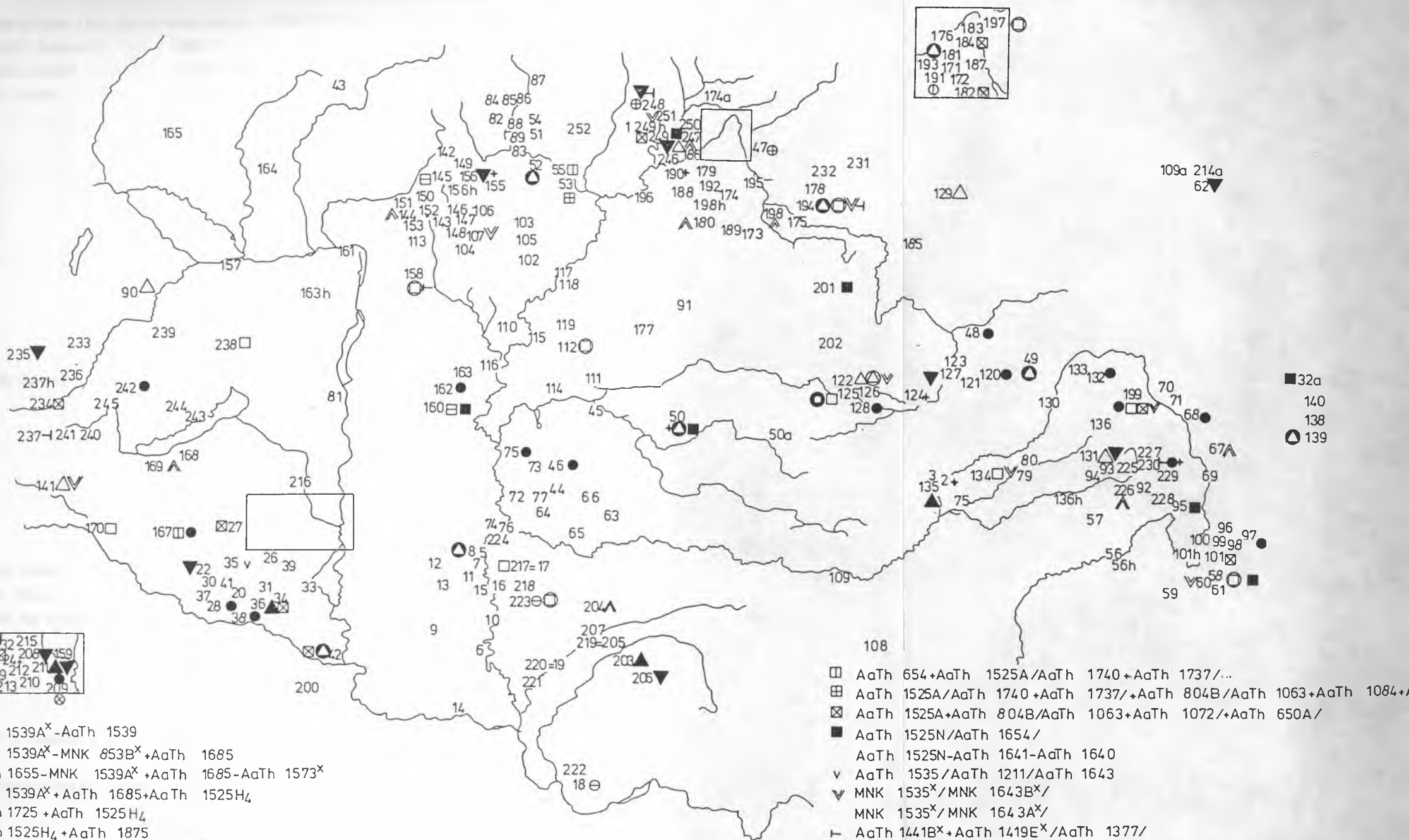
240. Boczfölde	1895-1905	EA 8740	335. MNK 1533B ^x
241. Csonkahegyhát	1941-43	EA 8780	599. AaTh 1293A ^x +MNK 1441D ^x
242. Dergecs	1874	SZÉKELY Nyr.	31. MNK 1419D ^x +AaTh 1825B+ +AaTh 1628+ AaTh 1450+AaTh 1384 /AaTh 1229 ^x +MNK 1230 ^x + AaTh 1245/
243. Köveskállya	1906	1906 SEBESTYÉN	444. MNK 2101B ₄ ^x +AaTh 1408 + AaTh 1381E+MNK 1643B ^x AaTh 1691+AaTh 1387m+ +AaTh 1537
244. Monostorapáti	1901	1901 BIRKÁS Nyr.	489. MNK 1525N ^x
245. Pakod	1952	EA 8260	22. MNK 1535 ^x
"	"	"	33. AaTh 1538
<u>ZEMPLÉN</u> m.			
246. Bodrogeresztur	1960	EA 7206	39. AaTh 1525A
"	"	"	43. AaTh 1561
247. Karcsa	1966	1985 NAGY G. 2.k.	719. AaTh 1525A
"	1968	" "	724. AaTh 1525A
"	"	" "	792. AaTh 1525N
"	"	" "	781. AaTh 1525N-AaTh 1641- AaTh 1640
"	1964	" "	774. AaTh 1526-AaTh 1634D ^x + AaTh 1641-AaTh 1640
"	1968	" "	733. AaTh 1533+MNK 1533B ^x
"	"	" "	762. AaTh 1528 /eltér/+ AaTh 1535
"	1970	" "	736. AaTh 1535
"	"	" "	743. AaTh 326+AaTh 1536B+ AaTh 1563 ₂
"	1964	" "	751. MNK 1539A ^x -AaTh 1539
"	1969	" "	748. AaTh 1539
"	"	" "	753. AaTh 1543/hiány/+ AaTh 1545

247. Karcsa	1971	1985 NAGY G. 2.k.	765. MNK 1561E ^x
"	"	" "	765. MNK 1561K ^x
"	"	" "	766. MNK 1833C ^x +AaTh 1626
248. Mikóháza	1961	EA 12.812	300. AaTh 875/AaTh 1453 ^{xxxx} +AaTh 1463A ^x /
"	"	" "	273. AaTh 1457
"	"	" "	360. MNK 1471B ^x
"	"	" "	316. MNK 1471B ^x
"	"	" "	325. AaTh 1383+AaTh 1525H ₄ + +AaTh 1791
"	"	" "	353. AaTh 1533+MNK 1533B ^x
"	"	" "	276. AaTh 1536A+AaTh 1537
"	"	" "	285. AaTh 1536B
"	"	" "	330. AaTh 1536B
"	"	" "	246. MNK 1561A ^x -AaTh 1355C
249h. Nagytoronya	1913	EA 471	170. AaTh 1525A
249. Sárospatak	1913	EA 487	25. MNK 1430B ^x
"	1914	EA 496	27. AaTh 1525A/AaTh 1525D/+ AaTh 804B/AaTh 1063+X+ EN 1100 ^x /
"	"	" "	51. AaTh 1848 ^x +AaTh 1540
250. Semjén	1915	EA 486	164. MNK 1561A ^x
251. Széphalom	1961	EA 12.812	103. MNK 1643B ^x -AaTh 1535 /eltér/
252. H.n.	1915	EA 605	58. MNK 1561A ^x
"	"	" "	17. AaTh 1561 ^{xx}

Régi magyar irodalmi források, népkönyvek, ponyvák, kalendáriumok időrend-

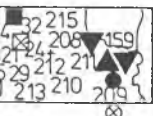
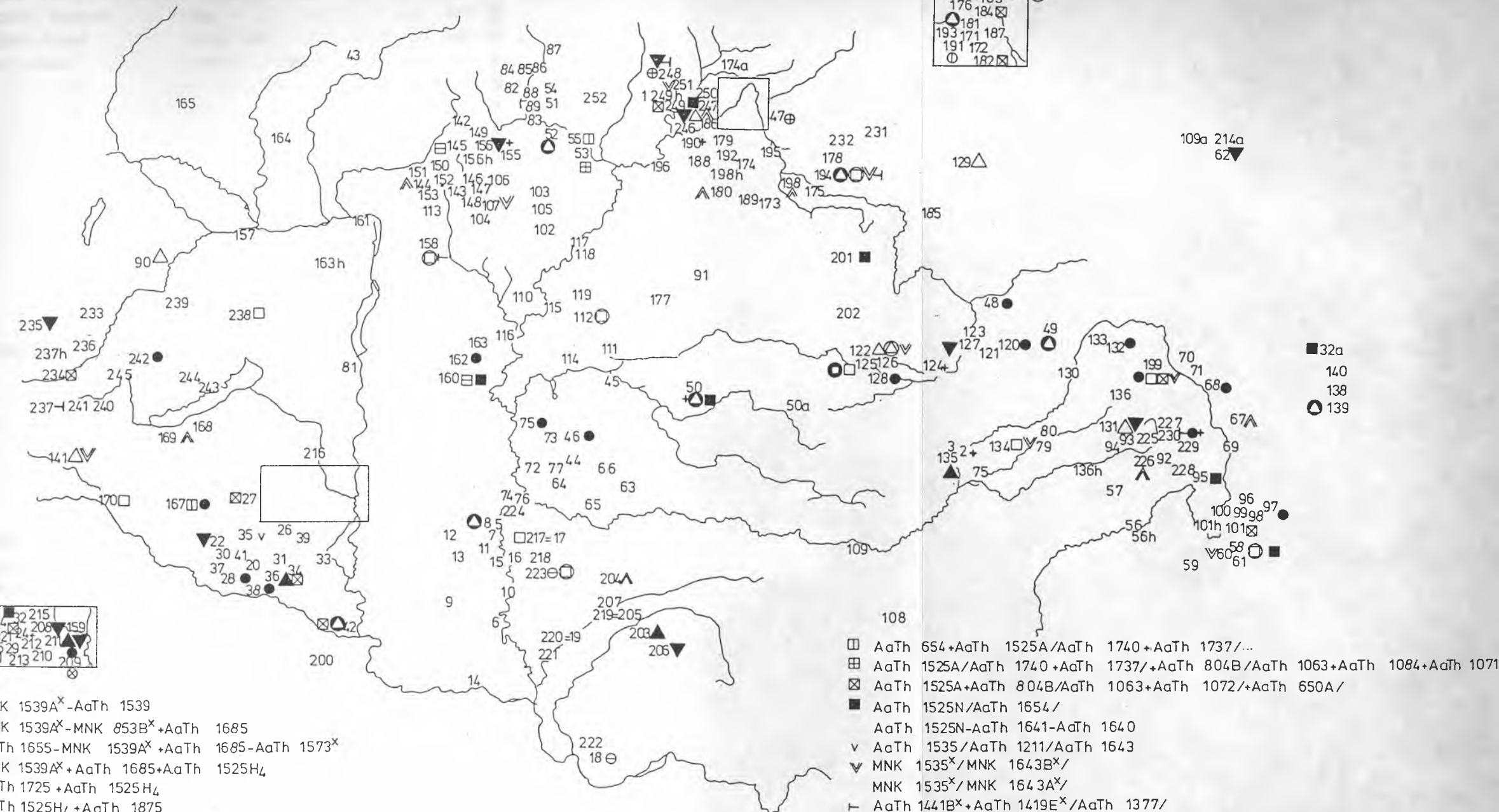
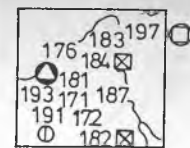
		ben	
GESTA Romanorum 1474			72r. AaTh 1626
HISTORIA septem sapientum 1474			96r. AaTh 1510
			94r. AaTh 1536B
TEMESVÁRI Pelbárt 1498			AaTh 1430 ₃
LASKAI Osvát 1498		119E	AaTh 1631
DOMONKOS kodex 1517		ad	AaTh 1430 ₃
SZÉKELY István /1559/			BN 1627 ^x
HELTAI Gáspár /1572?/ 14. novella			AaTh 1510
			AaTh 1536B
/EBERVS/ 1573			154. AaTh 1510
			164. AaTh 1536B
SALAMON királynak.../1577/ 1930.			305. AaTh 1587
PÁZMÁNY Péter	1613 ² 1623		277. AaTh 1587
	1613		102. AaTh 1620
BALÁSFY Tamás	1616	ad	AaTh 1587
SZENCI Molnár Albert	1631		205. AaTh 1531
KÁLDI György	1631		205. AaTh 1531
"	"		52. AaTh 1558
VERESMARTI Mihály	/1639/ 1875 . 226.	ad	AaTh 1620
			115. AaTh 1587
MAGYAR Aesopus	1673 III.		8. AaTh 1510
LÓCSEI kalendárium	1677		AaTh 1585
GESTA Romanorum	/1695/ 1900		305. AaTh 1626
TAXONYI János	1743 2.k.		234. MNK 1617 ^x
HÁZI és uti új kalendárium			
	Győr 1757		AaTh 1510
	1784		AaTh 1529
	1788		AaTh 1540
	1794		AaTh 1567C
	1801		AaTh 1534
			MNK 1549 ^x
	1808		AaTh 1585
	1810		AaTh 1586
			MNK 1631B ^x

- △ MNK 1539A^x-AaTh 1539
- ▲ MNK 1539A^x-MNK 853B^x+AaTh 1685
- ⊕ AaTh 1655-MNK 1539A^x+AaTh 1685-AaTh 1573^x
- ⊙ MNK 1539A^x+AaTh 1685+AaTh 1525H₄
- ⊖ AaTh 1725 +AaTh 1525H₄
- ⊗ AaTh 1525H₄+AaTh 1875
- ⊗ AaTh 1383m+AaTh 1525H₄
- ⊕ ... AaTh 1383+AaTh 1525H₄+AaTh 1791
- AaTh 1525A+AaTh 1737
- AaTh 1525A+AaTh 1737+AaTh 1358A
- ⊙ AaTh 1525J₂+AaTh 1358A+...
- ⊖ AaTh 1525A/AaTh 1740+AaTh 1737/

- AaTh 654+AaTh 1525A/AaTh 1740+AaTh 1737/...
- ⊖ AaTh 1525A/AaTh 1740+AaTh 1737/+AaTh 804B/AaTh 1063+AaTh 1084+AaTh 1072/+AaTh 650A/
- AaTh 1525N/AaTh 1654/
- AaTh 1525N-AaTh 1641-AaTh 1640
- v AaTh 1535/AaTh 1211/AaTh 1643
- ▼ MNK 1535^x/MNK 1643B^x/
- MNK 1535^x/MNK 1643A^x/
- ┌ AaTh 1441B^x+AaTh 1419E^x/AaTh 1377/
- ... AaTh 1450+AaTh 1384/AaTh 1229^x+MNK 1233^x+AaTh 1245/
- ┌ AaTh 921+AaTh 1463A^x+AaTh 1453^{xxxx}
- ▼ AaTh 1533+MNK 1533B^x
- AaTh 1433^x+AaTh 1341+AaTh 1586A+...
- AaTh 1691+AaTh 1387^x+AaTh 1341+AaTh 1653A+AaTh 1586A
- AaTh 1586+MNK 1300^x+AaTh 875
- AaTh 1387^x+AaTh 1341+AaTh 1586
- ▲ MNK 1833C^x+AaTh 1626

K 1539A^X-AaTh 1539
 K 1539A^X-MNK 853B^X+AaTh 1685
 Th 1655-MNK 1539A^X+AaTh 1685-AaTh 1573^X
 K 1539A^X+AaTh 1685+AaTh 1525H₄
 Th 1725 +AaTh 1525H₄
 Th 1525H₄+AaTh 1875
 Th 1383m+AaTh 1525H₄
 AaTh 1383+AaTh 1525H₄+AaTh 1791
 Th 1525A+AaTh 1737
 Th 1525A+AaTh 1737+AaTh 1358A
 Th 1525J₂+AaTh 1358A+...
 Th 1525A/AaTh 1740+AaTh 1737/

108
 □ AaTh 654+AaTh 1525A/AaTh 1740+AaTh 1737/...
 ▣ AaTh 1525A/AaTh 1740+AaTh 1737/+AaTh 804B/AaTh 1063+AaTh 1084+AaTh 1071/
 ⊠ AaTh 1525A+AaTh 804B/AaTh 1063+AaTh 1072/+AaTh 650A/
 ■ AaTh 1525N/AaTh 1654/
 AaTh 1525N-AaTh 1641-AaTh 1640
 v AaTh 1535/AaTh 1211/AaTh 1643
 ▼ MNK 1535^X/MNK 1643B^X/
 MNK 1535^X/MNK 1643A^X/
 † AaTh 1441B^X+AaTh 1419E^X/AaTh 1377/
 ● ... AaTh 1450+AaTh 1384/AaTh 1229^X+MNK 1233^X+AaTh 1245/
 † AaTh 921+AaTh 1463A^X+AaTh 1453^{XXXX}
 ▼ AaTh 1533+MNK 1533B^X
 AaTh 1433^X+AaTh 1341+AaTh 1586A+...
 AaTh 1691+AaTh 1387^X+AaTh 1341+AaTh 1653A+AaTh 1586A
 AaTh 1586+MNK 1300^X+AaTh 875
 AaTh 1387^X+AaTh 1341+AaTh 1586
 ▲ MNK 1833C^X+AaTh 1626

■ 32a
 140
 138
 ● 139

KÜLÖMB külömb féle auktoroknak meséi /1776/1777 2.k.		233. MNK 1617 ^x
SZENTESI Regináld	1780	ad AaTh 1531
PÉCZELI József	/1788/ 1887	37. AaTh 1430 ₃
KÓNYI János	/1782 1.r./ 1981	263. AaTh 1430 ₃
		54. AaTh 1525H ₄
		16. AaTh 1540
		74. MNK 1568B ^x
		95. AaTh 1568 ^{xx}
		92. AaTh 1586
	/1785 2.r./ 1981	172. AaTh 1525D
		171. MNK 1549 ^x
		266. MNK 1561J ^x
		260. AaTh 1567C
		241. AaTh 1613
		193. MNK 1631B ^x
ANDRÁD Sámuel	1789 1.k.	31. AaTh 1529
		43. MNK 1532 ^x
		93. AaTh 1534
		86. MNK 1549 ^x
		27. AaTh 1567C
		20. AaTh 1586
		248., 249. AaTh 1624B ^x
		222. MNK 1617 ^x
FARKAS Antal	1790	ad AaTh 1531
ILLEI János	1790 II.	71. AaTh 1558
MAGYAR és Erdély Országi Uj és O Kalendárium		
Vác	1784, 1827	AaTh 1534
	1789	MNK 1561J ^x
	1825	AaTh 1586
		MNK 1568B ^x
PESTI s Posonyi ó és uj magyar kalendárium		
	1793	AaTh 1540
MAGYAR és Erdély Országi Nemzeti kalendárium		
	1799	AaTh 1634D ^x
	1801	MNK 1568B ^x
BUDAI kalendárium	1805	MNK 1532 ^x
VERSEGHY Ferenc	1806	92. AaTh 1430 ₃

KIS János	1806	ad	AaTh 1510
	1816 2.r.	273.	MNK 1617 ^x
PESTI kalendárium	1808		AaTh 1534
	1808, 1813		MNK 1617 ^x
	1814		AaTh 1586
	1824		AaTh 1529
			AaTh 1624B ^x
EULENSPIEGEL	1808		MNK 1555A ^x
SZEGEDI kalendárium	1808		MNK 1561J ^x
			AaTh 1624C ^x
	1824		MNK 1593 ^x
	1836		AaTh 1534
KOMÁROMI kalendárium	1811		AaTh 1531
	1832		AaTh 1561
			AaTh 1630A ^x
	1864		AaTh 1568 ^{xx}
			MNK 1532 ^x
HAZAI kalendárium	1819		MNK 1532 ^x
GAAL Georg	1822	276.	MNK 1537A ^x
GAAL György In:KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye MTAK Kézirat			Ms 10.020/VII 26. AaTh 1536A
			18. MNK 1561A ^x
			62. MNK 1617 ^x
DUGONICS András	1820 1.k.	286.	AaTh 1567C
			116. MNK 1568B ^x
			282. MNK 1571B ^x
			13. AaTh 1634D ^x
	2.k.	146.	AaTh 1525D
			330. AaTh 1548
			145. MNK 1549 ^x
			15. MNK 1617 ^x
HASZNOS Mulatságok	1821	287.	AaTh 1585
			AaTh 1540
	1806 /1815/155.		AaTh 1510
	1816		MNK 1617 ^x
HALÁLRA neveltető könyv	1811 1.k.	20.	AaTh 1534
HÁZI és uti kalendárium	1827		AaTh 1534
PATAKI kalendárium	1831		AaTh 1534

TÁRSALKODÓ	1834		AaTh 1534
	1835		MNK 1532 ^x
ESZTERGOMI kalendárium	1836		MNK 1631B ^x
ERDÉLYI Házi Segéd	1842		AaTh 1529
ERDÉLYI János	1848 3.k. 325.		MNK 1829C ^{xx} +AaTh 1525D+AaTh 1525A
	1851	79.	AaTh 1634D ^x
BALLAGI Mór	1850	3531.sz.	AaTh 1567C
		6457.sz.	MNK 1571B ^x
		1156.sz.	AaTh 1634D ^x
		7813.sz.	MNK 1617 ^x
IPOLYI Arnold	1914 /1848-53/	427.	AaTh 1525A/AaTh 1525D/+
			+AaTh 1740+AaTh 1737+AaTh 804B
			/AaTh 1063+AaTh 1072/
	" "	457.	MNK 1684 ^x +AaTh 1341+AaTh 1586A+
			+AaTh 1691
ARANY János	1951/1854/1.k.	166.	AaTh 1590
		223.	MNK 1593 ^x
		229.	AaTh 1629 ^x
VAS Gereben	1855	66.	AaTh 1529
	1856 1.f.2.k.	143.	AaTh 1534
		153.	AaTh 1543
		102.	MNK 1561E ^x
		216.	MNK 1617 ^x
		105.	AaTh 1624C ^x
		226.	AaTh 1634C ^x
		371.	AaTh 1529
		431.	AaTh 1543
		257.	AaTh 1567C
		238.	MNK 1568B ^x
	1856 2.f.171.		MNK 1530A ^x
		162.	AaTh 1543
		165.	MNK 1561
		216.	AaTh 1561 ^{xx}
		139.	MNK 1568B ^x
		230.	MNK 1571B ^x
		234.	MNK 1617 ^x
		302.	AaTh 1624
		270.	AaTh 1624A ^x /eltér/

- JÓKAI Mór 1856 261. AaTh 1626
 283. AaTh 1626 /eltér/
 89. AaTh 1450
 109. AaTh 1453
 80. AaTh 1457
 6. AaTh 160A^x+AaTh 1610
 190. AaTh 1631
 59. MNK 1539A^x+AaTh 1685+AaTh 1525H₄
 1858 212. AaTh 1533+MNK 1533B^x
 1872 187. MNK 1561C^x
 1914 177. MNK 1561L^x
- NÉPSZOKÁSOK, versek, mesék MTAK Kézirat
 Ir.4-r.414. 15b. AaTh 1525A+AaTh 1737
- NÉPMESEGÜJTEMÉNY 1850k. MTAK Kézirat
 Ir.4-r.371.134. BN 1606^x+AaTh 1526+MNK 1852^x
 17. MNK 1535^x
- VIG Dezső 1858 27. AaTh 1561
 392. MNK 1561E^x
 41. MNK 1561F^x
 40. MNK 1571A^x
 19. AaTh 1631
 365. AaTh 1634D^x
- MERÉNYI László 1861 1.k. 123. MNK 645^{xx}+AaTh 1525A/AaTh 804B/
 AaTh 1525D+AaTh 1072+AaTh 1063//
 -AaTh 650A
 173. AaTh 1538
 2.k. 203. AaTh 1653F₂+AaTh 1530^x
 213. AaTh 326-MNK 1643A^x-AaTh 1537
- KOMÁROMI kalendárium 1861 MNK 1561F^x
 1864 AaTh 1568^{xx}
- GÁSPÁR János 1863 3.k.116. AaTh 1579
- KISFALUDY Társaság Népmesegyűjteménye MTAK Kézirat
 Ms 10.020/IV.58. AaTh 1536B
 V. 6/b MNK 1460^{xx}
 76. AaTh 1562B^x+AaTh 1000+AaTh 592
- RÉTHY Lipót 1862 MNK 1829C^{xx}+AaTh 1525D+AaTh 1525A
 " ad AaTh 1534

- HEGEDŰS Lajos 1870 192. AaTh 1561
 98. MNK 1561C^x
 55. MNK 1561J^x
 72. AaTh 1631
- ADOMATÁR 1871 245. MNK 1561C^x
 245. AaTh 1630A^x
 248. AaTh 1634C^x
- VAJDA János 1876 89. MNK 1532^x
 155. MNK 1561E^x
 116. MNK 1561F^x
 186. MNK 1561J^x
 144. MNK 1561K^x
 171. MNK 1561L^x
 121. AaTh 1567C
 117. MNK 1568B^x
 154. MNK 1571A^x
 169. BN 1627^x
 160. AaTh 1630A^x
 173. AaTh 1634D^x
 MNK 1539A^x+AaTh 1610
- BARTALITS Imre 1877 AaTh 1510
 BUCSÁNSZKY Alajos 1872 ad AaTh 1539
 1873 MNK 1539A^x+AaTh 1685+AaTh 1525H₄
 1873
- RÓZSA Kálmán 1877 46. AaTh 1531
 1925 AaTh 1533+MNK 1533B^x
 1894 AaTh 1538
- SIRISAKA Andor 1890 166. AaTh 1447A^x
 243. AaTh 1561
 107. MNK 1571B^x
 172. MNK 1617^x
 63. MNK 1631B^x
 170. AaTh 1634D^x
- TÓTH Béla 1898 1.k. 230. AaTh 1620
 281. MNK 1561C^x
 4.k. 74. AaTh 1558
 17. AaTh 1453
- KATONA Lajos 1900 191. AaTh 1631

MAGYAR Herkó Páter	1901	11. AaTh 1534
	1903	10. AaTh 1447A ^X
GRACZA György	/1901/II.k.	315. MNK 1561C ^X
		315. AaTh 1567C
		335. AaTh 1624
		334. AaTh 1626
VÉN Hegedős	/1903/	MNK 1561J ^X
		28. AaTh 1631
TIMÁR Kálmán	1910 Ethn.	50. AaTh 1631
	1911 "	60. AaTh 1620
SZENT István Társulat	1912	AaTh 1533+MNK 1533B ^X
KÁLMÁNY Lajos	1914 I.k.	218. MNK 1532 ^X
	EA 2771	492. AaTh 1548
	EA 2801	44. AaTh 1545
HALÁSZ Ignác	1933	10. AaTh 1284 ^X +AaTh 1384/MNK 1233 ^X
		+MNK 1242A ^X +AaTh 1229 ^X +AaTh 1643A ^X
		+AaTh 1245+AaTh 1450/
HAJDU István	1985	129. AaTh 1529
		21. AaTh 1567C

CATALOGUE

AaTh 1430 - AaTh 1439 The Foolish CoupleAaTh 1430 The Man and His Wife Build Air Castles

/H - ; BN 1430/

AaTh 1430₁ The Couple Raising Chickens /9/

/H - ; BN 1430 2., 3./

- a. A couple want to raise chickens.
- b. On the money earned they want to buy a pig.
- c. They intend to buy a pony from the money received for the piglets.
- d. They start to argue about how to look after chickens.
- e. They start to beat each other, the bed collapses and it kills the brooder.

AaTh 1430₂ Sausage without Bread /4/

/H - ; BN 1430 6./

- a.-b. are identical with the relevant motives of AaTh 1430₁.
- c. It will produce a lot of sausages.
- d. One of them wants to eat sausage without bread.
- e. Identical with the motive of AaTh 1430₁.

AaTh 1430₃ Milk Spilled /7/

/H - ; BN 1430 4./

- a. Maid or shepherd carries a jar with milk in it on her/his head.
- b. She/he thinks that she/he will get rich after selling the milk.
- c. She/he thinks how the people will greet her/him when she/he becomes rich.
- d. She/he nods, the jug falls on the ground and the milk spills out.

MNK 1430B^X Hare in the Bush /9/

/H - ; BN 1430 1., 5./

- a. A gypsy finds a hare in a bush.
- b. He thinks if he takes the hare to the lord he will receive two piglets which will have a litter of nine and they in turn will have nine piglets each.

- c. If he sells them he will have a big tumbril.
- d. He cries out in his joy and the hare runs away.

AaTh 1433^X Man and Wife Leave Food to Get Wine/Toothpicks /4/

/H - ; BN -/

- I. Man and Wife leave food to get wine/toothpicks.
- II. In the meantime someone steals the meat.
- III. They are suspicious of flies because there are many flies flying about the place where the meat used to be.

AaTh 1440 - AaTh 1449 Stories About a Woman (Girl)

AaTh 1440 The Tenant Promises His Daughter to His Master /The Two Maries/(2)

/H -; BN -/

- I. Both the daughter and the ass of the poor man are called Mary.
- II. The priest who is the neighbour of the poor man hears that the poor man has Mary do the ploughing.
- III. The priest promises the poor man two horses for Mary.
- IV. The priest orders two men to give Mary meat and wine and put her in bed.
- V. When the priest lies next to Mary, the ass kicks him so hard that his teeth fall out.

AaTh 1441B^X God-father and God-mother /5/

/H- ; BN -/

- I. God-father visits the god-mother regularly.
- IIA. At first he hides in the oven and lies to the master that he has come to measure the oven.
- IIB. Then he hides in the pigsty and lies that he has heard that six pigs are having piglets simultaneously.
- IIIA. In bed he grasps the balls of the master and lies that he bet on his having two.
- IIIB. The master is surprised to see six feet in the bed.

MNK 1441D^X I Wanna Drink, I've Had a Drink, I Wanna Run /5/

/H-; BN -/

- I. A poor man finds a cauldron of gold and has it sent home by a soldier.
- II. The soldier goes to the pub with the money to drink.
- III. The daughters of the poor man get back the gold.
- IV. When the soldier wakes up he starts shouting: I wanna drink, I've had a drink, I wanna run /these were the three names the three girls told him/.
- V. The owner of the pub chases the soldier away when there is water or shit in the cauldron.

MNK 1444^X The Clever Girl and the Soldiers /3/

/H-; BN 1617^X 1./

- I. Two soldiers are put up in the house of a peasant girl who is alone at home. The soldiers are unable to seduce the clever girl and therefore they want to get back at her: they shit behind the door.
- II. The girl notices it, runs after them to give them something for the road.
- III. The soldiers accept the parcel and when they get hungry they open the parcel "for the road".

AaTh 1447A^X Selling Wine to Each Other /3/

/H -; BN -/

Two merchants sell each other the drink taken to the fair together in small portions.

AaTh 1450 - AaTh 1474 Looking for a WifeAaTh 1450 Clever Elsie /6/

/H 1450; BN 1450 3./

- I. A lad comes to the house to ask for the hand of the girl.
- II. The girl's father sends her into the cellar to fetch some wine but the girl fails to return.
- III. The whole family go after her and cry there together over what will happen if the daughter gets married and the son is sent into the cellar and he is killed by the stone used for making cabbage - who will then inherit the nice little coat?
- IV. When the bridegroom finds the family crying in the cellar he escapes from the house.

AaTh 1450 Clever Elsie /Complex variation/ /18/

Complex variations: AaTh 1450 + AaTh 1384 + numskull stories

/H 1450 1., 3., 4. ; BN 1450 1., 2., 5./

MNK 1450A^X The Goodwill of the Girl /2/

/H -; BN -/

While milking the cow the girl lets out a fart and is afraid that the calf which looked at her will betray her.

AaTh 1452 Bride Test: Thrifty Cutting of Cheese /3/

/H 1452 1.; BN -/

Among the two lovers the girl chooses the one who slices the cheese thin /peels the carrot thin.

MNK 1452A^X The Three Brides /7/

/H -; BN -/

- I. A boy who is about to join the army asks his three lovers what they will do while he is in the army.

- II. One of them says that she will not sweep the yard and the house.
The second one says she will not wash herself. The third one will take the pig-wash to the attic.
- III. When the lad returns he can only climb through the window of the first, the second girl is unwashed and smelly, the attic of the third is full of ham and sausages.
- IV. The lad marries the third girl.

AaTh 1453 Bride Test: Key in Flax Reveals Laziness /3/

/H -; BN 1453 1., 2./

In order to get convinced about the diligence of the girl he intends to marry, the bridegroom hides a key in the flax on her spinning machine. He visits the girl after a longer period of time and finds the key in the same place. He does not marry her.

AaTh 1453^{xxx} Three-weeks-old Dough /2/

/H -; BN -/

- I. Under some pretext, the girls are asked for some dough / or some other dirt from under their nails.
- II. All of them are happy to fulfil the request.
- III. Only one of the girls is sad as she was taught to be clean.
- IV. The clean girl is praised and married.

AaTh 1453^{xxxx} Puella pedens /5//H 1454 1.; BN 1458^{xx} 1./

The girl fends off her bridegroom by frequently breaking wind in his presence.

MNK 1453B^X "Plums for Rubbish" /2/

/H -; BN -/

- I. A lad sells plums for rubbish.
- II. The girls bring him rubbish in large baskets.
- III. One girl cannot bring any rubbish because she always sweeps it up and throws it out.
- IV. The lad marries this girl.

AaTh 1456 The Blind Fiancée /11/

/H -; BN -/

- I. When the lad who wants to marry the girl visits her, she and her mother agree beforehand where the mother will place the needle.
- II. The girl finds the needle in the place agreed upon but knocks the bridegroom's hat or the white jug off the table as she believes that it is the cat.
- III. The bridegroom escapes.

AaTh 1457 The Lisping Maiden /18/

/H 1457 1., 2., 3., 4., 5.; BN 1457 1., 2., 3., 4./

- I. The mother of three girls who have a lisp expects visitors. She orders them not to dare to utter a word while the lads are there.
- II. On account of extraordinary, unexpected, insignificant events, all the three forget about their promises.
- III. Their lisp is discovered.

MNK 1457A^X The Two Shy Girls /1/

/H -; BN -/

- I. Two of three sisters are handicapped and have a lisp.
- II. The third one is courted by a lad.
- III. When she expects the lad, she orders her two sisters to go to bed and not to say a word.
- IV. On one occasion the lad arrives before supper and while they are talking, the supper left to cool off is eaten by the dog.
- V. When the girl notices it, she starts beating her sisters who defend themselves by pointing out that they did not dare to tell her as they had been forbidden to speak.

AaTh 1458 The Girl Who Ate so Little /3/

/H -; BN -/

- I. A widow advises her son to marry a girl who never ate or drank anything. The lad sets out to find a girl like that.
- II. In a village he meets a girl whom he tells his stipulations and the girl says that she is one to meet them.

- III. Following their wedding, the young wife cooks and in a tricky manner makes her husband offer her to taste it. She announces that if she had known how good it was to eat, she would always have eaten.

MNK 1459^X Johnny Who Eats Leaven /2/

/H -; BN -/

- I. A girl has two lovers, one is an ostentatious and rowdy person, a good dancer, the other is a quiet boy, a poor dancer.
- II. Unable to decide whom to marry, the girl visits both of them dressed as a beggar.
- III. The rowdy one proves to be poor and the other turns out to be rich. The poor one only has leaven for supper.
- IV. When at the ball the poor one refers to the rich one as eating ears of corn the girl makes fun of him by telling him that he eats only leaven.
- V. The girl marries the rich lad.

MNK 1460^{XX} The Girl Who Could "Jump Big" /9//H -; BN 1564^X 2./

- I. The daughter of a king is only willing to marry a lad who is able to jump over a haystack which she is unable to urinate over.
- II. One lad sleeps with the girl and easily meets the test since the girl lost her faculty together with her maidenhead.

AaTh 1463A^X Foolish Bride Gives away Dowry /3/

/H -; BN -/

- I. The foolish girl or her mother presents the bridegroom with a few yards of canvass.
- IIA. The mother send her daughter to ask the bridegroom to return the canvass since she left the needle in it.
- IIB. The girl asks the lad to return the canvass because she farted not but once but many times while the canvass was being made.

MNK 1464E^X The Innocent Bride /1//H-; BN 1479^X 1./

- I. A girl is not taught how to work.
- II. An old woman wants to help her. She pretends to be very ill and

complains to a soldier that she is so ill because she worked so much.

III. The soldier says he wants to marry a girl who cannot work as then she will not be so ill.

IV. The soldier marries the innocent girl.

MNK 1466^X The Impossible Wish of the Bridegroom / Bride Comes True

/H -; BN -/

MNK 1466A^X The Bridegroom Wants to Marry a Girl Who Has No Black Hair

between Her Legs /3/

/H - ; BN -/

I. A lad wants to marry a girl with white hair between her legs only.

II. When learning about it, a girl shaves off her hair and/or makes herself white with lambskin or flour.

III. When later the husband realizes that his wife has dark hair between her legs too, he goes to court.

IV. The judge asks the wife to hit an egg against her husband's forehead. Its place becomes black immediately. Then the judge says that if the husband has been hitting his wife with two eggs, it is understandable that its place became black.

MNK 1466B^X The Girl Living on Air /2/

/H -; BN -/

I. A rich boy wants to marry a girl who lives on air.

II. A girl spreads around that she lives on air and therefore the lad marries her.

III. After the wedding the young wife has a very good appetite. She explains to her astonished husband that the air comes out of her since on the first night following the wedding her husband bore a hole into her.

MNK 1466C^X The Lad with Two Pricks /1/

/H -; BN -/

I. A girl wants to marry a boy who has two pricks.

II. A lad spreads around that he has two and imitates it with the help of his fingers.

III. On the wedding night the wife becomes angry when she finds but one.

The husband explains the situation by pointing out that he lent one of them to someone.

IV. In the morning the wife comes home angry and pours scorn on her husband for having lent the better one.

MNK 1471^X Indecent Girl

MNK 1471A^X The Taciturn Girl /2/

/H -; BN -/

The rude language of the girl induces her bridegroom to run away.

MNK 1471A^X The Girl Using an Indecent Language /2/

/H -; BN -/

A girl is not familiar with the names of the male and female sexual organs. When hearing them, she believes them to be words of a fine language and uses them in good company. Everyone bursts out laughing or is shocked.

MNK 1471B^X The Girl Puts on but an Apron and no Skirt or Underwear /5/

/H -; BN -/

I. The girl expects her bridegroom, her mother leaves the house but asks her daughter to put on a clean apron.

II. The girl follows her mother's instruction but she does not wear anything under her apron therefore the bridegroom spreads the food onto her naked ass.

III. The girl scrapes off the food and puts it back onto the plate and offers it to her bridegroom.

MNK 1471C^X The Girl Urinating on Stuffed Cabbage /4/

/H -; BN -/

I. A girl is expecting her bridegroom. Her mother leaves home and asks her daughter to look after the cabbage.

II. The girl falls asleep and the water boils away from the cabbage.

III. The girl is reluctant to go to the well for water so she urinates into the pot instead.

IV. The lad sees this from his hiding place and on the next day he betrays the girl over lunch.

AaTh 1475 - AaTh 1499 Jokes about Old Maids

AaTh 1476A Prayer to Christ-Child's Mother /3/

/H -; BN -/

MNK 1479^{xxx} Old Maid Seeing the Needle /2/

/H -; BN -/

It is made public in a village that every widow may get married if they see the needle on the top of the tower. A widow says that she cannot see the tower but she can see the needle.

AaTh 1500 - AaTh 1524 Other Anecdotes on Women

AaTh 1510 The Matron of Ephesus /Vidua/ /11/

/H -; BN -/

- I. A widow is mourning at her husband's grave day and night and never intends to marry again. She has a chapel built there too.
- II. Next to the cemetery, there is a gallows tree and on a cold day the soldier on guard goes to the woman to warm up his body.
- III. When the soldier returns the dead body has been stolen.
- IV. When the soldier complains to the woman, she gives him the dead body of her husband.

MNK 1517^x Punish Me! /2/

/H -; BN -/

An innocent girl sees animals mating in the company of her husband or the coachman, he gives her different explanations, finally he tells her that the one on top is punishing the other for having farted too much. Then the girl announces that she too has farted and demands to be punished. The man punishes her once and then for the second time too but when the girl farts again, he tells her: "No way, even if you shit all over yourself. I have run out of the means of punishment."

MNK 1520A^x The Lazy Girl's Mother is Made Ridiculous by her Son-in-law /3/

/H -; BN -/

- I. A girl is spoiled by her parents, so she has no bridegroom.
- II. Finally, a lad marries her and makes her work hard. The girl is happy.
- III. The mother visits her daughter and tries to convince her not to work. Her son-in-law makes her ridiculous.
- IV. When the mother complains to her husband, he says that the son-in-law was right.

AaTh 1525 - AaTh 1639* Stories about a Man /Boy/.
The Clever Man

AaTh 1525 The Master Thief

AaTh 1525A Theft of Dog, Horse, Sheet or Ring /53/

/H 1525A 1., 2., 3., 4., 7., 8.; BN 1525A 1, 3-10./

- IA. A good-for-nothing boy escapes from his parents and returns saying that he is the master thief. The king learns about it and demands him to prove it. If he succeeds, he will give him his daughter to marry, if not, he will have him hanged.
- IB. Three brothers learn different professions. They return home and prove their skills. /Already beforehand they demonstrated their abilities in their line/ The youngest one becomes a rascal. The king assigns him tasks.
- II. He must steal the king's horse. Dressed up as a beggar, he gets the guards drunk and leads the horse away.
- III. He must steal 12 pairs of oxen, the king's men are ploughing the field with. He sets free hens and chicks painted gold before them. The king's men leave the oxen, run after the hens and the chicks, and the thief drives away the oxen.
- IV. He must steal the queen's wedding ring and sheet. He leans a dead man against the window. The king believes that it is the thief, shoots it and buries it. In the meantime the real thief lures the wedding ring and the sheet out of the queen's possession.
- V. Since the thief has fulfilled the three requests of the king, he is compelled to give him his daughter to marry.

AaTh 1525B The Horse Stolen /2/

/H 1525B 11.; BN 1525A 11./

AaTh 1525D Theft by Distracting Attention /13/

/H -; BN 1525 D 1-3., 5-6.; BN 1525A 9./

- IA. A skilful thief deceives a man by leaving behind first one of his boots and then the other one and steals his animal.
- IB. Instead of the boots, he leaves behind a knife or a fork.
- II. He starts beating the animal killed by him and shouts: "they did it", as a reaction to which the thieves run away frightened, leaving behind their riches.

AaTh 1525H₁ One Thief Steals Egg from Bird's Nest /2/

/H -; BN -/

One thief must show his skilfulness by stealing one of the eggs beneath a bird in its nest.

AaTh 1525H₂ The Stolen and Restolen Ham /2/

/H -; BN -/

AaTh 1525H₄ The Youth in the Bee Hive /18/

/H -; BN -/

- I. A young man hides in a bee hive.
- II. The thieves come to steal just that bee hive.
- III. The young man beats the thieves, they start beating each other and in the meantime the boy runs away.

AaTh 1525J₂ Thief Sent into Well by Trickster /7/

/H-; BN -/

A woman sends a soldier /thief/ into the well to fetch a bucket or other objects having fallen into it. While the soldier is in the well, the woman steals his clothes. /Introduction to the tales type AaTh 1358A./

AaTh 1525M The Poacher Mak and the Sheep /3/

/H -; BN -/

AaTh 1525N The Two Thieves Trick Each Other /14/

/H 1534; BN 1643^X 1.; BN 1641 2./

- I. Two men take to the fair something unvaluable /moss, oak-apples/ in bags. They want to make business and exchange the bags.

- II. They notice the tricks but reconcile with each other and go together to guard the cow of a witch.
- IIIA. They get tired of the hard work and ask for their wages. They receive from a ditch as much gold as they can only carry in a bag.
- IIIB. They escape and steal from the riches of the witch.
- IV. One of them tries to escape alone with the bag but the other hides in it.
- V. When the one carrying the bag sits down to rest, the other gets out of the bag. When the one resting falls asleep, the other tries to steal the whole bag.
- VI. The other finds his friend by some trick and they decide to share the money in the flat of one of them.
- VII. One pretends to be dead but his friend manages to resurrect him by some trick and force him to share the money.

MNK 1525N^X Oak-apples Exchanged for Dog /3/

/H -; BN 1643^X 6.,7./

Two men with bags on their backs meet. One says that he has walnuts in his bag, the other says he has a piglet in his bag. They exchange their bags without examining their contents and it occurs only afterwards that one had oak-apples in his bag and the other had a dog in it.

AaTh 1525Q^X The Thief's Dance /3/

/H -; BN -/

While the thief is dancing and singing in the house, he gives a signal to his friend in the attic to steal the bacon.

AaTh 1526 The Old Beggar and the Robbers /6/

/H 1526 1.; BN 1526 1., 2./

Cunning lads /thieves/ clad a gypsy /beggar/ in beautiful clothes, buy a lot of goods to his account, eat and drink well, then leave the gypsy /beggar/ in the restaurant and escape.

MNK 1526^X The Three Impostors /5/

/H 1525 G 14.; BN -/

Three soldiers arrive at a town without money. They want to get something for supper together.

- a. One buys meat from the butcher /fish from the fishmonger/, saying that the priest will pay for it. When the gullible man tries to collect his money, the deception comes to light.
- b. The second steals or coaxes some wine out of a servant or inn-keeper.
- c. The third steals some bread from a seivan from whom they ask something.

AaTh 1528 Holding Down the Hat /2/

/H -; BN -/

AaTh 1529 Thief Claims to Have Been Transformed into a Horse /12/

/H - ; BN 1543^X 1., 2./

- I. A student /monk/ disentangles one of the horses from the harness of the cart of a sleeping peasant and gives it to his companion with the purpose of selling it; he himself occupies the place of the horse in the harness.
- II. When the peasant wakes up he makes him believe that he was transformed into a horse by a curse, but now the curse has expired. The peasant lets the man go.
- III. The peasant meets his horse in the fair and scolds it for committing its earlier sin again and having been transformed into a horse once again. He does not buy it.

AaTh 1530^X "I Can See You" The Man and His Two Dogs /12/

/H -; BN -/

The master has two or three dogs with strange names. When the thieves hear the master calling his dogs, they believe that he has found their hiding place or is calling them. They escape or answer.

MNK 1530A^X "I Can See You" The Man in the Ditch /6/

/H -; BN -/

- IA. When gypsy goes into the garden to steal, the master starts calling his dogs whose name is "I Can See You and Gypsy".
- IB. A night watchman shouts "I Can See You" in order to make the thieves run away.
- IIA. Frightened, the gypsy climbs into the outdoor toilet.
- IIB. A man easing himself believes that he is the one who is seen, backs up and falls into a ditch.

III. When the shouting is heard again, the gypsy /man/ answers that the man cannot see him because he is in the ditch /in the shit up to the neck/.

AaTh 1531 The Man Thinks He Has Been in Heaven /9/

/H -; BN 1614^X 1./

The king has a poor drunkard dressed in his own clothes and takes him into the palace where he has to perform the duties of the king for a day. Then the poor man is made to fall asleep and taken back to his house. The difficulties arise when he no longer wishes to be a poor man.

MNK 1532^X The Hot Porridge /9/

/H -; BN -/

Three students /journeymen/ receive porridge for supper in a house where they stop for the night during their wandering. The porridge is hot and the first lad burns his mouth so badly that he starts crying. He tells his friends that he cries because his grandfather's death has come into his mind. The second one has the same experience, he also mentions a sad event as the reason for his tears. Naturally, the third one burns his mouth too, and says that he cries because God has given him such good-for-nothing companions.

AaTh 1533 The Wise Carving of the Fowl /19/

/H -; BN 1542^{XX} 1./

- I. A poor man takes his only treasure: his rooster to the king /his lord/ as a present.
- II. The king accepts it on condition that he divides it up justly. The poor man undertakes to do so. He gives the head to the king since he is the head of the house, he gives the neck to his wife since the head and the neck belong together, he gives the wings to the two boys so that they could write better, and gives the legs to the girls so that they could dance better. The poor man is left with "the rest". The king richly rewards the poor man for his wise solution.

MNK 1533B^X The Symbolic Division of Five Roosters between Seven People

The Holy Trinity. /19/

/H -; BN 1542^{XX} 1./

- I. A man must divide five roosters justly between seven people.

II. He manages to solve the task with the help of the Holy Trinity. The married couple and one rooster constitute one trinity. Two boys and one rooster also constitute one trinity. Two girls and one rooster also constitute one trinity. Finally, the divider and two roosters constitute one trinity too.

III. The clever divider receives a big award.

AaTh 1534 Series of Clever Unjust Decisions /19/

/H 916 1.; BN 926^X 1./

- I. In spite of all his good intentions, a poor man keeps on causing enormous harms:
 - a. For his one week labour, his friend lends him his oxen to plough with for Sunday only. During ploughing one of the oxen dies. The rich man sues his poor friend.
 - b. On the way the poor man is offered no food. He starts eating his meagre food brought with him from home. The pregnant wife of the rich man craves the scones and gives a premature birth to her child. The second rich man joins them.
 - c. The poor man wants to kill himself and jumps off a tower. He falls onto a monk or a priest. The monks or the congregation want to sue him too.
- II. They come to the judge's house: The judge acquits the poor man in a manner that he makes the poor man wealthy.
 - a. He orders the rich friend to give the poor man his third ox to select its companion.
 - b. He must give one of his children as a compensation for the dead child /or keep the woman as his wife until she becomes pregnant again. /The second rich man gives him a hundred forints instead.
 - c. The judge tells those suing the poor man on account of the monk or priest that they can jump onto the neck of the poor man from the tower. None of them is ready to do so, they too pay the poor man a hundred forints instead.
- III. The poor man leaves the judge's house rich with the ox and the money.

AaTh 1535 The Rich and the Poor Peasant /35/

/H 1535 2-5., 7., 10.; BN 1535 2., 4., 5., 6., 8., 10./

- I. In his anger, the rich brother kills the only horse of his poor brother.

- II. The poor brother sets out with the skin of the animal, unveils the sins of a woman having cheated on her husband and sells the animal skin as a creature telling the truth at a good price. When his brother learns about the sum, he kills all his horses and takes the skins to the fair. He receives a very low price for them.
- III. In his anger, he steals to his brother's house to beat him to death. Suspecting what his brother is doing, the younger brother puts an old relative /or a dead one/ into his own bed. On the next morning he sets out with the dead body and through his clever trick receives a lot of money for it. - Learning about the money he received, the rich brother kills a member of his family and takes the body to the fair. He is put into prison.
- IV. When he is released he has the poor brother bound into a bag in order to drown him in the water. With a clever trick, he manages to get out of the bag and instead of him a shepherd is thrown into the water who gives his animals to the poor brother in return for the kingdom promised to him. The poor brother makes those coming home from the shore believe that he has brought the animals from the water. All of them jump into the water to get some animals and get drowned.

MNK 1535^X The Poor Man Gets Rich from the Money Received for the Skin of the Ox /21/

/H 1535 8., 11.; BN 3., 9., 11./

- IA. A poor man slaughters his only cow and invites the whole village to a big dinner, hoping that in return the village will feed his family for a year. - After the big feast none of the villagers invite the poor man's family.
- IB. A poor man gives the cowherd a wooden cow to look after. When the cowherd loses the cow, he claims a real cow instead. The real cow soon dies too.
- II. The poor man sets out with the skin of the animal, unveils the sins of a woman having cheated on her husband and sells the animal skin as a creature telling the truth at a good price. When the villagers learn about it, they slaughter all their animals and take their skins to the fair. They receive a very low price for them.

- III. To take revenge on the poor man, the villagers ease themselves on the yard of the poor man. The poor man collects the excrement into barrels, sets out with them and through his clever trick receives a lot of money for the excrement. Seeing his success, the villagers fill all their barrels with excrement and take them to the fair. But when they shout trying to sell their goods, they are imprisoned.
- IV. Identical with the last part of AaTh 1535.

AaTh 1536A The Woman in the Chest /13/

/H -; BN 1536 1./

AaTh 1536B The Three Hunchback Brothers Drowned /29/

/H -; BN 1726A^X 1-4./

- I. Three brothers promise to visit a woman in the evening. Having received the money from them, the woman kills the brothers with the help of her husband.
- II. They commission a hussar /wanderer/ to throw a dead body into the water. When, having fulfilled his task, the hussar returns, they give him the second dead body, saying that he did not complete the job properly as the dead man returned. Similarly, he is made to throw the third dead body into the water too.
- III. When the hussar comes back from the river bank for the third time, he catches sight of a brother on horseback. "So, rascal, you ride a horse, that's why you get back sooner than me", he shouts and kills this one too. He throws the dead body into the water and returns to his commissioners on horseback.

AaTh 1537 The Corpse Killed Five Times /17/

/H 1537 3., 4.; BN 1537 2., 4., 5./

- I. A man is killed.
- II. The killer or his helper takes the corpse to the nextdoor neighbour's house and sets it up against the wall as if it were still alive.
- a. He takes the corpse to the inn or someone's window, bangs the window and threatens to commit suicide if he is not let in.
- b. In the morning the innkeeper finds a corpse hung on the doorknob, he is frightened and carries the corpse to the neighbour's garden /shed/

and places it in a position pretending to be stealing.

- c. The owner of the house hits it, the corpse falls and the man believes that he killed the thief. The corpse is taken away by a soldier on a cart or in a bag.
- d. The soldier plans to throw the corpse into the water but seats it into a boat instead which he pushes into the water.
- e. A hunter or the owner of the boat shoots the corpse that falls into the water.

MNK 1537A^x The Stingy Mother-in-law Killed Several Times /3/

/H -; BN 1537 1.,3./

- I. A stingy mother-in-law wants to hang her daughter-in-law. But when she shows her how to do it, she hangs herself.
- II. Her daughter-in-law cuts her off the rope and seats her next to the oven and places porridge in front of her as if she were eating.
- III. When her husband notices that his mother is dead, he is frightened that he will be accused of having killed his mother. He takes his mother into the garden of his neighbour as if she were stealing cabbage. The neighbour hits her with a stick and is scared that he has killed her. He takes her to the window of the priest who is also frightened and therefore buries her.

AaTh 1538 The Youth Cheated in Selling Oxen /10/

/H 1538 1.; BN 1538 2./

- I. A lad drives geese to the fair. He meets his lord and he starts bargaining for the geese. He believes that the lad asks too much for the geese, has him beaten by his men, and drives his geese away without any payment in return.
- IIa. The lad appears dressed as a carpenter, lures his lord into the depth of the forest, takes the money out of his pockets and beats him up. The lord falls ill.
- b. The lad appears as a doctor. He sends all the servants out of the room, puts a sock into the lord's mouth, binds him with a rope, takes the price of the geese out of the pocket of the lord and beats him up for the second time.
- c. When the lord recovers, he goes to his fields. The lad commissions a boy to ride on horseback to the lord's carriage and shout that he is

the lad with the geese who beat him up twice. When the lord is left alone, the lad beats him for the third time and takes the price of the geese out of his pocket again.

AaTh 1539 Cleverness and Gullibility /20/

/H 1539 3.; BN 1539 1.,3., 6./

- I. A man is done grave harm to and decides to take revenge, or a rich man calls upon a poor man famous for his tricks to cheat him.
- II. The cheater goes to the pub and pays for what he is going to consume beforehand, then invites his friends or enemies to carouse with him. When the bill comes, he throws his hat onto the ground and the owner of the pub says that everything is paid for. They buy the hat from him at a good price. When they try the trick, they realize that they were cheated on.
- III. When they call on him to punish him, he sells them another "magic" object at an even higher price. They try this one out too and realize to have been cheated again.
- IV. They call on him again to punish him. He pretends to be dead and his wife resurrects him with a "magic" stick /or musical instrument/. They buy this object as well.
- V. The ending is identical with that of AaTh 1535.

MNK 1539A^x Cleverness and Gullibility /Its Hungarian type/ /25/

/H -; BN 1539 1./

- I. A poor man cheats everyone therefore he is called Peter the Cheater.
- II. Identical with AaTh 1539, II.
- III. People go to look for Peter in the millet field where he is leaning against a big slanted tree. He says that he is holding the tree so that it should not fall onto the millet. The men offer him to take his place so that he could go home and request compensation. Peter agrees but borrows a horse to get home sooner.
- IV. Peter sells the horse, cuts off its tail and binds it to a stick in a lake. He starts shouting from afar, asking the men to help, as his horse was drowned. When the men jump out from under the tree, they see that the tree does not fall to the ground as it grew slanted. When they go to pull the horse out of the water, its tail remains in their hands.

V. In the meantime night has fallen and the moon begins to shine. Peter the Cheater turns his feet to the moon, explaining that it warms his feet. The lads follow his example and in the meantime Peter steals a boot from each of them.

VI. The ending is identical with that of AaTh 1535.

AaTh 1540 The Student from Paradise /21/

/H 1540 1., 2.; BN 1540 1-3./

- I. I wanderer or student makes a simpleton woman believe that he has come from paradise. He is asking the woman to give him food and a bed. The woman sends a present to her dead relative via him.
- II. The husband returns. He rides after the man to retrieve the object he took away. The man gets his horse with a trick.
 - A. He sends the man to a road where it is impossible to ride only to walk. Then he steals the horse entrusted to his care or bound to a tree.
 - B. He recommends to drive after the man sought for if the husband undertakes to do his job in the meantime /leaning against slanted tree, smoking bees, guarding a bird placed under a hat/.
- III. Returning home, the husband says to his wife that he sent the horse to the dead relative in paradise too.

AaTh 1541 For the Long Winter /3/

/H -; BN 1541 1./

A man wants to save meat or money in case of need. His dumb wife believes that he is talking about a person/s/ and in the absence of her husband she gives away the saved up meat or money to a beggar or gypsies.

AaTh 1541^{XX} The Student Betrays the Shoemaker /1/

/H -; BN -/

With a clever trick, the student /gypsy/ gets a pair of new boots from the shoemaker.

MNK 1542A^{XX} The Coachman Substitutes the Lord /2/

/H -; BN -/

A landlord was very much fond of children but he had none. He asked his coachman to substitute him, and he promised him 1000 forints to boot.

The substitution was so successful that twins were born, so the coachman received 2000 forints. Later he returned saying that he wanted a piece of land too, for if his feet had not slipped on the parquet /floor/ the silk blanket/, there would have been two more boys.

AaTh 1543 Not One Penny Less /16/

/H -; BN 1728^X 2./

- I. A poor man prays to God for a certain sum of money. If he receives less, he will not accept it. A man tries him and throws the sum requested minus one penny on the road or sends it to the poor man. The poor man keeps the money, saying that God owes him one penny.
- II. When the poor man is reluctant to give the money back, the other man takes the matter to court. The poor man asks the other to give him a suit and wears it when going to the judge. Before the judge he complains that the other man is so stingy that he even claims the suit he is wearing. The judge proclaims that the man who accused the poor man is a fool and rejects his request.
- III. The poor man gets the missing money from a priest who proclaims himself to the son of God.

AaTh 1544 The Man Who Got a Night's Lodging /1/

/H -; BN -/

A Sekler soldier visits an old Saxon who does not know him. He introduces himself as the son of an old fellow soldier of his. The old man does not recall that man but the soldier forces him to treat him to the best dishes and drinks and put him up for the night.

AaTh 1544A^X A Soldier's Riddle /12/

/H -; BN 1616^X 1., 2., 3., 5./

- I. Two soldiers go to a house to ask for lodging which they receive. They get dry beans for dinner but they eat it reluctantly for they notice that a goose is being roasted in the oven and there is sausage and bacon in the house too.
- II. When they wake up in the morning, they replace the goose with an old boot and take the sausage and the bacon with them too. They say goodbye as follows: "We have to leave as King Boot has chased King Goose from the Oven Castle and we have to protect it".

III. Waking up, the hosts realize that the two soldiers cheated on them.

AaTh 1545 The Boy with Many Names /7/

/H -; BN 1566^X 1./

IA. A man wants to take revenge on the king.

IB. A soldier wants to make the princess his own.

II. He goes into the castle as a barber who wants to shave the king. He says to the first guard that his name is Brandy, to the second he says his name is Thedaybefore-yesterday, to the king he says his name is Whohasseensuchathing /A/ or Bettercrew /B/, to the queen he says his name is Cunthair, to the princess he says his name is Strudelwith-cottagecheese, and to the cook he says his name is Cat.

III. At night he goes to the princess who begins shouting that Strudlewith-cottagecheese presses her stomach. Finally, her mother goes to her daughter's room and she too starts to shout: Cunthair on my daughter's belly /A/. The king goes to his daughter's room and tells the barber the following: "Hey, Bettercrew". The barber answers: "Thank you, had enough" /B/.

IVA. In the morning the barber shaves the king, but only half of his face. He leaves with some excuse. The king runs after him and shouts: Whohasseensuchathing but everyone believes that he is talking about his face only one half of which has been shaved. When he gets to the gate he sees the guard lying on the ground. He was knocked out by Brandy. Then it comes to light that the lad has many names.

IVB. The lad escapes and the king runs after him. He asks from the first guard where Bettercrew is but he only mentions Thedaybeforeyesterday, while the other talks about Brandy.

AaTh 1545B The Boy Who Knew Nothing of Women /2/

/H -; BN -/

MNK 1545B^X The Innocent Young Shepherd /2/

/H -; BN -/

The parents of an innocent young shepherd want to marry their son to a girl but first they want him to prepare for married life. The training turns out to be unsuccessful and the boy believes that the cunt must be

fed, so in his wedding night he sticks tart /cottage cheese balls/ into his fiancée's hole.

AaTh 1548 The Soup-stone /6/

/H-; BN -/

A lad who gets no dinner from his host asks whether he may cook a soup from stone or steel. He puts a stone into water, asks for fat, vegetables, bacon, sausage, pastry and makes a good soup. The host puts away the stone for the next occasion.

MNK 1549^X Shaving the Donkey /9/

/H - ; BN -/

I. A poor man sells wood. A barber buys it from him. But when the poor man transports the wood on the donkey's back, the barber demands what is on the donkey's back, the saddle together with the wood too.

II. On the next day the poor man visits the barber and asks him to shave him and his companion. Then the poor man brings in his donkey.

III. The barber returns the saddle and pays double price for the wood.

AaTh 1551 The Wager that Sheep are Hogs /1/

/H -; BN -/

A soldier wagers with the man driving sheep that the sheep are hogs. Another soldier comes who also refers to the sheep as hogs. At the fair a third soldier makes the same statement. Finally, when the buyers come, the man himself refers to his sheep as hogs.

MNK 1555A^X Buying a Horse /2/

/H -; BN -/

A man wants to buy a horse but he does not have enough money. Finally, he manages to pay half of the price but he is unable to pay the rest. The seller sews the buyer for half of the price but the judge decides that the buyer will continue to owe the seller the other half of the price.

AaTh 1556 The Double Pension /Burial Money/ /2/

/H -; BN 1614^X 1./

I. The king and the queen support an old poor couple but they spend all the money and are ashamed to ask for more.

- II. They concoct the following plan: the poor man goes to the king and tells him that his wife died. The old woman goes to the queen and tells her that her husband died. During the conversation the royal couple realize that the old couple cheated on them.
- III. To satisfy their curiosity, they go to the place of the old couple. The old couple are lying in a coffin. The king promises a sack of gold to the one who died first. Then the old man sits up and says that he died first.

AaTh 1558 Welcome to the Clothes /104/

/H -; BN 1349 XXXII^X 1./

AaTh 1559C^X Some Things Not for Sale /2/

/H -; BN -/

A man goes to a shop where "one can buy anything". He wagers with the shopkeeper that there is something which he cannot get. The man is the winner. The shopkeeper wants to take revenge on him and tells his friend, also a shopkeeper, beforehand what the buyer wants. But in that shop he asks for something else and he wins the wager again.

AaTh 1560 Make-believe Eating; Make-believe Work /1/

/H -; BN -/

AaTh 1561 The Lazy Boy Eats Breakfast, Dinner, Supper One after the Other/8/

/H -; BN 1561/

MNK 1561A^X Greedy Gypsies /13/

/H-; BN 1561 1./

- I. The gypsies working on the field eat on the first working day breakfast, dinner, supper at one sitting and then they are reluctant to work.
- II. On the next day they get nothing to eat but the master invites them to supper after work. When the coachman comes to get them, he binds the carriage to a tree and the gypsies must walk to the village and carry the carriage with them to boot.
- III. The gypsies are hungry and eat greedily. When they have filled their bellies with the soup and the ordinary dishes, they are served delicious things. They hide them in their clothes and want to go home

but the master has ordered a band too and the gypsies must dance. While they are dancing, the delicious food hidden in their clothes falls onto the ground.

MNK 1561B^X The Gypsy and the Lord's Dog /1/

/H -; BN -/

The gypsy teaches the dog of the lord to eat by making it starve.

MNK 1561C^X The Gypsy Steals a Goose /12/

/H -; BN -/

- I. The gypsy is entrusted with looking after some geese but he steals one of them. When he is reprimanded he acts as if he did not understand what the accusation is.
- II. Then the master calls as many men as the number of the geese originally was and orders every one of them to catch one goose.
- III. When the gypsy is explained that one man was left without a goose, the gypsy answers that it is not his fault that he was so clumsy that he could not catch one in time.

MNK 1561D^X Two Plums /2/

/H -; BN -/

A priest sends his colleague two plums /cherries from his garden by a gypsy and sends a letter too, asking him to taste which one of the two is better. On the way the gypsy eats one of them and when the other priest asks him how he could do that, the gypsy eats the other one too in order to show him.

MNK 1561E^X The Gypsy Dreams about Coffee /6/

/H -; BN -/

The gypsy dreams that he is in a restaurant and asks the waiter to bring him some coffee. The waiter asks him whether he wants it hot or cold. The gypsy wants his coffee hot but while the coffee is being heated up, the gypsy wakes up and scolds himself.

MNK 1561F^X The Gypsy Is Hanged /8/

/H -; BN -/

Some people want to hang a gypsy but he escapes through his cunning trick.

He tells the people coming towards him that there is no need to hurry since nothing will happen without him.

MNK 1561G^X The Most Beautiful Child in the World /3/

/H-; BN -/

A king commissions a gypsy to hand over a gold apple to the most beautiful child in the world. The gypsy looks everywhere but he cannot find a child more beautiful than his own and hands the apple over to him.

MNK 1561H^X I Have No Time /2/

/H -; BN -/

- I. The gypsy asks the priest to bury his relative who died. The priest answers that he has no time for it because the gypsy has no money to pay for it or because he is angry with the gypsy.
- II. Finally, the gypsy gets tired of waiting and leaves the corpse on the porch of the priest, saying that the priest should bury it when he has time since the corpse can also spare the time to wait.

MNK 1561J^X The Beggar's Threat /6/

/H -; BN -/

A beggar begs for alms by threatening the people that in case he receives none he will do something he has never done in his life. Later on it comes to light that he thought of work.

MNK 1561K^X The Gypsy in Church /3/

/H -; BN -/

On Good Friday the gypsy goes to church and hears that Jesus was captured in the Gethemane garden. When in a year's time he hears the same text he cannot help saying: "Why did he go there? He was captured there last year too."

MNK 1561L^X The Landlord Hunts Gypsies /4/

/H -; BN -/

Instead of a fox, the landlor shoots at a gypsy child. When he pays a hundred forints to the father crying loudly, he aks the landlord when he intends to go hunting again.

AaTh 1561^{XX} Servant Gives All Heavy Work to Others /5/

/H -; BN -/

The master offers two gypsies work and food. When the master offers them food and drink, one of the gypsies readily accepts them but when it comes to chopping wood, he turns to his friend: "Now you say something for I've already said something."

AaTh 1562 Think Thrice before You Speak /1/

/H -; BN -/

In order to induce the boy to give up chattering without good reason, the father /master tells him to think thrice before saying something. The boy takes the advice word for word and fails to intervene when his friend is knocked out.

AaTh 1562B^X Dog's Bread Stolen /4/

/H-; BN -/

The master instructs his servant to bring home the bread / cheese put into his bag in one piece. The servant eats its inside part and gives the empty crust to his master.

AaTh 1563₁ Both? /1/

/H -; BN 1563/

The master sends his servant home for two objects. He finds the master's daughters /his daughter and wife/ at home. "Both?", he asks. Thinking of the master's objects, he says yes. The servant makes bot daughters his own.

AaTh 1563₂ Shall I Give Him? /10/

/H -; BN - /

- I. A priest working with a soldier on leave / gypsy in his garden, sends him to his daughter to get a hoe.
- II. The soldier asks the elder daughter of the priest not for a hoe but herself and says that her father sent him. "Shall I give him?", the daughter asks her father. The priest encourages her. With this trick, the soldier makes the priest's both daughters and wife his own.

III. At lunch the women offer the best things to the soldier, the priest suddenly realizes what has happened and shouts angrily: "I wish he had shat into my hat instead". When the priest puts on his hat, it turns out that the soldier did that too.

AaTh 1567B^X Softening Breadcrusts /1/

/H -; BN -/

A master gives little bread to his servant and advises him to put it into the brook where it will swell. On the next day the boy cuts a few twigs and puts them into the brook expecting them to swell there.

AaTh 1567C Asking the Large Fish /9/

/H -; BN -/

Invited to dinner, a man is served very smelly fish as his main course. He is constantly leaning over his plate as if he were asking something from the fish. To his host's question he answers that he is inquiring about a friend of his who drowned a day ago. The fish answers that it knows nothing about him for it was caught a week ago.

MNK 1567H^X The Lucky Swineherd /3/

/H -; BN -/

A landlord had a swineherd who was entitled to a new coat every year according to his contract. However, he did not receive it every year. Once he started to sing at a fair: "No matter from which direction the cold wind blows after the day of St. Michel, the swineherd of Gyuri Józsa feels cold as he has no coat to protect him." Hearing it, the master felt ashamed and had 12 coats made for his swineherd immediately.

MNK 1568B^X The donkey head /9/

/H -; BN -/

Going to town, a villager pops into the booth of a man changing money or collecting tax. He asks what is sold there. The impolite clerk answers that donkey heads are sold there. The villager retorts that he must have made good business because there was only one left.

AaTh 1568^{XX} The Master and the Pupil Quarrel /3/

/H -; BN -/

A stingy master wanted to eat all by himself a whole piece of meat or a big fish before his journeyman and said to him, swallowing hungrily: "What God has bound together must not be separated by man."

AaTh 1568^{XXX} The Rich Son-in-law /1/

/H -; BN -/

A rich and stingy man wants to marry his daughter to a lad who can put six thousand-forint-banknotes onto the table. A poor boy steals his money and receives his daughter for his wife.

MNK 1571A^X In the Fisherman's Net the Gypsy Says: It's Very Cold Outside /3/

/H -; BN -/

A poor man / gypsy trades his furcoat for a fisherman's net. When the weather turns cold, he pokes his finger out through the hole of his light outfit and says: It is very cold outside.

MNK 1571B^X When Is Man Not Cold? /5/

/H -; BN -/

A man in rags is asked whether he is cold. He answers: Why should I be cold when I have all my clothes on me?.

AaTh 1573^X The Clever Servant as Trouble Maker /7/

/H -; BN 1623^X 1./

- I. A man wants to play tricks on a family.
 - a. He pours porridge between a married couple.
 - b. He places a new-born lamb between the maidens.
 - c. He sticks a flute into the ass of a servant.
 - d. He binds the dogs together.
- II. When the family wake up, there is a big chaos.
 - a. The married couple quarrel about who made a mess in the bed.
 - b. The maidens quarrel about who gave birth to a baby.
 - c. The flute in the servant's ass starts to play.

MNK 1576A^X The Shepherd and the Donkey /1/

/H -; BN -/

- I. When the shepherd comes home from the fair on his donkey, the donkey is reluctant to go. The shepherd sticks some red pepper into the ass of the donkey. The donkey shoots off, leaving the shepherd behind.
- II. The shepherd sticks some into his own ass too and overtakes the donkey when halfway home. In front of his gate he calls out to his wife to bind the donkey because he does not know where he will stop.

AaTh 1579 Carrying Wolf, Goat and Cabbage across Stream /4/

/H -; BN -/

AaTh 1585 The Lawyer's Mad Client /Patelin Says: Baa/ /9/

/H -; BN -/

AaTh 1586 The Man in Court for Killing a Fly /14/

/H 1586 1.; BN 1586 3.,4./

AaTh 1586A Fatal Killing of the Insect /6/

/H -; BN 1586 1., 2./

AaTh 1587 Man Allowed to Pick out Tree to Be Hanged on /6/

/H -; BN -/

A man sentenced to death asks as his last wish to be allowed to pick out the tree to be hanged on. He selects such a low tree that the hanging is cancelled.

AaTh 1590 The Trespasser's Defense /6/

/H -; BN -/

MNK 1593^X The Nightingale /3/

/H -; BN -/

There is a nightingale singing on a tree at the borderline of the fields of two neighbours who do not get on well with each other. The neighbours ask the judge to decide to whom the nightingale is singing. The judge says that it is singing for him.

AaTh 1605^X The Tax-exempter /5/

/H -; BN 1605 1./

- I. A soldier arrives at a village on a donkey he "got" on the way. The villagers complain about the heavy taxes. The soldier consoles them saying that he will remedy their problem since his tricky donkey will fight the taxman.
- II. Soon the taxman comes on horseback to collect the taxes. The donkey attacks the horse which is so frightened that it is hardly able to escape home.

BN 1606^X The Cheaters Dressed as Saints /4//H -; BN 1606^X 1./

Three students dismissed from school dress up in the uniforms of priests and say that they are Jesus, St. Peter and St. John. They promise the people to free them from their sins in return for money.

AaTh 1610 To Divide Presents and Strokes /13/

/H 1610 1., 2., 3.; BN 1.3./

- I. The poor man takes a present to the king. He promises the guards blocking his way half of what he will receive from the king as a reward.
- II. He asks the king for 100 strokes with a stick and divides them evenly among the guards.

AaTh 1613 Playing-Cards Are My Calendar and Prayerbook /1/

/H -; BN -/

MNK 1617^X The Blind Man's Money /9/

/H -; BN -/

- I. A blind man buries his money in the ground. His kin who knew about it digs it out the same night.
- II. The blind man is suspicious of his kin and asks him to help him because he wants to bury even more money in the old place. His kin brings back the money he stole as he intends to steal an even higher sum.
- III. The blind man takes away the money his kin put back in its place.

AaTh 1620 The King's New Clothes /5/

/H -; BN -/

Two impostors promise to make for the king a suit of wonderful cloth which can only be seen by decent people /who are not bastards, etc./. The two impostors work undisturbed as the king and his men are afraid to admit that they cannot see the suit.

AaTh 1621 The Horse is Cleverer than the Priest /2//H -; BN 928^X 1./

- I. Once a shepherd says that he is not afraid even of God. The priest learns about it and calls the shepherd to reprimand him. The shepherd explains the meaning of his words: he is not afraid even of God when he is right.
- II. On another occasion he says that he does not believe God either. The priest calls him again. His explanation is that one morning he drove out his sheep in beautiful weather without his coat on. In half an hour he got wet to the skin. Since then he always takes his coat with him no matter what weather God shows in the morning.
- III. On a third occasion he says that "my donkey is cleverer than the priest". When the priest calls him, he says: "Once my donkey went onto the wheat field, I gave it a thorough beating and it did not do so again. The priest visited my wife when she was alone, I beat him but good, still he visits her again."

MNK 1621B^X The Use of the Bull and the Priest /1/

/H -; BN -/

A priest fell in love with the shepherd's daughter. The girl gave birth to his son. The priest goes to visit the girl. On the yard he meets the son of the shepherd. He greets the bull passing by but he does not greet the priest. The priest asks him why he acted that way, and the boy answers that they sold the bull's calf for good money but they see no use of his sister's son.

AaTh 1623^X An Old "Hen" instead of a Young One /1/

/H -; BN -/

- I. Instead of a young / white girl, the servant brings his master an old / gypsy woman. His master dismisses him.

II. The servant cleverly explains his master's wife why he was dismissed and at her request he is taken back again.

AaTh 1624 Thief's Excuse: the Big Wind /7//H -; BN 1624^X 1./AaTh 1624A^X Shortest Road /4//H -; BN 1619^X 1./AaTh 1624B^X The Theft of Bacon /5/

/H -; BN -/

When the gypsy steals bacon, he accidentally meets his master. He says to his master: "I am the devil, I am bringing bacon." But the master does not want the devil's bacon.

AaTh 1624C^X The Horse's Fault /4/

/H -; BN -/

A gypsy who is accused of having stolen a horse explains that it was not him who stole the horse but the horse stole him. When he crossed the road, the horse was lying there. He wanted to jump over it but the horse jumped up and ran away with the gypsy.

AaTh 1626 Dream Bread /23//H -; BN 1792^X/

Two hungry men agree that their food will be eaten by the one who has a more beautiful dream. One dreamt to be in heaven and there he had a wonderful feast. The other, who ate the food in the meantime, says that having seen that his companion had so many good things to eat in heaven, he believed that he would not be hungry after returning so he ate the rabbit /bread/ cabbage.

BN 1627^X Gypsy and Jew at the Horse Fair /4//H -; BN 1627^X 1./

A Jew wants to play a trick on the gypsy selling a bad horse. When inquiring about the price, the gypsy raises the tail of the horse and says: "Walk into the shop and there the shop assistant will tell you."

AaTh 1628 The Learned Son and the Forgotten Language /7//H -; BN 1686^X 2-4./

A gypsy / peasant boy sets out to learn Latin. He sees a fork and a rake in front of a bridge. He says: "Forkus, rakus, bridgeus." Then he sees a calf and shouts out: "Forkus, rakus, bridgeus, calfus." Then he sees a boar digging and urinating. He says: "Forkus, rakus, bridgeus, calfus, boarus, digus, peeus." Etc. When he is asked to demonstrate his knowledge, he repeats the above. He is beaten.

AaTh 1629^X The Supposed Magic Spell /1/

/H -; BN -/

A thief orders the master who has no moustache to climb into a tub and sit there quietly without looking anywhere. In the meantime he makes magic tricks and thereby will remedy the problem of the master. Meanwhile he steals all the riches of the master with the help of gypsies.

AaTh 1630A^X Has Beaten Father's Cap /9//H-; BN 1630^X 1., 2./

A man goes to the priest to confess that he beat his father's cap. When the priest says that it is no sin, he adds that his father was in it too.

AaTh 1631 Horse which Will Not Go over Trees /7//H-; BN 1625^X 1./

A gypsy is selling a horse. When the buyer wants to know the drawbacks of the horse, the gypsy says: 1. It will not go over trees. = It will not cross a birdge. 2. It will not look into a well. = It is blind. 3. It eats no iron = It will not take the curb-bit into its mouth.

MNK 1631B^X "If I want, it is pregnant, if I don't, it is not." /4/

/H - ; BN -/

A gypsy tells a buyer inquiring about his horse, worried: "If I want, it is pregnant, if I don't, it is not."

AaTh 1634C^X Eating against His Will /4//H -; BN 1620^{XX} 1./

A hungry gypsy pretends that he would not be willing to eat cheese / other smelly food even if he were threatened to be killed. Shepherds or the host force him to eat.

AaTh 1634D^X How to Beat a Gypsy /11//H -; BN 1621^X 1.; BN 1526 2./

A thief, a gypsy, tells the one who has caught him that he does not know how to beat a gypsy. While he is explaining to the man how to do it, the gypsy escapes.

AaTh 1638^X Why Is It Not a Sin for a Gypsy to Steal? /7/

/H -; BN -/

The gypsy steals one of the nails prepared for nailing Jesus to the crucifix and since then it is not a sin for gypsies to steal.

MAGYAR NÉPMESE-KATALÓGUS

Szerkesztőség: MTA NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORT
1250 BUDAPEST, Pf. 29. MAGYARORSZÁG
Sorozatszerkesztő: KOVÁCS ÁGNES

- No. 1. 1987 KOVÁCS Ágnes—BENEDEK Katalin:
A magyar állatmesék katalógusa (AaTh 1—299)
2. javított, bővített kiadás.
- No. 2. 1988 DÖMÖTÖR Ákos:
A magyar tündérmesék katalógusa (AaTh 300—749)
- No. 3. 1982 BERNÁT László:
A magyar legendamesék típusai (AaTh 750—849)
- No. 4. 1984 BENEDEK Katalin:
A magyar novellamesék típusai (AaTh 850—999)
- No. 5. 1985 SÜVEGH Veronika:
A magyar rászédett ördög-mesék típusai (AaTh 1030—1199)
- No. 5A SÜVEGH Veronika: (előkészületben)
A magyar János szolga-mesék típusai (AaTh 1000—1029, 1120, 1132)
- No. 6. KOVÁCS Ágnes (előkészületben):
A rátótiátdák típusmutatója. A magyar falucsúfolók típusai
(AaTh 1200—1349) 2. javított, bővített kiadás.
- No. 7A 1986 VÖÖ Gabriella—VEHMAS Marja:
A magyar népmesék tréfakatalógusa (AaTh 1350—1429)
- No. 7BC 1988 VEHMAS Marja—BENEDEK Katalin:
A magyar népmesék trufa- és anekdotakatalógusa (AaTh 1430—1874)
- No. 8—9. KOVÁCS Ágnes—BENEDEK Katalin: (előkészületben)
A magyar hazugságmesék, formulamesék katalógusa (AaTh 1875—2399)
- No. 10. KOVÁCS Ágnes—BARABÁS Györgyi (előkészületben):
A magyar népmese-katalógus bibliográfiája

A kötetek beszerezhetők tudományos publikációkért cserében, vagy megvásárolhatók:

MTA Néprajzi Kutató Csoport
1014 Budapest I., Országház u. 30.
1250 Budapest, Pf. 29.

Terjeszti: MAGISZTER Könyvesbolt
1052 Budapest V., Városház u. 8.

CATALOGUE OF HUNGARIAN FOLKTALES*

Published by the
Ethnographical Institute
of the Hungarian Academy of Sciences
1250 BUDAPEST Pf 29 HUNGARY
*(in Hungarian with Summary in English)
Accepted abbreviation: MNK

Editor
Ágnes KOVÁCS

- No. 1. 1987. KOVÁCS, A. — BENEDEK K.:
Types of Hungarian Animal Tales. AaTh 1—299. (Second enlarged edition)
- No. 2. 1988. DÖMÖTÖR, Á.:
Types of Hungarian Tales of Magic. AaTh 300—749.
- No. 3. 1982. BERNÁT, L.:
Types of Hungarian Religious Tales. AaTh 750—849.
- No. 4. 1984. BENEDEK, K.:
Types of Hungarian Romantic Tales. AaTh 850—999.
- No. 5. 1985. SÜVEGH, V.:
Types of Hungarian Stupid-Ogre Tales. AaTh 1030—1199.
- No. 5A SÜVEGH, V.:
Types of Hungarian Cold-Blooded Servant Tales. AaTh 1000—1029 and
1120, 1132. (in preparation)
- No. 6. KOVÁCS, A.:
Types of Numskull Stories. Types of Hungarian Village Mocking Tales.
AaTh 1200—1349. (Second edition in preparation)
- No. 7A 1986. VÖÖ, G. in collaboration with VEHMAS, M.:
Types of Hungarian Jokes. AaTh 1350—1429.
- No. 7BC 1988. VEHMAS, M.—BENEDEK, K.:
Types of Hungarian Jokes and Anecdotes. AaTh 1430—1874.
- No. 8. KOVÁCS, A. — BENEDEK, K.:
Types of Hungarian Tales of Lying. AaTh 1875—1999. (in preparation)
- No. 9. KOVÁCS, A. — BENEDEK, K.:
Types of Hungarian Formula Tales. AaTh 2000—2399. (in preparation)
- No. 10. KOVÁCS, A. — BARABÁS, Gy.:
Bibliography of the Catalogue of Hungarian Folktales. (in preparation)

The publications can be obtained in exchange for scholarly publications from the publisher